Jules Verne

Copiii căpitanului Grant

Volumul 1

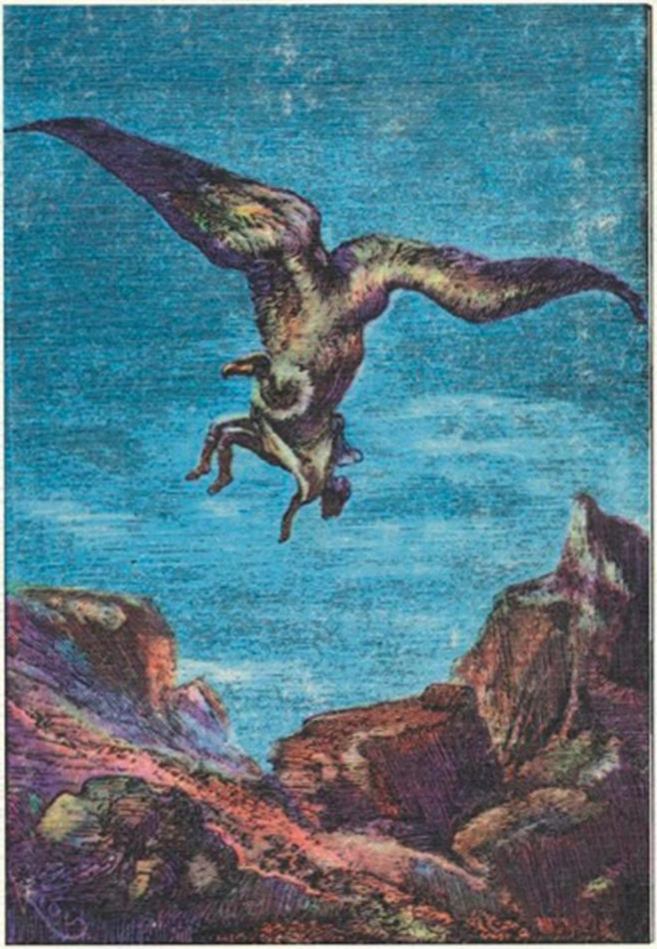

EDITURA ION CREANGĂ

Prezentarea grafică:
VAL MUNTEANU

ILUSTRAŢII DE RIOU,
GRAVATE DE PANNEMAKER

JULES VERNE

Les enfants du capitaine Grant

Edition Hetzel

Jules Verne

28

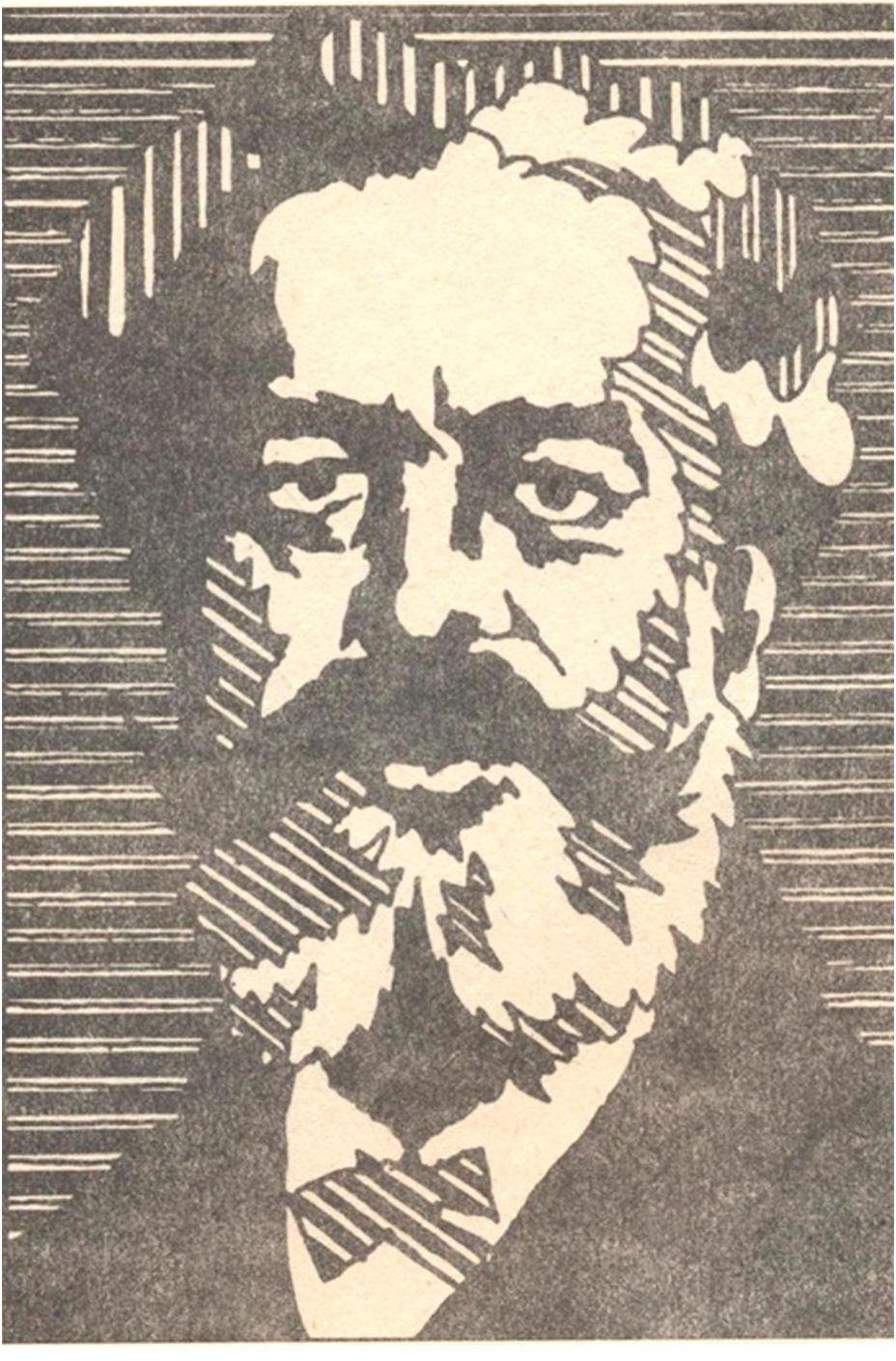

Jules Verne

Copiii căpitanului Grant

*

În românește de
M. PETROVEANU și C. TOESCU

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREȘTI, 1981

Partea întîi

Capitolul I

BALANCE-FISH

La 26 iulie 1864, zi în care bătea o briză puternică de miazănoapte, un iaht minunat înainta cu toată viteza pe apele Canalului de Nord. Pe arborele artimon fîlfîia steagul Angliei; în vîrful catargului cel mare, pe un alt steguleţ, fluturau iniţialele E. G., brodate în aur şi încoronate cu semnele ducale. Iahtul se numea *Duncan* şi aparţinea lordului Glenarvan, unul din cei şaisprezece pairi scoţieni din Camera Lorzilor şi totodată membrul cel mai distins al *Royal-Thames-Yacht-Club*-ului, club cu mare faimă în întreg Regatul Unit.

Pe bord se aflau lordul Eduard Glenarvan cu tînăra lui soţie, lady Helena, şi unul din verii săi, maiorul Mac Nabbs.

Duncan, recent construit, navigase într-o călătorie de probă la cîteva mile depărtare de golful Clyde şi se pregătea tocmai să se înapoieze la Glasgow; insula Arran se vedea la orizont, cînd marinarul de veghe semnală un peşte uriaş care se zbenguia greoi pe urmele iahtului. Căpitanul John Mangles îl înştiinţă pe lordul Eduard. Acesta urcă imediat pe punte împreună cu maiorul Mac Nabbs şi-l întrebă pe căpitan ce vietate crede că ar putea fi.

— Milord, cred că este un rechin de o mărime apreciabilă, răspunse John Mangles.

— Un rechin în aceste ţinuturi! exclamă surprins Glenarvan.

— Se prea poate, răspunse căpitanul. Peştele acesta face parte dintr-o specie de rechini pe care o întîlneşti în toate mările şi la orice latitudine. E aşa-zisul «balance-fish»[1]. Şi pun rămăşag că avem de-a face cu unul din aceşti peşti blestemaţi! Putem încerca să-l vînăm; bineînţeles dacă milord consimte şi dacă această vînătoare e pe placul lady-ei Glenarvan. Atunci vom şti precis despre ce e vorba.

---

[1] Balance-fish — marinarii englezi îl numesc «balance-fish» pentru că are capul în forma unei balanţe sau, mai exact, forma unui ciocan cu două capete. Din această pricină i se mai zice şi «rechinul-ciocan». (N.A.)

— Care-i părerea dumitale, Mac Nabbs? îl întrebă lordul Glenarvan pe maior. Să încercăm aventura?

— Sînt de aceeași părere cu dumneata, răspunse liniștit maiorul.

— Dealtfel, continuă John Mangles, am face foarte bine să mai curățăm apele de cîte una din dihăniile acestea grozave. Să nu scăpăm ocazia. Vom avea un spectacol strașnic și, în același timp, vom face și o faptă bună.

— Bine, John! răspunse lordul, și trimise s-o cheme pe lady Helena, care, ispitită de perspectiva unei vînători aventuroase, urcă imediat pe punte.

Marea era liniștită: puteai foarte ușor să urmărești la suprafața ei mișcările repezi ale peștelui, care aci se afunda, aci țîșnea afară cu o forță uimitoare. John Mangles dădu ordinele necesare. Marinarii aruncară peste parapetul tribordului o parîmă groasă, la capătul căreia era legată o cange cu o halcă de slănină ca momeală. Rechinul, deși se afla la o depărtare de vreo cincizeci de coți, adulmecă momeala cu lăcomie și se apropie repede de ea. I se vedeau înotătoarele,cenușii la vîrf și negre la bază, bătînd valurile cu putere, în timp ce cu coada își menținea cu precizie direcția. Pe măsură ce înainta, i se vedeau mai clar ochii enormi și bulbucați, aprinși de poftă, iar cînd se întorcea, fălcile lui căscate dezveleau patru șiruri de dinți. Capul lui mare părea un ciocan uriaș așezat în vîrful unui mîner. John Mangles nu se înșelase: era într-adevăr cel mai lacom animal din familia rechinilor, supranumit de englezi «balance-fish» — peștele-balanță.

Pasagerii și marinarii de pe *Duncan* urmăreau cu mare atenție mișcările rechinului. În curînd, animalul ajunse în preajma cîngii; se răsturnă pe spate pentru a înșfăca mai bine slănina și, într-o clipă, momeala enormă dispăru în gîtlejul său uriaș. Vîrful în formă de undiță al cîngii se înfipse în el și rechinul se răsuci furios, izbind cu putere cablul; marinarii îl ridicară atunci cu ajutorul unei macarale, care era legată la capătul vergei mari. Văzîndu-se smuls din apă, animalul se zbătea cu violență. Dar fu înfrînt. O frînghie prevăzută cu un laț îi înșfășură coada, paralizîndu-i mișcările. Cîteva clipe mai tîrziu, peștele fu tras peste bord și aruncat pe puntea iahtului. Îndată, unul dintre marinari se apropie de el cu băgare de seamă și, cu o puternică lovitură de topor, îi reteză coada enormă.

Vînătoarea se terminase: nu mai aveau de ce să se teamă de monstru. Într-adevăr, marinarii îi veniseră de hac, dar curiozitatea lor nu era încă satisfăcută deoarece pe bordul oricărui vas e obiceiul să se cerceteze cu atenție stomacul rechinilor. Marinarii, care le cunosc lăcomia, se așteaptă întotdeauna la surprize și așteptarea le este deseori împlinită.

Lady Glenarvan nu voi să asiste la această «explorare» respingătoare şi se duse din nou pe dunetă. Rechinul se mai zbătea încă: avea zece picioare lungime şi cîntărea mai mult de şase sute de livre. Lungimea şi greutatea lui nu sînt deloc neobişnuite. Dar dacă «balance-fish», cum i se mai zice acestei specii de rechin, nu e socotit printre uriaşii speţei, în schimb, este unul dintre cei mai de temut.

Fără altă ceremonie, burta peştelui uriaş fu despicată din două lovituri de secure. Cangea îi pătrunsese pînă în stomac, care era complet gol: animalul postise cu siguranţă de multă vreme şi marinarii, dezamăgiţi, voiau să-i arunce resturile în mare, cînd, deodată, un obiect grosolan, lipit de măruntaiele rechinului, atrase atenţia şefului de echipaj.

— Ei drăcie! Ce-i asta? întrebă el.

— Vreun pietroi, înfulecat de dihania asta, ca să mai cîştige ceva greutate, răspunse unul dintre marinari.

— Ba, spuse un altul, e cu siguranţă o ghiulea pe care blestematul de peşte a înghiţit-o şi pe care n-a mai putut-o mistui.

— Ia mai tăceţi din gură, le răspunse Tom Austin, secundul iahtului, nu vedeţi că animalul acesta era un beţiv sadea şi că a sorbit nu numai vinul, ci şi sticla, ca nu cumva să piardă vreun strop?

— Cum! exclamă lordul Glenarvan. Rechinul are o sticlă în stomac?

— O sticlă adevărată, îi răspunse şeful echipajului. Dar se vede clar că nu-i scoasă din beci...

— Ei bine, Tom, continuă lordul Eduard, scoate-o cu băgare de seamă. Sticlele care plutesc pe mare conţin deseori documente de preţ.

— Crezi? spuse maiorul Mac Nabbs.

— Cred cel puţin că se poate întîmpla.

— O, nu te contrazic defel! răspunse maiorul. Poate că şi în aceasta se ascunde o taină.

— O vom afla îndată, îi întoarse vorba Glenarvan. Ei, ei, Tom?

— Iat-o! exclamă secundul, arătîndu-i obiectul diform pe care-l scoase, nu fără trudă, din stomacul rechinului.

— Bine, spuse Glenarvan, spălaţi-o şi aduceţi-o pe dunetă.

Tom îndeplini ordinul, şi sticla, descoperită în împrejurări atît de ciudate, fu aşezată pe masa din careu, în jurul căreia se adunară lordul Glenarvan, maiorul Mac Nabbs, căpitanul John Mangles şi lady Helena, căci, după cum se ştie, o femeie este totdeauna cît de cît curioasă.

Pe mare, orice intervine în monotonia unei călătorii constituie un eveniment.

Se lăsă un moment de tăcere. Fiecare cerceta cu privirea epava aceasta fragilă. Ascundea ea taina unui întreg dezastru, sau era

numai un mesaj neînsemnat, lăsat în voia valurilor de vreun navigator fără altă treabă?

Trebuiau să afle ce cuprindea, şi Glenarvan se apucă imediat să cerceteze sticla, luînd dealtfel şi toate măsurile de precauţie necesare în asemenea împrejurări; s-ar fi spus că era un judecător de instrucţie, cercetînd amănuntele caracteristice într-o afacere gravă. Lordul avea dreptate să procedeze astfel, căci amănuntul cel mai neînsemnat în aparenţă poate să ducă deseori la descoperiri importante.

Înainte de a fi cercetată pe dinăuntru, sticla fu examinată pe dinafară. Avea un gît subţire, dar rezistent, în jurul căruia se afla un capăt de sîrmă mîncată de rugină; pereţii ei, foarte groşi, în stare să suporte o presiune de mai multe atmosfere, arătau în mod sigur că este adusă de undeva de la ţară. Podgorenii din Aix sau Epernay, de exemplu, rup cu asemenea sticle picioarele scaunelor, fără ca pe ea să rămînă vreo zgîrietură. Aşa se explică faptul că poate îndura nevătămată încercările cine ştie cărei pribegii îndelungate.

— O sticlă a firmei Cliquot, doar atît rosti maiorul.

Şi cum se pricepea la vinuri, toţi îi primiră afirmaţia fără să-l contrazică.

— Dragul meu maior, îi răspunse Helena, la ce ne ajută să ştim ce fel de sticlă e, dacă nu ştim de unde vine?

— Draga mea, îi spuse lordul Eduard, o vom afla şi, în orice caz, putem spune de pe acum că vine de departe. Priveşte piatra depusă pe ea, substanţele mineralizate, ca să spun aşa, sub acţiunea apei de mare! E semn că sticla a stat multă vreme în ocean înainte de a fi fost înghiţită de rechin.

— Nu pot să nu fiu de părerea dumitale, îl aprobă maiorul, «vasul» acesta fragil numai protejat de învelişul de piatră a putut fi în stare să facă un drum atît de lung.

— Dar de unde vine? întrebă lady Glenarvan.

— Aşteaptă, draga mea Helena, aşteaptă; cu asemenea sticle trebuie să ai răbdare. Cred că nu mă înşel deloc dacă am să afirm că ea singură ne va da răspuns la toate întrebările.

Spunînd aceste cuvinte, Glenarvan începu să zgîrie stratul de piatră ce acoperea gîtul sticlei; îndată apăru dopul, mîncat însă în bună parte de apa mării.

— Prost lucru, constată Glenarvan. Dacă se află înăuntru vreo hîrtie, apoi trebuie să fie roasă şi de nedesciFrat.

— Ne putem aştepta la aşa ceva, fu de părere şi maiorul.

— Voi adăuga, reluă Glenarvan, că sticla aceasta prost astupată trebuia fără doar şi poate să se ducă la fund, şi noroc că a înghiţit-o rechinul care ne-a adus-o pe *Duncan*.

Glenarvan scoase hîrtiile cu băgare de seamă

— Fără îndoială, răspunse John Mangles. Totuşi, ar fi fost mai bine s-o pescuim în mare, la o longitudine şi latitudine precise. Atunci am fi putut recunoaşte drumul parcurs, după curenţii atmosferici şi marini respectivi; dar cu rechinii aceştia, care înoată împotriva vîntului şi a fluxului, nu mai poţi şti despre ce e vorba.

— Vom vedea imediat, îi linişti Glenarvan.

Scoase dopul cu cea mai mare grijă şi un puternic miros de sare se răspîndi pe punte.

— Ei? întrebă lady Helena.

— Da, spuse Glenarvan, nu m-am înşelat! Sînt hîrtii înăuntru.

— Documente, documente! exclamă lady Helena.

— Numai că, o întrerupse Glenarvan, documentele par roase de umezeală şi sînt cu neputinţă de scos pentru că sînt lipite de pereţii sticlei.

— S-o spargem atunci, propuse Mac Nabbs.

— Aş vrea mai degrabă s-o păstrez neatinsă, replică Glenarvan.

— De aceeaşi părere sînt şi eu, răspunse maiorul.

— Fără îndoială, vorbi lady Helena, dar conţinutul e mai preţios decît sticla; mai bine o sacrificăm pe ea decît documentul.

— Milord, să-i spargem numai gîtul, sugeră John Mangles, şi asta ne va îngădui să scoatem nevătămat şi documentul.

— Chiar aşa, dragul meu Eduard! strigă lady Glenarvan.

Era greu să procedezi altfel şi, cu orice risc, lordul se hotărî să spargă gîtul preţioasei sticle. Trebui să se folosească însă de un ciocan, căci substanţele depuse se întăriseră ca piatra. În curînd, cioburile căzură pe masă; înăuntrul sticlei zăriră mai multe bucăţi de hîrtie, lipite unele de altele. Glenarvan le scoase cu băgare de seamă, le dezlipi una de alta şi le întinse pe masă, în timp ce lady Helena, maiorul şi căpitanul se înghesuiau în jurul lui.

Capitolul II

CELE TREI DOCUMENTE

Pe aceste petice de hîrtie, pe jumătate distruse de apa de mare, se puteau vedea doar cîteva cuvinte, resturi indescifrabile ale unor rînduri aproape în întregime şterse.

Timp de cîteva minute, lordul Glenarvan le cercetă cu atenţie: le întorcea cînd pe o parte cînd pe alta, le ridica la lumină, căuta

cele mai mici urme de litere neatinse de apă. Apoi își privi atent prietenii care-l urmăreau cu neliniște.

— Sînt aici, spuse el, trei texte deosebite, probabil trei copii ale aceluiași document, traduse în trei limbi, una în engleză, alta în franceză și a treia în germană. Cele cîteva cuvinte care au rezistat nu lasă nici o îndoială în această privință.

— Dar cuvintele acestea au măcar vreun înțeles? întrebă lady Glenarvan..

— Greu de spus, draga mea, cuvintele scrise în documente sînt departe de a fi complete.

— Poate că documentele se completează între ele? își dădu părerea maiorul.

— Așa ar fi normal, răspunse John Mangles. Nu se poate ca apa să fi ros rîndurile exact în același loc; și atunci, apropiind frînturile de frază, le vom găsi un înțeles.

— Așa o să și facem, hotărî lordul Glenarvan, dar să procedăm metodic. Priviți întîi documentul englez.

Rîndurile și cuvintele erau așezate, în primul document, astfel:

	62	Bri	gow
sink			stra
	aland		
skipp		Gr	
		that monit	of long
and			ssistance
	lost		

— Aceasta nu spune mare lucru, rosti maiorul cu un aer dezamăgit.

— Orice-ar fi, răspunse căpitanul, e scris în englezește.

— Nu încape nici o îndoială, spuse lordul Glenarvan, cuvintele *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost* au rămas intacte; *skipp* formează cu siguranță cuvîntul *skipper* și e vorba de un domn Gr..., probabil căpitanul unui vas naufragiat[1].

— Să mai adăugăm, spuse John Mangles, și cuvintele *monit* și *ssistance*[2], al căror înțeles e evident.

— Ei, atunci avem ceva, se bucură lady Helena.

---

[1] Cuvintele *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost*, înseamnă respectiv: *a se scufunda*, *spre uscat*, *acest*, *și*, *pierdut*. *Skipper* e numele ce se dă în Anglia căpitanilor de vase din marina comercială. (N.A.)

[2] *Monition* înseamnă *document*, iar *assistance* înseamnă *ajutor*. (N.A.)

— Din păcate, răspunse maiorul, ne lipsesc rînduri întregi. Cum să aflăm numele vasului scufundat şi locul naufragiului?

— Le vom găsi, îi asigură lordul Eduard.

— Desigur, replică maiorul, care era totdeauna de părerea tuturor, dar cum?

— Completînd un document cu altul.

— Să încercăm! exclamă lady Helena.

Al doilea petic de hîrtie, şi mai ros decît cel dintîi, nu prezenta decît cîteva cuvinte izolate şi aşezate în felul următor:

---

7 Juni Glas
zwei atrosen
graus
bringt ihnen

— E scris în nemţeşte, spuse John Mangles, de îndată ce-şi aruncă ochii pe hîrtie.

— Cunoşti această limbă, John? îl întrebă Glenarvan.

— La perfecţie, milord.

— Spune-mi atunci, ce înseamnă aceste cîteva cuvinte?

Căpitanul cercetă documentul cu atenţie şi spuse:

— Întîi, iată-ne fixaţi asupra datei evenimentului: 7 juni înseamnă 7 iunie, şi apropiind această cifră de numărul 62 din documentul englez, avem data completă: 7 iunie 1862.

— Foarte bine! exclamă lady Helena. Mai departe, John!

— În acelaşi rînd, reluă tînărul căpitan, se găseşte cuvîntul *Glas*, care, dacă îl alăturăm cuvîntului *gow* din primul document, ne dă *Glasgow*. Deci e vorba, evident, despre un vas din portul Glasgow.

— Asta-i şi părerea mea, răspunse maiorul.

— Al doilea rînd din document lipseşte în întregime, continuă John Mangles. Dar în cel de-al treilea văd două cuvinte însemnate: *zwei*, adică doi, şi *atrosen*, sau mai bine-zis *matrosen*, care în germană înseamnă «marinari».

— Adică, întrebă lady Helena, ar fi vorba de un căpitan şi doi marinari?

— Probabil, răspunse lordul Glenarvan.

— Vă mărturisesc, milord, reluă căpitanul, că următorul cuvînt, *graus*, mă pune în încurcătură. Nu ştiu cum să-l traduc. Poate că cel de-al treilea document o să ne lumineze. În ceea ce priveşte ultimele două cuvinte, ele se explică uşor. *Bringht ihnen* înseamnă «daţi-le»; alăturînd cuvintele acestea de cuvîntul englez corespunzător, adică cuvîntul *assistance*, aşezat ca şi ele în al şaptelea rînd al docu-

mentului, expresia «daţi-le ajutor» se deduce de la sine.

— Da! Daţi-le ajutor, spuse Glenarvan, dar unde se găsesc aceşti nenorociţi? Pînă acum n-am aflat nici unde se găsesc şi nici locul catastrofei.

— Să sperăm că documentul francez va fi mai clar, spuse lady Helena.

— Să vedem documentul francez, răspunse Glenarvan, şi fiindcă toţi cunoaştem limba franceză, eforturile vor fi mai uşoare.

Iată o copie după cel de-al treilea document:

---

trol ats tannia
gonie austral
abor
contin pr cruel indi
jeté ongit
et 37°11' lat

— Sînt şi cifre! exclamă lady Helena. Uitaţi-vă, domnilor, uitaţi-vă!

— Să procedăm metodic, spuse lordul Glenarvan, şi să începem cu începutul. Îngăduiţi-mi să însemnez pe rînd cuvintele risipite şi incomplete.

— De la început, de la primele litere, văd că e vorba de un vas cu trei catarge, al cărui nume ni s-a păstrat în întregime, datorită documentului scris în limba engleză şi celui în limba franceză: *Britannia*. Dintre cele două cuvinte următoare, *gonie* şi *austral*, numai *austral*, numai cel din urmă are un înţeles pe care-l pricepeţi cu toţii.

— Iată un amănunt de preţ, constată John Mangles. Naufragiul s-a petrecut în emisfera australă.

— Cam vag, spuse maiorul.

— Mai departe, reluă Glenarvan. Cuvîntul *abor* e rădăcina verbului francez *aborder*, adică a trage la ţărm. Nenorociţii aceia au tras la ţărm undeva. Dar unde — *contin!* Să fie un continent? *Cruel!*

— «Crud»! exclamă John Mangles, iată explicaţia cuvîntului german *graus... grausam...* «crud»...

— Mai departe, mai departe! îl îndemnă Glenarvan, al cărui interes creştea pe măsură ce sensul cuvintelor trunchiate se refăcea din documente. *Indi...* marinarii vor fi fost oare aruncaţi în India? Ce înseamnă cuvîntul *ongit?* A, «longitudine»! Iată acum latitudinea: 37°11'. În sfîrşit, iată o indicaţie precisă.

— Dar lipseşte longitudinea, observă Mac Nabbs.

— Nu poţi avea totul, dragul meu maior, interveni Glenarvan — dar un grad precis de latitudine e ceva. Hotărît, acest document

francez e cel mai complet din toate trei. Evident că fiecare dintre ele reprezintă traducerea cuvînt cu cuvînt a celorlalte, căci toate conţin acelaşi număr de rînduri. Trebuie deci să le unim acum, să le traducem într-o singură limbă, ca să obţinem înţelesul lor cel mai probabil, cel mai logic şi cel mai explicit.

— Vei face traducerea în franţuzeşte, în englezeşte, sau în nemţeşte? întrebă maiorul.

— În franceză, se hotărî Glenarvan, pentru că cea mai mare parte din datele importante s-au păstrat în această limbă.

— Milord are dreptate, spuse John Mangles. În plus, limba ne este cunoscută.

— Ne-am înţeles. Am să reconstitui documentul, adunînd resturile de cuvinte şi frînturile de frază, respectînd intervalele care le despart, completînd pe acelea al căror sens este sigur; le vom compara şi apoi le vom judeca.

Glenarvan puse mîna pe toc şi, cîteva clipe mai tîrziu, le arătă prietenilor o hîrtie pe care erau scrise rîndurile următoare:

---

7 iunie 1862 tricatargul Britannia Glasgow
scufundat gonia austral
spre uscat doi marinari
căpitanul Gr. abor
contin pr crud indi
aruncat acest document longitudine
şi 37°11' latitudine Daţi-le ajutor
pierduţi

În clipa aceea, un marinar îl anunţă pe căpitan că *Duncan* intră în golful Clyde, şi-l întrebă ce ordine are de dat.

— Ce aveţi de gînd să facem? îl întrebă John Mangles pe lordul Glenarvan.

— Să ajungem cît mai repede la Dumbarton, John. Pe urmă, în timp ce lady Helena se va întoarce la Malcolm-Castle, mă voi duce la Londra să predau Amiralităţii documentul.

John Mangles dădu ordine în consecinţă şi marinarul le transmise secundului.

— Prieteni, spuse Glenarvan, acum să ne continuăm cercetările. Sîntem pe urmele unei mari catastrofe. Viaţa cîtorva oameni depinde de iscusinţa noastră. Să ne punem deci mintea la contribuţie şi să găsim cheia enigmei.

— Sîntem gata, scumpul meu Eduard, răspunse lady Helena.

— Mai întîi, reluă Glenarvan, trebuie să ţinem seama de trei lucruri, bine precizate în acest document: 1) faptele pe care le cu-

noaştem: 2) acelea pe care le putem presupune; 3) acelea pe care nu le ştim. Ce ştim? Ştim că la 7 iunie 1862 vasul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat; că doi marinari şi căpitanul au aruncat documentul în mare, la 37°11' latitudine şi că cer ajutor.

— Perfect, replică maiorul.

— Ce putem presupune? reluă Glenarvan. Întîi, că naufragiul a avut loc în mările australe şi, imediat după aceasta, vă atrag atenţia asupra cuvîntului gonia. Nu indică oare numele unei ţări?

— Patagonia! strigă lady Helena.

— Fără îndoială, dar e străbătută Patagonia de paralela 37? întrebă maiorul.

— E uşor de verificat, răspunse John Mangles, desfăşurînd pe masă harta Americii de Sud. Aşa e! Patagonia este atinsă tocmai de paralela 37, care taie Araucania, străbate pampasul pe la nordul ţinuturilor patagoneze şi se pierde în Atlantic.

— Bine. Să ne continuăm deducţiile. Cei doi marinari şi căpitanul abor... abordează unde? Contin... Ce se întîmplă cu ei? Aveţi aici două litere providenţiale *pr*... care vă lămuresc asupra soartei lor. Nefericiţii sînt prinşi sau prizonieri. De către cine? De către nişte indieni cruzi. V-aţi convins? Cuvintele nu umplu de la sine spaţiile goale? Documentul nu se limpezeşte în faţa ochilor dumneavoastră? Mintea nu vi se luminează?

Glenarvan vorbea cu multă convingere. În ochii lui se citea o încredere desăvîrşită. Înflăcărarea lui se transmitea ascultătorilor. Toţi strigară într-un singur glas: «Sigur, sigur!»

Lordul Eduard continuă după o clipă:

— Toate aceste presupuneri îmi par foarte plauzibile. După mine, catastrofa a avut loc pe coastele Patagoniei. Dealtminteri, voi întreba la Glasgow care era destinaţia *Britanniei*, şi vom şti dacă vasul a putut fi tîrît în aceste ţinuturi.

— A, n-avem nevoie să căutăm atît de departe, răspunse John Mangles. Am aici colecţia *Mercantile and Shipping Gazette*, care ne va furniza indicaţii precise.

— S-o vedem, s-o vedem! spuse lady Glenarvan.

John Mangles luă un teanc de ziare din anul 1862 şi începu să le răsfoiască grăbit. Cercetările lui nu durară mult şi în curînd citi tare, cu satisfacţie: «30 mai 1862, Peru! Callao! cu o încărcătură pentru Glasgow, *Britannia*, căpitanul Grant».

— Grant, strigă lordul Glenarvan, îndrăzneţul scoţian care a voit să întemeieze Noua Scoţie în mările Pacificului!

— Da, răspunse John Mangles, acela care în 1861 s-a îmbarcat la Glasgow pe *Britannia* şi despre care nu s-a mai primit nici o ştire.

— Nu mai încape îndoială, spuse Glenarvan. E chiar el. *Britannia* a părăsit Callao la 30 mai, iar la 7 iunie, 8 zile după plecare, s-a rătăcit pe coastele Patagoniei. Iată întreaga odisee cuprinsă în aceste resturi de cuvinte care păreau indescifrabile. Vedeţi deci, prieteni, că am putut reconstitui o bună parte din evenimente. Cît despre celelalte, pe care nu le cunoaştem, se reduc la unul singur: gradul de longitudine.

— E inutil, răspunse John Mangles, pentru că ţara ne este cunoscută; numai aşa, ştiind doar latitudinea, şi mi-aş lua însărcinarea să mă duc de-a dreptul la locul naufragiului.

— Atunci ştim totul? întrebă lady Helena.

— Totul, draga mea. Spaţiile albe pe care marea le-a lăsat între cuvintele din document le voi umple fără greutate, ca şi cum mi-ar dicta căpitanul Grant.

Lordul Glenarvan puse iar mîna pe toc şi redactă, fără ezitare, rîndurile următoare:

«La 7 iunie 1862, tricatargul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat lîngă coastele Patagoniei, în emisfera australă. Îndreptîndu-se spre uscat, doi marinari şi căpitanul Grant vor încerca să abordeze continentul, unde vor fi prizonierii unor indieni cruzi. Ei au aruncat acest document la... grade longitudine şi 37°11' latitudine. Daţi-le ajutor, sau sînt pierduţi».

— Ei bine, dragă Eduard, spuse lady Helena, dacă aceşti nefericiţi îşi vor revedea patria, ţie ţi-o vor datora.

— Şi-o vor revedea, răspunse Glenarvan. Documentul e prea explicit, prea clar, prea precis, pentru ca Anglia să nu vină în ajutorul a trei din fiii săi părăsiţi pe un ţărm pustiu. Ceea ce a făcut pentru Franklin şi atîţia alţii, o va face astăzi pentru naufragiaţii de pe *Britannia!*

— Dar nenorociţii aceştia au desigur o familie care îi plînge, spuse lady Helena. Poate că sărmanul căpitan Grant are soţie, are copii...

— Ai dreptate, draga mea. Îmi iau sarcina să-i anunţ că nu e pierdută orice nădejde. Şi acum, prieteni, haidem pe punte, căci ne apropiem de port.

Într-adevăr, *Duncan* îşi mărise viteza; în acea clipă trecea de-a lungul malurilor insulei Bute şi lăsa în urmă insula Rothesay cu micul ei oraş aşezat într-o vale rodnică; apoi se avîntă în strîmtorile golfului, trecu prin faţa Greenok-ului şi la şase seara era la poalele stîncii de bazalt de la Dumbarton, în vîrful căreia se găsea vestitul castel al lui Wallace, eroul scoţian.

Acolo o trăsură gata de plecare o aştepta pe lady Helena, pentru a o conduce înapoi la Malcolm-Castle, împreună cu maiorul Mac

Nabbs. După ce-şi îmbrăţişă soţia, lordul Glenarvan se urcă în expresul de Glasgow.

Dar, înainte de a pleca, încredinţă unui agent, care trebuia să ajungă mai repede decît el, o notă importantă şi după cîteva minute telegraful anunţa ziarelor TIMES şi MORNING CHRONICLE următoarele: «Pentru informaţii despre soarta tricatargului *Britannia* din Glasgow şi a căpitanului Grant, a se adresa lordului Glenarvan, Malcolm-Castle, Luss, comitatul Dumbarton, Scoţia».

Capitolul III

MALCOLM-CASTLE

Castelul din Malcolm, unul dintre cele mai poetice din Highlands[1], este aşezat lîngă satul Luss, dominînd valea. Apele limpezi ale lacului Lomond îi scaldă zidurile de granit. De foarte mult timp, castelul aparţinea familiei Glenarvan, care păstra în ţara lui Rob Roy şi a lui Fergus Mac Gregor obiceiurile ospitaliere ale vechilor eroi ai lui Walter Scott.

În epoca revoluţiei sociale din Scoţia, un mare număr de vasali, care nu mai puteau plăti vechilor şefi de clanuri dijmele şi birurile din ce în ce mai apăsătoare, au fost izgoniţi de pe pămînturile lor. Unii au murit de foame, alţii s-au făcut pescari sau au emigrat.

Pretutindeni domnea deznădejdea. Singuri, dintre toţi seniorii de atunci, Glenarvanii au crezut că între cei cu o situaţie bună şi cei cu o situaţie mai puţin bună pot exista legături trainice de prietenie şi devotament; ei n-au îndepărtat pe nici unul din fermierii de pe moşiile lor. Nici unul nu a părăsit casa în care s-a născut, nimeni n-a plecat de pe pămîntul în care se odihneau oasele strămoşilor, toţi au rămas în clanul vechiului lor senior. De aceea, chiar în acea epocă, în secolul în care domnea dezbinarea şi vrăjmăşia, în Malcolm-Castle, ca şi la bordul vasului *Duncan*, nu se aflau decît scoţieni; toţi fuseseră vasali ai lui Mac Gregor, Mac Farlane, ai lui Mac Nabbs sau Mac Naughtons, adică băştinaşi din comitatele Stirling şi Dumbarton; oameni de ispravă, devotaţi trup şi suflet stăpînului lor, unii vorbind încă limba veche, gaelică, din ţinutul Caledoniei.

Lordul Glenarvan avea o avere imensă; o folosea ca să ajute pe cei dimprejur. Bunătatea lui îi întrecea chiar dărnicia; ea nu cunoştea marginile impuse în mod firesc dărniciei.

---

[1] Ţara de Sus, nume sub care este cunoscut podişul Scoţiei.

Seniorul din Luss reprezenta comitatul în Camera Lorzilor. Dar cu ideile lui iacobine, prea puţin dispus să fie pe placul casei de Hanovra, era destul de rău văzut de oamenii de stat din Anglia, în special pentru că era foarte legat de tradiţiile strămoşilor săi şi rezista energic presiunilor politice ale «celor din sud». Lordul Glenarvan nu era însă nici pe departe un om cu vederi înapoiate, n-avea un spirit strîmt, nici o inteligenţă mărginită, iar porţile comitatului său erau larg deschise progresului. Era scoţian pînă în adîncul sufletului şi numai pentru gloria Scoţiei lua parte cu iahturile sale de curse la regatele iniţiate de *Royal Thames Yacht Club*.

Avea treizeci şi doi de ani; era înalt de statură, cu trăsături severe, însă cu o veşnică blîndeţe în privire; toată persoana lui întruchipa poezia Ţării de Sus. Toţi îl ştiau viteaz, întreprinzător, cavaler, dar, înainte de toate, bun. Ar fi dat săracilor şi haina de pe el.

Lordul Glenarvan era căsătorit abia de trei luni; se însurase cu domnişoara Helena Tuffnel, fata marelui călător William Tuffnel, una din numeroasele victime ale ştiinţei geografice şi ale pasiunii descoperirilor.

Domnişoara Helena nu era de familie nobilă, dar era scoţiană, ceea ce în ochii lordului Glenarvan egala orice titlu de noblеţe; seniorul din Luss îşi făcu din această fiinţă tînără, fermecătoare, îndrăzneaţă, devotată, tovarăşa lui de viaţă. Pe vremea cînd o cunoscuse, ea trăia singură, orfană, aproape fără avere, în casa tatălui ei, la Kilpatrick. Înţelesese că o fată săracă avea să fie o nevastă curajoasă şi o lună de soţie. Domnişoara Helena avea douăzeci şi doi de ani; era o tînără blondă, cu ochii albaştri ca apa lacurilor scoţiene într-o dimineaţă frumoasă de primăvară. Dragostea pentru soţul ei depăşea cu mult recunoştinţa ce i-o purta. Iar fermierii şi servitorii o iubeau atît de mult, încît erau gata să-şi dea viaţa pentru «buna noastră stăpînă din Luss», cum o numeau ei.

Lordul Glenarvan şi lady Helena trăiau fericiţi la Malcolm-Castle, în mijlocul naturii minunate şi sălbatice din Ţara de Sus, plimbîndu-se pe sub aleile întunecoase de castani şi sicomori şi pe malurile lacului unde mai răsunau încă imnurile războinice din vremurile străvechi, cutreierînd văi neumblate, în care ruini seculare aminteau istoria glorioasă a Scoţiei. Uneori se pierdeau în pădurile de mesteceni sau de zadă; cutreierau cîmpurile întinse, acoperite de ierburi îngălbenite; altă dată, se căţărau pe crestele abrupte ale muntelui Ben Lomond, sau străbăteau în galopul calului lunci părăsite, studiind, înţelegînd şi admirînd încîntătoarea regiune cunoscută sub numele de «Ţara lui Rob Roy», ale cărei plaiuri vestite au fost cîntate atît de mult de Walter Scott. Seara, la căderea nopţii, se plimbau de-a lungul bartazenelor,

vechea galerie circulară care înconjura cu un şirag de creneluri Malcolm-Castle. Se aşezau pe cîte o piatră, sub razele palide ale lunii, şi stînd gînditori şi pierduţi în visare, ca şi cum ar fi fost singuri pe lume, în mijlocul naturii tăcute, amîndoi erau cuprinşi de un extaz senin, de acea blîndă fericire a cărei taină o păstrează pe pămînt numai inimile ce se iubesc.

Astfel au trecut primele luni de căsnicie. Dar lordul Glenarvan nu uita că soţia lui era fiica unui mare călător; îşi spuse atunci că lady Helena trebuia să poarte în inimă toate nostalgiile de călător ale tatălui ei şi, într-adevăr, nu se înşelă. Atunci fu construit *Duncan*-ul care trebuia să-i poarte pe lordul şi pe lady Glenarvan spre cele mai frumoase ţări din lume, pe apele Mediteranei, pînă în insulele Arhipelagului. Lady Helena se bucură grozav cînd lordul îi puse la dispoziţie iahtul *Duncan*. Într-adevăr, e o mare fericire să-ţi plimbi dragostea spre ţinuturile fermecătoare ale Greciei şi să vezi cum răsare luna pe coastele încîntătoare ale Orientului.

Totuşi, lordul Glenarvan plecase la Londra. Era vorba doar de salvarea unor nefericiţi naufragiaţi; iar lady Helena se arăta mai mult nerăbdătoare decît întristată de această absenţă vremelnică a soţului ei. A doua zi, o telegramă primită de la el îi dădu nădejdea că acesta se va întoarce foarte curînd. Seara, însă, printr-o scrisoare, o anunţă că va mai întîrzia, deoarece propunerile sale întîmpinau dificultăţi. A treia zi primi din nou cîteva rînduri, în care lordul Glenarvan nu-şi ascundea nemulţumirea sa faţă de Amiralitate.

În acea zi, lady Helena începu să se neliniştească. Seara se afla singură în odaie, cînd domnul Halbert, intendentul castelului, veni s-o întrebe dacă era dispusă să primească o fată şi un băiat, care doreau să-i vorbească lordului Glenarvan.

— Oameni din partea locului? întrebă lady Helena.

— Nu, doamnă, răspunse intendentul, căci nu-i cunosc. Au sosit cu trenul la Balloch şi de acolo pînă la Luss au mers pe jos.

— Roagă-i să intre, Halbert, spuse lady Glenarvan.

Intendentul ieşi. Peste cîteva clipe, fata şi băiatul intrară în camera lady-ei Helena. După asemănare, nu mai rămînea nici urmă de îndoială: erau frate şi soră. Fata avea şaisprezece ani, cu o faţă tînără, puţin obosită; ochii ei spuneau că trebuia să fi plîns mult; părea resemnată, dar curajoasă; îmbrăcămintea sărăcăcioasă, însă curată; totul vorbea în favoarea ei. Ţinea de mînă un băiat de doisprezece ani, pe chipul căruia se citea un aer atît de hotărît, încît părea că el îşi ocroteşte sora. Şi, într-adevăr, oricine ar fi făcut vreun rău fetei ar fi avut de-a face cu puiul acesta de om! Fata rămase puţin stingherită găsindu-se în faţa lady-ei Helena. Aceasta se grăbi să-i vorbească.

— Vrei să-mi spui ceva? o întrebă ea, încurajînd fata cu privirea.

— Nu, răspunse băiatul cu glas hotărît, nu dumneavoastră, ci lordului Glenarvan.

— Vă rog să-l iertați, doamnă, spuse atunci sora.

— Lordul Glenarvan nu e la castel, reluă lady Helena, eu sînt soția lui și-mi puteți vorbi mie.

— Dumneavoastră sînteți lady Glenarvan? întrebă fata.

— Da, domnișoară.

— Soția lordului Glenarvan din Malcolm-Castle, care a publicat în *TIMES* o notiță despre naufragiul *Britanniei?*

— Da, da, răspunse lady Helena cu bunăvoință, dar dumneata?

— Eu sînt Miss Grant, milady, și el e fratele meu.

— Miss Grant! Miss Grant! exclamă lady Helena, trăgînd-o pe fată înspre ea, luîndu-i mîinile în mîinile ei. Apoi sărută băiatul pe amîndoi obrajii.

— Milady, reluă fata, ce știți de naufragiul tatălui meu? Mai trăiește? Îl vom mai revedea vreodată? Vorbiți, vă rog!

— Draga mea copilă, spuse lady Helena, ferească Dumnezeu să-ți răspund cu ușurință într-o împrejurare ca asta. Nu vreau să-ți dau o nădejde amăgitoare.

— Vorbiți, doamnă, vorbiți! M-a întărit durerea, pot auzi totul.

— Draga mea, răspunse lady Helena, speranța e foarte slabă, dar există totuși. Nu e imposibil să-l revedeți pe tatăl vostru într-o bună zi.

— Doamne! Doamne! exclamă Miss Grant, neputînd să-și mai stăpînească lacrimile, în timp ce Robert sărută cu recunoștință mîinile bunei lady Glenarvan.

După ce prima clipă de bucurie dureroasă trecu, fata începu să pună întrebări fără șir; lady Helena îi povesti istoria documentului, cum s-a pierdut *Britannia* pe coastele Patagoniei, în ce fel trebuia să fi ajuns pe continent, după naufragiu, căpitanul și cei doi marinari, singurii supraviețuitori, în sfîrșit, cum implorau ei ajutorul lumii întregi în documentul acela scris în trei limbi, pe care l-au aruncat în apele oceanului.

În timp ce povestea, Robert Grant privea cu ochii țintă la lady Helena; închipuirea lui îi reînvia scenele îngrozitoare a căror victimă fusese tatăl său; îl vedea pe acesta pe puntea *Britanniei;* îl urmărea în mijlocul valurilor, se agăța cu el de stîncile coastei, se tîra pe nisip gîfîind, dincolo de bătaia valurilor. De mai multe ori, în timp ce lady Helena povestea, băiatul, lipindu-se de sora lui, lăsă să-i scape cîteva exclamații:

— O, tata! Bietul meu tată!

Miss Grant asculta, împreunîndu-și mîinile, și nu rosti nici un cuvînt,

— *Eu sînt miss Grant, milady, şi el e fratele meu*

pînă ce nu se isprăvi povestirea; abia atunci spuse:

— O, doamnă! Documentul! Documentul!

— Nu-l mai am, draga mea fată, răspunse lady Helena.

— Nu-l mai aveţi?

— Nu, în interesul tatălui vostru, lordul Glenarvan a trebuit să-l ducă la Londra, dar v-am spus tot ce conţinea, cuvînt cu cuvînt, şi felul în care am ajuns să-i aflu înţelesul exact. Din frînturile de fraze, aproape şterse, valurile au cruţat cîteva cifre; din păcate, longitudinea...

— O să ne lipsim de ea! exclamă băiatul.

— Desigur, domnule Robert, răspunse lady Helena cu un zîmbet, văzîndu-l atît de hotărît. Cum vezi, Miss Grant, cunoşti ca şi mine cele mai mici amănunte din document.

— Da, doamnă, răspunse fata, dar aş fi vrut să văd scrisul tatălui meu.

— Ei bine, mîine, mîine poate se va întoarce lordul Glenarvan. Soţul meu, avînd la el un document ce nu poate fi tăgăduit, a vrut să-l supună comisarilor Amiralităţii, pentru a-i face să trimită de îndată un vas în căutarea căpitanului Grant.

— E oare cu putinţă, milady! exclamă fata. Aţi făcut acest lucru pentru noi?

— Da, draga mea, şi-l aştept pe lordul Glenarvan dintr-o clipă în alta.

— Vă mulţumesc din adîncul sufletului! spuse fata cu înflăcărare şi cu un accent de adîncă recunoştinţă în glas.

— Draga mea copilă, răspunse lady Helena, nu merităm nici o mulţumire. Oricare altul în locul nostru ar fi făcut la fel. De s-ar putea realiza nădejdile pe care le-am întrezărit! Pînă la întoarcerea lordului Glenarvan, veţi locui la castel..

— O, doamnă, răspunse fata, n-aş vrea să abuzez de bunătatea şi simpatia ce o arătaţi unor străini.

— Străini, fetiţo? Nici fratele dumitale şi nici dumneata nu sînteţi străini în această casă, şi vreau ca, la sosirea lui, lordul Glenarvan să spună singur copiilor căpitanului Grant tot ce se va întreprinde pentru salvarea tatălui lor.

Nu se putea refuza o invitaţie făcută cu atîta inimă. Au rămas deci înţeleşi ca Miss Grant şi fratele ei să aştepte întoarcerea lordului Glenarvan la Malcolm-Castle.

Capitolul IV

O PROPUNERE A LADY-EI GLENARVAN

În timpul convorbirii, lady Helena nu spuse nici un cuvînt despre nemulţumirea mărturisită în scrisorile lordului Glenarvan cu privire la felul în care îi fusese primită cererea de către comisarii Amiralităţii. N-a pomenit nimic nici despre faptul că marinarii şi căpitanul Grant erau probabil prizonierii unor triburi de indieni din America de Sud. De ce să-i întristeze pe bieţii copii, dezvăluindu-le soarta tatălui lor, şi să stingă flacăra nădejdii ce le pîlpîia în suflet? Acest lucru, dealtminteri, nu schimba cu nimic situaţia. Lady Helena trecu deci aceasta sub tăcere şi, după ce răspunse tuturor întrebărilor ce i le pusese Miss Grant, o întrebă la rîndul ei pe fată despre viaţa lor; se interesă dacă copiii aveau vreun sprijin, căci Mary părea singura ocrotitoare a fratelui ei.

Povestea lor era simplă şi impresionantă, iar simpatia lady-ei Glenarvan pentru cei doi spori şi mai mult.

Mary şi Robert Grant erau singurii copii ai căpitanului Grant. Harry Grant îşi pierduse soţia la naşterea fiului lor Robert şi, în timpul lungilor lui călătorii, îi lăsa în grija unei verişoare bătrîne. Căpitanul Grant era un marinar îndrăzneţ, un om care-şi cunoştea bine meseria, un bun navigator şi bun negustor totodată, îmbinînd astfel o dublă calitate, atît de preţioasă skipper-ilor din marina comercială. Locuia în oraşul Dundee, în comitatul Perth din Scoţia. Se născuse şi crescuse în aceste ţinuturi. Tatăl său îi dăduse o educaţie multilaterală, crezînd că aceasta nu strică niciodată, nici chiar unui căpitan de cursă lungă.

În timpul primelor lui călătorii peste ocean, la început ca secund, apoi în calitate de skipper, afacerile i-au izbutit într-atît, încît, la naşterea lui Robert, Harry Grant avea oarecare avere.

Atunci îi veni în minte ideea care-l făcu popular în Scoţia. Ca şi Glenarvanii, şi ca şi alte cîteva mari familii din Lowlands[1], el se despărţise în sufletul lui, dacă nu în fapt, de Anglia cotropitoare. Interesele ţării sale nu puteau fi, în ochii lui, acelea ale anglosaxonilor şi, pentru a-şi ajuta patria să se dezvolte cu propriile ei forţe, se hotărî să întemeieze o mare colonie scoţiană într-unul din continentele Oceaniei. Visa poate pentru viitor independenţa patriei lui, avînd ca exemplu Statele Unite, o independenţă pe care şi Indiile, şi Australia o vor

[1] Ţara de Jos, nume sub care e cunoscută partea de sud a Scoţiei.

cuceri cu siguranță într-o bună zi? Poate că da! Poate că a și lăsat să i se întrevadă nădejdile lui tainice, ceea ce ar explica de ce guvernul a refuzat să-i sprijine proiectul de colonizare; ba chiar a creat căpitanului Grant greutăți, care în orice altă țară ar fi doborît un om. Dar Grant nu se lăsă înfrînt; făcu apel la patriotismul scoțienilor, își puse averea în serviciul cauzei sale, își construi un vas, și după ce-și încredință copiii bătrînei lui verișoare, secundat de un echipaj de elită, plecă să exploreze marile insule ale Pacificului. Era în anul 1861. Timp de un an, pînă în mai 1862, se mai primeau știri de la ei, dar de la plecarea sa din Callao, în luna iunie, nimeni nu mai auzi vreo veste despre *Britannia* și *Gazeta maritimă* nu mai publică nici o știre în privința soartei căpitanului.

În acest timp, verișoara cea bătrînă a lui Harry Grant muri și cei doi copii rămaseră singuri pe lume.

Mary Grant avea pe atunci paisprezece ani; sufletul ei curajos nu se lăsă doborît de noua situație și fata se dedică cu trup și suflet îngrijirii fratelui ei, copil pe atunci. Trebuia să-l crească și să-l instruiască. Datorită economiilor, prevederii și agerimii ei, lucrînd zi și noapte, dîndu-i totul, nepăstrîndu-și nimic pentru sine, sora împlini cu bravură îndatoririle unei mame. Cei doi copii trăiau deci la Dundee, într-o stare de sărăcie acceptată cu demnitate, dar împotriva căreia luptau totuși cu vitejie. Mary nu se gîndea decît la fratele ei și visa pentru el un viitor fericit. Pentru ea, vai! *Britannia* pierise pentru totdeauna și tatăl ei murise, murise cu siguranță. De aceea nu mai e nevoie să descriem emoția fetei atunci cînd notița din ziarul *TIMES* îi căzu din întîmplare sub ochi. Aceasta o smulse deodată din deznădejde.

N-avea de ce să zăbovească și se hotărî imediat. Chiar dacă ar fi trebuit să afle că trupul căpitanului Grant fusese găsit pe o coastă pustie în fundul unui vas eșuat, mai bine tristul adevăr decît veșnica îndoială, decît tortura necontenită a necunoscutului.

Îi spuse tot fratelui ei; în aceeași zi, cei doi copii au luat trenul de Perth și seara au ajuns la Malcolm-Castle unde, după atîta descurajare, Mary începu din nou să spere.

Iată povestea dureroasă pe care o depăna Mary Grant lady-ei Glenarvan, în cuvinte simple, fără a se gîndi că în toți acei ani lungi, de grele încercări, ea dăduse dovadă de mult curaj. Dar lady Helena se gîndea la aceasta și de mai multe ori, fără să-și ascundă lacrimile, strînse la piept pe cei doi copii ai căpitanului Grant.

Robert asculta parcă pentru prima oară propria lor poveste. Auzindu-și sora, deschise ochii mari; înțelese tot ce făcuse ea, tot ce suferise și, în sfîrșit, petrecîndu-și brațele în jurul gîtului ei, exclamă din toată inima:

— O, mamă! Scumpa mea mamă!

Între timp, se întunecase de-a binelea. Lady Helena, gîndindu-se la oboseala copiilor, nu voi să mai prelungească întrevederea. Mary şi Robert fură conduşi în camerele lor şi adormiră, visînd un viitor mai bun. După ce ieşiră copiii, lady Helena îl chemă pe maiorul Mac Nabbs şi-i povesti toate întîmplările din seara aceea.

— Bună fată e Mary Grant, spuse Mac Nabbs, după ce ascultă povestirea verişoarei lui.

— Bine ar fi ca soţul meu să izbutească ceea ce a început, răspunse lady Helena, căci altfel situaţia celor doi copii ar deveni îngrozitoare.

— Va izbuti, replică Mac Nabbs. Lorzii Amiralităţii trebuie să aibă o inimă mai tare ca piatra din Portland, ca să refuze propunerea.

În ciuda asigurării date de maior, lady Helena petrecu o noapte plină de griji, fără să se poată odihni o clipă.

A doua zi, Mary Grant şi fratele ei, sculaţi din zori, se plimbau prin curtea cea mare a castelului, cînd auziră un huruit de trăsură. Lordul Glenarvan se întorcea în goana cailor la Malcolm-Castle. Imediat, lady Helena, întovărăşită de maior, coborî în curte şi alergă în întîmpinarea soţului ei.

Acesta părea trist, dezamăgit şi furios. Îşi îmbrăţişă soţia fără să scoată un cuvînt.

— Ce-i, Eduard? Eduard! exclamă lady Helena.

— Ei bine, draga mea, răspunse lordul Glenarvan, oamenii aceştia n-au inimă!

— Au refuzat?...

— Da! Au refuzat să-mi dea un vas! Au vorbit de milioanele risipite zadarnic în căutarea lui Franklin! Au declarat că documentul e obscur, de neînţeles! Au spus că nenorocirea s-a întîmplat cu ani înainte şi că există prea puţine şanse să mai fie găsit! Au susţinut că naufragiaţii, fiind prizonieri la indieni, trebuie să fi fost duşi în interiorul ţării; că nu se poate scotoci toată Patagonia ca să dai de urma a trei oameni, trei scoţieni, şi că cercetarea ar fi zadarnică şi primejdioasă, că numărul victimelor ar întrece pe cel al salvaţilor. În sfîrşit, mi-au dat toate motivele de refuz pe care le pot da nişte oameni ce vor să refuze. Îşi aminteau, dealtfel, de proiectele căpitanului şi deci bietul Grant e pierdut pentru totdeauna.

— Tata! Sărmanul meu tată! strigă Mary Grant, aruncîndu-se la genunchii lordului Glenarvan.

— Tatăl dumitale?! Cum? Miss... spuse acesta surprins.

— Da, Eduard, iat-o pe Miss Mary Grant şi pe fratele ei, răspunse lady Helena, cei doi copii ai căpitanului Grant, pe care Amiralitatea îi condamnă să fie orfani!

— Vai, Miss, reluă lordul Glenarvan, ridicînd-o pe tînăra fată, dacă aș fi știut de prezența dumitale...

Dar nu mai adăugă nimic. Se așternu o tăcere penibilă, întretăiată de suspine. Nimeni nu scotea o vorbă, nici lordul Glenarvan, nici lady Helena, nici maiorul, nici servitorii castelului, care stăteau tăcuți în jurul stăpînilor lor. Întreaga atitudine a acestor scoțieni era un protest împotriva purtării guvernului englez.

După cîteva clipe, maiorul deschise gura, adresîndu-se lordului Glenarvan:

— Va să zică, nu mai aveți nici o speranță?

— Nici una!

— Ei bine, strigă tînărul Robert, am să mă duc la oamenii aceștia, și-o să vedem noi...

Robert nu apucă să-și termine amenințarea, căci sora lui îl întrerupse, dar pumnul strîns îi trăda intențiile războinice.

— Nu, Robert, spuse Mary Grant,nu! Să mulțumim acestor domni pentru tot ceea ce au făcut pentru noi, păstrîndu-le o adîncă recunoștință. Și să plecăm amîndoi.

— Mary! exclamă lady Helena.

— Miss Mary, unde vrei să te duci? spuse lordul Glenarvan.

— O voi ruga pe regină, răspunse fata, și vom vedea dacă va fi indiferentă la rugămințile a doi copii care imploră salvarea tatălui lor.

Lordul Glenarvan dădu din cap, semn că se îndoia și de inima maiestății sale, și de faptul că Mary va putea ajunge pînă la regină. Cei care au de făcut o rugăminte ajung rareori la treptele tronului,și se pare că pe porțile palatelor regale stă scris același lucru pe care englezii îl scriu pe roata cîrmei vaselor lor:

Passengers are requested not to speak to the man at the wheel[1].

Lady Halena înțelese gîndul soțului ei: știa că fata voia să facă o încercare fără folos, se gîndea la viața lipsită de orice nădejde pe care o vor duce acești copii. Atunci îi veni în minte gîndul de a le da o mînă de ajutor.

— Miss Grant, exclamă ea, așteaptă, fata mea, și ascultă cele ce-ți voi spune.

Mary își luă fratele de mînă și se pregăti de plecare.

Atunci, cu ochii umezi, dar cu vocea hotărîtă și plină de însuflețire, lady Helena se îndreptă spre lord.

— Eduard, îi spuse ea, scriind scrisoarea și aruncînd-o împreună cu sticla în mare, căpitanul Grant și-a încredințat soarta în mîinile celor ce vor găsi această sticlă. E datoria noastră să-l salvăm.

---

[1] Pasagerii sînt rugați să nu vorbească cîrmaciului (în limba engleză în text).

— Ce vrei să spui, Helena? o întrebă lordul Glenarvan.

O tăcere adîncă domnea asupra întregii adunări.

— Vreau să spun, reluă lady Helena, că trebuie să ne considerăm fericiţi că putem începe căsnicia noastră printr-o faptă bună. Ei bine, dragul meu Eduard, ca să-mi faci o bucurie, te-ai gîndit la o călătorie de plăcere. Dar ce plăcere ar fi mai mare, mai folositoare, decît salvarea unor nefericiţi pe care patria lor îi părăseşte?

— Helena! exclamă lordul Glenarvan.

— Da, mă înţelegi bine, Eduard! *Duncan* e un vas bun. Poate înfrunta Mările Sudului. Poate face ocolul lumii, şi-l va face, dacă trebuie. Să plecăm, Eduard! Să mergem în căutarea căpitanului Grant!

Auzind aceste cuvinte îndrăzneţe, lordul Glenarvan întinse braţele spre tînăra sa soţie; zîmbea, strîngînd-o la piept, în timp ce Mary şi Robert îi sărutau mîinile.

În timpul acestei scene înduioşătoare, servitorii castelului, stăpîniţi de emoţie şi de entuziasm, strigară cu recunoştinţă în glas:

— Ura, trăiască doamna noastră din Luss! De trei ori ura pentru lordul şi lady Glenarvan!

Capitolul V

PLECAREA VASULUI *DUNCAN*

Am spus înainte că lady Helena era bună şi generoasă. Ceea ce făcuse era o dovadă de netăgăduit a curajului ei. Lordul Glenarvan fu, cu drept cuvînt, mîndru de îndrăzneaţa lui soţie, în stare să-l înţeleagă şi să-l urmeze. Ideea de a merge în ajutorul căpitanului Grant îl stăpînea încă de la Londra, cînd i se refuzase cererea; şi nu i-o spusese mai curînd lady-ei Helena numai fiindcă nu se putea obişnui cu gîndul să se despartă de ea. Dar întrucît lady Helena cerea ea însăşi să plece, nu mai avea de ce să ezite.

Oamenii castelului salutaseră cu strigăte entuziaste această propunere de salvare a unor fraţi de-ai lor, a unor scoţieni. Lordul Glenarvan îşi uni bucuros glasul cu uralele care se înălţau în cinstea castelanei din Luss.

Plecarea fiind hotărîtă, nu mai era nici o clipă de pierdut. Chiar în aceeaşi zi, lordul Glenarvan expedie lui John Mangles ordinul să aducă vasul *Duncan* la Glasgow şi să pregătească toate cele necesare pentru o călătorie dus şi întors. Dealtfel, făcînd propunerea, lady

Helena nu supraapreciase calităţile vasului; construit în condiţii bune, el era deosebit de solid şi iute, fiind în stare să suporte o călătorie lungă.

Era un iaht cu aburi de cel mai bun model, avea o capacitate de două sute zece tone deplasare, şi chiar primele vase care au ancorat în Lumea Nouă, acelea ale lui Columb[1], ale lui Vespucci, ale lui Pincon, ale lui Magellan, erau cu mult mai mici. *Duncan*-ul avea două catarge, un catarg prova cu o vergă mare, un gabier, un zburător şi o rîndunică. Un catarg mare purtînd crucetа şi o săgeată indicatoare a direcţiei vîntului, în plus o velă trincă, un foc mare, un foc mic şi velele strai.

Velatura era suficientă şi vasul putea profita de vînt ca orice clipper[2], dar mai ales el se baza pe forţa mecanică. Maşina sa de o sută şaizeci de cai putere, construită după un nou sistem, avea aparate de supraîncălzire, care măreau tensiunea aburilor; supusă la o înaltă presiune, ea punea în mişcare o elice dublă; *Duncan*-ul putea să depăşească orice viteză atinsă pînă acum. Într-adevăr, în timpul probelor din golful Clyde atinsese, după log, pînă la 17 mile pe oră. Deci, aşa cum se prezenta, putea să plece şi să facă înconjurul lumii. John Mangles nu avu să se ocupe decît de amenajarea interioară a vasului.

Cea dintîi grijă a lui fu să mărească magazia de combustibil, ca să ia cea mai mare cantitate cu putinţă, căci e greu să te aprovizionezi pe drum. Aceeaşi precauţie pentru cambuză. Şi John Mangles procedă atît de bine, încît adună merinde pentru doi ani: banii nu-i lipseau şi chiar şi mai rămăseseră destui ca să cumpere un tun mobil, pe care să-l aşeze la prova vasului; nu se ştie ce se poate întîmpla şi e totdeauna bine să poţi lansa o ghiulea de calibrul opt la o distanţă de patru mile.

John Mangles — trebuie s-o spunem — se pricepea la asta; deşi comanda un iaht de plăcere, el se număra printre cei mai buni căpitani din Glasgow; avea treizeci de ani, trăsăturile puţin însprite, dar dovedind curaj şi bunătate. Era un copil al castelului, crescut de familia Glenarvan, care făcuse din el un excelent marinar. În cîteva din călătoriile sale de cursă lungă, John Mangles dăduse adesea dovezi de îndemînare, energie şi sînge rece. Cînd lordul Glenarvan îi oferi comanda vasului *Duncan*, el primi cu multă bucurie; deşi nu-l cunoscuse pînă atunci, simţea o dragoste deosebită pentru el şi era mulţumit de prilejul ce i se oferea de a-i fi de folos.

---

[1] A patra călătorie a lui Cristofor Columb s-a făcut cu patru vase. Cel mare, caravela căpitanului, pe care se găsea Columb, avea o deplasare de şaptezeci de tone; cel mai mic de numai cincizeci. Erau adevărate corăbii pentru navigaţia de coastă. (N.A.)

[2] Corabie cu pînze, de mare viteză.

Secundul, Tom Austin, era un marinar bătrîn, demn de toată încrederea. Echipajul *Duncan*-ului era compus din douăzeci şi cinci de oameni, împreună cu căpitanul şi secundul; toţi erau din comitatul Dumbarton. Toţi, marinari încercaţi, formau pe bord o adevărată familie de oameni de ispravă, cărora nu le lipsea nici măcar tradiţionalul *pipper-bag*[1]. Lordul Glenarvan avea astfel un echipaj de oameni curajoşi, pricepuţi în mînuirea armelor, ca şi în conducerea vasului, şi capabili de a-l urma în cele mai îndrăzneţe expediţii. Cînd echipajul de pe *Duncan* află unde urma să ajungă, nu putu şă-şi reţină bucuria, şi uralele entuziaste deşteptară ecourile stîncilor din Dumbarton.

John Mangles, în timp ce se ocupa cu încărcarea şi aprovizionarea corabiei, nu uită să aranjeze apartamentul lordului şi lady-ei Glenarvan, pentru o călătorie de lungă durată. Trebui să pregătească de asemenea cabinele copiilor căpitanului Grant, căci lady Helena nu putu s-o convingă pe Mary să n-o însoţească.

Iar Robert mai degrabă s-ar fi ascuns în cala iahtului decît să nu fi plecat. Îşi amintea de Nelson şi Franklin, care făcuseră şi ei de timpuriu cunoştinţă cu munca de marinar. Cum să rezişti unui asemenea pui de om? Nimeni nu încercă s-o facă. Trebui chiar să i se admită calitatea de «mus», ucenic marinar, «refuzîndu-i-se» aceea de pasager, căci voia să fie de folos. John fu însărcinat să-l înveţe meseria.

— Bine, consimţi Robert, şi dacă nu mă port cum trebuie, să mă pedepsească şi pe mine cu biciul, la fel ca şi pe ceilalţi.

— De asta să n-ai nici o grijă, îl asigură lordul Glenarvan cu un ton serios, fără să mai adauge că pe bordul *Duncan*-ului «motanul cu nouă cozi»[2] era interzis şi că, dealtfel, nici nu se simţea nevoie de el.

Pentru a completa tabloul pasagerilor, e necesar să pomenim şi pe maiorul Mac Nabbs. Era un om de cincizeci de ani, calm, cu trăsături regulate, o fire desăvîrşită, un caracter integru, modest, liniştit şi blînd; totdeauna de acord cu orice şi oricine, nu discuta nimic, nu se certa şi nu se înfuria. Pasul lui era acelaşi, fie că urca pe scară spre camera de culcare, fie că trebuia să ia cu asalt o cetate. Nu-l emoţiona nimic şi nu s-ar fi clintit nici în faţa ghiulelelor; fără îndoială cînd îi va veni rîndul să moară, va muri fără să fi avut vreodată prilejul să se înfurie. Omul acesta poseda în cel mai înalt grad nu numai obişnuitul curaj al unui luptător pe cîmpul de bătaie, acea vitejie fizică datorată exclusiv energiei musculare, ci mai mult, curajul moral, adică fermitatea caracterului. Singurul lui defect, dacă se poate numi astfel, era acela de a fi scoţian din creştet pînă-n tălpi, un caledonian get-beget, păstrînd cu

---

[1] Cimpoier (în limba engleză în text).

[2] Un fel de bici scurt făcut din nouă curele, folosit des în marina engleză. (N.A.)

încăpățînare vechile obiceiuri ale țării lui. N-a voit niciodată să slujească Anglia, și gradul de maior l-a cîștigat în regimentul 42 din Highland-Black-Watch, în Garda neagră, ale cărei companii erau formate exclusiv din gentlemeni scoțieni. Mac Nabbs, în calitatea sa de văr al familiei Glenarvan, locuia la Malcolm-Castle și — cum era maior — i se păru foarte natural să se îmbarce pe *Duncan*.

Acesta era deci personalul iahtului, chemat de împrejurări neprevăzute să ducă la bun sfîrșit una din cele mai uimitoare călătorii ale timpurilor moderne. De la sosirea lui la Steamboat-Quay din Glasgow, iahtul monopolizase curiozitatea publică; în fiecare zi era vizitat de mulțime. Nu se vorbea decît despre el, spre neplăcerea celorlalți căpitani din port, printre care căpitanul Burton, comandantul vasului *Scoția*, un măreț vapor ancorat alături de *Duncan*, cu destinația Calcutta. *Scoția*, datorită mărimii sale, avea tot dreptul să considere *Duncan*-ul ca o simplă coajă de nucă. Cu toate acestea, din zi în zi, atenția se concentra tot mai mult asupra iahtului lordului Glenarvan.

Pe măsură ce se apropia ziua plecării, John Mangles se arăta și mai expeditiv. La o lună după probele din golful Clyde, *Duncan*, încărcat, aprovizionat, amenajat, putea să pornească în larg. Plecarea fu fixată la 25 august, astfel ca la începutul primăverii să ajungă în apele emisferei australe.

Lordul Glenarvan, din momentul în care împărtășise lumii proiectul, primise cîteva avertismente asupra greutăților și primejdiei călătoriei, dar nu ținu seama de nimic și se pregăti să părăsească Malcolm-Castle. Dealtfel, printre cei care-l dezaprobau, mulți îl admirau sincer. Apoi opinia publică se declară pe față de partea lordului scoțian și toate jurnalele, cu excepția «organelor guvernamentale», vestejiră în unanimitate atitudinea comisarilor Amiralității. Dar lordul Glenarvan nu se sinchisea nici de atacuri, nici de elogii; își făcea datoria și puțin îi păsa de rest.

La 24 august Glenarvan, lady Helena, maiorul Mac Nabbs, Mary și Robert Grant, Olbinett, stewardul iahtului și nevasta lui, angajată în serviciul lady-ei Glenarvan, părăsiră Malcolm-Castle, după ce-și luară un călduros rămas bun de la întreg personalul castelului. Cîteva ore mai tîrziu se aflau la bord. Populația din Glasgow făcu o primire plină de simpatie lady-ei Helena, tînăra și curajoasa femeie care renunțase la plăcerile unei vieți îmbelșugate spre a pleca în ajutorul naufragiaților.

Apartamentele lordului Glenarvan și ale soției ocupau pe dunetă pupa *Duncan*-ului; ele se compuneau din două dormitoare, dintr-un salon și două cabine de toaletă; mai era o sală comună, înconjurată de șase cabine, dintre care cinci erau ocupate de Mary și Robert Grant,

domnul şi doamna Olbinett şi maiorul Mac Nabbs, iar cabinele lui John Mangles şi ale lui Tom Austin se aflau mai înapoi, deschizîndu-se spre pupa dunetei. Echipajul era cazat între punţi şi destul de confortabil, căci iahtul nu avea altă încărcătură decît cărbune, alimente şi arme.

John Mangles avusese deci destul loc pentru amenajarea interioară şi chiar profitase de aceasta cu multă pricepere.

Duncan trebuia să plece în noaptea de 24 spre 25 august, în timpul refluxului de la trei dimineaţa.

Dar înainte de aceasta, populaţia oraşului Glasgow asistă la o ceremonie impresionantă. La opt seara, lordul Glenarvan şi oaspeţii săi, împreună cu întreg echipajul, de la fochist pînă la căpitan, toţi cei care trebuiau să ia parte la această eroică expediţie, părăsiră iahtul pentru a se duce la Saint-Mungo, vechea catedrală a Glasgow-ului. Această biserică veche, rămasă neatinsă de iureşul Reformei şi care a fost atît de minunat descrisă de Walter Scott, primi sub bolţile ei străvechi pe pasagerii şi marinarii de pe *Duncan*. Îi întovărăşea o mare mulţime. Aici, în biserica plină de morminte, aidoma unui cimitir, preotul Morton ceru binecuvîntarea cerească şi încredinţă expediţia providenţei. In vechea catedrală a răsunat şi glasul tinerei Mary Grant; cu ochii scăldaţi în lacrimi de recunoştinţă, ea se ruga pentru binefăcătorii ei. Apoi, adînc mişcaţi, părăsiră biserica, iar la ora unsprezece erau cu toţii pe bord. John Mangles şi echipajul se îngrijeau de ultimele pregătiri.

La ora douăsprezece, căpitanul dădu ordin să se ridice presiunea la cazane, şi îndată torente de fum negru se amestecară cu ceţurile nopţii. Pînzele *Duncan*-ului fuseseră strînse cu grijă şi învelite, ca nu cumva să fie înnegrite de funingine, căci vîntul sufla dinspre sud-vest şi nu putea fi prielnic călătoriei.

La ora două, vasul *Duncan* începu să freamăte sub trepidaţia cazanelor; manometrul arăta o presiune de patru atmosfere, aburii supraîncălziţi şuierau prin supape; fluxul era staţionar, zorii îngăduiau ca între micile stînci, ale căror faruri licăreau tot mai palid, să se recunoască strîmtorile Clyde. Nu mai rămînea altceva de făcut decît să se dea semnalul de plecare.

John Mangles îl înştiinţă pe lordul Glenarvan, care urcă îndată pe punte. În curînd se simţi refluxul. *Duncan* slobozi puternice şuierături de sirenă; ridică ancora şi se desprinse dintre corăbiile vecine: elicea pusă în mişcare mînă iahtul pe canalul rîului Clyde. John nu luase nici un pilot; cunoştea perfect strîmtorile şi nimeni altul n-ar fi manevrat mai bine ca el. Iahtul înainta la semnele lui: cu mîna dreaptă comanda maşinile, cu stînga cîrma; totul se făcea în tăcere şi cu precizie. În

curînd, uzinele făcură loc vilelor presărate pe colinele de pe ţărmuri, iar zgomotele oraşului amuţiră în depărtare.

O oră mai tîrziu, *Duncan*-ul trecea pe lîngă stîncile de la Dumbarton; după alte două ore era în golful Clyde; la ora şase dimineaţa trecea pe la capul Cantyre, ieşea din Canalul de Nord şi înainta în plin ocean.

Capitolul VI

PASAGERUL DIN CABINA NR. 6

În cursul primei zile de navigaţie, marea fu destul de agitată şi înspre seară vîntul sufla mai tare; *Duncan*-ul era zgîlţîit puternic; de aceea nici doamnele nu se arătară pe punte; stăteau culcate în cabină şi bine făceau.

A doua zi, vîntul îşi schimbă direcţia. Căpitanul dădu ordin să se ridice cîteva pînze.

Duncan-ul, bine înfipt în valuri, era acum mai puţin sensibil la ruliu şi tangaj. Lady Helena şi Mary Grant puteau să urce pe punte, alături de lordul Glenarvan, de maior şi căpitanul John, chiar în zori. Răsăritul soarelui era minunat. Astrul zilei, ca un disc de metal aurit, ieşea din ocean. *Duncan* plutea în mijlocul unei iradiaţii scînteietoare, şi s-ar fi spus că într-adevăr pînzele lui se umflau sub presiunea razelor soarelui.

Pasagerii de pe iaht contemplau în linişte ivirea soarelui.

— Ce minunat spectacol! spuse, în cele din urmă, lady Helena. Iată începutul unei zile frumoase. De nu s-ar arăta potrivnic vîntul şi de-ar înlesni înaintarea *Duncan*-ului!

— Nici n-am putea dori un vînt mai prielnic, draga mea Helena, răspunse lordul Glenarvan. Nu putem să ne plîngem de începutul călătoriei.

— Drumul e lung, dragul meu Eduard?

— Căpitanul John ne poate răspunde, spuse Glenarvan. Mergem bine? Eşti mulţumit de vapor, John?

— Foarte mulţumit, milord, replică John. E un bastiment minunat şi pe care un marinar îl simte cu plăcere sub picioare. Niciodată o carcasă de vas nu s-a potrivit mai bine cu maşinile lui. Vedeţi, de asemenea, cît de neted e siajul iahtului şi cît de uşor taie valurile. Mergem cu şaptesprezece mile pe oră. Dacă putem menţine viteza, străbatem Ecuatorul în zece zile şi nu facem nici cinci săptămîni pînă la Capul Horn.

— Auzi, Mary, spuse lady Helena, nu facem nici cinci săptămîni!

— Da, doamnă, răspunse fata, aud şi inima îmi bate tot mai tare la cuvintele căpitanului.

— Cum suporţi călătoria pe mare, Miss Mary? o întrebă lordul Glenarvan.

— Destul de bine, milord, fără prea multe neplăceri. Dealtfel, mă voi obişnui repede.

— Şi micul nostru Robert?

— O, Robert, răspunse John Mangles, cînd nu e cu nasul în maşini, stă cocoţat în vîrful catargului. E un băiat care... pun prinsoare că-şi rîde de răul de mare. Uitaţi-vă, îl vedeţi?

Toate privirile se îndreptară spre catargul dinainte; îl văzură pe Robert atîrnat de sarturi în vîrful catargului, la o sută de picioare în aer. Mary era neliniştită.

— Nu te teme, Miss, spuse John Mangles, răspund pentru el şi-ţi făgăduiesc să-i prezint căpitanului Grant, căci îl vom regăsi cu siguranţă, un marinar pe cinste.

— Să vă audă Dumnezeu! suspină fata.

— Dragă fetiţo, continuă lordul Glenarvan, în toată această întîmplare se simte mîna Providenţei şi asta trebuie să ne dea multă nădejde. Priveşte în jurul tău: iată cîţi oameni de ispravă s-au înrolat în slujba unei cauze atît de nobile. Nu numai că vom izbîndi, dar expediţia noastră nici nu va avea de întîmpinat greutăţi. I-am făgăduit lady-ei Helena o călătorie de plăcere şi voi face totul ca să mă ţin de cuvînt, încheie lordul Glenarvan.

— Eduard, declară lady Glenarvan, eşti cel mai bun dintre toţi oamenii.

— Asta nu, dar am cel mai bun echipaj pe vasul cel mai bun. Dumneata, Miss Mary, nu admiri *Duncan*-ul nostru?

— Ba, dimpotrivă, milord, răspunse fata, îl admir ca o adevărată cunoscătoare.

— Adevărat?

— M-am jucat pe cînd eram copil pe navele tatălui meu; ar fi trebuit să facă din mine un marinar şi la nevoie m-aş pricepe să strîng o pînză şi să împletesc funii.

— Ce spui, Miss Mary?! exclamă John Mangles.

— Prin mărturisirea asta, reluă lordul Glenarvan, ai să-ţi faci un prieten de nădejde din căpitanul John, căci el crede că nu există ceva mai bun pe lume decît să fii marinar. Nici chiar pentru o femeie nu vede o meserie mai potrivită. Aşa e, John?

— Fără îndoială, milord, răspunse tînărul căpitan. Mărturisesc însă că pentru Miss Grant ar fi mai potrivit locul pe dunetă decît

să strîngă pînzele: dar nu sînt mai puțin mulțumit s-o aud vorbind astfel.

— Mai ales cînd admiră *Duncan*-ul, replică lordul Glenarvan.

— Care merită să fie admirat! adăugă cu mîndrie căpitanul.

— Ești atît de mîndru de iahtul dumitale, încît îmi faci poftă să-l vizitez pînă în fundul calei, să văd cum s-au instalat marinarii noștri pe puntea inferioară, spuse lady Helena.

— De minune! răspunse John. Sînt aici ca la ei acasă.

— Da, sînt chiar la ei acasă, draga mea, întări lordul Glenarvan. Iahtul e o parte din bătrîna noastră Caledonie. O bucată desprinsă din comitatul Dumbarton. Așa că vezi că n-am părăsit țara! *Duncan* este castelul din Malcolm, iar oceanul e lacul Lomond.

— Ei bine, dragul meu Eduard, fă-ne onorurile castelului, glumi lady Helena.

— La ordinul dumneavoastră, milady, spuse Glenarvan, dar îngăduiți-mi să-l anunț pe Olbinett.

Stewardul iahtului era pe deasupra și foarte priceput în aranjarea meselor; un scoțian care ar fi meritat să fie francez pentru aceste calități. Își împlinea îndatoririle cu rîvnă și pricepere. El se prezentă la ordinele lordului.

— Olbinett, vrem să facem o plimbare înainte de dejun, anunță Glenarvan, ca și cum ar fi fost vorba de o plimbare la Tarbet sau pe lacul Katrine. Sper că vom găsi masa gata la întoarcere.

Olbinett se înclină cu gravitate.

— Ne întovărășești, domnule maior? întrebă lady Helena.

— Dacă-mi ordonați, spuse Mac Nabbs.

— O, replică lordul Glenarvan, maiorul e absorbit de fumul țigării lui, așa că nu trebuie să-l tulburăm; ți-l prezint ca pe un fumător neîntrecut, Miss Mary! Tot timpul fumează, chiar și atunci cînd doarme.

Maiorul dădu din cap afirmativ și oaspeții lordului Glenarvan coborîră în careu.

Mac Nabbs, rămas singur și vorbind cu sine însuși după obiceiul său, fără însă a se înfuria vreodată, se învălui în nori de fum din ce în ce mai deși, rămînînd nemișcat și privind dîra ce-o lăsa iahtul. După cîteva minute de contemplare mută se întoarse și se găsi deodată în fața unui nou personaj. Maiorul rămase uimit de această întîlnire, căci pasagerul îi era cu totul necunoscut.

Omul, înalt, uscățiv, și slab, să tot fi avut vreo patruzeci de ani, era aidoma unui cui lung cu floarea lată: într-adevăr, capul lui era mare, masiv, fruntea înaltă, nasul prelung, gura mare, bărbia foarte arcuită. Ochii i se ascundeau îndărătul unor enorme ochelari rotunzi

Omul, înalt, uscăţiv şi slab, să tot fi avut vreo patruzeci de ani

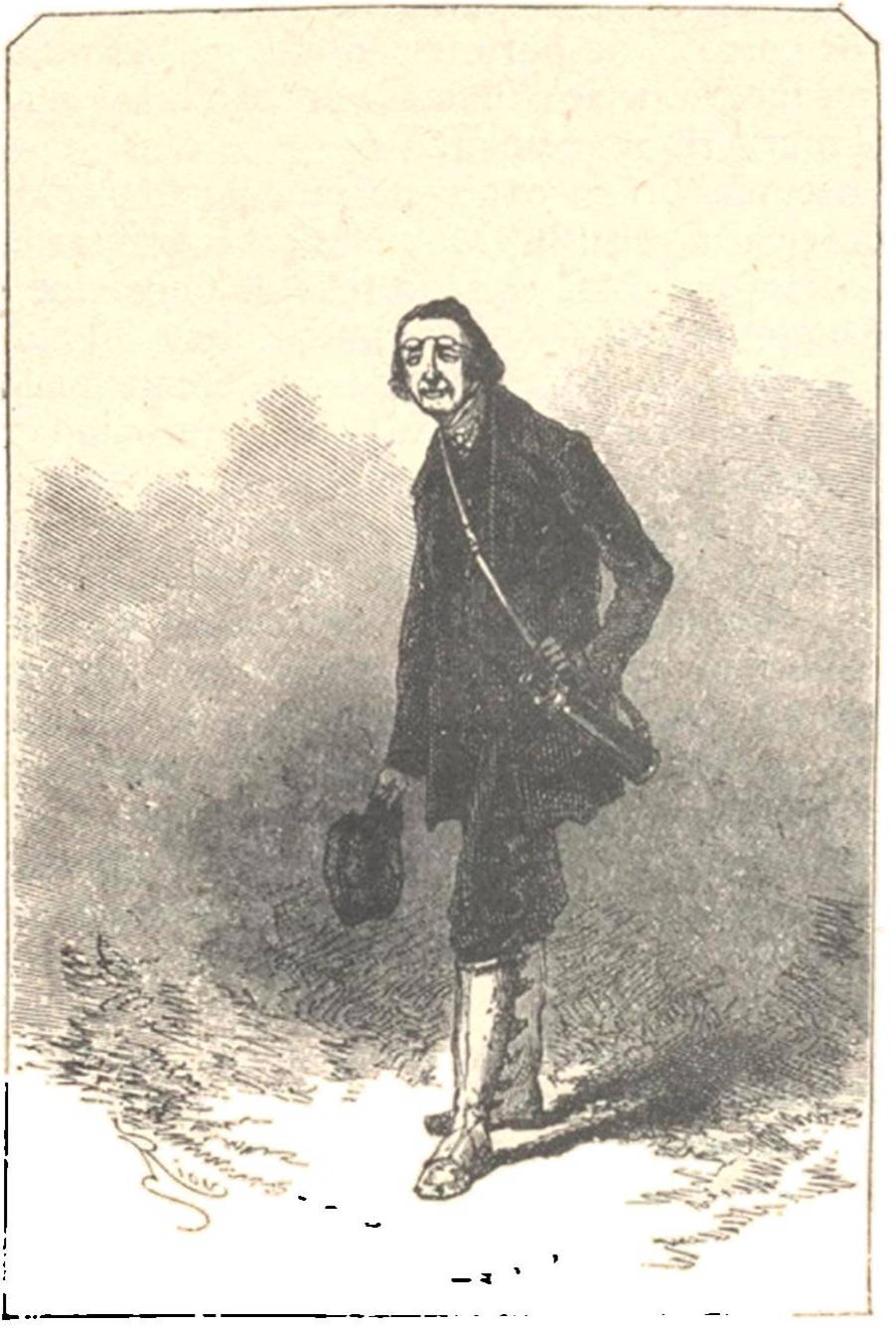

şi privirea părea să aibă nehotărîrea caracteristică nyctalopilor[1]. Fizionomia era a unui om inteligent şi vesel; n-avea aerul aspru al personajelor grave care nu rîd niciodată, din principiu, şi care-şi ascund nulitatea sub o mască serioasă. Nici vorbă de aşa ceva. Nepăsarea şi simplitatea necunoscutului arătau că se pricepea să aleagă partea bună a lucrurilor. Dar, fără să fi scos încă un cuvînt, simţeai că e vorbăreţ şi, mai ales, distrat, în felul acelora care nu văd ce privesc şi nu aud ceea ce ascultă. Avea pe cap o şapcă, în picioare ghete solide, galbene, şi ghetre de piele, purta pantaloni de catifea cafenie şi o haină din acelaşi material, cu nenumărate buzunare ce păreau umplute cu fel de fel de carnete, de portofele şi alte mii de obiecte la fel de inutile, care nu făceau decît să încurce locul, fără a mai pomeni de ocheanul ce-l purta în bandulieră.

Neliniştea necunoscutului contrasta ciudat cu placiditatea maiorului; el se învîrtea în jurul lui Mac Nabbs, îl privea, îl întreba din ochi, fără ca acesta din urmă să se întrebe de unde vine, unde merge străinul şi de ce se găsea la bordul *Duncan*-ului.

Văzîndu-şi încercările zădărnicite de indiferenţa maiorului, enigmaticul personaj puse mîna pe ochean, care atunci cînd era deşurubat la maximum măsura patru picioare lungime, şi, nemişcat, cu picioarele desfăcute, stînd ca un stîlp în mijlocul drumului, îşi îndreptă instrumentul spre orizont, acolo unde se îmbina apa cu cerul. După cinci minute de cercetare coborî ocheanul, proptindu-l în punte şi sprijinindu-se într-însul ca într-un baston; îndată compartimentele ocheanului intrară unul într-altul, strîngîndu-se, şi noul pasager, căruia îi lipsi deodată punctul de sprijin, fu gata-gata să cadă la picioarele catargului cel mare.

Oricare altul în locul maiorului ar fi zîmbit cel puţin; maiorul însă nici nu clipi. Necunoscutul se hotărî atunci să înceapă.

— Steward! strigă el, cu un accent străin.

Aşteptă. Nimeni nu se ivi.

— Steward! repetă el mai tare.

Olbinett trecea în acel moment pe acolo, mergînd spre bucătăria care se găsea sub puntea teugei. Şi mare-i fu mirarea auzindu-se strigat astfel de omul acela înalt, pe care nu-l cunoştea.

«De unde vine omul acesta? se întrebă el. Un prieten al lordului Glenarvan? E cu neputinţă!»

Totuşi urcă pe punte, apropiindu-se de el.

— Dumneata eşti stewardul vasului? îl întrebă acesta.

— Da, domnule, răspunse Olbinett, dar n-am onoarea a vă...

[1] Nyctalopia e o construcţie specială a ochiului, care îngăduie vederea obiectelor în întuneric.

— Eu sînt pasagerul din cabina numărul 6.
— Numărul şase? repetă stewardul.
— Desigur. Dar pe dumneata cum te cheamă?
— Olbinett.
— Ei bine, Olbinett, prietene, răspunse străinul din cabina numărul 6, trebuie să ne gîndim să luăm o gustare, şi cît mai iute. N-am mîncat de treizeci şi şase de ore sau, mai bine-zis, de treizeci şi şase de ore n-am făcut altceva decît să dorm, ceea ce se poate ierta unui om venit, fără nici o haltă, de la Paris la Glasgow. La ce oră se mănîncă aici, mă rog?
— La ora 9, răspunse maşinal Olbinett.
Străinul voi să se uite la ceas, dar aceasta dură cîtăva vreme, căci nu-l găsi decît în al nouălea buzunar.
— Bun, spuse el, nu e decît opt. Pînă atunci, Olbinett, dă-mi un biscuit şi un pahar de sherry, căci mor de foame.
Olbinett asculta fără să înţeleagă; dealtfel, necunoscutul vorbea tot timpul şi trecea de la un subiect la altul cu foarte mare repeziciune.
— Ei bine, spuse el, unde-i căpitanul? Căpitanul nu s-a sculat încă? Şi secundul? Ce face secundul? Doarme şi el? Vremea-i frumoasă, din fericire, vîntul favorabil şi vasul merge de la sine.
Tocmai cînd vorbea astfel, John Mangles apăru pe scara punţii.
— Iată-l pe căpitan, spuse Olbinett.
— A, încîntat! exclamă necunoscutul. Încîntat de cunoştinţă, căpitane Burton!
Dacă cineva a rămas cu gura căscată, apoi acela a fost cu siguranţă John Mangles, nu numai din pricină că s-a auzit strigat «căpitane Burton», dar şi pentru că vedea la bordul vasului un necunoscut.
Celălalt îi dădea înainte:
— Îngăduiţi-mi să vă strîng mîna; dacă n-am făcut-o încă de alaltăieri seară, apoi a fost ca să nu încurc pe nimeni la plecare. Dar astăzi, căpitane, sînt cu adevărat fericit că vă cunosc.
John Mangles deschise ochii mari, privind cînd la Olbinett, cînd la noul venit.
— Acum, reluă acesta, după ce ne-am prezentat, scumpe căpitane, iată-ne prieteni vechi. Să stăm de vorbă. Spune-mi, eşti mulţumit de *Scoţia?*
— Ce înţelegi prin *Scoţia?* spuse, în sfîrşit, John Mangles.
— *Scoţia*, care ne duce acum, e un vas bun, ale cărui calităţi mi-au fost mult lăudate, dealtminteri, ca şi comandantul său, bravul, viteazul căpitan Burton. Eşti poate rudă cu marele călător prin ţinuturile Africii, care poartă acelaşi nume? Un om îndrăzneţ. Te felicit atunci!

— Domnule, reluă John Mangles, nu numai că nu sînt rudă cu Burton, călătorul, dar nici nu sînt căpitanul Burton.

— A, făcu necunoscutul, atunci vorbesc în acest moment cu secundul *Scoției*, cu domnul Burdness?

— Domnul Burdness? întrebă John Mangles, care începea să bănuiască adevărul. Oare avea de-a face cu un nebun, sau cu un zăpăcit? Tocmai își punea întrebarea asta voind s-o scoată la capăt într-un fel sau altul cu necunoscutul, cînd lordul Glenarvan, soția lui și Miss Grant urcară din nou pe punte. Străinul îi văzu și exclamă:

— A, pasageri! Pasageri! Perfect! Sper, domnule Burdness, că mă vei prezenta... Apoi făcu cîțiva pași, fără nici o umbră de încurcătură și, fără să aștepte intervenția lui John Mangles, se recomandă: Doamnă, spuse el Mary-ei Grant, Miss, zise lady-ei Helena, domnule... adăugă el, adresîndu-se lordului Glenarvan.

— Lord Glenarvan, interveni John Mangles.

— Milord, reluă atunci necunoscutul, vă cer iertare de faptul că mă prezint singur, dar pe mare trebuie să renunțăm puțin la etichetă; sper că vom face repede cunoștință și că în tovărășia acestor doamne, călătoria pe *Scoția* ne va fi pe cît de scurtă, pe atît de plăcută.

Lady Helena și Miss Grant nu știau ce să răspundă.

Nu-și explicau prezența acestui străin pe puntea *Duncan*-ului...

— Domnule, spuse atunci lordul Glenarvan, cu cine am onoarea să vorbesc?

— Cu Jacques-Eliacin-François-Marie Paganel, secretarul Societății de geografie din Paris, membru corespondent al societăților din Berlin, Bombay, Darmstadt, Lipsca, Londra, Petersburg, Viena, New York, membru onorific al Institutului regal de geografie și etnografie din Indiile Orientale, care, după ce a petrecut douăzeci de ani din viață făcînd geografie de cabinet, a vrut să intre în știința militantă și se îndreaptă spre India, pentru a stabili legături între descoperirile marilor călători.

Capitolul VII

DE UNDE VINE ȘI UNDE SE DUCE JACQUES PAGANEL

Secretarul Societății de geografie trebuia să fie un om simpatic, fiindcă toate cele de mai sus le spusese cu multă grație. Lordul Glenarvan, dealtfel, știa bine cu cine avea de-a face: numele și meritele lui Jacques Paganel îi erau binecunoscute: lucrările lui geografice,

rapoartele despre descoperirile moderne, publicate în buletinele societăţii, corespondenţa lui cu lumea întreagă îl făceau unul dintre cei mai de vază savanţi din Franţa. Glenarvan întinse mîna cordial acestui oaspete neaşteptat.

— Şi acum, că ne-am prezentat, adăugă el, îmi îngăduiţi, domnule Paganel, să vă pun o întrebare?

— Şi douăzeci, milord, răspunse Jacques Paganel. Va fi totdeauna o plăcere pentru mine să stau de vorbă cu dumneavoastră.

— Alaltăieri seară aţi ajuns la bordul vasului?

— Da, milord, alaltăieri seara, la ora opt. Din trenul caledonian am sărit într-o trăsură şi din trăsură, pe *Scoţia*, unde aveam reţinută, încă de la Paris, cabina numărul 6. Noaptea era întunecoasă. N-am văzut pe nimeni la bord. Simţindu-mă obosit după treizeci de ore de drum şi ştiind că pentru a evita răul de mare e bine să te culci de îndată ce te urci pe navă şi să nu te mişti în primele zile de călătorie, m-am trîntit imediat în pat şi am dormit conştiincios, vă rog să credeţi, treizeci şi şase de ore.

Auditorii lui Jacques Paganel aflaseră deci cum ajunsese el pe bord. Călătorul francez, înşelîndu-se asupra vasului, se îmbarcase pe *Duncan*, în timp ce echipajul acestuia lua parte la ceremonia din catedrala Saint-Mungo. Totul se limpezea. Dar ce avea să spună savantul geograf cînd va afla numele şi destinaţia vasului pe care se urcase?

— Aşadar, domnule Paganel, spuse Glenarvan, v-aţi ales Calcutta ca punct de plecare pentru călătoriile dumneavoastră?

— Da, milord, o viaţă întreagă am visat să văd India. E cel mai frumos vis al meu, care se va împlini în patria elefanţilor şi a taugilor.

— Dar, spuneţi-mi, domnule Paganel, nu v-ar fi totuna dacă aţi vizita altă ţară?

— Nu, milord, mi-ar fi neplăcut, căci am recomandaţii pentru lordul Sommerset, guvernatorul general al Indiilor, şi o misiune a Societăţii de geografie, pe care ţin s-o duc la îndeplinire.

— A, aveţi o misiune?

— Da, să încerc să fac o călătorie folositoare şi ciudată, al cărei program a fost întocmit de către prietenul şi colegul meu, savantul Vivien de Saint-Martin. E vorba de a păşi pe urma fraţilor Schlaginwait, a colonelului Waugh, a lui Vebb, Hodgson, a misionarilor Huc şi Gabet, a lui Moorcoft, a domnului Jules Remy şi a atîtor alţi călători vestiţi. Vreau să izbutesc ceea ce, din păcate, misionarul Krick n-a izbutit în 1846; într-un cuvînt, să recunosc cursul rîului Yaru-Dzangbo-Ciu, care străbate Tibetul pe o distanţă de o mie cinci sute de kilometri de-a lungul poalelor nordice ale Himalaiei, şi să aflu, în sfîrşit, dacă acest rîu nu se uneşte cu Brahmaputra în nord-estul

Assamului. Călătorul care va realiza unul dintre cele mai grandioase planuri ale geografiei Indiilor va primi medalia de aur, milord!

Paganel era impresionant. Vorbea plin de însufleţire. Se lăsa tîrît pe aripile repezi ale închipuirii. Să opreşti cursul Rinului în cascadele din Schaffhausen sau volubilitatea lui Paganel era un lucru la fel de imposibil.

— Domnule Jacques Paganel, spuse lordul Glenarvan, după un moment de tăcere, e desigur o călătorie frumoasă şi ştiinţa vă va fi recunoscătoare; dar nu vreau să vă las mai departe în necunoştinţă de cauză: pentru moment măcar, trebuie să renunţaţi la plăcerea de a vizita Indiile.

— Să renunţ? De ce?

— Pentru că peninsula indiană se află în urma, nu înaintea noastră.

— Cum? Căpitanul Burton...

— Eu nu sînt căpitanul Burton, răspunse John Mangles.

— Dar *Scoţia?*

— Vasul acesta nu e *Scoţia!*

Mirarea lui Paganel nu se poate descrie. El privi pe rînd la lordul Glenarvan, care continua să fie serios, la lady Helena şi la Mary Grant, ale căror trăsături exprimau compătimire, la John Mangles, care zîmbea, şi la maior care nici nu clipea; apoi, ridicînd din umeri şi coborîndu-şi ochelarii de pe frunte pe nas, spuse:

— Ce glumă!

Dar în clipa aceea privirea îi căzu pe roata cîrmei, pe care erau scrise aceste două cuvinte, în formă de inscripţie:

— *Duncan! Duncan!* strigă el deznădăjduit.

Apoi, coborînd în grabă scara dunetei, se repezi în cabina lui.

De îndată ce nefericitul savant dispăru, nimeni, în afară de maior, nu-şi mai putu ţine rîsul care se întinsese, molipsind şi pe marinari. Să greşeşti trenul mai merge! Să iei vagonul de Edinburgh în locul celui de Dumbarton, haide! Dar să te sui pe alt vas, să pleci în Chile cînd vrei să ajungi în Indii, asta-i prea de tot!

— Dealtfel, nu mă mir din partea lui Jacques Paganel, spuse Glenarvan. E vestit pentru asemenea păţanii. Într-o zi a publicat

o hartă celebră a Americii, pe care desenase Japonia. Asta nu-l împiedică să fie un savant distins şi unul din cei mai buni geografi ai Franţei.

— Dar ce-o să facem cu bietul om? spuse lady Helena. Nu-l putem lua în Patagonia.

— De ce nu? răspunse Mac Nabbs. Nu sîntem noi răspunzători de zăpăceala lui. Închipuiţi-vă că s-ar fi suit din greşeală într-un alt tren. L-ar putea opri din drum?

— Nu, dar ar putea coborî la staţia următoare, protestă lady Helena.

— Ei, spuse Glenarvan, o va putea face, dacă va vrea, la prima noastră oprire.

În acest moment, Paganel, după ce se încredinţă că bagajele lui erau pe bord, ruşinat şi nenorocit, urca iar pe punte. Tot timpul repeta cuvîntul fatal pentru el: *Duncan! Duncan!* fără a mai găsi un altul în vocabularul său. Umbla în sus şi în jos, cercetînd catargele vasului şi scrutînd în tăcere orizontul. În sfîrşit, se întoarse iarăşi spre lordul Glenarvan, spunînd:

— Şi *Duncan* merge spre...

— America, domnule Paganel.

— Mai precis?

— La Conception.

— În Chile! În Chile! strigă nenorocitul geograf. Şi misiunea mea în Indii! Dar ce va spune domnul de Quatrefages, preşedintele Comisiei centrale! Şi domnul d'Avezac! Şi domnul Cortambert! Şi domnul Vivien de Saint-Martin! Cum să mă mai prezint la şedinţele societăţii?

— Ei, domnule Paganel, răspunse Glenarvan, nu deznădăjduiţi! Totul se poate aranja şi nu veţi suferi decît o neînsemnată întîrziere: Yaru-Dzangbo-Ciu vă va mai aştepta în munţii Tibetului. Noi ne vom opri în curînd la Madera, unde veţi găsi un vapor care vă va duce înapoi în Europa.

— Vă mulţumesc, milord, trebuie să mă resemnez. Dar vă pot spune, e o aventură extraordinară şi numai mie mi se poate întîmpla una ca asta. Şi cabina mea, pe care am reţinut-o pe *Scoţia*...

— Ei, la *Scoţia* vă invit să renunţaţi pentru moment.

— Dar, spuse Paganel, după ce cercetă din nou vasul, *Duncan* e un iaht de plăcere?

— Da, domnule, răspunse John Mangles, şi aparţine lordului Glenarvan.

— Care vă roagă să-i fiţi oaspete, îl invită Glenarvan.

— Mii de mulţumiri, milord, răspunse Paganel. Sînt într-adevăr mişcat de politeţea dumneavoastră, dar îngăduiţi-mi să fac o simplă observaţie: India e o ţară frumoasă, ea oferă vizitatorilor surprize

minunate; doamnele cu siguranță că n-o cunosc... Omul de la cîrmă n-ar avea decît să întoarcă puțin roata și iahtul *Duncan* ar pluti tot atît de ușor înspre Calcutta ca și înspre Conception; și, de vreme ce e o călătorie de plăcere...

Clătinatul din cap, care întîmpină propunerea lui Paganel, nu-i mai îngădui să și-o continue. Se opri.

— Domnule Paganel, spuse atunci lady Helena, dacă n-ar fi vorba decît de o călătorie de plăcere, v-aș răspunde: haidem cu toții în Indii. Și lordul Glenarvan nu s-ar împotrivi. Dar *Duncan* pleacă să aducă în patrie niște naufragiați părăsiți pe coasta Patagoniei și nu-și poate schimba drumul pe care-l face dintr-o datorie omenească...

În cîteva clipe, călătorul francez fu pus la curent cu totul: el află, nu fără oarecare emoție, descoperirea providențială a documentelor, povestea căpitanului Grant, propunerea generoasă a lady-ei Helena.

— Doamnă, exclamă el, îngăduiți-mi să admir atitudinea dumneavoastră, și s-o fac fără nici o rezervă. Iahtul să-și continue drumul, m-ar mustra cugetul dacă l-aș face să întîrzie măcar o singură zi.

— Vreți să vă asociați cercetărilor noastre? îl întrebă lady Helena.

— Mi-e cu neputință, doamnă, trebuie să-mi îndeplinesc misiunea. Voi debarca la prima escală...

— Atunci, la Madera, spuse John Mangles.

— Fie, la Madera. Nu voi fi decît la o sută optzeci de leghe depărtare de Lisabona și voi aștepta acolo mijloace de transport.

— Ei bine, domnule Paganel, vorbi lordul Glenarvan, va fi precum doriți. În ce mă privește, sînt fericit să fiți cîteva zile oaspete pe vasul meu. Numai să nu vă plictisiți în tovărășia noastră!

— Vai, milord, spuse savantul, mă socotesc încă fericit că m-am înșelat într-un chip atît de plăcut! Totuși, e o situație tare ridicolă: un om care se îmbarcă pentru India și merge în America!

În ciuda acestui gînd melancolic, Paganel făcu haz de necaz, arătînd că nu se sinchisește de întîrzierea pe care n-o mai putea împiedica. Se arătă amabil și vesel, încîntă doamnele cu buna sa dispoziție; chiar din prima zi deveni prietenul tuturor. La cererea sa, i se arătă documentul. Îl studie cu atenție, îndelung, cu grijă. Nici o altă interpretare nu îi apăru cu putință! Mary Grant și fratele ei îi inspirară cel mai viu interes. El le dădu speranțe. Felul în care prevedea evenimentele și succesul neîndoielnic pe care îl prezise *Duncan*-ului o făcură pe Mary să zîmbească. Zău că, dacă nu ar fi avut o misiune de îndeplinit, ar fi pornit-o și el în căutarea căpitanului Grant!

Cînd auzi apoi că lady Helena era fiica lui William Tuffnel, Paganel nu-și mai conteni exclamațiile pline de admirație. El îi cunoscuse tatăl. Ce savant îndrăzneț! Cîte scrisori nu-și scriseseră pe cînd William

Tuffnel era membru corespondent al Societății! Chiar el îl prezentase domnului Malte-Brun! Ce întîlnire și ce plăcere să călătorească tocmai cu fiica lui William Tuffnel!

În cele din urmă, îi ceru lady-ei Helena îngăduința s-o îmbrățișeze. Lady Glenarvan consimți, deși considera aceasta cam nepotrivit.

Capitolul VIII

ÎNCĂ UN OM DE ISPRAVĂ LA BORDUL *DUNCAN*-ULUI

În acest timp, iahtul, împins de curenții de nord ai Africii, înainta repede spre Ecuator. La 30 august atinse insulele Madera. Glenarvan, credincios făgăduielii date, îi propuse oaspetelui să-l lase pe țărm.

— Scumpul meu lord, răspunse Paganel, nu voi face nazuri cu dumneavoastră. Înainte de a fi venit eu pe bord, aveați intenția să vă opriți la Madera?

— Nu, răspunse Glenarvan.

— Ei bine, atunci îngăduiți-mi să profit de urmările nefericitei mele distracții. Madera e o insulă prea cunoscută. Nu oferă nimic unui geograf. S-a spus și s-a scris totul despre ea și, dealtfel, e în plină decadență din punct de vedere al viticulturii. Închipuiți-vă că nu mai există podgorii la Madera! Recolta de vin, care în 1813 se ridica la un milion o sută de mii de hectolitri, a scăzut în 1845 la o sută treizeci și trei de mii patru sute cincizeci de hectolitri. Astăzi nu atinge nici douăzeci și cinci de mii de hectolitri. E un spectacol dureros. Oare nu v-ar fi indiferent să faceți o escală la Canare?

— Să vă lăsăm la Canare? Bine! N-o să ne abată din drumul nostru.

— O, știu, milord! În Canare, vedeți dumneavoastră, sînt trei grupuri de insule de studiat, fără să mai vorbim de vîrful Tenerife, pe care am dorit totdeauna să-l văd. Iată o ocazie. Am să profit de ea și, în așteptarea vreunui vas care să mă ducă în Europa, am să fac o ascensiune pe acest munte vestit.

— Cum vreți, iubite Paganel, răspunse lordul Glenarvan, care nu se putu abține să nu zîmbească.

Și avea dreptate să zîmbească.

Insulele Canare sînt foarte apropiate de Madera. Le despart doar două sute cincizeci de mile, distanță neînsemnată pentru un vas cu viteza *Duncan*-ului.

La 31 august, la ora două după-masă, John și Paganel se plimbau

pe punte. Francezul îl tot pisa pe tovarășul său cu întrebări despre Chile. Deodată, căpitanul îl întrerupse și, arătîndu-i un punct înspre sud, îi spuse:

— Domnule Paganel...

— Ce s-a întîmplat, scumpul meu căpitan? îl întrebă savantul.

— Binevoiți să vă întoarceți privirile în această direcție. Nu vedeți nimic?

— Nimic.

— Nu priviți unde trebuie. Nu la orizont. Mai sus, în nori.

— În nori? Pot căuta mult și bine.

— Uitați-vă acum! În direcția vîrfului bompresului.

— Nu văd nimic.

— Pentru că nu voiți să vedeți. Vîrful Tenerife e perfect vizibil deasupra orizontului.

De voie, de nevoie, Paganel trebui să se plece în fața evidenței cîteva ore mai tîrziu, afară doar dacă n-ar fi vrut să se declare orb.

— Îl zăriți, în sfîrșit? îi spuse John.

— Da, da, perfect, recunoscu Paganel, și ăsta, adăugă el cu un ton disprețuitor, ăsta e vîrful Tenerife?

— Chiar el.

— Păi, pare să fie destul de mic.

— Și totuși, se înalță cu unsprezece mii de picioare deasupra nivelului mării.

— A, nu-i cît Mont Blanc-ul!

— Se prea poate. Dar cînd va fi să vă urcați pe el, o să-l găsiți poate de ajuns de înalt.

— Oh, să mă urc, să mă urc pe el?! Scumpul meu căpitan, la ce bun, mă rog... după domnii von Humboldt și Bonplan? Ce geniu acest Humboldt! A făcut o ascensiune pe muntele ăsta; l-a descris complet, i-a distins cinci zone: zona vinurilor, zona laurilor, zona pinilor, zona florei alpine și, în sfîrșit, o zonă pustie. A pus piciorul chiar în vîrful piscului, unde nu avea nici măcar pe ce să se așeze. Din vîrful muntelui, privirea lui îmbrățișa un spațiu mare cît un sfert din Spania. Apoi a vizitat vulcanul pînă în măruntaie și a atins fundul craterului lui stins. Ce vrei să mai fac eu după acest celebru om?

— Într-adevăr, recunoscu Mangles, nu mai rămîne nimic de cules. E neplăcut, căci vă veți plictisi grozav așteptînd un vapor în portul Tenerife. Nu sînt prea multe distracții pe acolo.

— În afară de ale mele, spuse Paganel, zîmbind. Dar, scumpul meu Mangles, oare insulele Capului Verde nu permit vreo escală?

— Ba da. Nimic mai ușor decît să debarcăm la Villa-Praia.

— Fără a mai pomeni de avantajul, care nu e deloc de disprețuit,

replică Paganel, că insulele Capului Verde sînt foarte aproape de Senegal şi acolo am să găsesc compatrioţi. Ştiu bine că despre insulele Capului Verde se spune că sînt prea puţin interesante, că sînt sălbatice şi nesănătoase; dar pentru un geograf merită să fi văzut orice loc. Să ştii să vezi e o ştiinţă! Sînt oameni care nu ştiu să vadă şi care călătoresc cu tot atîta deşteptăciune cît are un rac. Crede-mă, eu nu fac parte din tagma lor!

— Cum vreţi, domnule Paganel, răspunse John Mangles, sînt sigur că geografia va cîştiga de pe urma vizitei dumneavoastră în insulele Capului Verde. Noi trebuie, în orice caz, să facem o escală pentru a lua cărbuni. Deci debarcarea dumneavoastră nu va pricinui nici o întîrziere.

Acestea fiind spuse, căpitanul schimbă direcţia pentru a o lua pe la apus de Canare; celebrul vîrf fu lăsat în urmă şi *Duncan*, urmărindu-şi drumul cu repeziciune, tăie Tropicul Racului la 2 septembrie, pe la ora cinci dimineaţa. Timpul se schimbă. Se simţea aerul umed şi greu al anotimpului ploios, «lo tempo des aguas»[1], după cum spun spaniolii, un anotimp greu pentru călători, dar folositor locuitorilor insulelor africane unde lipsesc copacii şi deci şi apa. Marea, ridicînd valuri înalte, împiedica pasagerii să stea pe punte, dar convorbirile din careu nu erau deloc mai puţin însufleţite.

La 3 septembrie, Paganel începu să-şi adune bagajele pentru apropiata lui debarcare. *Duncan* înainta printre insulele Capului Verde, trecu prin faţa insulei Sării — un adevărat mormînt de nisip, sterp şi părăsit — şi, după ce merse prin dreptul unor mari bancuri de corali, lăsă pieziş în urmă insula Sfîntul Iacob. Aceasta este străbătută de la nord la sud de un lanţ de munţi de bazalt, care se termină cu două vîrfuri mai înalte. John Mangles intră apoi în golfuleţul Villa-Praia şi ancoră în curînd în faţa oraşului. Vremea era îngrozitoare şi bătaia valurilor foarte violentă, deşi golful era apărat de vînturile din larg. Ploaia cădea cu găleata şi abia se putea vedea oraşul, aşezat pe un podiş în formă de terasă şi rezemat de nişte stînci vulcanice, înalte de trei sute de picioare. Înfăţişarea insulei, prin perdeaua deasă de ploaie, era tristă, descurajantă.

Lady Helena nu-şi putu realiza proiectul de a vizita oraşul; încărcarea cărbunelui se făcea cu destulă greutate. Pasagerii *Duncan*-ului se văzură siliţi să stea sub dunetă, în timp ce marea şi cerul se amestecau într-un talmeş-balmeş de nedescris. Problema vremii era, firește, la ordinea zilei, în convorbirile de pe bord. Fiecare îşi spunea părerea, afară de maior, care ar fi asistat şi la potopul cel mare cu o totală

[1] Timpul ploilor (în limba spaniolă în text).

nepăsare. Paganel cînd cobora, cînd urca dînd mereu din cap.

— Parc-ar face dinadins, spunea el.

— E clar, răspunse Glenarvan, că elementele naturii vi se arată potrivnice.

— Eu le voi înfrînge totuşi.

— Nu puteţi înfrunta o ploaie ca asta, spuse lady Helena.

— Nu, doamnă, fiţi fără grijă. Mă tem numai pentru bagaje şi pentru instrumente. Toate s-ar strica.

— Numai debarcarea e de temut, reluă Glenarvan. Odată ce veţi fi la Villa-Praia, veţi găsi unde să staţi; firește, o locuinţă nu prea curată, în tovărăşia maimuţelor şi a porcilor; relaţiile cu ei nu sînt totdeauna plăcute. Dar un călător nu se uită la asemenea fleacuri. Şi, înainte de toate, trebuia să nădăjduim că în şapte-opt luni vă veţi îmbarca pentru Europa.

— Şapte sau opt luni! exclamă Paganel.

— Cel puţin. Insulele Capului Verde nu sînt prea des vizitate de vapoare în perioada anotimpului ploios. Dar veţi putea folosi timpul liber în chip util. Arhipelagul e încă puţin cunoscut; mai e încă mult de făcut în materie de climatologie, de etnografie, de hipsometrie[1].

— Veţi avea de descoperit fluvii, spuse lady Helena.

— Nu e nici unul, doamnă, răspunse Paganel.

— Rîuri. atunci.

— Nici rîuri.

— Albii de ape.

— Nici.

— Bine, spuse maiorul, atunci vă veţi îndrepta cercetările înspre păduri.

— Ca să fie păduri, trebuie să existe copaci, or aici nu sînt copaci.

— Frumoasă ţară! replică maiorul.

— Consolaţi-vă, iubite Paganel, spuse atunci Glenarvan, veţi avea de cercetat cel puţin munţii.

— A, nişte munţi mici şi puţin interesanţi, milord. Dealtfel, au şi fost cercetaţi.

— Au şi fost! se miră Glenarvan.

— Da, norocul meu, ca de obicei. Dacă în Canare mă aflam în faţa lucrărilor lui Humboldt, aici m-a precedat un geolog, domnul Charles Sainte-Claire Deville!

— Nu se poate!

— Ba da, îl contrazise Paganel, cu o intonaţie în glas care-ţi trezea mila. Savantul acesta se găsea pe vasul *La Décidée*, în timpul escalei din insulele Capului Verde. El a vizitat vîrful cel mai interesant al

[1] Partea din geodezie care se ocupă cu măsurarea înălţimilor.

grupului muntos, vulcanul din insula Fogo. Ce vreți să mai fac eu după el?

— Iată un lucru într-adevăr regretabil, răspunse lady Helena. Ce are să se întîmple cu dumneavoastră, domnule Paganel?

Paganel tăcu vreo cîteva clipe.

— Hotărît, reluă Glenarvan, mai bine ați fi debarcat la Madera, deși nu mai e vin pe insulă!

Savantul tăcu din nou.

— Eu aș aștepta, spuse maiorul, cu un ton care părea că spune: eu n-aș aștepta.

— Iubite Glenarvan, reluă atunci Paganel, unde aveți de gînd să faceți viitoarea escală?

— A, nu înainte de Conception.

— Drace! Asta mă depărtează prea mult de Indii.

— Ba nu, de îndată ce veți fi trecut de Capul Horn, vă veți apropia de ele.

— Îmi dau seama de asta.

— Dealtfel, reluă Glenarvan, cu tonul cel mai serios, cînd pleci în Indii, e totuna dacă ajungi în Indiile orientale sau occidentale.

— Cum totuna?

— Fără a ne mai gîndi că locuitorii pampasului Patagoniei sînt și ei tot atît de indieni ca și indigenii din Pundjab[1].

— Drace! exclamă Paganel. Iată un fel de a privi problema, milord, pe care nu mi l-aș fi închipuit niciodată!

— Și apoi, iubite Paganel, medalia de aur poate fi cîștigată oriunde există ceva de făcut, de căutat, de descoperit. În lanțurile Cordilierilor, ca și în vechii munți din Tibet.

— Dar cursul lui Yaru-Dzangbo-Ciu?

— Ei, îl veți înlocui cu Rio Colorado! E un fluviu puțin cunoscut, care pe hartă curge cam prea mult după fantezia geografilor.

— Știu, milord, că în această privință există erori de cîteva grade. O, fără îndoială că, dacă aș fi cerut, Societatea de geografie m-ar fi trimis în Patagonia tot atît de bine ca și în Indii. Dar nu m-am gîndit s-o fac.

— Din pricina faptului că sînteți mereu distrat.

— Ce spuneți, domnule Paganel, ne veți întovărăși? îl întrebă lady Helena cu o voce de-a dreptul cuceritoare.

— Și misiunea mea, doamnă?

---

[1] Ținut denumit «Țara celor cinci rîuri»: se află în India și e udat de afluenții Indului.

— Vă previn că vom trece prin strîmtoarea Magellan, reluă Glenarvan.

— Milord, mă ispitiți!

— Adaug că vom vizita Portul Foametei.

— Portul Foametei! exclamă francezul, asaltat din toate părțile. Acel port atît de celebru din descrierile geografice!

— Mai țineți seama, domnule Paganel, că în expediția aceasta aveți dreptul să legați numele Franței de cel al Scoției.

— Da, fără îndoială.

— Un geograf poate fi de folos în expediția noastră, și există oare ceva mai frumos decît să pui știința în slujba omenirii?

— Aveți toată dreptatea, doamnă!

— Ascultați-mă, e mai bine să vă încredeți în hazardul sau mai curînd în providența care ne-a îndrumat și pe noi. Ea ne-a trimis acel document, după cum tot ea v-a adus și pe dumneavoastră pe bordul vasului *Duncan*.

— Să vă spun ceva, bunii mei prieteni? continuă Paganel. Ei bine, tare ați mai vrea ca să rămîn!

— Și dumneata, domnule Paganel, ai vrea și mai mult decît noi, răspunse Glenarvan.

— Drace, exclamă savantul geograf, așa e, dar mi-era teamă să nu vă stînjenesc!

Capitolul IX

STRÎMTOAREA MAGELLAN

Toți cei de pe bord se bucurară aflînd hotărîrea lui Paganel. Tînărul Robert îi sări de gît cu o vioiciune foarte demonstrativă. Onorabilul secretar era gata să cadă pe spate. «Un pui de om vînjos, spuse el, o să-l învăț geografia».

Și fiindcă John Mangles se însărcinase să facă din el un marinar, Glenarvan — un om de inimă, maiorul — un băiat cu sînge rece, lady Helena — un om bun și generos, iar Mary Grant — un elev plin de recunoștință față de asemenea profesori, Robert trebuia să ajungă într-o zi, desigur, un om desăvîrșit.

Duncan isprăvi repede încărcarea cărbunelui, apoi, părăsind acele ținuturi triste, intră în curentul coastei braziliene înspre apus, trecu de Ecuator datorită unei brize prielnice dinspre nord și intră în emisfera australă.

Călătoria se făcea fără greutate. Fiecare avea credința că vor reuși. În această expediție care pornise în căutarea căpitanului Grant, probabilitățile de a-l găsi păreau mai mari cu fiecare zi ce trecea. Dintre cei de pe bord, cel care nutrea cea mai mare încredere era căpitanul. Dar încrederea îi venea mai ales din dorința de a o vedea fericită pe Miss Mary. Se născuse în sufletul său un interes cu totul deosebit față de fată și își ascunsese atît de bine acest sentiment, încît toți își dădură seama de asta, în afară de Miss Grant și de el însuși.

Cît despre savantul geograf, el era probabil cel mai fericit om din emisfera australă: își petrecea zilele studiind hărțile, acoperind cu ele masa din careu; din această pricină se iscau în fiecare zi discuții cu domnul Olbinett, care nu putea pune masa. Dar Paganel avea de partea lui pe toți oaspeții de pe punte, în afară de maior, pe care chestiunile geografice îl lăsau absolut indiferent, mai ales în timpul mesei. Mai mult încă, Paganel descoperise în cuferele secundului niște cărți, foarte amestecate dealtfel, și printre ele cîteva lucrări spaniolești. Se hotărî atunci să învețe limba lui Cervantes, pe care nici unul de pe bord nu o știa. Aceasta cu scopul de a-și ușura cercetările pe litoralul chilian. Datorită înclinațiilor lui poliglote, nu-și pierdea nădejdea că la sosirea sa în Conception o să vorbească în mod curent această limbă. De aceea studia cu rîvnă. Învăța pe brînci și ceilalți îl auzeau mormăind neîncetat.

În timpul pauzelor îi dădea lui Robert lecții practice, dezvăluindu-i istoria coastelor de care se apropia cu atîta repeziciune *Duncan*-ul. La 10 septembrie se găseau la 5°73′ latitudine și 31°15′ longitudine. În acea zi, Glenarvan află un lucru pe care cei mai instruiți oameni de pe vremea aceea probabil că nu-l știau. Paganel povestea istoria Americii și, ca să ajungă la marii navigatori pe urmele cărora mergea acum iahtul, le vorbi despre Cristofor Columb; termină lecția, spunînd că celebrul genovez murise fără să fi știut că a descoperit o lume nouă. Tot auditoriul protestă. Paganel menținu afirmația.

— Nimic nu e mai sigur decît aceasta, adăugă el. Nu vreau să micșorez gloria lui Columb, dar faptul e cunoscut. La sfîrșitul secolului al XV-lea, marii călători nu aveau decît o singură preocupare: să înlesnească legăturile cu Asia și să caute Orientul prin apus; într-un cuvînt, să ajungă pe drumul cel mai scurt spre Țara Mirodeniilor. Iată ce a încercat Columb: a făcut patru călătorii; a atins America pe coastele Cumanei, ale Honduras-ului, la Mosquitos, Nicaragua, Veragua, Costa-Rica, Panama, pe care le luă drept pămînturile Japoniei și ale Chinei, și a murit fără a-și fi dat seama măcar de existența marelui continent, căruia el nu avea să-i dea nici cel puțin numele!

— Să te cred, atunci, iubite Paganel, răspunse Glenarvan, dar îmi îngădui să fiu surprins şi să te întreb: care navigatori şi-au dat seama de adevărul descoperirilor lui Columb?

— Urmaşii săi: Ojeda, care-l întovărăşise în călătorii, ca şi Vincent Pinzon, Vespucci, Bastidas, Cabral, Solis, Balboa. Aceşti navigatori au mers de-a lungul coastelor răsăritene ale Americii şi le-au însemnat pe hartă coborînd înspre sud, duşi acum trei sute şaizeci de ani de acelaşi curent care ne duce şi pe noi azi. Iată, prietene, noi am tăiat Ecuatorul chiar în locul în care l-a tăiat şi Pinzon în ultimul an al secolului al XV-lea şi ne apropiem de acelaşi grad opt, din latitudinea australă, la care el a acostat pe pămîntul brazilian. Un an mai tîrziu, portughezul Cabral coborî pînă în portul Seguro. Apoi Vespucci, în a treia expediţie a sa, din 1502, merse şi mai departe înspre sud. În 1508, Vincent Pinzon şi Solis se asociară pentru a cerceta ţărmurile americane, şi în 1514, Solis descoperi gura lui Rio de la Plata, unde fu mîncat de indigeni, lăsîndu-i lui Magellan gloria de a înconjura continentul. Acest mare navigator porni în 1519 cu cinci nave, merse de-a lungul coastelor Patagoniei, descoperi portul Désiré, portul San-Julian, unde făcu escale mai lungi, găsi la 52° latitudine strîmtoarea celor «Unsprezece mii de Fecioare», care avea pe urmă să-i poarte numele, şi la 28 noiembrie 1520 intrară în Oceanul Pacific. A, ce bucurie trebuie să fi simţit şi cum trebuie să-i fi bătut inima de emoţie văzînd o nouă mare scînteind la orizont, sub razele soarelui!

— Da, domnule Paganel, exclamă Robert Grant entuziasmat de cuvintele geografului, aş fi vrut să fiu acolo!

— Şi eu, băiete, şi n-aş fi pierdut o ocazie ca asta, dacă m-aş fi născut cu trei sute de ani mai devreme!

— Ceea ce ne-ar fi întristat foarte mult, domnule Paganel, răspunse lady Helena, căci n-aţi mai fi fost astăzi pe puntea *Duncan*-ului, istorisindu-ne această poveste.

— Un altul în locul meu v-ar fi spus-o, doamnă, şi ar fi adăugat că ţărmul occidental a fost cercetat de fraţii Pizarro. Aceşti aventurieri îndrăzneţi au fost mari ctitori de oraşe: Cusco, Quito, Lima, Santiago, Villarica, Valparaiso şi Conception, spre care ne duce *Duncan*-ul, sînt opera lor. În acea epocă, descoperirile lui Pizarro s-au legat cu cele ale lui Magellan, şi coastele americane s-au închegat pe hartă, spre marea satisfacţie a savanţilor din lumea veche.

— Ei bine, spuse Robert, eu n-aş fi fost satisfăcut.

— De ce nu? răspunse Mary, privindu-şi fratele care se înflăcăra la auzul istoriei acestor descoperiri.

— Spune de ce, fiule, întrebă lordul Glenarvan, cu zîmbetul cel mai încurajator.

— Pentru că aș fi vrut să știu ce e dincolo de strîmtoarea Magellan.

— Bravo, prietene, răspunse Paganel, și eu aș fi vrut să știu dacă acest continent se prelungește pînă la Pol, sau dacă există o mare liberă, așa cum presupune Drake, unul din compatrioții dumneavoastră, milord. E limpede că dacă Robert Grant și Jacques Paganel ar fi trăit în secolul al XVII-lea, s-ar fi îmbarcat pe urmele lui Shouten și Lemaire, doi olandezi foarte curioși să cunoască ultimul cuvînt al acestei enigme geografice.

— Cei doi olandezi erau savanți? întrebă lady Helena.

— Nu, erau negustori îndrăzneți, pe care îi preocupa foarte puțin latura științifică a descoperirilor. Exista pe atunci o societate olandeză a Indiilor orientale, care avea un drept absolut asupra întregului comerț prin strîmtoarea Magellan. Și cum nu se cunoștea în acea vreme nici o altă cale înspre Asia pe drumurile apusene, privilegiul însemna o adevărată acaparare. Cîțiva negustori vrură deci să lupte împotriva acestui monopol, descoperind o altă strîmtoare. Printre ei se numără un anume Isaac Lemaire, om inteligent și instruit. El investi bani într-o expediție comandată de nepotul său, Iacob Lemaire, și de Shouten, un bun marinar originar din Horn. Acești navigatori îndrăzneți au plecat în luna iunie 1615, la un veac aproape după Magellan; ei au descoperit strîmtoarea lui Lemaire, între Țara de Foc și Țara Statelor, și, la 12 februarie 1617, au trecut pe lîngă vestitul Cap Horn, care ar fi meritat mai mult decît fratele său, Capul Bunei-Speranțe, numele de Cap al Furtunilor.

— O, ce-aș fi vrut să fiu acolo! exclamă Robert.

— Ai fi avut ocazia să treci prin cele mai puternice emoții, fiul meu, reluă Paganel, înflăcărîndu-se. Într-adevăr, există oare vreo satisfacție mai mare, o plăcere mai intensă decît aceea a navigatorului care înseamnă descoperirile lui pe harta de bord? El vede pămîntul conturîndu-se puțin cîte puțin sub privirile lui și, aș putea spune, ieșind din valuri, insulă după insulă, cap după cap; întîi contururile sînt vagi, frînte, întrerupte. Ici un cap singuratic, colo un golf izolat, mai departe un golf pierdut în zare. Apoi descoperirile se întregesc, liniile se îmbină, ceea ce era punctat pe hartă se transformă într-o linie; golfurile scobesc coaste bine conturate, capurile se sprijină de țărmuri verificate; în sfîrșit, noul continent, cu lacurile, rîurile și fluviile lui, cu munții, văile, șesurile, orașele și capitalele lui se desfășoară pe glob, în toată măreția lui! A, prieteni, un descoperitor de noi pămînturi e un adevărat inventator! El are aceleași emoții și surprize. Dar acum, această mină e aproape secătuită! Totul a fost văzut, cercetat și descoperit în materie de continente și lumi noi, și acum noi, ultimii cercetători în domeniul geografiei, ce mai avem, oare, de făcut?

— Mai avem încă multe de făcut, iubite Paganel, răspunse Glenarvan.
— Ce anume?
— Ceea ce facem noi!

În vremea aceasta, *Duncan* plutea cu o iuțeală uimitoare pe drumul parcurs de navigatori ca Vespucci și Magellan. La 15 septembrie, el tăia Tropicul Capricornului și se îndrepta înspre intrarea vestitei strîmtori. De mai multe ori se observară coastele joase ale Patagoniei, dar ca o linie abia vizibilă la orizont; se socotea că Patagonia trebuie să fie la o depărtare de peste zece mile, și faimosul ochean al lui Paganel nu dădu decît o idee vagă despre coastele americane.

La 25 septembrie, *Duncan* se găsea în dreptul strîmtorii Magellan. El se avîntă hotărît în strîmtoare. Vapoarele care merg în Oceanul Pacific preferă, în genere, drumul acesta. Lungimea exactă a strîmtorii nu e decît de trei sute șaptezeci și șase de mile; vasele de cel mai mare tonaj au peste tot apă adîncă, chiar pe lîngă țărmuri, un fund excelent, numeroase surse de apă dulce, rîuri pline de pești, păduri bogate în vînat, zeci de locuri de escală sigure și ușoare; în sfîrșit, mii de resurse care lipsesc în strîmtoarea Lemaire și între grozavele stînci de la Capul Horn, bîntuite neîncetat de uragane și furtuni.

În primele ore de navigație, adică pe o distanță de șaizeci pînă la optzeci de mile, pînă la Capul Gregory, coastele sînt joase și nisipoase. Jacques Paganel nu voi să piardă nici un punct fără să-l vadă, nici un amănunt al strîmtorii. Traversarea trebuia să dureze pe puțin treizeci și șase de ore și panorama mișcătoare de pe cele două maluri merita oboseala pe care și-o impusese savantul pentru a o admira sub splendidele raze ale soarelui austral. Nici un locuitor nu se arăta pe pămînturile dinspre nord; numai cîțiva fuegieni rătăceau pe stîncile golașe ale Țării de Foc.

Paganel regretă că nu vede patagonezi, ba chiar se amărî foarte mult, fapt ce, dimpotrivă, îi înveselea pe tovarășii lui de drum.

— O Patagonie fără patagonezi, spuse el, nu mai e Patagonia.

— Ai răbdare, stimatul meu geograf, răspunse Glenarvan, vom vedea și patagonezi.

— Nu sînt sigur de asta.

— Dar există, totuși, spuse lady Helena.

— Mă îndoiesc foarte mult, doamnă, nu-i văd.

— Totuși, numele de patagonezi, care înseamnă în spaniolește «picioare mari», n-a fost dat unor ființe imaginare.

— O, numele n-are a face! răspunse Paganel, care se încăpățîna să susțină părerea lui, pentru a însufleți discuția. Și, dealtfel, pentru a fi exacți, nici nu se știe cum se numesc.

— Asta-i bună! exclamă Glenarvan. Știai asta, domnule maior?

— Nu, răspunse Mac Nabbs, şi n-aş da nici o liră scoţiană ca s-o ştiu.

— O auzi totuşi, reluă Paganel, maior nepăsător ce eşti! Dacă Magellan i-a numit patagonezi pe indigenii din aceste ţinuturi, fuegienii îi numesc tiremeneni, chilieni, caucalhui, coloniştii din Carmen, tehuelşi, araucani, huilişti; Bougainville le dă numele de ccauha. Falkner le spune tehuelhaţi! Ei singuri îşi spun cu un nume generic inakeni! Te întreb acum, cum să te descurci, cum să ştii dacă un popor cu atîtea nume poate exista?

— Iată un argument! răspunse lady Helena.

— Să admitem, reluă Glenarvan, dar prietenul nostru Paganel va mărturisi, sper, că dacă există îndoieli în ce priveşte numele patagonezilor, există cel puţin o siguranţă în privinţa staturii lor.

— Niciodată n-am să admit o asemenea enormitate, răspunse Paganel.

— Sînt înalţi? spuse Glenarvan.

— Nu ştiu.

— Scunzi? întrebă lady Helena.

— Nimeni nu poate afirma.

— Mijlocii, poate? spuse Mac Nabbs, împăciuitor.

— Nici asta nu ştiu.

— E totuşi prea de tot! exclamă Glenarvan. Călătorii care i-au văzut...

— Călătorii care i-au văzut, răspunse geograful, nu sînt nici pe departe de acord. Magellan, de exemplu, spunea că abia le ajungea cu capul la brîu!

— Ia te uită!

— Da, dar Drake pretinde că englezii sînt mai înalţi decît cel mai înalt patagonez.

— Ei, englezii, tot ce se poate, replică dispreţuitor maiorul, dacă ar fi vorba de scoţieni, atunci ar fi altceva!

— Cavendish ne asigură că sînt înalţi şi robuşti, reluă Paganel. Hawkins vorbeşte de ei ca de nişte uriaşi. Lemaire şi Shouten spun că au unsprezece picioare înălţime.

— Ei, iată oameni demni de încredere, spuse Glenarvan.

— Da, tot atît de demni ca şi Wood, Narborogouh şi Falkner, care i-au găsit de statură mijlocie. E adevărat că Byron, Giraudais, Bougainville, Wallis, Carteret afirmă că patagonezii au înălţimea de şase picioare şi şase degete, în timp ce domnul d'Orbigny, savantul care cunoaşte mai bine aceste ţinuturi, le atribuie o statură de cinci picioare şi patru degete.

— Atunci, care e adevărul în atîtea contradicţii? întrebă lady Helena.

— Adevărul, doamnă, răspunse Paganel, iată-l: patagonezii au

picioarele scurte şi bustul dezvoltat. Se poate deci formula o părere într-un mod nostim, afirmînd că ei au o înălţime de şase picioare cînd stau jos şi numai cinci cînd stau în picioare.

— Bravo, iubite savant! răspunse Glenarvan. Bine zis!

— Doar dacă ei nu există, deloc, reluă Paganel, ceea ce ar face ca nimeni să nu se mai certe pe seama lor. Dar ca să punem capăt discuţiei, voi adăuga, prieteni, o observaţie care să ne consoleze: strîmtoarea Magellan e minunată, chiar fără patagonezi!

În clipa aceea, *Duncan*-ul înconjura peninsula Brunswick, străjuită de două splendide panorame. După ce străbătu şaptezeci de mile de la Capul Gregory, lăsă în urmă închisoarea din Punta Arena. Steagul chilian şi clopotniţa bisericii se iviră pentru o clipă între copaci. Strîmtoarea se întindea între două impunătoare masive de granit, munţii îşi ascundeau poalele în sînul unor păduri uriaşe şi-şi pierdeau în nori capul lor pudrat de zăpezi veşnice. Înspre sud-vest, muntele Tarn se înălţa cu şase mii cinci sute de picioare peste nivelul mării. Noaptea coborî după un larg amurg: lumina se topi pe nesimţite în nuanţe domoale; cerul tu smălţat de stele strălucitoare şi Crucea Sudului le arăta călătorilor drumul spre Polul austral.

În mijlocul acestei semiobscurităţi, la lumina aştrilor care înlocuiau farurile de pe ţărmurile civilizate, iahtul îşi continuă cu îndrăzneală drumul, fără a ancora în vreunul din nenumăratele golfuri ale ţărmului, deşi acest lucru se putea face cu uşurinţă: adeseori extremitatea vergilor atingea ramurile fagilor antarctici, care se aplecau peste unde; adeseori elicea izbea apele marilor riuri trezind gîştele, raţele, sitarii, lişiţele şi toate păsările care trăiesc pe lîngă ape. În curînd apărură ruine, cîteva clădiri prăbuşite, cărora noaptea le dădea o înfăţişare măreaţă, ruinele triste ale unei colonii părăsite şi al cărei nume, Portul Foametei, va protesta de-a pururi împotriva fertilităţii acestor coaste şi a bogăţiei pădurilor pline de vînat. *Duncan*-ul trecea prin faţa Portului Foametei.

În acest loc chiar, s-a stabilit în 1581 spaniolul Sarmiento cu patru sute de emigranţi. El întemeie oraşul Sfîntul Filip. Geruri năprasnice decimară colonia, iar foamea ucise pe cei pe care-i cruţase iarna, şi, în 1587, corsarul Cavendish îl găsi pe cel din urmă dintre cei patru sute în ruinele oraşului, după şase ani de existenţă.

Duncan trecu pe lîngă ţărmurile pustii: în zori, el naviga prin strîmtori înguste, între păduri de fagi, de frasini şi de mesteceni din mijlocul cărora se iveau bolţi înverzite, dealuri acoperite de arbori şi vîrfuri ascuţite, obeliscul din Buckland dominîndu-le pe celelalte. Vasul străbătu golful Sfîntul Nicolae, numit altădată, de Bougainville, Golful Francezilor. În depărtare se jucau turme de foci şi de balene

mari, judecînd după coloanele de apă pe care le aruncau şi care erau vizibile de la o depărtare de patru mile. În sfîrşit, trecu pe lîngă Capul Froward, zbîrlit încă de ultimele îngheţuri ale iernii. De cealaltă parte a strîmtorii, în faţa Ţării de Foc, se ridica muntele Sarmiento, de şase mii de picioare, o îngrămădire uriaşă de stînci, despărţite prin benzi de nori, care formau pe cer un fel de arhipelag aerian. La Capul Froward se sfîrşeşte cu adevărat continentul american, căci Capul Horn nu e decît o stîncă pierdută în mare, la 56° latitudine.

Trecînd şi de acest punct, strîmtoarea se îngustează mai mult între peninsula Brunswick şi Ţara Deznădejdii, insulă cu o sumedenie de prelungiri între mii de insuliţe, ca un cetaceu uriaş ieşit dintre pietrele de pe ţărm. Ce deosebire între acest colţ atît de fărîmiţat al Americii şi colţurile drepte şi netede ale Africii, Australiei sau Indiilor! Ce cataclism necunoscut a pulverizat astfel imensul promontoriu aruncat între cele două oceane?

Malurilor rodnice le urma un şir de coaste golaşe cu aspect sălbatic, tăiate de mii de trecători, formînd un labirint fără ieşire. *Duncan*, fără a face vreo greşeală, fără a ezita, urma sinuozităţile capricioase, amestecîndu-şi vîrtejurile lui de fum cu ceţurile sfîşiate de stînci. Trecu, fără să-şi micşoreze viteza, prin faţa celor cîteva aşezări spaniole, stabilite pe aceste ţărmuri părăsite. La Capul Tamar, strîmtoarea se lărgi: iahtul îşi putu schimba direcţia, lăsînd în urmă coasta rîpoasă a insulelor Narborough, şi se îndreptă spre malul sudic. În sfîrşit, după treizeci şi şase de ore de la intrarea în strîmtoare, se ivi stînca de pe Capul Pilares, cel mai înaintat vîrf al Ţării Deznădejdii. O mare uriaşă, liberă, scînteietoare se întindea în faţa provei şi Jacques Paganel, salutînd cu o mişcare entuziastă, se simţi emoţionat, aşa cum a fost însuşi Fernand de Magellan, în momentul în care corabia lui, *Trinidad*, se înclina în bătaia brizelor Oceanului Pacific.

Capitolul X

PARALELA 37

La opt zile după ce trecuse de Capul Pilares, *Duncan* intra în plină viteză în golful Talcahuano, superb estuar, lung de douăsprezece mile şi lat de nouă. Timpul era admirabil. Cerul se menţine aici senin din noiembrie pînă în martie şi vîntul de sud bate mereu de-a lungul coastelor adăpostite de lanţul Anzilor. John Mangles, urmînd ordi-

nele lordului Glenarvan, conducea vasul chiar pe lîngă arhipelagul Chiloe şi pe lîngă nenumăratele rămăşiţe insulare ale continentului american. Un catarg sfărîmat, un butuc tăiat de mîna omului puteau să indice *Duncan*-ului urmele unui naufragiu: dar nu văzură nimic, şi iahtul, continuîndu-şi drumul, ancoră în portul Talcahuano, la patruzeci şi două de zile după ce părăsise apele cețoase ale estuarului Clyde.

Glenarvan dădu ordine să se lanseze imediat o barcă pe mare şi, urmat de Paganel, debarcă la chei. Savantul geograf, profitînd de împrejurare, voi să se servească de limba spaniolă pe care o studiase atît de conştiincios; dar, spre marea lui mirare, nu se putu înțelege cu indigenii.

— Îmi lipseşte accentul, spuse el.

— Să mergem la vamă, răspunse Glenarvan.

Acolo i se spuse, cu ajutorul cîtorva cuvinte englezeşti însoțite de gesturi expresive, că reşedința consulului britanic era la Conception, cale de o oră. Glenarvan găsi cu uşurință doi cai repezi şi, puțin timp după aceea, Paganel şi cu dînsul treceau de zidurile acestui mare oraş, ridicat de geniul întreprinzător al lui Valdivia, viteazul tovarăş al lui Pizarro.

Ce rămăsese din vechea splendoare a oraşului? Jefuit adesеori de indigeni, incendiat în 1819, ruinat, cu zidurile încă înnegrite de flăcările devastărilor, era întrecut de pe acum de oraşul Talcahuano şi număra abia opt mii de locuitori. Sub piciorul leneş al localnicilor, străzile se transformau în prerii. Nici comerț, nici activitate. Sub fiecare balcon răsuna o mandolină. Prin jaluzelele ferestrelor răzbăteau cîntece languroase: Conception, vechea cetate a bărbaților, devenise un sat de femei şi copii.

Glenarvan nu-şi dădu osteneala să afle cauzele decadenței, deşi Jacques Paganel încercă să provoace o discuție în acest sens şi, fără să piardă o clipă, se duse la J. R. Bentock, esquire, consul al maiestății sale britanice. Acest personaj îl primi foarte politicos şi — cînd află povestea căpitanului Grant — îşi luă sarcina să culeagă informații pe tot litoralul.

Dar la întrebarea dacă *Britannia* trecuse prin dreptul celei de-a 37-a paralelă de-a lungul țărmului chilian sau araucanian, nu obțineau decît răspunsuri negative. Nici consulul şi nici colegii lui de altă naționalitate nu primiseră vreodată un raport asupra unui asemenea eveniment. Glenarvan nu-şi pierdu curajul. Se întoarse la Talcahuano şi, neprecupețind nici osteneala şi nici banii, trimise agenți pe coaste. Cercetările lor fură zadarnice. Anchetele cele mai minuțioase, întreprinse în rîndurile populației de pe țărm, nu aduseră nici un rezultat.

Îşi dădură astfel seama că *Britannia* nu lăsase nici o urmă a naufragiului ei.

Glenarvan le arătă atunci tovarăşilor săi că încercările lui eşuaseră. Mary Grant şi fratele ei nu-şi putură stăpîni durerea. Se aflau în a şasea zi de la sosirea *Duncan*-ului la Talcahuano. Pasagerii se adunaseră pe dunetă; lady Helena îi consola pe copiii căpitanului Grant nu prin cuvinte — ce-ar fi putut oare să le spună? — ci prin mîngîieri. Jacques Paganel luă documentul din nou şi-l examină cu atenţie încordată, ca şi cum ar fi voit să-i smulgă noi secrete. Îl cercetă de o oră, cînd Glenarvan i se adresă astfel:

— Paganel, fac apel la toată iscusinţa dumitale. Oare interpretarea pe care am dat-o acestui document este greşită? Oare sensul cuvintelor este lipsit de logică?

Paganel nu răspunse. Se gîndea.

— Ne înşelăm oare asupra locului unde presupunem că s-a întîmplat catastrofa? reluă Glenarvan. Oare nu sare în ochi, chiar celor mai puţin ageri, numele de Patagonia?

Paganel asculta fără să scoată o vorbă.

— În sfîrşit, spuse Glenarvan, nici cuvîntul «indian» nu ne confirmă ipoteza?

— Ba o confirmă întocmai, răspunse Mac Nabbs.

— Dar atunci nu e, oare, evident că naufragiaţii, în momentul în care scriau aceste rînduri, se aşteptau să cadă prizonieri la indieni?

— Opreşte-te, iubite lord, spuse în sfîrşit Paganel. Dacă toate concluziile dumitale sînt juste, ultima nu-mi pare deloc raţională.

— Ce vrei să spui? întrebă lady Helena, în timp ce toate privirile se îndreptau spre geograf.

— Vreau să spun, răspunse Paganel apăsînd pe fiecare cuvînt, că Grant este acum prizonierul indienilor şi aş adăuga că documentul nu mai lasă nici o îndoială asupra acestei situaţii.

— Explică-ne cum, domnule, spuse Miss Grant.

— Nimic mai uşor, iubita mea Mary. În loc să citim pe document «vom fi prizonieri», să citim «sîntem prizonieri» şi totul se lămureşte.

— Dar e cu neputinţă! răspunse Glenarvan.

— Cu neputinţă! Pentru ce, nobilul meu prieten? întrebă Paganel.

— Pentru că sticla n-a putut fi aruncată decît în momentul în care corabia se sfărîma de stînci. Prin urmare, gradele de longitudine şi latitudine se referă la locul naufragiului.

— Nimic n-o dovedeşte, replică cu vioiciune Paganel. Şi nu văd pentru ce naufragiaţii, după ce au fost duşi de indieni în interiorul continentului, n-ar fi încercat să facă cunoscut locul captivităţii lor cu ajutorul acestei sticle.

— Foarte simplu, scumpul meu Paganel, deoarece, ca să arunci o sticlă în mare, trebuie să ai măcar marea la îndemînă.

— Sau, în lipsa mării, fluviile care se varsă în ea.

O tăcere pricinuită de uimire întîmpină acest răspuns neașteptat și totuși admisibil. După strălucirea care se vedea în ochii ascultătorilor săi, Paganel înțelese că fiecare dintre ei se agăța de o nouă speranță. Lady Helena reluă cea dintîi cuvîntul:

— Ce idee! exclamă ea.

— Și ce bună idee! adăugă geograful cu naivitate.

— Atunci părerea dumitale...? întrebă Glenarvan.

— Părerea mea este să căutăm locul în care paralela 37 atinge coasta americană și s-o urmăm, fără să ne abatem nici cu o jumătate de grad, pînă la punctul unde ea se pierde în Atlantic. Poate vom găsi, pe parcursul ei, pe naufragiații de pe *Britannia*.

— Slabă nădejde, răspunse maiorul.

— Oricît de slabă ar fi, continuă Paganel, nu trebuie s-o neglijăm. Dacă, din întîmplare, am dreptate că sticla a ajuns în mare urmînd cursul unui fluviu de pe continent, nu se poate să nu dăm de urmele prizonierilor. Priviți, prieteni, priviți harta acestui ținut și am să vă conving pînă la urmă. Spunînd acestea, Paganel desfășură pe masă o hartă a statului Chile și a provinciilor argentiniene, continuînd apoi: Priviți și urmăriți-mă în această plimbare de-a curmezișul continentului american. Să pășim peste strîmta fîșie chiliană, să străbatem Anzii Cordilieri, să coborîm apoi în mijlocul pampasului. Lipsesc din aceste ținuturi fluvii, rîuri sau cursuri de apă? Nu. Iată Rio Negro, iată Río Colorado. Iată și afluenții lor, tăiați de paralela 37°, care au putut să poarte pe unde, spre mare, documentul. Aici, poate, în mijlocul vreunui trib, în mîinile indienilor stabiliți în vreun sat pe marginea rîurilor puțin cunoscute, în văile sierrelor, aceia pe care eu am dreptul să-i numesc prietenii noștri așteaptă intervenția noastră! Trebuie oare să le înșelăm speranțele? Nu sînteți de părere să urmăm de-a curmezișul acestor ținuturi linia precisă pe care o trasează degetul meu pe hartă în acest moment și dacă, împotriva oricărei prevederi, mă înșel totuși, nu e datoria noastră să mergem pînă la capăt pe paralela 37 și să facem de-a lungul ei chiar înconjurul lumii, dacă vrem într-adevăr să-i găsim?

Cuvintele lui rostite cu o însuflețire generoasă produseră o emoție adîncă în inimile ascultătorilor. Se ridicară cu toții și-i strînseră mîna.

— Da, tatăl meu e acolo! strigă Robert, cuprinzînd harta cu ochii.

— Oriunde ar fi, răspunse Glenarvan, vom ști să-l regăsim, copilul meu! Nimic mai logic decît interpretarea prietenului nostru Paganel. Trebuie să urmăm fără șovăire calea pe care ne-o indică. Căci căpi-

tanul sau se află prizonier în mîinile unui puternic trib de indieni, sau e prizonierul unuia mai slab. În acest din urmă caz, îl vom elibera. În celălalt, după ce ne vom fi dat seama de situaţie, ne vom întoarce la *Duncan*, pe coasta orientală, vom ajunge la Buenos Aires şi de acolo, un detaşament pe care-l va organiza maiorul Mac Nabbs va veni de hac indienilor.

— Bine, bine, milord! răspunse John Mangles. Aş adăuga că această traversare a continentului american o vom face fără primejdii.

— Fără primejdii şi fără mari greutăţi, reluă Paganel. Au făcut-o înaintea noastră atîţia alţii care nu aveau nici mijloacele noastre şi al căror curaj nu era întărit de scopul generos al expediţiei noastre! Basilio Viliarmo n-a mers, în 1782, de la Carmen pînă la Cordilieri? Iar în 1806, un chilian, Don Luiz de la Cruz, plecat din Antuco, n-a urmat şi el paralela 37 şi, străbătînd Anzii, n-a ajuns în Buenos Aires după patruzeci de zile? În sfîrşit, colonelul Garcia, Alcide d'Orbigny şi onorabilul meu coleg, doctorul Martin de Moussy, n-au străbătut şi ei ţinutul în lung şi-n lat şi n-au făcut pentru ştiinţă ceea ce noi vom face pentru umanitate?

— Domnule, domnule, spuse Mary Grant cu o voce înecată de emoţie, cum să vă arătăm recunoştinţa noastră pentru un devotament care vă expune atîtor primejdii?

— Primejdii? exclamă Paganel. Cine a rostit cuvîntul «primejdii»?

— Eu, nu, răspunse Robert Grant cu ochii strălucitori şi privirea hotărîtă.

— Primejdii? reluă Paganel. Mai există oare primejdii? Dealtfel, despre ce e vorba? De o călătorie de-abia de vreo trei sute cincizeci de leghe, pentru că vom merge în linie dreaptă, de o călătorie care se va desfăşura la o latitudine echivalentă cu aceea a Spaniei, a Greciei şi Siciliei, în cealaltă emisferă şi, prin urmare, într-o climă aproape identică, în sfîrşit, de o călătorie care va dura cel mult o lună. E o plimbare.

— Domnule Paganel, întrebă atunci lady Helena, socotiţi deci că dacă naufragiaţii au căzut în mîinile indienilor, viaţa le-a fost cruţată?

— Mă întrebaţi dacă socotesc, doamnă? Dar indienii nu sînt antropofagi. Nici gînd! Unul din compatrioţii mei, pe care l-am cunoscut la Societatea de geografie, domnul Guinard, a rămas timp de trei ani prizonierul indienilor din pampas. A suferit, a fost maltratat, dar pînă la urmă a scăpat teafăr din această încercare. Un european e o fiinţă folositoare în aceste ţinuturi. Indienii îi cunosc valoarea şi îl îngrijesc ca pe un animal de preţ.

— Ei bine, să nu zăbovim, îi îndemnă Glenarvan. Trebuie să ple-

căm, şi să plecăm fără întîrziere. Ce drum ne propui?

— Un drum uşor şi plăcut, răspunse Paganel. La început, cîţiva munţi, pe urmă o pantă dulce pe versantul oriental al Anzilor şi, în sfîrşit, o cîmpie întinsă, cu iarbă şi nisip, o adevărată grădină.

— Să vedem harta, spuse maiorul.

— Iat-o, scumpul meu Mac Nabbs. Vom merge de la capătul paralelei 37 pe coasta chiliană, între vîrful Rumena şi golful Carnero. După ce vom fi trecut prin capitala Araucaniei, vom străbate Cordilierii prin strîmtoarea Antuco, lăsînd spre sud Vulcanul; apoi, coborîndu-ne pe povîrnişurile prelungi ale munţilor, străbătînd Neuquem, Rio Colorado, vom atinge pampasurile Salinas, rîul Guamini, Sierra Tapalquen. Aici apar frontierele provinciei Buenos Aires. Le vom trece, vom urca Sierra Tandil şi ne vom extinde cercetările pînă la vîrful Medano, pe malurile Atlanticului.

Vorbind astfel şi explicînd amănunţit programul expediţiei, Paganel nici nu-şi dădea măcar osteneala să privească harta desfăşurată sub ochii săi. Nu avea ce face cu ea. Hrănit cu lucrările lui Frézier, Molina, Humboldt, Miers, Orbigny, memoria lui nu putea fi nici înşelată, nici surprinsă. După ce isprăvi cu toată această înşirare de nume geografice, el adăugă:

— Deci, prieteni, drumul e drept. În treizeci de zile îl vom parcurge şi vom ajunge înaintea *Duncan*-ului pe coasta orientală, dacă vînturi nefavorabile nu-i vor întîrzia mersul.

— Aşadar, spuse John Mangles, cu *Duncan* va trebui să ne încrucişăm între Capul Corrientes şi Capul Sfîntul Anton?

— Chiar aşa.

— Şi cum ai alcătui dumneata personalul unei astfel de expediţii? întrebă Glenarvan.

— În felul cel mai simplu cu putinţă. Trebuie numai să aflăm situaţia căpitanului Grant şi nu să ne batem cu indienii. Socotesc că lordul Glenarvan va fi şeful nostru; apoi maiorul, care nu va voi să cedeze locul său nimănui; servitorul dumneavoastră, Jacques Paganel...

— Şi eu? strigă micul Grant.

— Robert, Robert! îl dojeni Mary.

— Şi de ce nu? răspunse Paganel. Călătoriile formează pe cei tineri. Deci, noi patru şi trei marinari de pe *Duncan*.

— Cum?... spuse John Mangles, adresîndu-se stăpînului său. Milord nu mă cere şi pe mine?

— Scumpul meu John, răspunse Glenarvan, pe bord lăsăm ceea ce avem mai scump pe lume. Cine ar veghea asupra lor, dacă nu devotatul căpitan al *Duncan*-ului?

Tom Austin, Wilson şi Mulvady

— Nu putem, deci, să vă întovărăşim, spuse lady Helena, ai cărei ochi se acoperiră cu un nor de lacrimi.

— Scumpa mea Helena, îi explică Glenarvan, călătoria noastră trebuie să se facă cu o iuţeală excepţională. Despărţirea noastră va fi scurtă şi...

— Da, dragul meu, te înţeleg, răspunse lady Helena. Du-te, deci, şi îţi urez să izbîndeşti!

— Dealtfel, nu e o călătorie, spuse Paganel.

— Dar ce e atunci?

— O excursie, nimic altceva. O să mergem ca oricare alţii, făcînd cît mai mult bine pe pămînt. *Transire benefaciendo*, iată deviza noastră.

Cu aceste cuvinte ale lui Paganel se încheie discuţia, dacă se poate numi astfel o conversaţie în care toată lumea era de aceeaşi părere. Pregătirile începură în aceeaşi zi. Se hotărî ca expediţia să fie ţinută secretă, pentru ca să nu se trezească luarea-aminte a indienilor.

Plecarea fu fixată pentru 14 octombrie. Dar cînd fu vorba să se aleagă marinarii pentru debarcare, cu toţii îşi oferiră serviciile şi Glenarvan nu avu decît greutatea alegerii. Şi ca să nu supere pe nici unul din oamenii aceştia atît de generoşi, lordul preferă să tragă la sorţi. Zis şi făcut. Secundul Tom Austin, Wilson, un vlăjgan de ispravă, şi Mulrady, care ar fi înfruntat la box pe faimosul campion Tom Sayers, nu avură a se plînge de noroc.

Glenarvan desfăşurase o activitate vie pentru pregătiri. Dorea să fie gata la ziua fixată, şi izbuti. În acelaşi timp, John Mangles se aproviziona cu cărbuni, pentru ca să poată porni imediat în larg. Ţinea să ajungă înaintea călătorilor pe coasta Argentinei. De aci între Glenarvan şi tînărul căpitan se născu o adevărată întrecere, ale cărei urmări au folosit atît unora, cît şi celorlalţi.

Într-adevăr, la 14 octombrie, la ora fixată, toţi erau gata. În momentul plecării, pasagerii de pe iaht se adunară pe punte. Cînd *Duncan* era gata să-şi ridice ancora, aripile elicei se şi învîrteau în apele limpezi din golful Talcahuano: Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert Grant, Tom Austin, Wilson, Mulrady, înarmaţi cu carabine şi revolvere colt, se pregăteau să părăsească vasul. La capătul digului îi aşteptau nişte călăuze cu catîri.

— A sosit momentul, spuse lordul Eduard.

— Mergeţi cu bine! răspunse lady Helena, abia înăbuşindu-şi emoţia. Lordul Glenarvan o strînse la piept, în timp ce Robert se aruncă de gîtul surorii sale.

— Şi acum, iubiţi tovarăşi de drum, spuse Jacques Paganel, o ultimă strîngere de mînă, care să ţină pînă la ţărmurile Atlanticului!

Însemna să ceri prea mult. Totuşi, îşi strînseră mîinile atît de tare,

încît îţi venea să crezi că urările vrednicului savant se vor realiza.

Urcară pe punte şi apoi cei şapte călători părăsiră *Duncan*-ul. Ajunseră pe cheiul de care iahtul se apropie repede, la o distanţă de mai puţin de o sută de metri.

Lady Helena strigă de sus, de pe punte, pentru ultima dată:

— Prieteni, Dumnezeu să vă ajute!

— Şi ne va ajuta, doamnă, răspunse Paganel, căci, vă rog s-o credeţi, ne vom ajuta noi înşine.

— Înainte! strigă John Mangles mecanicului său.

— La drum! îi îndemnă şi lordul Glenarvan.

Şi în momentul în care călătorii, dînd pinteni catîrilor, apucau pe drumul ce ducea de-a lungul rîului, *Duncan*, sub acţiunea elicei, relua cu toată viteza drumul oceanului.

Capitolul XI

STRĂBĂTÎND CHILE

Grupul de indigeni organizat de Glenarvan era format din trei bărbaţi şi un copil. «Catîrgiul-şef» era un englez naturalizat de douăzeci de ani în această ţară. Îşi făcuse o meserie din a închiria catîri călătorilor şi de a-i călăuzi prin diversele trecători ale Cordilierilor. Apoi îi încredinţa unui «baqueano», un ghid argentinian, un bun cunoscător al drumurilor din pampas. Englezul nu uitase într-atîta limba sa maternă în tovărăşia catîrilor şi a indienilor, încît să nu poată sta de vorbă cu călătorii. Aşa se explică de ce dorinţele şi ordinele lui Glenarvan se puteau îndeplini uşor, fapt de care acesta se grăbi să profite, deoarece Jacques Paganel nu izbutea încă să se facă înţeles.

Catîrgiul, «catapaz»-ul, după cum este numit în Chile, era secundat de doi peoni[1] indigeni şi de un copil de doisprezece ani. Peonii supravegheau catîrii încărcaţi cu bagajele călătorilor şi copilul mîna «mandrina», o iapă mică cu clopoţei, care mergea în frunte, urmată de zece catîri. Şapte dintre ei îi purtau pe călătorii noştri, catapaz-ul avea şi el unul; ceilalţi doi duceau merinde şi cîteva valuri de stofe, care trebuiau să asigure bunăvoinţa şefilor de triburi indiene din şes. Peonii mergeau pe jos, după obiceiul lor. Străbaterea Americii

---

[1] Argaţi.

de Sud trebuia deci să se realizeze în cele mai bune condiţii, în ceea ce priveşte siguranţa şi repeziciunea.

Traversarea munţilor Anzi nu e o călătorie obişnuită. Nu se poate porni la un asemenea drum fără catîri robuşti, dintre care cei mai preţuiţi sînt cei argentinieni. Catîrii aceştia minunaţi s-au dezvoltat aici altfel decît rasa lor primitivă. Nu sînt mofturoşi la mîncare. Nu beau apă decît o dată pe zi, fac cu uşurinţă zece leghe în opt ore şi duc în spate, fără să se plîngă, o încărcătură de paisprezece arobe[1].

Pe drumul dintre cele două oceane nu există hanuri. Se mănîncă doar carne uscată, orez cu piper şi vînatul care poate fi ucis în drum. Se bea din apa torentelor care coboară din munte, din apa pîrîurilor de la şes, în care se toarnă cîteva picături din romul pe care-l poartă fiecare într-un corn de bou, numit «şîflu». Dealtfel, nici nu trebuie să se bea prea mult alcool într-o regiune în care sistemul nervos devine deosebit de sensibil. În ce priveşte aşternutul, el e reprezentat de şaua indigenă numită «recado». Şaua e făcută din piei de miel argăsite şi e fixată cu nişte chingi mari, bogat împodobite cu broderii. Învelit în aceste pături calde, călătorul înfruntă fără greutate nopţile umede şi doarme cel mai dulce somn cu putinţă.

Glenarvan, călător experimentat şi care ştia să se adapteze repede obiceiurilor din diferitele ţări, îmbrăcase costumul chilian, ca şi tovarăşii săi de drum, Paganel şi Robert, doi copii, unul mare şi altul mic, nu-şi mai încăpură în piele de bucurie cînd îşi puseră pe cap poncio-ul naţional, un tartan găurit la mijloc, şi cînd încălţară ghetele făcute din pielea de pe picioarele dinapoi ale unui mînz. Merita să te uiţi la catîrul lor, bogat împodobit, cu zăbala în gură, cu un frîu lung de piele împletită, slujind şi drept bici, cu căpăstrul împodobit cu zorzoane de metal, ce purta pe spate «alforjas», nişte desagi de pînză în culori ţipătoare, încărcaţi cu merinde. Paganel, distrat ca totdeauna, era gata să se pomenească cu vreo trei-patru copite în spate, în momentul în care voia să încalece. Odată suit în şa, cu nedespărţitul său ochean în bandulieră, cu picioarele înţepenite în scări, el se lăsă încrezător în seama catîrului său iscusit şi nu avu de ce să regrete. Cît despre Robert, el dovedi de la început înclinări remarcabile pentru călărie.

Plecară. Timpul era minunat, cerul perfect senin şi, în ciuda călduri arzătoare, aerul era destul de răcorit de brizele mării. Mica trupă urma, cu pas iute, malurile sinuoase ale golfului Talcahuano, pentru a ajunge la treizeci de mile înspre sud, la extremitatea paralelei. În prima zi merseră repede, străbătînd stufărişul unor vechi mlaştini

[1] Măsură de greutate indigenă, care e egală cu 11 kg şi 50 centigrame.

uscate. În această zi au vorbit foarte puțin. Despărțirea lăsase în sufletul călătorilor o impresie puternică, mai ales că vedeau încă fumul *Duncan*-ului, care se pierdea în zare. Toți tăceau, afară de Paganel, acest geograf studios, care își punea singur întrebări în spaniolește și-și răspundea în aceeași limbă.

Catapaz-ul — călăuza — era un om destul de tăcut, pe care nici profesiunea sa nu-l ajutase să fie mai vorbăreț. Abia dacă adresa vreun cuvînt peonilor săi. Aceștia erau de meserie, așa că se pricepeau să-și îndeplinească serviciul. Dacă se oprea vreun catîr, mai întîi îl îndemnau cu un strigăt gutural, și dacă nici strigătul nu era de ajuns, apoi încăpățînării lui îi veneau de hac cu o piatră azvîrlită precis. Dacă scăpa cîte o chingă a șeii sau dacă se dezlega vreun ham, călăuza, scoțîndu-și poncio-ul, înfășura capul catîrului, care pornea iar la drum de îndată ce se repara accidentul.

Catîrgiii obișnuiesc să pornească la drum la orele opt, după o îmbucătură de dimineață, și să meargă pînă la apusul soarelui, la patru după-amiază. Glenarvan respectă obiceiul. Și tocmai cînd catapaz-ul dădu semnalul de oprire, călătorii ajunseră în orașul Arauco, așezat la marginea sudică a golfului, fără să fi părăsit țărmul înspumat al oceanului. Ar fi trebuit de aci înainte să meargă vreo douăzeci de mile spre apus, pînă la golful Carnero, pentru a ajunge la capătul paralelei 37. Dar agenții lui Glenarvan străbătuseră pînă atunci partea aceasta de litoral fără a da de vreo urmă a naufragiului. O nouă explorare nu-și mai avea deci rostul și de aceea hotărîră să plece din Arauco. De aci aveau să țină drumul înspre răsărit, urmînd o linie absolut dreaptă.

Mica trupă intră în oraș ca să înnopteze și se instală în curtea unui han, cu un confort cu totul primitiv.

Arauco e capitala Araucanici, un stat lung de cinci sute de leghe, lat de treizeci, locuit de moluși, fiii mai mari ai rasei chiliene, cîntați de poetul Ercilla. Rasă mîndră și puternică, singura din cele două Americi care n-a îndurat nici o stăpînire străină. Și chiar dacă Arauco a aparținut odată spaniolilor, populațiile lui însă nu li s-au supus: ele au rezistat atunci cum rezistă și astăzi întreprinderilor cotropitoare ale statului Chile, și steagul lor independent — o stea albă pe un fond azuriu — fîlfîie încă în vîrful dealului fortificat, care străjuiește orașul.

În timp ce se pregătea cina, Glenarvan, Paganel și catapaz-ul se plimbau printre casele acoperite cu stuf. În afară de o biserică și de ruinele unei mănăstiri franciscane, Arauco nu prezenta nici o curiozitate. Glenarvan încercă să culeagă unele informații, care nu aduseră însă nimic nou. Paganel era deznădăjduit că nu se putea în-

ţelege cu locuitorii; aceştia vorbeau limba araucană — o limbă ale cărei dialecte se vorbesc pînă în strîmtoarea Magellan, iar spaniola, pe care el o învăţase, îi era de tot atît folos cît i-ar fi fost ebraica. În schimb, simţea o adevărată bucurie de savant, observînd diferite tipuri ale rasei moluşe. Bărbaţii erau înalţi de statură, cu obrazul turtit, de culoare arămie, spîni, cu privirea bănuitoare, cu capul mare şi pierdut într-o pădure de păr. Păreau înecaţi în lenea caracteristică războinicilor, care nu ştiu cum să-şi umple timpul în vreme de pace. Femeile, cu o înfăţişare necăjită, dar curajoasă, se ocupau cu muncile grele ale gospodăriei, ţesălau caii, curăţau armele, lucrau la cîmp, vînau pentru stăpînii lor şi mai găseau încă vreme să lucreze poncio-urile albastre care cer ani şi ani de lucru şi care costă cel puţin o sută de dolari.

Pe scurt, moluşii sînt un popor puţin interesant şi cu obiceiuri destul de sălbatice. Au însă o virtute: dragostea lor pentru independenţă.

— Adevăraţi spartani, spunea mereu Paganel, aşezîndu-se la masă după ce-şi isprăvea plimbarea.

Vrednicul savant exagera şi ceilalţi îl înţeleseră şi mai puţin atunci cînd mai adăugă că a simţit, ca francez, bătîndu-i inima la vizitarea oraşului Arauco. La întrebarea maiorului cu privire la neaşteptata «bătaie de inimă», Paganel răspunse că emoţia era firească, de vreme ce unul din strămoşii lui ocupase odinioară tronul Araucaniei. Maiorul îl rugă să spună numele suveranului. Jacques Paganel vorbi cu mîndrie de viteazul domn de Tonneins, fost notar la Périqueux, un om minunat, doar puţin prea bărbos şi care a suferit ceea ce regii detronaţi numesc de obicei ingratitudinea supuşilor lor. Şi fiindcă maiorul zîmbea la gîndul unui notar-rege, Paganel spuse cu toată seriozitatea că e poate mai uşor pentru un notar să fie un rege bun, decît unui rege să fie un notar bun. Această observaţie iscă rîsul tuturor şi toţi dădură cîte o duşcă de «şişa» — rachiu de porumb fermentat — în cinstea lui Aurelian Anton I, ex-rege al Araucaniei. După cîteva minute, călătorii dormeau adînc, înveliţi în cîte un poncio.

A doua zi, la ora opt, cu mandrina în frunte şi argaţii la urmă, mica trupă porni iar la drum, de-a lungul paralelei 37. Străbăteau acum pămîntul rodnic al Araucaniei, bogat în viţă de vie şi în turme. Dar puţin cîte puţin, locurile deveniră pustii. Abia din milă în milă se ivea cîte o colibă de «rastreadori» — indieni îmblînzitori de cai — vestiţi în toată America. Ici-colo, cîte o haltă de poştă, părăsită şi asta, ţinea loc de adăpost indigenilor nomazi din cîmpie. Două rîuri tăiară drumul călătorilor în ziua a doua: Rio de Raque şi Rio de

Tubal. Dar catapaz-ul descoperi un vad pe unde se putea trece. Lanţul Anzilor se desfăşura la orizont umflîndu-şi spinările şi sporindu-şi vîrfurile înspre miazănoapte. Acestea nu erau însă decît vertebrele mai mici ale uriaşei coloane vertebrale pe care se sprijină trupul Lumii Noi.

La patru după-amiază, după un drum de treizeci şi cinci de mile, călătorii se opriră în cîmp, sub un pîlc de mirţi uriaşi. Luară şeile de pe catîri şi-i lăsară să pască iarba deasă a preriei. Scoaseră din desagi carnea şi orezul obişnuit. Şeile de blană de oaie întinse pe pămînt le-au slujit drept pături şi perne şi fiecare găsi pe aceste paturi improvizate o odihnă binefăcătoare, în timp ce peonii şi catapaz-ul vegheau pe rînd.

Fiindcă timpul se înseninase într-atît, fiindcă toţi călătorii, chiar şi Robert Grant, erau sănătoşi, în sfîrşit, fiindcă începutul călătoriei se făcuse în împrejurări atît de fericite, lordul Glenarvan voi să profite şi să meargă înainte, ca un jucător care forţează norocul. Toţi erau de aceeaşi părere. În ziua următoare iuţiră pasul, trecură fără nici un accident pragurile rîului Bell şi seara, cînd se opriră pe malul lui Rio Biobio, care desparte Chile spaniol de statul independent Chile, Glenarvan înscrise încă treizeci şi cinci de mile la activul expediţiei. Pămîntul nu se schimbase; era tot rodnic şi plin de brebenei, amaryle, violete arborescente, ciumafai şi de cactuşi cu flori aurii. Cîteva animale, printre care ocelotul — pisica sălbatică a Americii — stăteau tupilate prin hăţişuri. Cîte un bîtlan, o bufniţă singuratică, sturzi şi lişiţe, zburînd îngrozite de ghearele uliului, reprezentau neamul păsăresc al acestui ţinut. Indigeni se vedeau foarte puţini. Doar cîţiva «guassos», corcituri degenerate de indieni şi spanioli, galopau pe nişte cai însîngeraţi de pintenul uriaş prins de piciorul gol, alergînd ca nişte umbre. Nu întîlneai pe nimeni pe drum, nimeni nu-ţi putea da vreo indicaţie. Glenarvan trase concluzia că Grant, prizonier la indieni, trebuie să fi fost tîrît dincolo de lanţul Anzilor. În pampas, cercetările nu puteau fi rodnice. Trebuia deci să ai răbdare, să mergi înainte, repede şi neîntrerupt.

În ziua de 17 plecară la ora şi în ordinea obişnuită. Era o dispoziţie pe care Robert o respecta cu mare greutate, căci nerăbdarea lui făcea s-o ia înaintea mandrinei, spre marea deznădejde a catîrului lui Glenarvan trebuia, de fiecare dată, să-l cheme înapoi cu severitate.

Ţinutul deveni din ce în ce mai accidentat; ridicăturile de pămînt din ce în ce mai dese anunţau munţii; rîurile se înmulţeau supunîndu-se zgomotos toanelor povîrnişurilor. Paganel consulta adesea hărţile; cînd vreunul din rîuleţe nu figura, lucru care se întîmpla destul

de des, lui, ca geograf, începea să-i fiarbă sîngele în vine şi se enerva în chipul cel mai încîntător din lume.

— Un rîu care nu are nume, spunea el, e ca şi cum n-ar avea stare civilă; nu există în faţa legii geografice!

În consecinţă, nu se sfia să boteze toate aceste rîuri orfane: le însemna pe hartă şi le copleşea cu calificativele cele mai extravagante ale limbii spaniole.

— Ce limbă, repeta el, ce limbă bogată şi sonoră! E o limbă de metal şi sînt sigur că are 78% aramă şi 22% cositor, ca bronzul clopotelor!

— Dar cel puţin faci progrese? îl întrebă Glenarvan.

— Desigur, scumpul meu lord! Ah, de n-ar fi accentul!... Dar acesta există!

Şi aşteptînd un prilej mai bun de a vorbi spaniolește, Paganel, în timp ce mergea, îşi scrîntea limba cu dificultăţile de pronunţie, fără a uita observaţiile lui geografice. În acest domeniu era foarte tare, şi nu s-ar fi găsit nimeni care să-l întrecă. Cînd Glenarvan îl întreba pe catapaz cîte ceva despre ciudăţeniile ţinutului, savantul o lua întotdeauna înaintea ghidului şi catapaz-ul îl privea încremenit.

În aceeaşi zi, aproape de ora zece, dădură peste un drum care tăia calea urmată pînă atunci. Glenarvan întrebă, firește, de nume şi Paganel îi răspunse tot atît de firesc:

— E drumul de la Yumbel la Los Angelos.

Glenarvan se uită spre ghid.

— Întocmai, adeveri acesta.

Apoi, adresîndu-se geografului, îi spuse:

— Aţi mai fost pe aici?

— Bineînţeles, îi răspunse Paganel, foarte serios.

— Tot călare?

— Nu, într-un fotoliu.

Catapaz-ul, se vede, nu înţelese, căci dădu din umeri şi-şi văzu de treabă.

La cinci după-amiază, ghidul se opri într-o vale puţin adîncă, la cîteva mile de orăşelul Loja. Şi-n noaptea aceea călătorii poposiră la poalele sierrelor, primul lanţ al Cordilierilor.

Capitolul XII

ÎN VĂZDUH, LA DOUĂSPREZECE MII DE PICIOARE

Traversînd statul Chile, călătorii nu întîmpinaseră pînă acum nici o piedică deosebită. Dar, de aci înainte, obstacolele şi primejdiile, pe care le presupune orice trecere prin munţi, se iveau la tot pasul. Lupta cu natura începea de-a binelea.

Înainte de plecare trebuiau să rezolve o problemă importantă. Pe unde puteau străbate lanţul Anzilor, fără să se abată de la drumul stabilit? Întrebară ghidul.

— Nu ştiu decît două trecători în această parte a Cordilierilor, răspunse el.

— Trecătoarea Arica, desigur, care a fost descoperită de Valdivia Mendoza, spuse Paganel.

— Întocmai.

— Şi aceea de la Villarica, aşezată la sud de Nevada?

— Aşa e.

— Ei bine, amice, aceste două trecători nu prezintă alt neajuns decît că ne duc puţin mai spre nord sau mai spre sud de la drumul pe care trebuia să mergem noi.

— Ai altceva să ne propui? întrebă maiorul.

— Desigur, răspunse Paganel. Trecătoarea Antuco, aşezată pe povîrnişul vulcanic 37°30', adică cu o jumătate de grad mai aproape de drumul nostru, la numai două mii de metri înălţime şi înregistrată de Zamudio de Cruz.

— Bine, zise Glenarvan, dar dumneata, catapaz, cunoşti trecătoarea?

— Da, milord, am traversat-o, dar nu v-am propus-o fiindcă nu e altceva decît o potecă pentru animale, pe care o folosesc şi ciobanii indieni de pe povîrnişul răsăritean.

— Ei bine, prietene, răspunse Glenarvan, pe acolo pe unde trec turmele de vite vom şti şi noi să trecem. Şi pentru că ne duce în linie dreaptă, haideţi pe acolo!

Se dădu semnalul de plecare şi intrară în valea Las Lejas, între mari mase de calcar cristalizat. Urcau pe o pantă foarte dulce. Pe la unsprezece trebuiră să înconjoare marginile unui mic lac, un bazin natural şi un pitoresc loc de întîlnire al tuturor păraielor din vecinătate, care se vărsau în el susurînd şi împletindu-şi undele. Deasupra lacurilor se vedeau pînă departe «llanos»-urile, nişte platouri acoperite de ierburi, unde păşteau turmele indienilor. Apoi întîlniră o mlaşti-

nă, care se întindea de la nord la sud şi pe care o ocoliră, datorită instinctului catîrilor. La ora unu se ivi, pe o stîncă verticală, fortul Ballenare. Îl depăşiră. Povîrnişurile deveneau abrupte, colţuroase şi bulgării desprinşi de copitele catîrilor se rostogoleau sub paşii lor ca nişte cascade zgomotoase de piatră. Aproape de ora trei întîlniră alte ruine pitoreşti ale fortului distrus în răscoala de la 1770.

— Hotărît, spuse Paganel, munţii nu ajung să despartă oamenii, mai trebuie să fie înălţate şi ziduri.

Din acest loc, drumul devenea greu, chiar primejdios. Înclinarea povîrnişurilor creştea mai tare, pereţii se îngustau, prăpăstiile se căscau şi mai înspăimîntătoare. Catîrii păşeau cu teamă, cu nasul în pămînt, adulmecînd drumul. Caravana înainta în şir indian. Cîteodată, la o cotitură bruscă, mandrina dispărea şi mica trupă se călăuzea atunci după sunetul îndepărtat al clopoţeilor ei. Adesea, cotiturile capricioase ale potecii împărţeau coloana în două şiruri paralele şi catapaz-ul putea vorbi atunci cu peonii, în timp ce o felie lată de mai puţin de patru metri, dar adîncă de patru sute, întindea între ei o prăpastie de netrecut.

Ierburile luptau încă împotriva năvalei pietrei, dar presimţeai de pe acum încleştarea regnului mineral cu cel vegetal. Vulcanul Antuco se recunoştea după cîteva dîre de lavă de culoare ruginie, înţesată de cristale galbene, în formă de ace. Stîncile, înghesuite unele în altele şi gata să se prăbuşească, se menţineau totuşi împotriva tuturor legilor echilibrului. Evident, cataclismele le schimbau cu uşurinţă aspectul şi cînd priveai aceste vîrfuri neimpunătoare, aceste culmi încreţite şi coline strîmbe, nu era greu să observi că ceasul sedimentării definitive nu sunase încă în această regiune muntoasă.

În aceste condiţii, drumul era foarte greu de recunoscut. Transformarea aproape neîncetată a structurii Anzilor îi schimba adesea traseul şi punctele de reper nu mai erau la locul lor. Şi catapaz-ul şovăia; se oprea, privea în jur, întreba stîncile, căuta pe piatra sfărîmicioasă urmele indienilor; orice orientare devenea imposibilă.

Glenarvan îşi urma ghidul pas cu pas; îl înţelegea, îi simţea încurcătura care se mărea tot mai mult, dar nu îndrăznea să-l întrebe nimic şi socotea, nu fără motiv poate, că trebuie să ai încredere în instinctul călăuzelor, ca şi în al catîrilor.

Timp de încă o oră, catapaz-ul rătăci la întîmplare, pătrunzînd din ce în ce zonele mai înalte ale muntelui. Pînă la urmă fu nevoit să se oprească. Se aflau în fundul unei văi înguste, într-una din acele pîlnii pe care indienii le numesc «quebradas». Ieşirea le era barată de un perete abrupt. Catapaz-ul, după ce căută zadarnic o potecă, descălecă, încrucişă braţele şi aşteptă. Glenarvan se apropie de el.

— Te-ai rătăcit? îl întrebă.
— Nu, milord, răspunse el.
— Nu sîntem în trecătoarea Antuco?
— Ba da.
— Nu te înşeli?
— Nu mă înşel. Iată resturile unui foc făcut de indieni şi iată urmele lăsate de turmele de oi.
— Va să zică s-a trecut pe aici?
— Da, dar nu se va mai trece. Ultimul cutremur a închis drumul.
Maiorul interveni:
— Catîrilor, nu şi oamenilor.
— A! Asta vă priveşte, răspunse catapaz-ul. Eu am făcut tot ce am putut. Catîrii mei şi cu mine sîntem gata să ne întoarcem, dacă vreţi să ne înapoiem şi să căutăm alte trecători prin Cordilieri.
— Şi cît vom întîrzia?
— Cel puţin trei zile.
Glenarvan asculta în tăcere cuvintele catapaz-ului. Acesta îşi respectase angajamentul. Catîrii nu puteau merge mai departe. Totuşi, cînd i se pomeni de întoarcere, Glenarvan îşi întrebă tovarăşii:
— Vreţi să trecem cu orice preţ?
— Vrem să vă urmăm, răspunse Tom Austin.
— Ba chiar să v-o luăm înainte, adăugă Paganel. În fond, despre ce e vorba? De trecut un lanţ de munţi ai căror versanţi ne oferă o coborîre incomparabil mai uşoară. Odată trecuţi, vom da de acei «baqueanos»[1] argentinieni, care ne vor călăuzi prin pampas, şi vom galopa de-a lungul cîmpiei pe nişte cai ce aleargă cu o iuţeală uimitoare. Înainte deci, fără şovăire!
— Înainte! strigară tovarăşii lui Glenarvan.
— Ei, nu ne întovărăşeşti? îl întrebă acesta pe catapaz.
— Sînt conducător de catîri, răspunse el.
— Cum vrei.
— Ne vom lipsi de el, spuse Paganel. De cealaltă parte a muntelui vom întîlni potecile din Antuco şi mă fac forte să vă conduc pînă la poalele muntelui pe drumul cel mai direct, ca şi cel mai bun ghid din Cordilieri.
Glenarvan făcu socotelile şi dădu drumul catapaz-ului, peonilor şi catîrilor. Cei şapte călători îşi împărţiră armele, instrumentele şi puţinele merinde care le mai rămăseseră. Toţi hotărîră să înceapă

[1] Călăuză, în limba spaniolă.

urcușul de îndată și să meargă, dacă va trebui, și o parte din noapte. Pe povîrnișul din stînga șerpuia o potecă abruptă, pe care catîrii n-ar fi putut s-o suie. Drumul era foarte greu, dar după două ore de osteneală și ocoluri, Glenarvan și tovarășii săi regăsiră trecătoarea Antuco.

Se aflau acum în partea andină propriu-zisă, care nu e prea departe de creasta Cordilierilor, dar nu găsiră nici urmă de potecă, de drum umblat. Toată regiunea fusese răscolită de ultimele cutremure de pămînt, vechile trecători dispăruseră, și pentru a traversa Anzii trebuiau să urce din ce în ce mai sus pe culmile lanțului muntos. Paganel fu destul de necăjit că nu găsea drumul deschis, gîndindu-se ce eforturi uriașe trebuiau să depună pînă ce vor ajunge în vîrful Anzilor, căci înălțimea lor mijlocie este de aproape douăsprezece mii șase sute de picioare. Din fericire, timpul era liniștit, vremea bună, cerul senin, anotimpul favorabil; dar iarna, din mai pînă în octombrie, o asemenea ascensiune ar fi fost cu neputință; gerul năprasnic ucide repede pe călători, și cei pe care îi cruță nu scapă de ravagiile «temporalelor», un fel de viscole specifice regiunii, care în fiecare an umplu cu cadavre prăpăstiile Cordilierilor.

Urcară toată noaptea; se cățărau pe platouri aproape inaccesibile, agățîndu-se cu mîinile, săreau peste crăpăturile late și adînci; brațele înlănțuite înlocuiau frînghiile, iar umerii le slujeau de trepte. Acești oameni curajoși semănau cu o trupă de clovni care jucau niște jocuri fantastice. Mulrady și Wilson își arătară în mii de ocazii — unul puterea, celălalt îndemînarea. Acești doi scoțieni de ispravă păreau că sînt în mai multe locuri în același timp; de nenumărate ori, fără devotamentul și curajul lor, expediția n-ar fi putut trece mai departe. Glenarvan nu-l pierdea din ochi pe tînărul Robert, pe care vîrsta și vioiciunea îl îndemnau la imprudențe. Paganel înainta cu îndîrjirea specifică francezilor. Maiorul, în schimb, nu făcea mai multe mișcări decît era nevoie; nici mai multe, nici mai puține, urcîndu-se aproape pe nesimțite. Oare își dădea seama că se cățăra de cîteva ore? Nu e sigur. Își închipuia poate că, dimpotrivă, nu urca, ci cobora.

La cinci dimineața, călătorii atinseră o înălțime de șapte mii cinci sute de picioare, pe care o determinară printr-o observație barometrică. Se găseau pe niște platouri secundare, ultima limită a regiunii împădurite. Se zăreau ici-colo cîteva animale, care ar fi încîntat și îmbogățit pe un vînător; fiarele acestea repezi o știau, căci fugeau cum simțeau de departe apropierea omului. Era lama, animal de preț, care înlocuiește în munți mielul, boul și calul și care trăiește unde catîrul nu mai poate rezista. Era chinchila, o rozătoare mică, blîndă

și sperioasă, cu o blană bogată, o specie intermediară între iepure și șoarecele săritor african, ale cărei labe dinapoi îi dau aspectul unui cangur. Nici nu se poate vedea ceva mai plăcut decît acest animal sprinten ca o veveriță, alergînd de colo-colo.

— Nu e pasăre, spunea Paganel, dar nici patruped.

Totuși, nu aceste animale erau cei din urmă locuitori ai muntelui. La nouă mii de picioare, la granița zăpezilor veșnice, mai trăiau în turme rumegătoare de o neasemuită frumusețe, ca de pildă animalul numit alpaca, a cărui lînă era lungă și mătăsoasă, și apoi o specie de căprioară fără coarne, zveltă și mîndră, cu lîna fină, pe care naturaliștii o numesc vigonie. Dar nici nu te puteai gîndi să te apropii de ea; abia dacă o puteai zări; fugea, s-ar putea spune chiar că zbura, alunecînd fără zgomot pe covoarele albe, strălucitoare.

Acum, înfățișarea ținuturilor se schimbase complet. Blocuri mari de gheață strălucitoare, cu o nuanță albăstrie în unele rîpe, se înălțau în toate părțile, reflectînd primele raze ale zilei. Urcușul deveni foarte primejdios. Nu mai înaintau fără a cerceta cu atenție crăpăturile. Wilson luă conducerea șirului, încercînd cu piciorul soliditatea ghețarilor. Tovarășii săi pășeau chiar pe urmele pașilor lui, evitînd să vorbească tare, fiindcă cel mai slab sunet, punînd în mișcare straturile de aer, putea provoca rostogolirea maselor de zăpadă ce atîrnau la șapte-opt sute de picioare deasupra lor.

Ajunseră în zona arbuștilor, care, peste vreo cinci sute de metri, făcură loc ierburilor și cactușilor. La unsprezece mii de picioare, chiar și aceste plante părăsiră pămîntul arid și orice urmă de vegetație dispăru. Călătorii nu se opriră decît o singură dată, la ora opt, pentru a-și reface puterile printr-o masă sărăcăcioasă și apoi, cu un curaj supraomenesc, reluară urcușul, înfruntînd primejdii din ce în ce mai mari. Trebuiră să treacă peste creste ascuțite și pe lîngă niște prăpăstii pe care nici nu îndrăzneau să le privească. În multe locuri, cruci de lemn însemnau drumul și în același timp locul unde se întîmplaseră repetate catastrofe. Către ora două apăru un platou uriaș, fără urmă de vegetație, un fel de pustiu ce se întindea între două vîrfuri golașe. Aerul era uscat și cerul de un albastru-viu; la înălțimea aceasta nu cad ploi; vaporii de apă nu se prefac decît în zăpadă sau grindină. Ici-colo, cîteva vîrfuri de porfir sau de bazalt găureau giulgiul alb, ca oasele unui schelet și, cîteodată, bucăți de cuarț sau de gnais, despărțite de stîncă sub acțiunea aerului, se surpau cu un zgomot înăbușit, pe care aerul rar îl făcea aproape imperceptibil.

Oamenii, în ciuda curajului lor, erau la capătul puterilor.

Glenarvan, văzîndu-și tovarășii istoviți, regreta că a urcat atît de mult în munți. Tînărul Robert se îndîrjea împotriva oboselii, dar

nu mai putea să înainteze. La ora trei, Glenarvan se opri.

— Trebuie să ne odihnim, hotărî el, dîndu-şi seama că nimeni altul n-ar fi făcut această propunere.

— Să ne odihnim? întrebă mirat Paganel. Dar nu avem unde ne adăposti.

— Nu se poate altfel, chit că n-am face-o decît pentru Robert.

— Ba nu, milord, răspunse curajosul copil, mai pot încă merge... nu vă opriţi!

— Te vom duce în braţe, băiatul meu, răspunse Paganel, dar trebuie să ajungem cu orice preţ pe povîrnişul răsăritean. Acolo vom găsi poate vreun bordei pentru adăpost. Vă cer să mai mergem încă două ore.

— Sînteţi toţi de aceeaşi părere? întrebă Glenarvan.

— Da, răspunseră tovarăşii de drum.

Mulrady adăugă:

— Pe copil lăsaţi-l în seama mea.

Reluară drumul spre răsărit. Alte două ceasuri de urcuş îngrozitor. Urcau mereu ca să atingă cele mai înalte creste ale muntelui. Rarefierea aerului le provoca apăsarea dureroasă cunoscută sub numele de «puna». Din pricina schimbării presiunii şi poate şi sub acţiunea zăpezilor care la asemenea înălţimi viciază aerul, sîngele le picura din gingii şi li se prelingea pe buze. Aerul fiind mai rar, trebuiau să respire mai des, activînd astfel circulaţia, ceea ce îi obosea tot atît de mult ca şi reflexul razelor de soare pe întinsurile de zăpadă. Oricîtă voinţă ar fi avut, deci, aceşti oameni curajoşi, sosi şi clipa în care cei mai viteji nu mai putură să meargă şi ameţeala, teribilul rău de munte, le nimici nu numai forţele fizice, dar şi energia morală. Nu poţi lupta împotriva ostenelilor de acest fel fără ca ele să nu se răzbune. În curînd, cei mai mulţi dintre ei începură să se împleticească şi să cadă; cei care cădeau nu mai puteau înainta decît tîrîndu-se în genunchi.

Epuizarea era gata să pună capăt acestei ascensiuni prelungite din cale afară de mult; Glenarvan privea cu groază imensitatea zăpezilor, întunericul care se ridica spre crestele pustii, ţinutul acesta ce te îngheaţă şi care nu oferea nici un adăpost pentru noapte, cînd, deodată, maiorul îl opri şi spuse calm:

— Un bordei!

Capitolul XIII

COBORÎREA DE PE CORDILIERI

Oricare altul decît Mac Nabbs ar fi trecut de o sută de ori pe lîngă, în jurul,sau chiar pe deasupra bordeiului, fără a-i bănui măcar existența. O mogîldeață în covorul de zăpadă ce abia o puteai deosebi de celelalte stînci dimprejur, așa arăta bordeiul. Trebuiră să-l dezgroape. După o jumătate de ceas de muncă îndîrjită, Wilson și Mulrady liberaseră intrarea acestei «cazucia» și mica trupă se ghemui în ea cu mare grabă.

Cazucia aceasta, construită de indieni, era făcută din «adobe», un fel de cărămizi uscate la soare; avea formă de cub cu latura de douăsprezece picioare și se afla așezată pe vîrful unui bloc de bazalt. O scară de piatră ducea spre ușă, singura deschidere a colibei. Dar, oricît de îngustă ar fi fost ușa, cînd munții erau bîntuiți de viscole, zăpada sau grindina intrau în voie înăuntru.

În bordei puteau să încapă cu ușurință zece oameni, și dacă zidurile nu erau destul de rezistente în anotimpul ploios, ele izbuteau să apere de frig: termometrul arăta 10° sub zero. Dealtfel, pentru a înfrunta frigul de afară, un fel de vatră cu un coș de cărămizi prost tencuite îngăduia să se aprindă focul.

— Iată un adăpost mulțumitor, constată Glenarvan, chiar dacă nu-i confortabil. Providența ni l-a scos în cale și nu putem decît să-i mulțumim.

— Ba, constată Paganel, e un adevărat palat! Vom sta minunat aici.

— Mai ales cînd vom aprinde focul în vatră, spuse Tom Austin, căci nu numai că ni-e foame, dar ni-e și frig, și, în ce mă privește, un braț de lemne m-ar bucura mai mult decît o bucată de vînat.

— Bine, Tom, îi răspunse Paganel, vom încerca să găsim combustibil.

— Combustibil în vîrful Cordilierilor?! spuse Mulrady, clătinînd din cap în semn de îndoială.

— Dacă s-a făcut o vatră în cazucia, răspunse maiorul, probabil că trebuie să se găsească pe aici și ceva pentru foc.

— Prietenul nostru Mac Nabbs are dreptate, spuse Glenarvan. Pregătiți totul pentru cină, eu o să fac pe tăietorul de lemne.

— Eu și Wilson te întovărășim, răspunse Paganel.

— Nu cumva aveți nevoie și de mine?... întrebă Robert, ridicîndu-se.

— Nu, odihneşte-te, băiatul meu viteaz, răspunse Glenarvan, şi adăugă: tu vei fi un bărbat de nădejde la vîrsta la care alţii sînt încă copii!

Glenarvan, Paganel şi Wilson ieşiră din colibă. Era şase seara. Gerul ciupea, deşi atmosfera era complet liniştită. Albastrul cerului începea să se întunece şi soarele atingea cu ultimele raze înaltele vîrfuri ale platourilor din Anzi. Paganel, care luase barometrul cu el, îl consultă şi văzu că mercurul se menţine la 0,495 milimetri. Nivelul la care scăzuse coloana de mercur corespundea unei înălţimi de unsprezece mii şapte sute de picioare. Această regiune a Cordilierilor avea deci o înălţime cu numai nouă sute zece metri mai mică decît Mont Blanc. Dacă aceşti munţi ar fi prezentat toate dificultăţile cu care e presărat uriaşul elveţian, dacă ar fi fost bîntuiţi de aceleaşi uragane şi vîrtejuri, nici unul din călători n-ar fi putut trece marele lanţ muntos al Lumii Noi.

Glenarvan şi Paganel, ajunşi pe un pisc de porfir, cercetară cu privirea toate punctele orizontului. Se aflau în vîrful nevadelor din Cordilieri, care domină o suprafaţă de patruzeci de mile pătrate. Spre răsărit, povîrnişurile erau domoale, coborînd în pante pe care se putea merge şi pe care peonii se lăsau să lunece pe distanţe de cîteva sute de picioare. În depărtare, şiruri longitudinale de piatră şi de blocuri eratice, împinse de alunecarea gheţarilor, alcătuiau linii uriaşe de morene. Valea Colorado se îneca în întunericul ce creştea odată cu coborîrea soarelui; relieful terenului, ieşiturile, piscurile luminate de raze se stingeau treptat şi întunericul se lăsa, puţin cîte puţin, pe tot versantul răsăritean al Anzilor. Spre apus, soarele mai lumina culmile joase, pe care se sprijină masivele abrupte occidentale. Era o încîntare să priveşti stîncile şi gheţarii scăldaţi în razele soarelui. Spre nord, unduia un şir de creste care se contopeau pe nesimţite, formînd un fel de linie tremurată, trasă cu creionul de o mînă neîndemînatică. Privirea se pierdea în această privelişte. Înspre sud, spectacolul era splendid şi, odată cu lăsarea nopţii, căpăta o măreţie nemaiîntîlnită. Într-adevăr, afundîndu-se în sălbatica vale Torbido, privirea domina tot Antuco, al cărui crater se căsca la două mile depărtare. Vulcanul urla ca un monstru uriaş, vărsînd torente de flăcări amestecate cu funingine. Cercul munţilor care-l înconjurau părea cuprins de flăcări; căderea de pietre incandescente, norii de aburi roşietici, rachetele de lavă se îmbinau în jerbe scînteietoare. O scînteie imensă care creştea din clipă în clipă, o explozie strălucitoare şi ameţitoare umplea munţii din jur cu iradiaţii puternice, în timp ce soarele, despuiat puţin cîte puţin de luminile lui de amurg, dispărea ca un astru stins în umbrele orizontului.

Paganel şi Glenarvan ar fi rămas încă multă vreme să privească lupta măreaţă dintre flăcările pămîntului şi cele ale cerului; tăietorii de lemne improvizaţi făcuseră loc artiştilor. Dar Wilson, mai puţin entuziast, îi rechemă la realitate. N-aveau lemne, e adevărat; din fericire însă, pături subţiri şi uscate de licheni acopereau stîncile; îşi făcură o provizie îndestulătoare şi culeseră şi o plantă numită «haretta», a cărei rădăcină putea să ardă destul de bine. Aduseră preţiosul combustibil în colibă, îndesîndu-l în vatră. Focul se aprinse cu greu, şi se menţinu şi mai greu. Aerul atît de rarefiat nu-i dădea destul oxigen ca să ardă; cel puţin aşa explica maiorul.

— În schimb, adăugă el, apa nu va mai avea nevoie de o căldură de 100° ca să fiarbă! Cei cărora le place cafea făcută la 100° vor trebui să-şi pună pofta în cui, fiindcă la înălţimea asta fierberea se produce înainte de 90°[1].

Mac Nabbs nu se înşela şi termometrul cufundat în apa ibricului arăta, cînd începu fierberea, numai 87°. Fiecare bău cu o adevărată voluptate cîteva înghiţituri de cafea fierbinte; în ce priveşte carnea uscată, păru că nu prea a fost de ajuns, ceea ce îl făcu pe Paganel să spună, pe bună dreptate, dar fără folos:

— Drace, trebuie să mărturisesc că n-aş dispreţui o friptură de lama. Se spune că animalul ăsta înlocuieşte şi vaca şi oaia, şi tare aş vrea să ştiu dacă le înlocuieşte şi din punct de vedere alimentar.

— Cum? spuse maiorul. Nu eşti mulţumit de masa noastră, domnule Paganel?

— Încîntat, bravul meu maior; totuşi mărturisesc că nişte vînat la tavă ar fi tare binevenit.

— Eşti un sibarit, îi spuse Mac Nabbs.

— Accept calificativul, domnule maior. Dar nici dumneata, orice-ai spune, n-ai face nazuri dacă ţi s-ar servi un biftec!

— Probabil, recunoscu maiorul.

— Şi dacă ai fi rugat să stai la pîndă, în ciuda frigului şi nopţii, ai merge fără să faci nici o obiecţie.

— Desigur, dacă vă face plăcere...

Tovarăşii lui Mac Nabbs nu avură timp să-i mulţumească şi să stăvilească neîncetata lui bunăvoinţă, cînd din depărtare se auziră urlete. Ele se prelungiră mult timp. Nu erau urlete de animale izolate, ci urletele unei haite care se apropia cu repeziciune. Oare providenţa, după ce le scosese în cale bordeiul, voia acum să le ofere şi o masă? Aşa gîndi geograful. Dar Glenarvan îi potoli puţin bucuria, spunînd că în Cordilieri nu întîlneşti niciodată animale la o asemenea înălţime.

---

[1] Scăderea punctului de fierbere este cam de un grad la 324 metri altitudine.

— Atunci de unde zgomotul? întrebă Tom Austin. Ascultaţi cum se apropie!

— O avalanşă? întrebă Mulrady.

— Cu neputinţă! Sînt de-a dreptul urlete, replică Paganel.

— Să vedem ce e, propuse Glenarvan.

— Şi să vedem ce-i, ca vînători, răspunse maiorul, care-şi luă carabina.

Toţi ieşiră din cazucia. Întunericul nopţii se lăsase de mult. Luna, în ultima ei fază, nu-şi arăta încă discul pe jumătate palid. Crestele dinspre nord şi est se mistuiau în beznă şi privirea nu mai distingea decît silueta fantastică a cîtorva stînci mai înalte. Urletele, urlete de fiare înspăimîntate, sporeau. Veneau din partea cea mai întunecată a Cordilierilor. Ce se întîmpla? Deodată se dezlănţui o avalanşă furioasă, dar o avalanşă de fiinţe însufleţite şi nebune de groază. Tot platoul păru că se zguduie; veneau cu sutele, cu miile poate, animale care în ciuda aerului rar făceau un zgomot aurzitor. Erau oare fiare sălbatice din pampas, sau numai o turmă de lame şi oi de Peru? Glenarvan, Mac Nabbs, Robert, Austin, cei doi marinari abia avură timpul să se trîntească la pămînt, în timp ce vîrtejul viu trecea doar la cîteva picioare deasupra lor. Paganel, care ca nyctalop ce era, stătea în picioare ca să vadă mai bine, fu dat peste cap într-o clipă.

În momentul acela se auzi o detunătură de armă. Maiorul trăsese la întîmplare. I se păru că un animal căzuse la cîţiva paşi, în timp ce toată turma, dusă de un avînt nestăpînit şi înmulţindu-şi urletele, dispărea pe pantele luminate de reflexele vulcanului.

— A, îi am! se auzi o voce, vocea lui Paganel.

— Ce ai? întrebă Glenarvan.

— Ochelarii mei, drace! Dealtfel, pierderea ochelarilor e cel mai puţin grav lucru ce ţi se poate întîmpla într-o învălmăşeală ca asta.

— Nu eşti rănit?

— Nu, doar puţin cam burduşit. Dar de cine?

— De ăsta, răspunse maiorul, tîrînd după el animalul pe care-l doborîse.

Fiecare se grăbi să se întoarcă în bordei şi, la lumina vetrei, cercetară rezultatul focului de armă tras de Mac Nabbs.

Era un animal frumos, semănînd cu o cămilă mică, fără cocoaşă; avea capul delicat, corpul turtit, picioarele lungi şi subţiri, părul fin şi de culoarea cafelei cu lapte, pătat cu alb pe pîntece. Paganel doar îşi aruncă o privire şi exclamă:

— E un guanac!

— Ce este guanacul? întrebă Glenarvan.

— Un animal care se mănîncă, răspunse Paganel.

— Şi e bun?

— Delicios! O mîncare pentru zei! Ştiam eu că vom avea carne proaspătă la cină! Şi încă ce carne! Dar cine să ne taie animalul?

— Eu, spuse Wilson.

— Bun, eu mă însărcinez să-l frig, spuse Paganel.

— A, sînteţi bucătar, domnule Paganel? întrebă Robert.

— Te cred, băiete, de vreme ce sînt francez! Un francez e totdeauna şi bucătar.

Cinci minute mai tîrziu, Paganel aşeza bucăţi mari de vînat pe cărbunii rămaşi din arderea rădăcinii de haretta. Peste zece minute, el servi tovarăşilor săi, sub numele de «muşchi de guanac» o friptură care-şi făcea poftă numai privind-o. Nimeni nu făcu mofturi şi fiecare se grăbi să îmbuce cu poftă. Dar, spre uimirea geografului, prima înghiţitură fu primită cu o strîmbătură generală, întovărăşită de un «hm» unanim.

— E groaznică! spuse unul.

— Nu se poate mînca! replică un altul.

Bietul savant trebui să recunoască, deşi cu regret, că nici chiar nişte hămesiţi n-ar fi putut mînca friptura lui. Ceilalţi începură să-i arunce chiar cîteva glume şi să-şi bată joc de atît lăudata «mîncare pentru zei». Paganel însuşi căuta să afle pentru ce carnea aceea de guanac, bună şi apreciată, preparată de dînsul, nu se mai putea mînca, şi, deodată, o idee îi trecu prin minte.

— Ştiu! spuse el. Ei, drace, am găsit!

— E o carne prea bătrînă? întrebă calm Mac Nabbs.

— Nu, maiorule neînţelegător, e o carne care... a mers prea mult! Cum de-am putut uita asta?

— Ce vrei să spui, domnule Paganel? întrebă Tom Austin.

— Vreau să spun că guanacul nu este bun decît atunci cînd a fost ucis odihnit; dacă e hăituit multă vreme, dacă a avut de făcut un drum lung, nu se mai poate mînca. Pot deci afirma, după gust, că animalul venea de departe şi cu el, deci, toată turma.

— Eşti sigur de asta? spuse Glenarvan.

— Absolut sigur.

— Dar ce eveniment, ce fenomen a putut să înspăimînte atît de mult animalele şi să le alunge la ora la care trebuiau să doarmă liniştite în culcuşurile lor?

— Mi-e cu neputinţă să-ţi răspund la asta, iubite Glenarvan spuse Paganel. Crede-mă, hai să ne culcăm fără a ne mai pune întrebări. În ce mă priveşte, eu pic de somn. Hai să mergem la culcare, domnule maior.

— Haide, Paganel.

Spunînd aceasta, fiecare se înveli în poncio-ul său, focul fu atîțat pentru noapte și în curînd se auziră niște sforăituri puternice, pe toate tonurile, basul savantului geograf acoperindu-le pe celelalte.

Numai Glenarvan nu dormea. O neliniște tainică îl ținea într-o stare de insomnie obositoare. Se gîndea fără să vrea la turma care alerga în aceeași direcție, la spaima ei inexplicabilă. Guanacii nu puteau fi urmăriți de fiare. La înălțimea unde se găseau nu există fiare și, mai puțin încă, vînători. Ce groază le arunca deci spre prăpăstiile din Antuco? Glenarvan presimțea apropierea unei primejdii.

Totuși, cum sta pe jumătate ațipit, gîndurile i se schimbară treptat și teama făcu loc nădejdii. Se văzu a doua zi în șesurile Anzilor. Aici trebuia să înceapă, cu adevărat, cercetările, și succesul poate nu era prea departe. Se gîndi la căpitanul Grant și la cei doi marinari care urmau să fie eliberați dintr-o robie grea. Imaginile i se perindau cu repeziciune înaintea ochilor lui, distrați în fiecare clipă de cîte o scăpărare a focului, de cîte o scînteie care trosnea în aer sau de vreo flacără strălucitoare care lumina obrazul adormit al tovarășilor și punea în mișcare cîte o umbră pe zidurile cazuciei. Apoi iarăși năvăleau presimțirile, cu mai multă intensitate. Asculta zgomotele vagi de afară, greu de explicat pe aceste creste singuratice.

La un moment dat, crezu că aude bubuituri îndepărtate, surde, amenințătoare, ca huruitul unor tunete ce nu vin din cer. Or, aici, bubuiturile nu pot fi decît ale unei furtuni dezlănțuite pe coastele muntelui, la cîteva mile mai jos de vîrf. Glenarvan voi să vadă dacă așa stau lucrurile și ieși afară.

Răsărea luna. Văzduhul era senin și calm. Pe cer, nici un nor. Ici-colo, cîteva reflexe jucăușe ale flăcărilor din Antuco. Nici un semn de furtună, nici un fulger. La zenit scînteiau mii de stele. Totuși, bubuiturile continuau; păreau că se apropie și că aleargă, străbătînd lanțul Anzilor. Glenarvan intră în cazucie, mai neliniștit, întrebîndu-se ce legătură era între aceste zgomote subterane și goana guanacilor. Avea de-a face cu o cauză și un efect? Privi ceasul, care arăta ora două noaptea. Totuși, neavînd certitudinea unei primejdii imediate, nu-și trezi tovarășii, care dormeau greu din cauza oboselii, și căzu și el într-un somn adînc.

Deodată îl treziră niște bubuituri puternice. Era un vacarm asurzitor, asemănător cu zgomotul sacadat pe care îl fac chesoanele de artilerie cînd trec pe pavaj. Glenarvan simți cum pămîntul îi fuge brusc de sub picioare. Cazucia se clătină și pereții ei crăpară.

— Primejdie! strigă el.

Tovarășii săi, deșteptați în grabă și rostogolindu-se în învălmășeală, fură tîrîți în josul pantei. În zorii care răsăreau, scena era înspăimîntă-

toare. Înfățișarea munților se schimbă brusc. Conurile se retezau de la sine, vîrfurile se clătinau și dispăreau ca și cum s-ar fi deschis o groapă dedesubtul lor. Datorită unui fenomen specific Cordilierilor[1], un masiv lat de mai multe mile o luă la vale, așa cum era, alunecînd înspre șes.

— Cutremur! strigă Paganel.

Nu se înșela; era unul din acele cataclisme obișnuite în șirul muntos chilian și tocmai în regiunea în care Copiapo fusese de două ori nimicit și Santiago de patru ori dărîmat în timp de paisprezece ani. Această porțiune a globului e neîncetat frămîntată de miezul incandescent al pămîntului, iar vulcanii din acest lanț de munți tineri nu prezintă decît insuficiente supape pentru ieșirea gazelor subterane. De aci vin acele dese zguduituri cunoscute sub numele de «tremblores».

În vremea aceasta, platoul pe care cei șapte călători năuciți, îngroziți, se cramponau agățîndu-se de tufele de licheni, aluneca cu iuțeala unui expres, cu o viteză de cincizeci de mile pe oră. Ei nu puteau striga și nu puteau face nici o mișcare, să fugă sau să se opună. Nu s-ar fi putut auzi între ei. Bubuiturile interioare, zgomotul avalanșelor, ciocnirea maselor de granit și de bazalt, vîrtejurile zăpezii pulverizate împiedicau orice comunicare între ei. Uneori, masivul aluneca fără zguduiri sau ciocniri; alteori începea să se legene ca puntea unui vapor zguduit de furtună, se balansa pe marginea prăpăstiilor, înăuntrul cărora cădeau bucăți de stîncă, dezrădăcina copaci seculari și netezea cu precizia unei coase uriașe toate ieșiturile de pe povîrnișul răsăritean.

Închipuiți-vă ce putere are o masă cîntărind mai multe miliarde de tone pornită cu o viteză din ce în ce mai mare, pe un plan înclinat de 50°!

Cît a durat căderea aceasta de nedescris, nimeni n-ar fi știut să spună; în ce hău avea să se sfîrșească, nimeni nu îndrăznea să-și închipuie. Nimeni nu putea spune dacă toți erau încă în viață sau dacă vreunul zăcea în fundul unei prăpăstii. Înăbușiți de iuțeala alunecării, înghețați de aerul rece care le intra în oase, orbiți de vîrtejurile de zăpadă, gîfîiau zdrobiți, aproape neînsuflețiți, și nu se agățau de stînci decît datorită instinctului de conservare.

Deodată, o zguduire de o violență fără seamăn îi smulse de pe «vehiculul» care aluneca. Fură aruncați înainte și se rostogoliră pe ultimele dîmburi ale muntelui. Platoul se oprise brusc.

Timp de cîteva minute, nimeni nu mișcă. În sfîrșit, unul dintre ei se ridică, zăpăcit de cele întîmplate; era maiorul. Își scutură praful ce-l orbea și privi în jur. Tovarășii săi zăceau răsturnați unul peste altul.

Maiorul îi numără. Lipsea unul singur — Robert Grant.

[1] Un fenomen aproape identic s-a întîmplat în lanțul Mont Blanc-ului în 1820, provocînd o îngrozitoare catastrofă, care a costat viața a trei călăuze din Chamonix. (N.A.)

Capitolul XIV

ÎMPUŞCĂTURA PROVIDENŢIALĂ

Povîrnişul oriental al Anzilor Cordilieri este format din pante lungi, care se pierd pe nesimţite în şesul unde se oprise brusc o parte a masivului. În acest nou ţinut, presărat cu păşuni bogate, cu copaci măreţi, se întindeau nesfîrşite şiruri de meri, adevărate păduri plantate pe vremea cuceririlor, în frunzişul cărora scînteiau fructe aurite. Era parcă un colţ al bogatei Normandii, aruncat în regiunile La Platei şi, în alte împrejurări, ochiul călătorului ar fi fost izbit de trecerea bruscă de la deşert la oază, de la crestele înzăpezite la preriile verzi, de la iarnă la vară.

Pămîntul îşi redobîndise dealtfel o imobilitate absolută. Cutremurul se potolise, dar puterile subpămîntene îşi exercitau desigur mai departe acţiunea lor pustiitoare, căci lanţul Anzilor e zguduit sau clătinat totdeauna undeva. De data aceasta, zguduirea fusese foarte violentă. Linia munţilor se schimbase în întregime. Pe fondul albastru al cerului se profila o nouă panoramă şi călăuzele din pampas ar fi căutat zadarnic punctele de reper obişnuite.

Se anunţa o zi minunată; razele soarelui, ieşit din patul umed al Atlanticului, alunecau peste cîmpiile argentiniene şi se afundau în valurile celuilalt ocean. Era opt dimineaţa.

Lordul Glenarvan şi tovarăşii săi, treziţi la viaţă mulţumită îngrijirilor maiorului, îşi reveniră treptat. Suferiseră într-adevăr o ameţeală puternică, dar nimic mai mult. Cordilierii coborîseră şi toţi ar fi aplaudat acest mijloc de locomoţie dăruit de natură, dacă n-ar fi lipsit unul dintre ei, cel mai slab, un copil: Robert Grant.

Toţi îl iubeau pe băiatul acesta curajos; Paganel, care se legase deosebit de mult de el, maiorul, în ciuda firii lui reci, toţi, şi mai ales Glenarvan. Acesta fu deznădăjduit la auzul dispariţiei lui Robert. Îl şi vedea pe băiat înghiţit de vreo prăpastie, chemîndu-l zadarnic pe cel pe care îl numea al doilea lui tată.

— Prieteni, prieteni, spuse el, abia stăpînindu-şi lacrimile, trebuie să-l căutăm, să-l regăsim! Nu-l putem părăsi! Să nu lăsăm o vale, o prăpastie, pe care să n-o cercetăm pînă la fund! Mă voi lega cu o frînghie! Voi coborî înăuntru! Vreau, înţelegeţi? Vreau! Trebuie ca Robert să mai fie încă în viaţă! Fără el, cum am îndrăzni să-i regăsim tatăl? Cu ce drept l-am salva pe căpitanul Grant, dacă salvarea a costat viaţa fiului său?

Tovarăşii lui Glenarvan îl ascultau fără a-i răspunde; simţeau că el căuta în privirea lor o scînteie de speranţă şi lăsau ochii în jos.

— Ei, spuse iar Glenarvan, m-aţi auzit? De ce tăceţi? Nu mai aveţi nici o nădejde? Nici una?

Urmară cîteva clipe de tăcere, apoi Mac Nabbs luă cuvîntul şi spuse:

— Care din voi, prieteni, îşi aduce aminte cînd a dispărut Robert?

Nici un răspuns.

— Cel puţin, reluă maiorul, spuneţi-mi care dintre voi se găsea lîngă băiat în timpul prăbuşirii masivului?

— Eu, răspunse Wilson.

— Ei bine, pînă în ce clipă l-ai văzut lîngă tine? Caută să-ţi aminteşti! Spune!

— Iată tot ce-mi aduc aminte, răspunse Wilson. Robert Grant mai era lîngă mine, cu mîinile înfipte într-o tufă de licheni, cu mai puţin de două minute înainte de oprire.

— Mai puţin de două minute? Bagă de seamă, Wilson, minutele trebuie să-ţi fi părut lungi! Nu te înşeli cumva?

— Cred că nu. Chiar aşa era... N-au trecut două minute şi ne-am oprit.

— Bun! făcu Mac Nabbs. Şi Robert era la stînga,sau la dreapta ta?

— În stînga. Îmi amintesc că pătura lui îmi lovea faţa.

— Şi tu unde te găseai faţă de noi?

— Tot la stînga.

— Deci Robert n-a putut dispărea decît în partea aceasta, spuse maiorul, întorcîndu-şi privirea spre munte şi arătînd spre dreapta. Adaug că, ţinînd seama de timpul scurs de la dispariţia copilului, trebuie să fi căzut în regiunea de munte cuprinsă între cîmpie şi înălţimea de două mii de metri. În această regiune trebuie să-l căutăm, fiecare din noi cercetînd cîte o bucată de teren; aşa cred că-l vom regăsi.

Nimeni nu mai spuse nimic. Cei şase oameni, urcînd pe pantele Cordilierilor, se opriră pe coama muntelui la diferite înălţimi şi începură cercetarea. Aveau grijă să nu părăsească dreapta coborîşului, scotocind cele mai mici crăpături, coborînd în fundul prăpăstiilor umplute în parte de ţăndările masivului; cei mai mulţi dintre ei se aleseră cu hainele zdrenţuite, cu mîinile şi picioarele însîngerate; şi-au riscat viaţa pătrunzînd în cele mai periculoase locuri. Toată această porţiune din Anzi, în afară de cîteva platouri inaccesibile, a fost cercetată cu grijă timp de mai multe ceasuri, fără ca vreunul dintre oamenii aceştia de ispravă să se gîndească la odihnă. Zadarnic. Băiatul îşi găsise nu numai moartea pe munte, dar şi mormîntul, probabil sub o stîncă uriaşă, care căzuse peste el pentru totdeauna.

Către ora unu, Glenarvan şi tovarăşii săi, zdrobiţi, distruşi, se regăsiră în fundul văii. Glenarvan era sfîrşit de durere; abia vorbea; mur-

mură numai cîteva cuvinte, întretăiate de suspine:

— Nu voi pleca! Nu voi pleca de aici!

Fiecare îi înțelese încăpățînarea, care devenise aproape o idee fixă, și o respecta.

— Să așteptăm, zise Paganel maiorului și lui Tom Austin. Să ne odihnim puțin, ca să prindem iar puteri. Avem nevoie de ele fie pentru a porni din nou în cercetare, fie pentru a ne continua drumul.

— Da, răspunse Mac Nabbs, să rămînem pe loc, dacă Eduard vrea să rămînă. El speră. Dar ce speră?

— Dumnezeu știe ce! suspină Tom Austin.

— Bietul Robert! oftă Paganel, ștergîndu-și ochii.

Valea era acoperită de numeroși copaci. Maiorul alese un pîlc de carubieri[1] înalți, sub care se așezară pentru moment. Cîteva pături, armele, puțină carne conservată și orez, iată ce le mai rămăsese călătorilor. Dintr-un pîrîiaș care curgea în apropiere băură apă, tulbure încă din cauza avalanșei. Mulrady aprinse un foc pe iarbă și le servi o băutură caldă și întăritoare. Dar Glenarvan refuză și rămase mai departe lungit pe poncio, într-o stare de adîncă apatie.

Astfel trecu ziua. Veni noaptea, calmă și liniștită, ca și cea precedentă. În timp ce tovarășii lui stăteau nemișcați, deși erau treji, Glenarvan urcă din nou pantele Cordilierilor. Ciulea urechile, nădăjduind încă să prindă un ultim strigăt al lui Robert. Se aventură departe, pe înălțimi, singur, lipindu-și urechea de pămînt, ascultînd și înăbușindu-și bătăile inimii, strigîndu-l pe băiat cu o voce deznădăjduită.

Toată noaptea rătăci prin munți. Mai tîrziu, cînd Paganel, cînd maiorul, îl ajutară să străbată crestele alunecoase și prăpăstiile unde îl ducea inutila sa imprudență. Dar ultimele lui sforțări fură zadarnice, și la miile de strigăte: «Robert, Robert!» numai ecoul îi răspunse, repetînd acest nume regretat de toți.

Se iviră zorile. Trebuiră să-l caute pe Glenarvan, care se îndepărtase din nou, și să-l aducă cu forța la locul de popas. Deznădejdea îi era îngrozitoare. Cine ar fi îndrăznit să-i vorbească de plecare, de părăsirea acestei văi nenorocite? Dar merindele se sfîrșiseră. Prin apropiere trebuiau să dea de călăuzele argentiniene de care le vorbise catîrgiul și de caii de care aveau nevoie pentru străbaterea pampasului. Să se întoarcă de unde au venit era cu mult mai greu decît să meargă înainte. Și apoi își dăduseră întîlnire cu *Duncan*-ul pe malul Atlanticului. Nici un motiv, oricît de grav, nu îngăduia o întîrziere mare și, în interesul tuturor, ora plecării nu mai putea fi amînată.

Mac Nabbs încercă să-l smulgă pe Glenarvan din durerea în care

---

[1] Arbore alpin cu lemnul roșu și tare.

era cufundat. Îi vorbi multă vreme, fără ca prietenul său să pară că-l asculte: Glenarvan dădea din cap. Rosti totuşi cîteva cuvinte.

— Să plecăm? întrebă el.

— Da, să plecăm.

— Încă un ceas!

— Bine, încă un ceas, acceptă maiorul.

După un ceas, Glenarvan mai ceru să i se acorde încă unul. Ai fi spus că e un condamnat implorînd să i se prelungească viaţa. Şi aşa trecu timpul pînă la amiază. Mac Nabbs, sprijinit de toţi ceilalţi, nu se mai codi şi-i spuse că trebuie să plece şi că de hotărîrea promptă a lui Glenarvan depindea viaţa tovarăşilor săi.

— Da, da! răspunse Glenarvan. Să plecăm, să plecăm!

Dar spunînd aceasta, ochii săi îl ocoleau pe Mac Nabbs; privirea lui fixa un punct negru în spaţiu. Deodată, ridică mîna şi rămase cu ea întinsă, ca şi cum ar fi împietrit.

— Acolo, spuse el, acolo... uitaţi-vă... uitaţi-vă!

Toate privirile se ridicară spre cer, în direcţia ce o indicase Glenarvan. În clipa aceea, punctul negru se mărea văzînd cu ochii. Era o pasăre care plutea la o înălţime foarte mare.

— Un condor, spuse Paganel.

— Da, un condor, răspunse Glenarvan. Cine ştie? Vine încoace, coboară, să aşteptăm!

Ce nădăjduia Glenarvan? Îşi pierduse minţile? «Cine ştie», spusese el. Paganel nu se înşelase. Condorul se vedea din ce în ce mai bine. Această pasăre măreaţă, adorată odinioară de incaşi, este regele Anzilor meridionali. În aceste regiuni ea atinge dimensiuni extraordinare. Puterea îi e deosebită şi nu rareori aruncă boi în prăpăstii. Atacă oi, cai, viţei care rătăcesc pe cîmpie, îi prinde în gheare şi-i ridică la mari înălţimi. Adesea, condorul planează la douăzeci de mii de picioare înălţime, deci peste limita pe care o poate atinge omul. De sus, nezărit nici de ochii cei mai ageri, regele văzduhului îşi plimbă privirea deasupra pămîntului, deosebind cele mai mici obstacole.

Ce văzuse oare condorul? Un cadavru, cadavrul lui Robert Grant? «Cine ştie»?, repeta Glenarvan, fără să-l piardă din ochi. Pasărea uriaşă se apropia ba în zbor planat, ba căzînd cu viteza corpurilor inerte aruncate în spaţiu. În curînd, descrise cercuri mari la mai puţin de două sute de metri înălţime. Acum putea fi văzut bine. Avea mai mult de cincisprezece picioare de la un vîrf la altul al aripilor lui puternice, care îl purtau în aer aproape fără să se mişte, căci e ştiut că păsările mari au un zbor lin, maiestuos, în timp ce insectele, ca să se menţină în aer, trebuie să dea din aripi de mii de ori pe secundă.

Maiorul şi Wilson puseră mîna pe carabină. Glenarvan îi opri.

Condorul înconjură în zborul său un fel de platou inaccesibil, situat la un sfert de milă de povîrnişul Cordilierilor. Se învîrtea cu o iuţeală vertiginoasă, deschizînd şi închizînd ghearele lui puternice şi clătinîndu-şi creasta cartilaginoasă.

— Acolo e, acolo! strigă Glenarvan. Apoi, deodată, un gînd îi trecu prin minte: «Dacă Robert mai e încă viu?» Strigă deodată: Pasărea... Foc, prieteni, foc!

Dar era prea tîrziu: condorul dispăruse dincolo de piscurile înalte ale stîncilor. Se scurse o clipă, o clipă pentru care acul ceasornicului ar fi trebuit să străbată veacuri. Apoi, pasărea uriaşă apăru din nou, încărcată cu o greutate, pe care o ridica în sus, înălţîndu-se însă mai încet. Un strigăt de groază se auzi. În ghearele condorului bălăbănea un corp neînsufleţit, corpul lui Robert Grant. Pasărea îl prinsese de haine şi-l purta prin aer la o sută cincizeci de picioare deasupra locului de popas; îi observase pe călători şi, încercînd să fugă cu prada, bătea violent aerul cu aripile.

— Ah, strigă Glenarvan, mai bine să se sfărîme de stînci corpul lui Robert, decît să-i fie pradă!..

Nu termină vorba şi, punînd mîna pe carabina lui Wilson, ochi condorul. Dar braţul îi tremura. Ochii i se împăienjeneau.

— Lasă-mă pe mine, spuse maiorul.

Şi, cu privirea liniştită, cu mîna sigură, cu corpul nemişcat, ţinti pasărea, care şi ajunsese la trei sute de picioare depărtare.

Dar nu apăsase încă pe trăgaciul carabinei, cînd se auzi o detunătură în fundul văii; un fum alb izbucni între două mase de bazalt şi condorul, lovit în cap, căzu rotindu-se, susţinut de aripile lui întinse ca de o paraşută. Nu dăduse drumul prăzii şi căzu cu oarecare încetineală pe pămînt, la cîţiva paşi de malul pîrîului.

— Veniţi, veniţi! spuse Glenarvan.

Şi fără a se întreba de unde pornise împuşcătura providenţială, se repezi la condor. Tovarăşii îl urmară în fugă.

Cînd ajunseră la faţa locului, pasărea murise şi Robert era acoperit de aripile ei mari. Glenarvan se aruncă peste corpul băiatului, îl smulse din ghearele păsării, îl întinse pe iarbă şi îşi lipi urechea de pieptul lui. Cu un strigăt de bucurie, se ridică în picioare, exclamînd:

— Trăieşte, trăieşte încă!

Într-o clipă, Robert fu dezbrăcat şi stropit cu apă rece. El făcu o mişcare, deschise ochii, îl privi şi rosti aceste cuvinte:

— Ah, dumneavoastră, milord... tatăl meu!...

Glenarvan nu putu răspunde nimic; emoţia îl înăbuşea şi, îngenunchind, plînse lîngă acest copil, salvat într-un chip atît de extraordinar.

Capitolul XV

SPANIOLA LUI JACQUES PAGANEL

Robert, după marea primejdie din care scăpase, mai trecu printr-una tot atît de mare şi anume aceea de a fi aproape sufocat de mîngîieri. Deşi se simţea încă foarte slăbit, nici unul din aceşti oameni cumsecade nu putură rezista dorinţei de a-l strînge la piept. Totuşi, nu întotdeauna îmbrăţişările primejduiesc viaţa bolnavilor, căci copilul nu muri. Ba dimpotrivă...

Dar călătorii, după ce se ocupară de cel salvat, se gîndiră şi la salvator şi, firește, maiorului îi trecu prin gînd să privească în jurul lui. La cincizeci de paşi de pîrîu, un om foarte înalt de statură stătea nemişcat pe una din primele trepte ale muntelui. La picioarele lui se odihnea o puşcă lungă. Omul acesta, ivit pe neaşteptate, avea umerii laţi, păr lung şi legat cu curele de piele. Înălţimea sa trecea de şase picioare. Faţa lui bronzată era vopsită cu roşu între ochi şi gură, cu negru sub pleoapele de jos, şi cu alb pe frunte. Îmbrăcat după portul patagonezilor de la graniţă, indigenul purta o haină minunată, împodobită cu arabescuri roşii, făcută din blana de pe pieptul şi picioarele unui guanac şi cusută cu tendoane de struţ, avînd lîna mătăsoasă în partea dinafară. Sub haină avea un veşmînt de blană de vulpe strîns în talie, iar la cingătoare îi atîrna o pungă mică în care ţinea vopselele cu care îşi picta obrajii. Purta încălţăminte din piele de bou, strînsă la gleznă cu nişte curele încrucişate.

Faţa patagonezului era mîndră şi, deşi acoperită cu vopsea, trăda o inteligenţă ascuţită. Aştepta cu un aer plin de demnitate. Cum sta nemişcat şi grav pe piedestalul de piatră, l-ai fi putut lua drept o statuie a indiferenţei.

De îndată ce-l văzu, maiorul îl arătă lui Glenarvan, care alergă spre el. Patagonezul făcu doi paşi înainte. Glenarvan îi luă mîna şi i-o strînse. În privirea, în bucuria ce radia din figura lordului, în toată fizionomia lui era atîta recunoştinţă, încît băştinaşul nu putu să nu înţeleagă. Dădu cu blîndeţe din cap şi rosti cîteva cuvinte, pe care nici maiorul, nici prietenul său nu le înţeleseră.

Patagonezul, după ce-i privi cu atenţie pe străini, începu să vorbească altă limbă; dar oricîtă silinţă şi-a dat, nu se făcu mai uşor înţeles decît prima dată. Totuşi, unele expresii de care se servea indigenul îl izbiră pe Glenarvan. I se părea că sînt din limba spaniolă, din care cunoştea cîteva cuvinte uzuale.

— *Español?* întrebă el.

Patagonezul Thalcave

Patagonezul dădu din cap, de sus în jos, într-o mișcare alternativă, care are același înțeles afirmativ la toate popoarele.

— Bun, spuse maiorul, asta-i treaba prietenului nostru Paganel. Ce noroc că a avut ideea să învețe spaniola!

Îl chemară pe Paganel. Acesta sosi imediat și-l salută pe patagonez cu o grație cu adevărat franceză, pe care indianul însă n-o înțelegea probabil. Savantul geograf fu pus la curent cu ceea ce se întîmplase.

— Perfect! spuse el.

Și, deschizînd larg gura, pentru a articula mai bine cuvintele, spuse:

— *Vos sois un homem de bem*[1].

Băștinașul ciuli urechea și nu răspunse nimic.

— Nu pricepe, spuse geograful.

— Poate nu accentuezi bine? replică maiorul.

— Așa e. Dracu' să-l ia de accent!

Paganel reluă din nou complimentul. Avu însă același succes.

— Să schimbăm fraza, spuse el și, pronunțînd cuvintele cu o încetineală extremă, rosti: *Sem duvida, un patagao*[2].

Celălalt rămase tot mut.

— *Dizeime!*[3] adăugă Paganel.

Patagonezul nu răspunse nici de data asta.

— *Vos compriendeis?*[4] strigă Paganel atît de tare, încît era gata să-și rupă coardele vocale.

Era evident că indianul nu înțelegea, căci răspunse, dar în spaniolă:

— *No comprendo*[5].

Paganel rămase uluit și-și coborî în grabă ochelarii de pe frunte pe nas, ca un om enervat.

— Taie-mă, spînzură-mă, spuse el, dacă pricep un singur cuvînt din păsărească asta afurisită! E limba araucană, probabil!

— Ba nu — răspunse Glenarvan — omul a răspuns cu siguranță în spaniolă. Și, întorcîndu-se spre patagonez, repetă: *Español?*

— *Si, si!*[6] răspunse băștinașul.

Paganel rămase cu gura căscată.

Maiorul și Glenarvan își făceau cu ochiul.

— Aha, prietene, spuse maiorul, în timp ce un zîmbet i se ivi pe

---

[1] Sînteți un om de ispravă (în limba portugheză în text).

[2] Un patagonez, fără îndoială (în limba portugheză în text).

[3] Răspundeți! (în limba portugheză în text).

[4] Înțelegeți? (în limba portugheză în text).

[5] Nu înțeleg (în limba spaniolă în text).

[6] Da, da (în limba spaniolă în text).

buze, iar vei fi făcut vreo ispravă din distracţie, vreo ispravă din acelea al căror monopol se pare că-l ai?

— Hm! făcu geograful ciulind urechea.

— Da! E clar că patagonezul vorbeşte spaniola.

— El?

— El! Nu cumva ai învăţat din întîmplare o altă limbă, crezînd că e...

Mac Nabbs nu isprăvi ce avea de spus. Un puternic «oh» al savantului, întovărăşit de o ridicare din umeri, îi tăie vorba.

— Domnule maior, mergi puţin prea departe, spuse Paganel tăios.

— Ei, dacă nu înţelegi! răspunse Mac Nabbs.

— Nu înţeleg fiindcă băştinaşul ăsta vorbeşte prost, răspunse geograful, care începu să-şi piardă răbdarea.

— Vrei să spui că vorbeşte prost fiindcă dumneata nu-l înţelegi, ripostă maiorul calm.

— Mac Nabbs, spuse atunci Glenarvan, nu se poate admite una ca asta. Oricît de distrat ar fi prietenul nostru Paganel, nu ne putem închipui că a învăţat o limbă în locul alteia!

— Atunci, iubite Eduard, sau mai bine dumneata, bravul meu Paganel, explică-mi ce se întîmplă.

— Nu explic nimic, răspunse Paganel, eu constat. Iată cartea după care fac exerciţii zilnice, învingînd dificultăţile limbii spaniole. Priveşte-o, domnule maior, şi-ai să vezi dacă umblu să te înşel!

Spunînd aceste cuvinte, Paganel scotoci într-unul din numeroasele lui buzunare; după cîteva minute de cercetări, scoase un volum răpănos şi-l arătă cu un aer triumfător.

Maiorul luă cartea şi o privi.

— Ei bine, întrebă el, ce lucrare e asta?

— Lusiadele, răspunse Paganel, o minunată epopee care...

— Lusiadele! exclamă Glenarvan.

— Da, prietene, Lusiadele de marele Camoëns,[1] nici mai mult, nici mai puţin!

— Camoëns, repetă Glenarvan, bietul meu prieten, Camoëns e portughez! De şase săptămîni înveţi portugheza!

— Camoëns! Lusiadele! Portugheza!...

Paganel nu putu să mai scoată nici un cuvînt. Ochii i se împăienjeniră sub ochelari, în timp ce un rîs homeric izbucni în jurul lui, căci între timp se strînseseră toţi ceilalţi.

Patagonezul nu clipea; aştepta cu răbdare explicaţia unui incident cu totul de neînţeles pentru el.

---

[1] Scriitor portughez născut la Lisabona (1525–1580). Opera lui de căpetenie este «Lusiadele», în care sînt cuprinse aventurile şi descoperirile lui Vasco da Gama.

— Ah, cap fără minte! Nebun! spuse în sfîrşit Paganel. Nu se poate! Nu cumva aţi scornit-o voi ca să aveţi de ce rîde? Eu să fi făcut una ca asta? Dar e un amestec de limbi, ca în turnul lui Babel! Ei, prieteni, prieteni! Pleci spre India şi ajungi în Chile! Înveţi spaniola şi vorbeşti portugheza, e totuşi prea mult! Dacă merg mai departe aşa, într-o bună zi o să m-arunc pe mine însumi pe fereastră în loc să-mi arunc ţigara.

Auzindu-l pe Paganel cum îşi pierduse firea, văicărindu-se, şi văzîndu-i păţania, nu se putea să nu rîzi. Dealtfel, el singur dădea exemplu.

— Rîdeţi, prieteni! spuse el. Rîdeţi din toată inima! Tot n-o să rîdeţi atîta de mine cît rîd eu singur!

Şi izbucni în cel mai puternic hohot de rîs de care a fost cuprins vreodată vreun savant.

— Adevărul este însă că n-avem tălmaci! spuse maiorul.

— Nu vă întristaţi, răspunse Paganel. Spaniola seamănă cu portugheza într-atîta, încît m-am putut înşela; dar tot asemănarea îmi va servi să repar repede greşeala şi, în curînd, îi voi putea mulţumi vrednicului nostru patagonez chiar în limba pe care o vorbeşte atît de bine.

Paganel avea dreptate, căci în curînd fu în stare să schimbe cîteva cuvinte cu băştinaşul; află chiar că îl chema Thalcave, nume care în limba araucaniană înseamnă «Detunătorul». Porecla i se trăgea, fără îndoială, de la priceperea lui în mînuirea armelor de foc.

Dar Glenarvan se socoti fericit cînd află că patagonezul era călăuză de meserie şi, mai ales, călăuză în pampas. Era ceva atît de providenţial în această întîlnire, încît succesul le părea ca şi asigurat şi nimeni nu se mai îndoia de salvarea căpitanului Grant. În acest timp, călătorii şi patagonezul se întoarseră lîngă Robert. Acesta întinse braţele spre indigen, care, fără a spune vreun cuvînt, îi puse mîna pe cap. El cercetă copilul, pipăindu-i mădularele. Apoi, zîmbind, culese de pe malul pîrîului cîteva plante sălbatice cu care frecă trupul bolnavului. Sub mîinile care îl masau cu o nespusă blîndeţe, puterile băiatului renăscură şi toţi îşi dădură seama că Robert se va putea reface în cîteva ore de odihnă.

Hotărîră deci să petreacă ziua şi noaptea următoare pe locul unde făcuseră popas. Două probleme grave mai rămîneau de rezolvat: mîncarea şi transportul. Lipseau şi merindele, lipseau şi catîrii. Din fericire, îl aveau pe Thalcave cu ei. Călăuza, obişnuită să-i conducă pe călători de-a lungul frontierelor patagoneze şi fiind una din cele mai bune din ţinut, se însărcină să-i procure lui Glenarvan tot ce lipsea micii sale trupe. Se oferi să-i conducă la o «tolderia» indiană, la o depărtare de cel mult patru mile, unde se găseau cele necesare unei expediţii. Propunerea o făcu jumătate prin gesturi, jumătate prin cu-

vinte spaniole, pe care Paganel izbuti să le înțeleagă. Primiră imediat și Glenarvan cu prietenul său savantul, luîndu-și rămas bun de la tovarășii lor, o apucară în susul rîului, conduși de patagonez.

Merseră întins timp de un ceas și jumătate, ca să-l poată urma pe uriașul Thalcave. Toată regiunea era fermecătoare și de o nemaipomenită rodnicie. Pășunile bogate se înșirau una după alta, și ele ar fi putut hrăni cu siguranță o cireadă de o sută de mii de rumegătoare. Lacuri mari, legate între ele printr-o rețea deasă de rîuri, dădeau cîmpiilor umiditate și verdeață. Lebede cu capul negru se zbăteau capricios, certîndu-se pentru stăpînirea apelor cu struții ce se fugăreau prin llanos. Lumea păsărilor era strălucitoare, zgomotoasă și de o varietate uimitoare. «Isacași», turturele cenușii, grațioase, cu pene pestrițe, cardinali galbeni, care stau atîrnați de crengile copacilor ca niște flori vii, porumbei călători care străbăteau văzduhul, tot neamul de vrăbii, «chingolos», «lilueros» și «monjitas» se urmăreau în zbor și umpleau văzduhul cu un ciripit vesel.

Jacques Paganel rămînea extaziat: scotea neîncetat exclamații, spre marea mirare a patagonezului, căruia i se părea foarte firesc să fie păsări în văzduh, lebede pe lacuri și iarbă în prerii. Savantul nu avu de ce să regrete plimbarea, nici să se plîngă că durează mult. Credea chiar că de-abia plecase, cînd dădură de tabăra indienilor.

Tolderia era așezată în fundul unei văi, strînsă între contraforturile Anzilor. Aici trăiau în barăci făcute din crengi vreo treizeci de băștinași nomazi, care-și pășteau cirezile mari de vaci cu lapte și boi, herghelille de cai și turmele de oi. Mergeau dintr-o pășune în alta, găsind astfel totdeauna hrană suficientă pentru vitele lor.

Acești ando-peruvieni din munții Anzi erau o încrucișare a rasei araucane cu ando-pehuencii și aucașii: oameni de culoare măslinie, potriviți de statură, cu forme masive, cu fruntea îngustă, cu fața aproape rotundă, cu buzele subțiri, cu pomeții ieșiți, cu fizionomia rece, nu ar fi oferit un interes prea mare cercetărilor unui antropolog, neprezentînd nici unul din caracterele unei rase pure. Dar pe Glenarvan îl interesa mai puțin acest lucru, îl interesa mai degrabă faptul că acești băștinași aveau boi și cai. Era tot ce-i trebuia.

Thalcave se însărcină să se tocmească cu ei pentru cumpărarea cîtorva animale, ceea ce nu dură mult. În schimbul a șase cai mici de rasă argentiniană, cu căpestre cu tot, precum și în schimbul a o sută de livre de «șarki», sau carne uscată, a cîtorva baniță de orez și burdufe de piele pentru luat apă, indienii primiră, în lipsa vinului sau a romului pe care l-ar fi preferat, douăzeci de uncii de aur, a căror valoare o cunoșteau foarte bine. Glenarvan voi să cumpere încă un cal pentru patagonez, dar acesta le dădu a înțelege că era inutil.

Isprăvind tîrgul, Glenarvan îşi luă rămas bun de la noii lui «furnizori», după cum îi numea Paganel, şi se întoarse la ceilalţi tovarăşi în mai puţin de o jumătate de ceas. La sosire fu primit cu aclamaţii, pe care nu şi le atribui lui, ci pe drept cuvînt, merindelor şi cailor. Toţi mîncară cu poftă. Robert luă şi el cîte ceva: se înzdrăvenise aproape cu desăvîrşire.

În tot restul zilei se odihniră. Vorbeau cîte puţin despre tot ce se întîmplase, de cei dragi care nu erau de faţă, de *Duncan*, de căpitanul John Mangles, de bravul lui echipaj, de Harry Grant, care poate nu era departe.

In ce-l priveşte pe Paganel, el nu-l părăsea pe indian; devenise umbra lui Thalcave. Nu mai putea de bucurie să vadă un adevărat patagonez, pe lîngă care el era doar un pitic; un patagonez care rivaliza cu împăratul Maximin şi cu negrul din Congo văzut de savantul Vander Brook, amîndoi înalţi de opt picioare! Apoi îl ameţea pe bravul indian cu fraze spanioleşti, dar acesta îl suporta. Geograful studia, de astă dată fără cărţi. Îl puteai auzi articulînd cuvinte răsunătoare, sucindu-şi gîtlejul, limba şi maxilarele.

— Dacă nu pun bine accentul, repeta el maiorului, n-o să mi-o luaţi în nume de rău! Cine-ar fi zis că un patagonez are să mă înveţe într-o bună zi spaniola?

Capitolul XVI

RIO COLORADO

A doua zi, 22 octombrie, la ora opt, Thalcave dădu semnalul de plecare. Pămîntul argentinian, între 22° şi 42°, e înclinat de la apus spre răsărit; călătorii nu mai aveau decît să coboare o pantă dulce pînă ce vor fi ajuns la mare.

Cînd patagonezul refuzase calul oferit, Glenarvan se gîndi că acesta voia mai bine să meargă pe jos, cum era obiceiul unor călăuze, şi că picioarele lui lungi îi vor uşura mersul. Dar Glenarvan se înşelase.

În momentul plecării, Thalcave fluieră într-un chip anumit. De îndată, la chemarea stăpînului, ieşi dintr-o pădurice din apropiere un cal argentinian, de o frumuseţe perfectă; era murg, ceea ce trăda un animal de nădejde, curajos şi vioi; avea capul zvelt şi fin, nările larg deschise, privirea arzătoare, chişiţele puternice, greabănul bine arcuit, pieptul lat, gleznele lungi, adică toate calităţile unui cal puternic

şi suplu. Maiorul, ca un cunoscător ce era, admira mult acest animal de rasă, din pampas, căruia îi găsea unele asemănări cu «hunterul»[1] englez. Calului i se spunea «Thauka», ceea ce în limba patagoneză înseamnă «pasăre», nume pe deplin meritat.

Era un spectacol minunat să-l vezi pe Thalcave, patagonezul, călăreţ cu experienţă, urcînd în şa şi calul sărind în două picioare. Harnaşamentul îi era format din două instrumente de vînătoare folosite în cîmpia argentiniană, «bolas» şi «lasso». Bolas-ul e format din trei bile legate între ele cu o curea de piele şi prinse la capătul recado-ului. Indianul le aruncă adesea împotriva animalului sau duşmanului pe care-l urmăreşte cu atîta precizie, încît se încolăcesc de picioarele urmăritului şi-l trîntesc imediat la pămînt. Bolas-ul era deci în mîna patagonezului un instrument de temut, pe care-l mînuia cu o uimitoare îndemînare.

Lasso-ul, dimpotrivă, nu părăseşte mîna ce-l învîrteşte. El e format numai dintr-o frînghie lungă de treizeci de picioare, împletită din două curele de piele şi terminată cu un laţ, care alunecă printr-un inel de fier. Mîna dreaptă azvîrle laţul acesta, în timp ce stînga ţine restul lasso-ului, al cărui capăt este bine prins de şa. O carabină lungă, ţinută în bandulieră, completa armele de atac ale patagonezului.

Thalcave, fără a observa admiraţia stîrnită de graţia lui firească, de ţinuta sa mîndră, porni în capul trupei; toţi înaintau cînd în galop, cînd la pas, căci animalele acelea păreau că nu cunosc mersul la trap. Robert călărea cu multă îndrăzneală, iar Glenarvan se linişti repede, văzîndu-l cît de bine se ţine în şa.

Chiar la poalele Cordilierilor începe pampasul. Această cîmpie se împarte în trei părţi: prima se întinde de la lanţul Anzilor pe o suprafaţă de două sute cincizeci de mile, acoperită de arbori scunzi şi de hăţişuri: a doua, lată de patru sute cincizeci de mile, e acoperită de o iarbă minunată şi se opreşte la o sută optzeci de mile de Buenos Aires; de aici şi pînă la mare, piciorul călătorului calcă pe imense prerii de lucernă şi de scaieţi. E a treia parte din pampas.

Ieşind din văile Cordilierilor, trupa lui Glenarvan întîlni mai întîi nenumărate dune de nisip, numite «medanos», adevărate valuri, neîncetat mişcate de vînt, neexistînd nici o vegetaţie care să le fixeze. Nisipul acesta este extrem de fin. La orice adiere se vedeau zburînd ca nişte colaci nori uşori sau adevărate trîmbe de nisip care se ridicau la mari înălţimi. Spectacolul era şi plăcut, şi neplăcut ochiului: plăcut, fiindcă nimic nu era mai ciudat de văzut decît aceste trîmbe rătăcind

[1] Cal de vînătoare, bun săritor de obstacole.

prin cîmpie, luptîndu-se, amestecîndu-se, căzînd, ridicîndu-se într-o dezordine de nedescris; neplăcut, fiindcă o pulbere aproape nesimțită se ridica din nenumăratele medanos, pătrunzînd prin pleoape, oricît le-ai fi ținut de strînse.

Din pricina vîntului dinspre nord, fenomenul dură o bună parte din zi. Merseră totuși repede și, către ora șase, lanțul Cordilierilor, lăsat la patruzeci de mile în urmă, avea o înfățișare negricioasă, pierzîndu-se în cețurile serii.

Călătorii erau cam obosiți de drum, căci făcuseră vreo treizeci și opt de mile. De aceea așteptau cu nerăbdare apropierea orei de culcare. Își întinseră cortul pe malul apelor repezi ale Neuquem-ului, un rîu sălbatic, tulbure, mărginit de țărmuri roșietice și înalte. Neuquem este numit de unii geografi Ramid sau Comoe și izvorăște din niște lacuri pe care numai indienii le cunosc.

Noaptea și ziua următoare trecură fără să se petreacă ceva deosebit. Mergeau repede și bine. Pămîntul neted și o temperatură suportabilă le permiteau să înainteze cu ușurință. Spre amiază, totuși, soarele deveni foarte arzător. La căderea serii, un șir de nori dungă orizontul spre sud-vest, semn sigur că se va schimba timpul. Patagonezul nu putea să se înșele și-i arătă geografului partea dinspre apus a cerului.

— Bine, știu, spuse Paganel și, adresîndu-se tovarășilor, adăugă: Iată, vremea stă să se schimbe. O să bată în curînd «pampero».

Paganel le explică apoi că acest pampero bate des în cîmpiile argentiniene. Acest vînt de sud-vest e foarte uscat. Thalcave nu se înșelase și în timpul nopții, care fu destul de grea pentru călătorii adăpostiți sub un simplu poncio, pampero suflă cu putere neobișnuită. Caii se întinseră la pămînt și lîngă ei și oamenii, formînd un grup strîns. Glenarvan se temea să nu zăbovească prea mult pe drum din pricina uraganului care, după părerea lui, se va prelungi; dar Paganel îl asigură de contrariu, după ce-și consultase barometrul.

— De obicei, spuse el, pampero stîrnește furtuni timp de trei zile, pe care coborîrea mercurului le indică foarte precis. Dacă, dimpotrivă, barometrul urcă — așa cum se întîmplă acum — scăpăm cu cîteva ore de rafale furioase. Liniștește-te, scumpul meu prieten, deoarece, la ivirea zorilor, cerul își va recăpăta puritatea lui obișnuită.

— Paganel, vorbești ca din carte, spuse Glenarvan.

— Chiar sînt o carte, răspunse acesta. Îți dau voie să mă răsfoiești oricît îți va plăcea!

Cartea nu se înșela. La ora unu noaptea vîntul încetă brusc și fiecare își găsi în somn o odihnă binefăcătoare. A doua zi se sculară bine dispuși, mai ales Paganel, care își trosnea vesel degetele și se întindea ca un cățel.

Era 24 octombrie, a zecea zi de la plecarea lor din Talcahuano. Călătorii erau la nouăzeci şi trei de mile de punctul în care Rio Colorado tăia paralela 37°, adică la trei zile de drum. În timpul acestei traversări a continentului american, lordul Glenarvan pîndea cu o atenţie încordată apropierea băştinaşilor. Voia să-i întrebe despre căpitanul Grant prin mijlocirea patagonezului, cu care Paganel, dealtfel, începuse să se înţeleagă îndeajuns de bine. Dar urmau un drum puţin bătut de localnici, căci drumurile pampasului, care duc de la republica Argentinei pînă la Cordilieri, se află mai înspre nord, aşa că nu întîlneau nici indieni nomazi, nici triburile sedentare ce trăiau sub legea «casicilor»[1] Dacă, din întîmplare, vreun călăreţ nomad se ivea în depărtare, el o lua la fugă, nu dorea cîtuşi de puţin să intre în vorbă cu nişte necunoscuţi. O astfel de trupă trebuia să pară suspectă oricui se aventura singur în miezul cîmpiei, chiar şi eventualului bandit pe care l-ar fi alarmat vederea a opt bărbaţi bine înarmaţi şi echipaţi, chiar şi călătorului care, trecînd prin aceste ţinuturi deşarte, ar fi înclinat să vadă în ei nişte răufăcători. De aici neputinţa lor de a vorbi nici cu oamenii cinstiţi, nici cu hoţii. Le părea rău că nu se întîlniseră cu o bandă de «rastreadores»[2], chiar dacă mai întîi ar fi trebuit să comunice cu ei prin împuşcături. Deşi lui Glenarvan îi părea rău că nu întîlneşte indieni pentru uşurarea cercetărilor sale, se produse totuşi un incident care justifică într-un chip ciudat interpretarea pe care o dăduseră documentului.

De mai multe ori, calea urmată de expediţie tăia drumurile pampasului între altele chiar şi pe acela destul de important care ducea de la Carmen la Mendoza şi care se recunoştea după osemintele de animale domestice: catîri, cai, oi sau boi, semănate pretutindeni, sfărîmate de ciocul păsărilor de pradă şi înălbite de acţiunea decolorantă a atmosferei. Erau mii de schelete şi fără îndoială că nu numai un singur schelet omenesc îşi amestecase pulberea proprie cu pulberea celor mai multe animale.

Pînă atunci Thalcave nu făcuse nici o observaţie asupra drumului urmat cu stricteţe. Înţelegea totuşi că, neurmînd nici un drum din pampas, nu puteau ajunge nici la oraşele, nici la satele şi nici la orice altă aşezare din provinciile argentiniene. În fiecare dimineaţă porneau la drum înspre răsărit, fără să se abată de la linia dreaptă, şi în fiecare seară apusul se găsea la celălalt capăt al acestei linii. În calitatea lui de ghid, Thalcave trebuia deci să se mire de faptul că nu el era cel

---

[1] Şefii unor triburi indiene din pampas.

[2] Nume dat bandiţilor din pampas.

care conducea, ci că el însuşi era condus. Totuşi ştia să se mire cu discreţia caracteristică indienilor, şi nu făcu nici o observaţie despre cele cîteva cărări pe care nu le luaseră în seamă pînă atunci. Dar în aceeaşi zi,cînd ajunse la drumul de care s-a vorbit, îşi opri calul şi se întoarse spre Paganel.

— Drumul spre Carmen, spuse el.

— Ei bine, da, bravul meu patagonez, îi răspunse geograful în spaniola cea mai curată. Drumul de la Carmen la Mendoza.

— Nu apucăm acest drum? reluă Thalcave.

— Nu, răspunse Paganel.

— Şi mergem spre...?

— Tot spre răsărit...

— Adică nicăieri.

— Cine ştie?

Thalcave tăcu şi se uită la savant cu un aer foarte mirat. El nu admitea ca Paganel să glumească. Un indian, totdeauna serios, nu-şi închipuie niciodată că s-ar putea vorbi altfel decît serios.

— Nu mergeţi deci spre Carmen? adăugă el după o clipă de tăcere.

— Nu, răspunse Paganel.

— Nici la Mendoza?

— Nici.

În acest moment, Glenarvan, apropiindu-se de Paganel, îl întrebă ce-i spune indianul şi pentru ce acesta se oprise.

— M-a întrebat dacă mergem la Carmen sau la Mendoza şi se miră de răspunsul meu negativ.

— De fapt, drumul nostru trebuie să-i pară foarte ciudat, reluă Glenarvan.

— Te cred! Spune că nu mergem nicăieri.

— Ei bine, Paganel, n-ai putea să-i explici scopul expediţiei noastre şi interesul pe care îl avem să mergem mereu spre răsărit?

— Va fi destul de greu, răspunse Paganel, căci un indian habar n-are de gradele terestre, iar istoria documentului va fi pentru el o poveste fantastică.

— Dar, spuse foarte serios maiorul, oare nu va înţelege povestea asta sau pe povestitor?

— Ah, Mac Nabbs, replică Paganel, te mai îndoieşti încă de spaniola mea?

— Ei bine, încearcă, bunul meu prieten.

— Să încercăm.

Paganel se întoarse către patagonez şi începu îndată un discurs, întrerupîndu-se însă adesea din cauză că-i lipseau cuvintele; îi era greu să traducă unele expresii şi să-i explice lucruri ce erau aproape

de neînțeles și pentru el. Era interesant să-l privești pe savant. Gesticula, articula ciudat, se zbătea într-o sută de feluri, și picături de sudoare i se rostogoleau din belșug pe frunte. Cînd limba i se împletici de-a binelea, îi veni în ajutor mîna. Paganel descălecă și acolo, pe nisip, desenă o hartă pe care se încrucișau latitudini și longitudini, și figurau cele două oceane și se întindea drumul ce ducea la Carmen. Niciodată nu s-a găsit vreun profesor într-o asemenea încurcătură. Thalcave privea calm la harta desenată de Paganel, în așa fel, încît nu-ți puteai da seama dacă înțelegea ceva sau nu. Lecția geografului dură mai mult de o jumătate de oră. În sfîrșit, savantul tăcu, își șterse fruntea, care era scăldată într-un lac de apă și privi spre patagonez.

— A înțeles? întrebă Glenarvan.

— Vom vedea îndată, răspunse Paganel. Dar dacă nu a înțeles, renunț.

Thalcave stătea neclintit, fără să scoată o vorbă. Ochii îi rămaseră îndreptați spre liniile trase pe nisip, pe care vîntul le ștergea puțin cîte puțin.

— Ei? îl întrebă Paganel.

Thalcave nu păru să-l audă. Paganel și vedea surîsul ironic de pe buzele maiorului și, nevoind să se facă de rîs, era gata să reînceapă cu noi puteri demonstrațiile geografice, cînd patagonezul îl opri cu un gest.

— Căutați un prizonier? întrebă el.

— Da, răspunse Paganel.

— E chiar pe linia asta, care merge de la soare-răsare la soare-apune? continuă Thalcave, precizînd printr-o comparație în stil indian drumul de la est la vest.

— Da, da, întocmai!

— Dumnezeul vostru a încredințat apelor mării celei mari taina prizonierului?

— Chiar el.

— Atunci facă-se voia Lui, răspunse Thalcave cu oarecare solemnitate în glas. Vom merge mereu spre răsărit, chiar pînă la soare, de va fi nevoie.

Paganel, triumfător de succesul elevului său, traduse îndată răspunsul indianului.

— Ce om inteligent! adăugă el. Din douăzeci de țărani din țara mea, nouăsprezece nu mi-ar fi înțeles explicațiile.

Glenarvan îi ceru lui Paganel să-l întrebe pe patagonez dacă auzise vreodată de niște străini ce căzuseră în mîinile indienilor. Paganel se execută și așteptă răspunsul.

— Poate, răspunse patagonezul.

La acest răspuns, Thalcave fu înconjurat de cei şapte călători care îl întrebau cu privirea.

Savantul geograf, emoţionat şi abia găsindu-şi cuvintele, reluă cu nerăbdare întrebările, în timp ce ochii săi, fixaţi asupra gravului indian, încercau să-i surprindă răspunsul mai înainte ca acesta să rostească ceva.

Repeta în englezeşte fiecare cuvînt spaniol al patagonezului în aşa fel, încît tovarăşii îi auzeau vorbind, ca să spunem astfel, în limba maternă

— Ce ştii despre prizonier? îl întrebă Paganel.

— Era un străin, răspunse Thalcave. Un european.

— L-ai văzut?

— Nu, dar se vorbeşte de el în povestirile indienilor. Era un viteaz, avea o inimă de taur.

— O inimă de taur, repetă Paganel. Ah, minunata limbă patagoneză! Auziţi, prieteni? Era un om curajos.

— Tatăl meu! strigă Robert Grant. Apoi, adresîndu-se lui Paganel, întrebă: Cum se spune în spaniolă: «E tatăl meu»?

— *Es mio padre*, răspunse geograful.

Robert, luînd de îndată mîinile lui Thalcave, spuse cu voce blîndă:

— *Es mio padre.*

— *Suo padre!*[1] se miră patagonezul cu o strălucire în ochi.

El apucă copilul în braţe, îl ridică de pe cal şi-l privi cu cea mai curioasă simpatie. Privirea lui inteligentă era plină de o emoţie stăpînită.

Dar Paganel nu se mulţumi numai cu atît. Unde era acest prizonier? Ce făcea? Cînd a auzit Thalcave vorbindu-se despre el? Toate aceste întrebări i se îngrămădeau deodată în minte. Răspunsurile nu se lăsară aşteptate şi află că europeanul era prizonierul unuia din triburile indiene care străbat ţinutul dintre Colorado şi Rio Negro.

— Dar unde se afla ultima dată? întrebă Paganel.

— La casicul Calfucura, răspunse Thalcave.

— Pe drumul pe care am umblat pînă acum?

— Da.

— Şi cine este casicul?

— Şeful indienilor poluşi. Un om cu două limbi şi două inimi.

— Adică ipocrit în vorbe şi în fapte, spuse Paganel, după ce traduse tovarăşilor săi această frumoasă imagine din limba patagonezilor.

---

[1] Tatăl său (în limba spaniolă în text).

— Şi am putea să-l eliberăm?
— Poate, dacă se află încă în mîinile indienilor.
— Şi cînd ai auzit vorbindu-se despre el?
— E mult de atunci, soarele a adus cu el două veri pe cerul pampasului.

Bucuria lui Glenarvan nu se putea descrie. Data indicată de patagonez coincidea cu data documentului. Dar mai rămînea să-i pună încă o întrebare lui Thalcave. Paganel i-o puse îndată.
— Vorbeşti de un prizonier, spuse el. Oare nu erau trei?
— Nu ştiu, răspunse Thalcave.
— Şi nu mai ştii nimic despre situaţia lui de acum?
— Nimic.

Conversaţia se încheie cu acest ultim cuvînt. Era posibil ca cei trei prizonieri să fi fost despărţiţi de multă vreme. Dar din informaţiile patagonezului reieşea că indienii vorbeau despre un european căzut în mîinile lor. Data captivităţii, chiar locul unde trebuia să se găsească, totul, pînă şi fraza patagoneză folosită pentru a explica curajul prizonierului se refereau fără îndoială la căpitanul Harry Grant.

A doua zi, la 25 octombrie, îşi reluară drumul spre est, cu o şi mai mare însufleţire. Cîmpul, mereu trist şi monoton, forma una din acele întinderi fără sfîrşit care se numesc în limba băştinaşilor «travesias». Pămîntul argilos, lăsat în voia vînturilor, era perfect neted. Pe toată întinderea nu era nici o piatră cît de mică, afară doar de acelea care se găseau în unele albii secate sau pe marginea bălţilor artificiale, săpate de indieni. La lungi intervale se iveau nişte pădurici scunde, cu vîrfurile înnegrite, pe care le străpungeau, ici-colo, roşcovii albi a căror coajă acoperă o carne dulce, gustoasă şi răcoritoare. Apoi, cîteva mănunchiuri de terebentini, numiţi şanari, grozame sălbatice şi tot felul de copaci ţepoşi, ale căror tulpini subţiri trădau uscăciunea solului.

Ziua de 26 fu obositoare. A doua zi trebuiau să ajungă la Rio Colorado. Dar caii, îndemnaţi de călăreţi, îşi dădură atîta osteneală încît seara ajunseră cam în dreptul meridianului de 60°45′, la cel mai frumos fluviu al regiunii: Rio Colorado. Numele lui indian e «Cobu-Leubu» şi înseamnă «Marele Rîu». După o lungă călătorie se varsă în Atlantic. Acolo, la vărsare, prezintă o particularitate curioasă: volumul apei scade cu cît se apropie de mare, fie din cauza absorbţiei, fie din cea a evaporării: explicaţia acestui fenomen nu e încă perfect stabilită.

Ajungînd la Colorado, prima grijă a lui Paganel fu să se scalde «geografic» în apele acestuia, colorate de o argilă roşiatică. Se mîră că le găsi atît de adînci numai datorită topirii zăpezilor atinse de pri-

mul soare de primăvară. Mai mult decît atît: lăţimea fluviului era destul de mare şi caii nu l-ar fi putut trece înot. Din fericire, la cîteva sute de prăjini mai în susul apei se afla un pod de nuiele împletite, susţinut cu nişte chingi de piele şi suspendat după moda indiană. Mica trupă trecu deci fluviul şi poposi pe malul stîng.

Înainte de a adormi, Paganel voi să stabilească exact cursul fluviului Colorado şi îl însemnă apoi cu deosebită grijă pe hartă, în lipsa lui Yaru-Dzangbo-Ciu, care curgea liniştit, fără el, în munţii Tibetului.

În următoarele două zile, 27 şi 28 octombrie, călătoria a decurs fără incidente. Aceeaşi monotonie şi aceeaşi uscăciune a terenului. Niciodată nu s-a văzut un peisaj mai puţin variat, niciodată vreo privelişte mai lipsită de interes. Totuşi, pămîntul devenea din ce în ce mai jilav. Trebuiră să treacă prin nişte «canadas», un fel de văi inundate, şi prin nişte «esteros», lagune permanente, pline de ierburi acvatice. Seara, caii se opriră pe malul unui lac întins, cu ape bogate în substanţe minerale, numit de indieni «Ure-Lanquem», sau Lacul Amar, care în 1862 fu martorul crudelor represalii ale trupelor argentiniene. Se instalară ca de obicei, şi noaptea s-ar fi scurs în linişte, dacă n-ar fi existat maimuţe şi cîini sălbatici. Acele zgomotoase animale, fără îndoială, spre a-şi cinsti oaspeţii, şi spre neplăcerea urechilor europene, executară una din acele simfonii naturale, pe care n-ar fi refuzat să o iscălească un compozitor al viitorului.

Capitolul XVII

ÎN PAMPAS

Pampasul argentinian se întinde de la 34° pînă la 40° latitudine australă. Cuvîntul «pampas», de origine araucaniană, înseamnă «cîmpie cu ierburi» şi se dă pe bună dreptate acestei regiuni. Mimozele arborescente din partea sa apuseană, ierburile din partea răsăriteană îi dau o înfăţişare deosebită. Vegetaţia are rădăcinile înfipte într-un strat de pămînt care acoperă solul argilo-nisipos, roşiatic sau galben. Geologul ar descoperi bogăţii abundente, dacă ar cerceta aceste pămînturi, rămase din epoca terţiară. Aici zac nenumărate oseminte antediluviene, pe care indienii le atribuie unor specii de animale mari, acoperite cu solzi, acum dispărute, al cărui strănepot este astăzi un animal mic, fără dinţi, numit «tatu». Sub pulberea vegetală e îngropată astfel istoria primitivă a acestor ţinuturi.

Pampasul american este o formă de relief asemănătoare savanelor din preajma Marilor Lacuri sau stepelor din Siberia. Clima e mult mai variabilă decît în provincia Buenos Aires, fiindcă are o aşezare mai continentală decît acesta. Căci, după explicaţia dată de Paganel, căldura înmagazinată de ocean în timpul verii este redată de acesta uscatului, treptat, în timpul iernii. Aşa se explică pentru ce insulele au o temperatură mai uniformă şi mai blîndă decît interiorul continentelor[1]. Clima pampasurilor occidentale nu este la fel de uniformă ca cea de pe coastele favorizate de vecinătatea Atlanticului. Ea e supusă exceselor bruşte, schimbărilor repezi, care provoacă necontenit salturi de la un grad la altul în coloana de mercur a termometrelor. Toamna, adică în lunile aprilie şi mai, ploile sînt dese şi torenţiale. Dar în epoca în care călătoreau, vremea era uscată şi temperatura foarte ridicată.

Plecară de îndată ce se crăpă de ziuă, după ce mai întîi se asigurară că merg pe drumul bun; terenul, presărat cu tufişuri şi arbuşti, era complet omogen; nu mai întîlneau dune, nici nisip şi nici pulberea pe care vîntul o purta prin văzduh. Caii mergeau bine printre tufele de «paja-brava», iarba specifică pampasului, care serveşte de adăpost indienilor în timpul furtunilor. Din loc în loc, dar din ce în ce mai rar, în cîteva gropi umede creşteau sălcii şi o plantă care trăieşte în vecinătatea apelor dulci, «gygnerium argenteum». Caii, profitînd de apa care le ieşea în cale, se adăpau aici cu o plăcere grozavă, potolindu-şi setea pentru mai mult timp. Thalcave, mergînd înaintea tuturor, lovea cu biciul în tufişuri. Speria astfel viperele «cholinas», cea mai primejdioasă specie, ale căror muşcături ucid un bou în mai puţin de un ceas. Calul lui sprinten, Thauka, sărea peste tufişuri, ajutîndu-şi stăpînul să croiască drum şi pentru ceilalţi, care-l urmau.

Pe aceste cîmpii netede călătoreau, deci, bine şi iute. Nici o schimbare nu se produsese în natura înconjurătoare; mergeai cale de o milă poate fără să dai de vreo piatră. Niciodată nu s-a mai întîlnit o asemenea monotonie, prelungită cu atîta încăpăţînare. Nici urmă de peisaje, de ridicături de teren, de surprize naturale! Ca să te intereseze amănuntele drumului trebuia să fii un Paganel, unul din aceşti savanţi entuziasmaţi care reuşesc să vadă ceva unde nu e nimic de văzut. Ce anume îl interesa? N-ar fi putut-o spune. Poate doar un tufiş! Poate un fir de iarbă. Asta era destul ca să-i aţîţe vorbăria lui inepuizabilă şi să-i dea ocazia să-l înveţe pe Robert, căruia îi plăcea grozav să-l asculte.

---

[1] Iernile Islandei sînt din această cauză mai blînde decît cele ale Lombardiei (N.A.)

Caii mergeau bine

Întinderea nesfîrşită a cîmpiei se desfăşură înaintea privirii călătorilor toată ziua de 29 octombrie. Către ora două observară urme de animale.

Erau osemintele sfărîmate şi albite ale unei cirezi foarte mari de boi. Oasele nu se înşirau însă în linie sinuoasă, aşa cum se întîmplă de obicei cu animalele care, ajungînd la capătul puterilor, cad în drum. Nimeni nu ştia cum să-şi explice acea îngrămădire de schelete pe un spaţiu relativ mic şi Paganel, oricît încercă, nu izbuti nici el mai mult decît ceilalţi. Savantul îl întrebă atunci pe Thalcave, căruia nu-i veni greu să răspundă.

Un «nu se poate!» al savantului trezi mirarea tovarăşilor lor.

— Ce e? întrebară ei.

— Focul din cer, fu răspunsul geografului.

— Cum? Trăsnetul a pricinuit un astfel de dezastru? se miră Tom Austin. O cireadă de cinci sute de capete doborîtă la pămînt!

— Thalcave a spus-o şi Thalcave nu se înşală. Eu îl cred, dealtfel, căci furtunile din pampas se caracterizează mai ales prin violenţa lor. De nu ne-ar fi dat să o simţim într-o bună zi!

— E tare cald, observă Wilson.

— Termometrul trebuie să arate 30° la umbră, răspunse Paganel.

— Nu mă miră, spuse Glenarvan. Simt că aerul e încărcat de electricitate. Să nădăjduim că temperatura n-o să se menţină aşa.

— O, o! făcu Paganel. Nu trebuie să ne bazăm pe vreo schimbare de vreme, cînd nu e nici urmă de ceaţă la orizont.

— Cu atît mai rău, răspunse Glenarvan. Caii noştri suferă mult de căldură. Nu ţi-e prea cald, băiatul meu? adăugă el, adresîndu-se lui Robert.

— Nu, milord, răspunse tînărul. Îmi place căldura, e ceva plăcut.

— Mai ales iarna, observă judicios maiorul, slobozind în sus, spre cer, fumul de ţigară.

Seara se opriră lîngă un rancio părăsit, o împletitură de crengi lipite cu clisă şi acoperită cu stuf; acest adăpost se sprijinea pe o îngrăditură de stîlpi pe jumătate putreziţi, care era de ajuns însă să apere caii, în timpul nopţii, împotriva atacurilor vulpilor. Nu se temeau că ar putea să le facă vreun rău cailor, dar şiretele animale le rod căpestrele şi aceştia profită de împrejurare pentru a fugi.

La cîţiva paşi de rancio era săpată o groapă, care servea drept bucătărie şi în care se mai găseau încă urmele unui foc. Înăuntru era o bancă, o saltea de piele de bou, o oală, o frigare şi un ibric pentru «maté». Maté-ul e o băutură foarte răspîndită în America de Sud. E ceaiul indienilor, o infuzie de foi uscate la foc, care se bea cu un pai. La cererea lui Paganel, Thalcave prepară cîteva ceşti din această

băutură, care mergea de minune cu celelalte alimente.

A doua zi, la 30 octombrie, soarele se înălța ca dintr-o vatră de jeratic și trimitea pe pămînt cele mai calde raze. Temperatura din ziua aceea trebuia să fie cu adevărat excesivă și, din nenorocire, pe cîmpie nu se vedea nici un adăpost. Totuși reluară cu curaj drumul spre răsărit. De mai multe ori întîlniră turme uriașe, care, neavînd puterea să pască pe căldura copleșitoare, stăteau întinse leneș pe pămînt. De paznici, sau mai bine-zis de păstori, nici pomeneală. Doar cîinii, obișnuiți să sugă la oi cînd îi apuca setea, păzeau singuri marile cirezi de vaci, bivoli și boi. Aceste animale sînt dealtfel blînde, iar taurii nu se înfurie la vederea culorii roșii, lucru caracteristic pentru frații lor europeni.

Către amiază se petrecură unele schimbări în pampas, care nu puteau să scape ochilor obosiți de monotonia de pînă atunci. Ierburile se rărirră făcînd loc brusturilor sfrijiți și scaieților uriași, înalți de nouă picioare și care ar fi făcut fericiți pe toți măgarii din lume. Copăcei pipernicițți, arbuști spinoși, de o culoare verde-închis, plante obișnuite solurilor aride, se zăreau ici-colo. Pînă în punctul acesta, o oarecare umiditate, păstrată în argila preriei, întreținea pășunile; covorul de iarbă era des și bogat; de aci înainte începea să se uzeze, era găurit în multe locuri, lăsînd să i se vadă urzeala și descoperind privirii sărăcia solului. Se vedeau semnele unei uscăciuni din ce în ce mai mari și Thalcave le atrase atenția.

— Nu-mi pare rău de schimbare, spuse Tom Austin. Tot iarbă și iar iarbă, ți se face lehamite pînă în cele din urmă.

— Da, dar mereu iarbă înseamnă mereu apă, răspunse maiorul.

— Ei, de apă n-am dus lipsă, spuse Wilson. Și vom mai găsi cu siguranță vreun rîu în drum.

Dacă Paganel ar fi auzit răspunsul, n-ar fi pierdut ocazia să spună că rîurile sînt rare între Colorado și sierrele din provincia argentină. În momentul acela, însă, el explica lui Glenarvan un fapt asupra căruia acesta din urmă îi atrăsese atenția.

De cîtăva vreme, aerul părea îmbibat cu un miros de fum. Totuși, nici un foc nu se vedea în zare; nici un fir de fum nu trăda un incendiu în depărtare. Fenomenului nu i se putea deci atribui o cauză naturală. În curînd, mirosul de iarbă arsă deveni atît de puternic, încît mira pe toți călătorii, în afară de Paganel și de Thalcave. Geograful, pe care explicația unui fapt de felul acesta nu-l putea pune în încurcătură, dădu tovarășilor săi următoarea deslușire:

— Nu vedem foc, dar simțim fumul; pînă nu faci foc, nu iese fum. Proverbul e și în America la fel de adevărat ca în Europa. Deci undeva există un foc. Cîmpiile sînt atît de netede, încît nimic nu împiedică

curenții atmosferici în drumul lor, astfel că mirosul ierburilor care ard la o distanță de aproape șaptezeci și cinci de mile (treizeci de leghe) se poate face ușor simțit.

— Șaptezeci și cinci? replică maiorul, puțin convins.

— Exact, afirmă Paganel. Și adaug că incendiile astea se propagă pe întinderi foarte mari și ating uneori proporții uriașe.

— Cine dă foc preriilor? întrebă Robert.

— Cîteodată fulgerul, cînd iarba e uscată de căldură, alteori chiar indienii.

— Pentru ce? În ce scop?

— Ei pretind, și nu știu cît de întemeiată e pretenția lor, că, după un incendiu în pampas, recolta e mai bogată. Ar fi deci un mijloc de a îngrășa solul prin cenușă. În ce mă privește, cred mai curînd că incendiile tind să distrugă milioanele de ixode, un fel de insecte parazite, care supără în special turmele.

— Dar această metodă energică nu costă viața animalelor care rătăcesc în cîmpii?

— Da, dar ce contează cîteva, cînd sînt atîtea?

— Nu le apăr, reluă Mac Nabbs, treaba lor, dar mă gîndesc la călătorii care străbat pampasul. Nu pot fi surprinși și înconjurați de flăcări?

— Ba bine că nu! exclamă Paganel cu o vizibilă satisfacție. Se întîmplă uneori și, în ce mă privește, n-aș fi supărat să particip la un asemenea spectacol.

— Ia te uită la savantul nostru! răspunse Glenarvan. Ar impinge pasiunea științifică pînă acolo, încît să se lase ars de viu.

— Pe legea mea, nu, nu, iubite Glenarvan, dar l-am citit pe Cooper, și Ciorap-de-Piele[1] ne-a arătat mijlocul prin care putem opri întinderea flăcărilor și anume, smulgînd iarba de jur împrejur pe o întindere de cîteva prăjini. Nimic mai simplu. De aceea nu mi-e teamă de apropierea unui incendiu și-l doresc din tot sufletul.

Dar dorința lui Paganel nu se împlini, și dacă se prăji totuși pe jumătate, aceasta fu numai și numai din pricina căldurii soarelui, care revărsa o arșiță de nesuportat. Caii răsuflau greu din pricina căldurii tropicale. Nu puteau nădăjdui nici o umbră, afară numai de aceea a unui nor rar, care să acopere pentru un timp discul de flăcări; umbra alerga atunci pe pămîntul neted, și călăreții, dînd pinteni cailor, încercau să se mențină în pata întunecată, pe care vîn-

---

[1] Fenimore Cooper (1789—1851) — scriitor american care descrie în romanele sale viața indienilor din pădurile și preriile Americii de Nord. Eroul scrierilor sale se numește Ciorap-de-Piele.

turile dinspre apus o goneau înaintea lor. Dar caii, în curînd depăşiţi de ea, rămîneau în urmă şi astfel astrul descoperit stropea cu o nouă ploaie de foc pămîntul ars al pampasului.

Atunci cînd Wilson spusese că nu le va lipsi provizia de apă, el nu ţinuse seama de setea nepotolită care îi chinuise pe tovarăşii săi toată ziua; iar cînd adăugase că vor întîlni vreo apă curgătoare pe drum, se cam grăbise. Într-adevăr, nu numai că rîurile lipseau, uniformitatea solului neoferindu-le nici o albie favorabilă, dar şi iazurile săpate de mîna indienilor secaseră şi ele. Văzînd cum din milă în milă cresc semnele secetei, Paganel transmise cîteva observaţii lui Thalcave şi-l întrebă unde crede că vor găsi apă.

— La lacul Salinas, răspunse indianul.

— Şi cînd vom ajunge acolo?

— Mîine seară.

De obicei, argentinienii cînd străbat pampasul sapă cîte un puţ şi găsesc apă la o adîncime de cîţiva metri sub pămînt. Dar călătorii noştri, lipsiţi de uneltele necesare, nu puteau încerca o asemenea soluţie. Trebuiră deci să raţionalizeze provizia de apă, şi dacă nu au îndurat o sete prea aprigă, apoi nici nu se poate spune că şi-au potolit-o cu desăvîrşire.

Seara, se opriră după un drum de treizeci de mile. Fiecare spera să doarmă bine, ca să se poată reface din oboseala din timpul zilei, dar noaptea fu deosebit de agitată din cauza ţînţarilor. Prezenţa lor indica o schimbare a direcţiei vîntului, care se rotise cu 90° şi sufla dinspre nord. Insectele acestea blestemate dispăreau în genere odată cu brizele dinspre sud sau sud-vest.

Dacă maiorul nu-şi pierdea calmul în mijlocul atîtor mizerii, Paganel, dimpotrivă, se revolta împotriva sîcîielilor naturii. Înjură ţînţarii şi bărzăunii şi regretă mult că nu are apă acidulată ca să-şi calmeze miile de mîncărimi produse de înţepături.

Deşi maiorul încerca să-l consoleze spunîndu-i că trebuie să se considere fericit că din trei sute de mii de specii de insecte pe care le cunosc naturaliştii el nu are de-a face decît cu două, Paganel se trezi foarte prost dispus.

Totuşi nu se lăsă rugat să pornească iarăşi din zori, căci trebuiau să ajungă în aceeaşi zi la lacul Salinas. Caii erau foarte obosiţi, morţi de sete şi, deşi călăreţii renunţau la apă ca să le-o dea lor, raţia era totuşi insuficientă. Uscăciunea crescuse, iar căldura era de neîndurat sub bătaia vîntului de nord, acest simun al pampasului.

În timpul zilei, monotonia călătoriei se întrerupse o clipă. Mulrady, care mergea în frunte, se întoarse, vestind apropierea unui grup de indieni. Această întîlnire fu primită de fiecare din călători într-un

mod deosebit. Glenarvan se gîndea la informaţiile pe care băştinaşii i le-ar fi putut da despre naufragiul *Britanniei*, Thalcave, în schimb, nu se bucura deloc să întîlnească în drum nomazii preriei, pe care îi considera tîlhari, şi voia doar să-i evite. Ascultînd ordinele lui, mica trupă îşi strînse rîndurile şi îşi pregăti armele. Trebuiau să fie gata pentru orice întîmplare.

În curînd, detaşamentul indian se distinse bine. Era format numai din vreo zece băştinaşi, ceea ce îl linişti pe patagonez. Indienii se apropiară la vreo sută de paşi. Îi puteai observa cu uşurinţă. Aparţineau rasei din pampas, decimată în 1833 de către generalul Rosas. Cu fruntea înaltă, bombată, bine legaţi, de culoare măslinie, erau nişte exemplare frumoase ale rasei indiene. Îmbrăcaţi în piei de guanac sau de mufetă, aveau lănci de douăzeci de picioare, cuţite, puşti, prăştii, bolas-uri, lasso-uri. Îndemînarea lor în conducerea calului îi arăta ca pe nişte călăreţi pricepuţi.

Se opriră la o sută de paşi părînd că ţin sfat, strigînd şi gesticulînd. Glenarvan înaintă înspre ei. Dar nu străbătu nici două prăjini, cînd detaşamentul, făcînd stînga-mprejur, dispăru cu o iuţeală de necrezut. Caii obosiţi ai călătorilor noştri nu ar fi putut niciodată să-i ajungă.

— Ce laşi! strigă Paganel.

— Fug prea iute ca să fie nişte oameni cinstiţi, spuse Mac Nabbs.

— Ce fel de indieni sînt aceştia? îl întrebă Paganel pe Thalcave.

— Gauchos! răspunse patagonezul.

— Gauchos! reluă Paganel, întorcîndu-se spre tovarăşii săi. Gauchos! Atunci nici nu trebuia să luăm atîtea măsuri de prevedere. N-aveam de ce să ne temem de ei.

— De ce nu? întrebă maiorul.

— Fiindcă indienii gauchos sînt ţărani inofensivi.

— Crezi, Paganel?

— Fără îndoială, aceştia ne-au luat drept hoţi şi-au rupt-o la fugă.

— Mai curînd cred că n-au îndrăznit să ne atace, răspunse Glenarvan, supărat că n-a putut intra în vorbă cu băştinaşii, oricine ar fi fost ei.

— Asta e şi părerea mea, spuse maiorul, căci, dacă nu mă înşel, departe de a fi inofensivi, gauchos sînt, dimpotrivă, tîlhari de drumul mare şi foarte de temut.

— Asta-i bună! exclamă Paganel.

Şi începu să discute aprins, atît de aprins, încît găsi mijlocul să-l scoată din pepeni pe maior, care avu o ieşire puţin obişnuită în discuţiile lui:

— Cred că greşeşti, Paganel.

— Greşesc? replică savantul.

— Da. Thalcave i-a luat el însuşi pe indieni drept hoţi şi Thalcave ştie bine cu cine are de-a face.

— Ei bine, Thalcave s-a înşelat de astă dată, ripostă Paganel cu o oarecare acreală în glas. Gauchos sînt agricultori, păstori, nimic altceva, chiar eu însumi am scris asta într-o broşură destul de apreciată, despre băştinaşii din pampas.

— Ei bine, te-ai înşelat, domnule Paganel.

— Eu m-am înşelat, domnule Mac Nabbs?

— Din distracţie, dacă vrei, replică maiorul pe loc, şi o să repari greşeala cu o erată în ediţia viitoare.

Paganel, ofensat la culme, auzind discutîndu-se şi chiar glumindu-se pe seama cunoştinţelor sale geografice, simţi cum îi piere buna dispoziţie.

— Află, domnul meu, că operele mele n-au nevoie de o erată de felul acesta.

— Ba da. De data asta, cel puţin, ripostă Mac Nabbs.

— Domnule, te găsesc glumeţ astăzi, spuse iar Paganel.

— Şi eu, acru! ripostă maiorul.

Discuţia lua proporţii neaşteptate, după cum se vede, pentru un fleac. Glenarvan simţi că e nevoie să intervină.

— E sigur, spuse el, că unul e glumeţ, celălalt acru şi asta mă miră din partea amîndurora.

Patagonezul fără a înţelege despre ce discutau, ghicise cu uşurinţă că cei doi prieteni se certau. Surîse şi spuse liniştit.

— E vîntul dinspre nord.

— Vîntul dinspre nord! exclamă Paganel. Ce are a face vîntul în treaba noastră?

— Ei, tocmai că are, răspunse Glenarvan. Vîntul de nord e pricina proastei voastre dispoziţii. Am auzit că atacă în special sistemul nervos.

— Pe sfîntul Patrick, ai dreptate, Eduard, spuse maiorul, izbucnind în rîs.

Dar Paganel, aţîţat de-a binelea, nu voi să renunţe la discuţie şi-şi vărsă necazul pe Glenarvan, a cărui intervenţie îi păruse prea puţin potrivită.

— Aşadar, milord, mi-e atacat sistemul nervos?

— Da, Paganel, din pricina vîntului de nord, un vînt care e cauza multor crime în pampas, ca şi tramontana în ţinutul din jurul Romei.

— Crime! repetă savantul. Am eu aerul unui om care vrea să comită vreo crimă?

— N-am spus asta!

— De ce nu spui mai bine că vreau să te asasinez?

— Eh, răspunse Glenarvan care nu-şi putea stăpîni rîsul, mă cam tem eu de aşa ceva! Din fericire, însă, vîntul de nord nu bate decît o singură zi!

La acest răspuns, toţi rîseră în cor, împreună cu Glenarvan. Atunci, Paganel dădu pinteni calului şi o luă înainte, pentru ca să-şi rumege necazul.

După un sfert de ceas nici nu se mai gîndea la ceartă.

Şi uite aşa a fost tulburată niţeluş veselia firească a savantului. Dar, aşa cum spusese pe bună dreptate Glenarvan, această slăbiciune trebuia atribuită unei cauze cu totul exterioare.

La opt seara, Thalcave, care plecase înainte, spre cercetare, semnală marginile lacului atît de dorit. Un sfert de ceas mai tîrziu, mica trupă cobora în valea Salinas. Dar aici îi aştepta o mare dezamăgire. Lacul secase.

Capitolul XVIII

ÎN CĂUTARE DE PROVIZII ŞI DE APĂ DULCE

Lacul Salinas e ultimul din şirurile de lagune care leagă sierra Ventana de Guamini. Altădată veneau aici numeroase expediţii din Buenos Aires să facă provizii de sare, căci apele lui conţin clorură de sodiu într-o proporţie considerabilă. Acum apa evaporată de arşiţă depusese toată sarea pe care o conţinea, şi lacul nu era decît o uriaşă oglindă strălucitoare.

Cînd Thalcave anunţase existenţa unui lichid potabil la lacul Salinas, era de fapt vorba despre rîurile cu apă dulce care se vărsau în lac. Dar acum afluenţii erau secaţi ca şi lacul. Soarele arzător evaporase toată apa. Această situaţie făcu ca toată trupa să rămînă consternată cînd ajunse pe malurile uscate ale lacului. Trebuia să se ia o hotărîre. Apa păstrată în burduf începuse să prindă miros şi era prea puţină pentru a le potoli setea. Setea deveni chinuitoare. Foamea şi oboseala dispăreau faţă de această nevoie imperioasă. Un fel de cort de piele ridicat într-o cută a pămîntului şi părăsit de băştinaşi le sluji de adăpost călătorilor, istoviţi de oboseală, în timp ce caii, mişcîndu-se anevoie pe malurile noroioase ale lacului, păşteau în silă plantele marine şi trestiile uscate.

După ce toţi se adăpostiră în cort, Paganel îl întrebă pe Thalcave ce crede că au de făcut. Între geograf şi indian se legă repede o conversaţie, din care Glenarvan culese cîteva cuvinte. Thalcave vorbea

liniştit, Paganel gesticula pentru amîndoi. Dialogul dură cîteva minute şi patagonezul încrucişă braţele.

— Ce-a spus? întrebă Glenarvan. Cred că am înţeles! Ne sfătuieşte să ne despărţim.

— Da, în două grupe, răspunse Paganel. Cei ai căror cai, doborîţi aproape de oboseală şi sete, abia pot să-şi tîrască picioarele, îşi vor continua drumul pe paralela 37. Cei mai rezistenţi, luîndu-le înainte, vor merge să caute rîul Guamini, care se varsă în lacul San-Lucas, la treizeci şi una de mile (50 km) depărtare. Dacă se găseşte acolo apă în cantitate suficientă, îşi vor aştepta tovarăşii pe malurile lui Guamini. Dacă şi acolo lipseşte apa, se vor întoarce pentru a le economisi celor dintîi un drum inutil.

— Şi atunci? întrebă Tom Austin.

— Atunci trebuie să ne hotărîm, să coborîm şaptezeci şi cinci de mile înspre sud, pînă la primele ramificaţii ale sierrei Ventana, unde sînt mai multe rîuri.

— Sfatul e bun, răspunse Glenarvan, şi-l vom urma fără întîrziere. Calul meu n-a suferit încă prea mult de pe urma setei, şi mă ofer să-l întovărăşesc pe Thalcave.

— O, milord, luaţi-mă şi pe mine! se rugă Robert, ca şi cum ar fi fost vorba de o plimbare.

— Dar ai să ne poţi urma, copilul meu?

— Da. Am un cal bun, care nu cere altceva decît să meargă înainte. Vreţi, milord?... Vă rog!

— Hai atunci, băiete, se învoi Glenarvan, încîntat că nu se va despărţi de Robert. Am fi prea nepricepuţi, adăugă el, dacă noi trei nu vom descoperi undeva apă limpede şi rece.

— Ei bine, şi eu? spuse Paganel.

— Ei, dumneata, dragă Paganel, răspunse maiorul, vei rămîne cu detaşamentul de rezervă. Cunoşti prea bine paralela 37 şi rîul Guamini şi tot pampasul, ca să ne părăseşti. Nici Mulrady, nici Wilson, nici eu nu sîntem în stare să-l găsim singuri pe Thalcave la reîntoarcere; noi vom merge cu încredere sub steagul bravului Jacques Paganel.

— Mă resemnez, răspunse geograful, foarte măgulit de ideea de a deveni comandant.

— Dar fără distracţii, adăugă maiorul. Să nu ne duci cumva în alt loc, să ne trezim, de exemplu, pe ţărmurile Oceanului Pacific.

— Ai merita-o, maior nesuferit, răspunse Paganel rîzînd. Totuşi, spune-mi, iubite Glenarvan, cum te vei înţelege cu Thalcave?

— Cred, răspunse Glenarvan, că patagonezul şi cu mine nu vom avea nevoie să vorbim. Dealtfel, cu cele cîteva cuvinte spaniole pe

care le știu, voi putea, la mare strîmtoare, să-i exprim un gînd și să înțeleg ce vrea.

— Du-te atunci, vrednicul meu prieten, răspunse Paganel.

— Să cinăm întîi, spuse Glenarvan, și să dormim, dacă se poate, pînă la ora plecării.

Cinară fără să bea, ceea ce nu păru să-i întremeze, și apoi se culcară. Paganel visă torente, cascade, rîuri, fluvii, lacuri, pîrîuri, chiar și carafe pline, într-un cuvînt, tot ce poate conține de obicei apă de băut. Era un adevărat coșmar.

A doua zi la șase, caii lui Thalcave, Glenarvan și Robert Grant fură înșeuați; li se dădu să bea ultima rație de apă, pe care ei o înghițiră mai mult cu sete decît cu satisfacție, căci era clocită. Apoi cei trei călăreți încălecară.

— La revedere, spuseră maiorul, Austin, Wilson și Mulrady.

— Și, mai ales, căutați să nu vă întoarceți! adăugă Paganel.

În curînd, patagonezul, Glenarvan și Robert pierdură din vedere, nu fără oarecare strîngere de inimă, detașamentul încredințat agerului geograf.

«Desertio de las Salinas», pe care îl străbăteau atunci, e o cîmpie argiloasă, acoperită de arbuști pipernicițI, înalți de zece picioare, de mimoze, pe care indienii le numesc «curra-mammel», și de «jume», niște arbuști stufoși și bogați în sare. Ici-colo, mari plăci de sare reflectau razele soarelui cu o uimitoare intensitate. Ochiul ar fi confundat cu ușurință aceste «barreros»[1] cu niște ținuturi înghețate de ger; dar arșița le dezvăluia repede realitatea. Totuși, contrastul între solul arid și ars și straturile de sare strălucitoare dădea deșertului o înfățișare cu totul deosebită, care atrăgea privirea.

La optzeci de mile înspre sud, dimpotrivă, sierra Ventana, către care urmau să se îndrepte dacă rîul Guamini ar fi fost secat, prezenta o înfățișare cu totul diferită. Ținutul acesta, cercetat în 1835 de către căpitanul Fitz-Roy, care comanda pe atunci expediția făcută cu corabia *Beagle*, e deosebit de roditor. Aici cresc cele mai abundente pășuni de pe pămîntul indian; versantul nord-vestic al sierrelor e îmbrăcat cu ierburi luxuriante și coboară între păduri bogate în diferite esențe; aici se întîlnește «algarrobo», un fel de roșcov, al cărui fruct uscat și transformat în făină servește la pregătirea unei pîini destul de prețuită de indieni; «quebracho alb», cu ramurile lungi și flexibile, aidoma sălciilor plîngătoare din Europa; «quebracho roșu» dă un lemn fără moarte; «naudubay» se aprinde ușor și pricinuiește

[1] Pămînturi impregnate cu sare (în limba spaniolă în text).

adesea incendii teribile; «viraro», ale cărui flori violete cresc suprapuse în formă de piramidă şi, în sfîrşit, «limbo», care îşi ridică pînă la optzeci de picioare imensa lui umbrelă, unde se pot adăposti de razele soarelui turme întregi. Argentinienii au încercat adesea să colonizeze această ţară bogată, fără a izbuti să înfrîngă însă ostilitatea indienilor.

Desigur, te făcea să crezi că rîuri abundente coborau pe coamele munţilor ca să aducă apa necesară unei asemenea fertilităţi şi, într-adevăr, nici secetele cele mari n-au secat vreodată rîurile; dar ca să ajungi la ele trebuia să mergi o sută treizeci de mile înspre sud. Thalcave avea deci dreptate să se îndrepte întîi spre Guamini, fără să se abată din drum; se găsea la o depărtare mult mai mică.

Cei trei cai galopau cu spor; minunatele animale simţeau, fără îndoială, instinctiv, unde le mînau stăpînii. Thauka mai ales se arăta de o vigoare pe care nu o putea micşora nici oboseala, nici greutăţile drumului; se strecura prin mărăcinişul uscat şi tufişurile de curramammel ca o pasăre. Calul lui Glenarvan, nechezînd vesel,şi cel al lui Robert, cu un pas mai greoi, îndemnaţi de pilda lui Thauka, îl urmau curajoşi. Thalcave, nemişcat în şa, dădea tovarăşilor de drum exemplul pe care Thauka îl dădea celor cu patru picioare. Patagonezul întorcea adesea capul să-l privească pe Robert Grant.

Văzîndu-l pe băiat hotărît şi bine aşezat pe cal, cu pulpele suple, cu umerii strînşi, cu picioarele corect încordate, cu genunchii lipiţi de şa, el îşi manifestă mulţumirea printr-un strigăt de încurajare. Robert devenea un excelent călăreţ şi merita felicitările indianului.

— Bravo, Robert! spuse Glenarvan. Thalcave are aerul că te felicită, te admiră, da, băiatul meu!

— Pentru ce, milord?

— Pentru felul în care călăreşti.

— Oh, mă ţin bine în şa, asta-i tot! răspunse Robert, care, auzind complimentul, roşi de plăcere.

— Asta e principalul, Robert, răspunse Glenarvan, dar eşti prea modest şi-ţi prezic că ai să ajungi un sportiv desăvîrşit.

— Bine, zise Robert, dar ce va zice tata, care vrea să mă facă marinar?

— Una nu împiedică pe cealaltă. Dacă nu toţi călăreţii sînt buni marinari, apoi toţi marinarii pot fi buni călăreţi. Tot călărind pe sarturile corabiei, înveţi să te ţii solid în şa. Pe urmă să încaleci, să struneşti şi să mîi calul într-o parte sau alta, totul vine de la sine, căci nimic nu e mai firesc.

— Bietul tata! răspunse Robert. Cum are să vă mulţumească, milord, cînd îl veţi fi salvat!

— Îl iubeşti mult, Robert?

— Da, milord. Era atît de bun cu sora mea şi cu mine! Nu se gîndea decît la noi! Din orice călătorie, din fiecare ţară pe care o vizita, ne aducea o amintire, şi, mai mult încă, se întorcea cu mîngîieri şi vorbe bune. Şi dumneavoastră îl veţi iubi cînd îl veţi cunoaşte. Mary îi seamănă, are voce blîndă ca el. E ciudat pentru un marinar, nu-i aşa?

— Da, foarte ciudat, răspunse Glenarvan.

— Parcă-l văd, reluă copilul, care părea că vorbeşte pentru sine. Bunul şi viteazul meu tată! Mă adormea pe genunchi cînd eram mic, şi-mi îngîna mereu un vechi refren scoţian, în care sînt cîntate lacurile din ţara noastră. Melodia îmi revine uneori în minte, dar neclară. Şi Mary şi-o aminteşte cîteodată!... Cît îl iubeam, milord! Uite, eu cred că trebuie să fii mic, ca să-ţi iubeşti mult tatăl.

— Şi să fii mare, ca să-l venerezi, copile, răspunse Glenarvan, mişcat de cuvintele rostite din inimă de acest tînăr.

În timpul conversaţiei, caii încetiniseră mersul.

— Îl vom regăsi, nu-i aşa? spuse Robert, după cîteva clipe de tăcere.

— Da, îl vom regăsi, răspunse Glenarvan. Thalcave ne-a adus pe urmele lui şi eu am încredere în el.

— E un indian de ispravă Thalcave, completă copilul.

— Sigur!

— Ştiţi ceva, milord?

— Ştiu, dacă-mi vei spune.

— Cu dumneavoastră nu sînt decît oameni de ispravă! Lady Helena, pe care o iubesc atîta, maiorul, o fire atît de liniştită, căpitanul Mangles, domnul Paganel, marinarii de pe *Duncan*, atît de curajoşi şi devotaţi!

— Da, o ştiu, băiatul meu, răspunse Glenarvan.

— Şi ştiţi că dumneavoastră sînteţi cel mai bun dintre toţi?

— Nu, asta nu ştiu!

— Ei, trebuie să aflaţi asta, milord, răspunse Robert, luîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o.

Glenarvan dădu cu blîndeţe din cap şi întrerupseră conversaţia numai fiindcă Thalcave rechema cu un gest pe cei rămaşi în urmă. Nici o clipă nu trebuia să se piardă din cauza celor întîrziaţi.

Reluară deci mersul repede, dar în curînd îşi dădură seama că, afară de Thauka, toţi ceilalţi cai nu mai puteau ţine mult timp pasul. La amiază trebui să li se acorde un ceas de odihnă. Nu mai puteau de osteneală şi refuzau să pască tufele de «alfafari», un fel de lucernă măruntă, încălzită de razele soarelui.

Glenarvan deveni neliniştit. Uscăciunea solului şi lipsa de apă

puteau avea urmări dezastruoase. Thalcave nu spunea nimic şi se gîndea probabil că dacă şi Guamini era secat, atunci ar fi fost cazul să fie deznădăjduiţi, firește, dacă s-ar putea întîmpla vreodată ca într-o inimă de indian să bată deznădejdea.

Porni deci iar la drum şi, de voie, de nevoie, mai cu biciul, mai cu pintenii, caii trebuiră să meargă din nou, dar la pas, nu mai repede.

Thalcave ar fi putut ajunge mult mai departe, căci în cîteva ceasuri Thauka l-ar fi dus pînă la malurile rîului. Fără îndoială că se gîndea la asta, dar, desigur, nu voia să-şi lase cei doi tovarăşi singuri în mijlocul pustiului şi, ca să nu le-o ia înainte, îl silea pe Thauka să meargă la pas potrivit.

Această schimbare nu fu prea uşoară pentru cal, care, pînă să se resemneze să-şi încetinească pasul, se cabră, nechează puternic; fu nevoie nu atît de forţă, cît de un îndemn. Thalcave vorbea cu adevărat calului său şi Thauka, deşi nu-i răspundea, cel puţin îl înţelegea. Trebuie să credem că patagonezul îi oferi motive serioase, căci, după ce au discutat o bucată de vreme, Thauka se supuse argumentelor aduse, nu fără a-şi muşca zăbala.

Dar dacă Thauka îl înţelese pe Thalcave, şi Thalcave îşi înţelese tot atît de bine calul. Inteligentul animal, slujit de simţurile sale, adulmeca aerul; aspira cu frenezie, mişcîndu-şi şi pocnindu-şi limba, ca şi cum ar fi muiat-o într-un lichid binefăcător. Patagonezul nu se putea înşela: apa nu era departe.

Îşi îmbărbătă deci tovarăşii, tălmăcindu-le nerăbdarea lui Thauka, pe care ceilalţi doi cai nu întîrziară s-o priceapă. Făcură o ultimă sforţare şi o luară în galop în urma indianului.

Spre ora trei, într-o cută a terenului se ivi o dungă albă, care tremura sub razele soarelui.

— Apă! strigă Glenarvan.

— Apă! Apă! strigă Robert.

Nu mai era nevoie să-şi îndemne caii; bietele animale, simţindu-şi forţele reînviate, porniră cu o îndîrjire nestăpînită. În cîteva minute atinseră rîul Guamini şi, cu şeile încă pe ei, se aruncară în apele binefăcătoare, intrînd pînă la piept.

Stăpînii îi imitară, cam fără voia lor, şi făcură o baie de care nu aveau de ce să se plîngă.

— Ah, ce bine! exclamă Robert, potolindu-şi setea în mijlocul rîului.

— Domoleşte-te, băiatul meu, spuse Glenarvan, care însă nu dădea cîtuşi de puţin exemplu de cumpătare.

Nu se mai auzea decît plescăitul înghiţiturilor repezi.

Thalcave, în schimb, bău liniştit, fără grabă, cu înghiţituri mici,

dar prelungi, «ca un lasso», după expresia patagoneză. Bea fără întrerupere şi aproape că îţi era teamă să nu sece tot rîul.

— În sfîrşit, spuse Glenarvan, nădejdile prietenilor noştri nu vor fi înşelate! Acum sînt sigur că vor găsi apă limpede şi multă cînd vor ajunge la Guamini, dacă n-o dă gata Thalcave singur!

— Dar nu s-ar putea merge în întîmpinarea lor? întrebă Robert. Li s-ar cruţa cîteva ceasuri de nelinişte şi de suferinţă.

— Desigur, băiatul meu, dar cum să le ducem apa? Burdufurile au rămas la Wilson. Nu, mai bine să aşteptăm cum ne-am înţeles. Dacă socotim cît timp le mai trebuie ca să ajungă aici şi dacă ţinem seama de oboseala cailor, prietenii noştri vor sosi noaptea; să le pregătim deci un adăpost şi mîncare bună.

Thalcave nu aşteptase propunerea lui Glenarvan de a căuta un loc bun pentru înnoptat. El găsise din fericire pe malurile rîului o «ramada», un fel de ocol de vite, închis în trei părţi. Locul era nimerit pentru popas, de vreme ce nu le era teamă să doarmă sub cerul liber, dealtfel, cea din urmă grijă a tovarăşilor lui Thalcave. De aceea nu mai căutară un altul şi se întinseră în bătaia soarelui, ca să-şi usuce hainele udate de apă.

— Ei bine, fiindcă-i gata adăpostul, să ne gîndim la cină, propuse Glenarvan. Prietenii noştri trebuie să fie mulţumiţi de solii pe care i-au trimis înainte şi sper că nu mă înşel dacă spun că nu vor avea de ce să se plîngă. Cred că un ceas de vînătoare n-ar fi vreme pierdută. Eşti gata, Robert?

— Da, milord, răspunse băiatul, ridicîndu-se şi luînd puşca în mînă.

Lui Glenarvan îi venise această idee fiindcă malurile Guamini-ului păreau loc de întîlnire al întregului vînat din cîmpiile vecine. Se găseau «tinamuşi», un fel de potîrnichi de pampas, se înălţau în stoluri lişiţe negre sau fluierari numiţi «teru-teru», cîrstei de culoare galbenă, găini de apă de un verde minunat.

Patrupedele nu se iveau încă; dar Thalcave, arătîndu-le ierburile şi tufărişurile dese, le dădu a înţelege că se ascundeau aici. Vînătorii n-aveau de făcut decît cîţiva paşi, ca să se trezească în ţara cea mai bogată din lume în vînat.

Porniră la vînătoare şi, dispreţuind la început păsările, traseră mai întîi în animalele mari. În curînd înaintea lor apărură o sumedenie de căprioare şi guanaci asemănători cu cei care-i asaltaseră atît de violent pe culmile Cordilierilor; dar animalele acestea, foarte sperioase, fugiră atît de iute, încît fu cu neputinţă ca gloanţele să le ajungă. Vînătorii s-au îndreptat atunci spre un vînat mai puţin iute de picior, dar care nu le oferea o carne tot atît de gustoasă. Au doborît o duzină

de potîrnichi şi de cîrstei, şi Glenarvan ucise cu mare îndemînare un porc «taytetre», un pachiderm păros, sălbatic, foarte bun la gust, care merita să strici un cartuş pe el.

În mai puţin de o jumătate de ceas vînară suficient. Robert puse mîna pe un animal curios din ordinul nedinţaţilor, un «armadillo», un fel de tatu, acoperit de o carapace din bucăţi osoase şi mobile, lung de un picior şi jumătate. Era foarte gras şi, după spusa patagonezului, foarte bun la gust. Thalcave oferi tovarăşilor săi spectacolul unei vînători de «nandu», o specie de struţ care creşte numai în pampas şi care aleargă cu o iuţeală nemaipomenită.

Indianul nu folosi şiretlicuri cu un animal atît de iute de picior, ci îl mînă pe Thauka în galop, direct spre struţ, căci, dacă acesta nu e luat prin surprindere, prin fuga lui în zigzaguri şi ocoluri oboseşte în curînd vînătorul. Thalcave, ajuns la distanţa cuvenită, aruncă bolas-ul cu atîta îndemînare, încît struţul se prăbuşi în cîteva clipe cu picioarele împiedicate.

Indianul îl luă, nu numai cu plăcerea vînătorului care şi-a nimerit ţinta; carnea de nandu e foarte căutată în acele locuri şi Thalcave ţinea să ofere şi el un fel de mîncare la masa comună.

Aduseră deci în ramada «ciorchinele» de portînichi, struţul lui Thalcave, porcul lui Glenarvan şi tatu-ul lui Robert. Struţul şi porcul fură preparaţi imediat, adică au fost jupuiţi de piele şi tăiaţi în bucăţi subţiri. Tatu-ul, în schimb, e un animal de preţ, care-şi poartă tigaia cu el; îl aşezară în propria lui carapace, pe jeratic.

Cei trei vînători se mulţumiră, pentru cină, să devoreze potîrnichile şi păstrară pentru prietenii lor felurile mai alese. Drept băutură avură o apă limpede, mai gustoasă decît toate vinurile din lume, mai bună decît vestitul «usquebaugh»[1], atît de preţuit prin podişurile Scoţiei.

Nu uitară nici caii. Fînul adunat în ramada le sluji drept hrană şi drept culcuş. Cînd totul fu pregătit, Glenarvan, Robert şi indianul se înveliră fiecare în poncio-ul lui şi se întinseră pe saltelele de «alfafari», patul obişnuit al vînătorilor din pampas.

---

[1] Rachiu din orz fermentat.

Capitolul XIX

LUPII ROŞII

Veni noaptea. O noapte cu lună nouă, în timpul căreia astrul nopţilor avea să rămînă nevăzut tuturor pămîntenilor. Numai strălucirea confuză a stelelor lumina cîmpia. La orizont, constelaţiile se stingeau într-o ceaţă întunecoasă. Apele rîului Guamini curgeau fără să susure, ca o pînză de ulei care alunecă pe o suprafaţă de marmură. Păsările, patrupedele şi reptilele se odihneau după truda zilei, şi pe suprafaţa imensă a pampasului se pogorîse o tăcere pustie...

Glenarvan, Robert şi Thalcave, întinşi pe stratul des de alfafari, dormeau un somn adînc. Caii, copleşiţi de oboseală, se întinseră pe pămînt; numai Thauka, un cal pursînge, dormea în picioare, cu copitele bine înfipte, mîndru în repaus ca şi în acţiune, gata să se repeadă la cel mai mic semn al stăpînului său. În interiorul ramadei domnea o linişte deplină, iar tăciunii din vatră se stingeau puţin cîte puţin, aruncîndu-şi ultimele pîlpîiri în întuneric.

Totuşi, către ora zece, după un somn destul de scurt, indianul se deşteptă. Privi ţintă undeva în cîmpie şi ciuli urechea. Căuta, desigur, să prindă un sunet imperceptibil. În curînd o uşoară nelinişte i se zugrăvi pe faţa de obicei atît de calmă. Simţea oare apropierea unor indieni răufăcători sau pe aceea a jaguarilor, a tigrilor de apă sau a altor animale de temut, care nu sînt deloc rare în preajma rîurilor? Această ultimă ipoteză îi păru, fără îndoială, plauzibilă, căci îşi aruncă iute o privire asupra obiectelor din ţarc, ce se puteau arde, şi neliniştea lui crescu şi mai mult. Într-adevăr, tot acest culcuş uscat de alfafari ar fi ars repede şi nu ar fi oprit multă vreme îndrăzneţele animale.

În această împrejurare, Thalcave nu avea altceva de făcut decît să aştepte evenimentele, şi în adevăr aşteptă, pe jumătate culcat, cu capul în mîini şi coatele sprijinite pe genunchi, cu privirea aţintită, nemişcat, în poziţia unui om pe care un zgomot neaşteptat îl smulge din somn.

Trecu o oră. Oricare altul afară de Thalcave, liniştit de tăcerea dimprejur, s-ar fi culcat la loc. Dar acolo unde un străin n-ar fi bănuit nimic, simţurile ascuţite şi instinctul indianului presimţeau o primejdie apropiată.

În timp ce el veghea, Thauka scoase un nechezat înăbuşit; nările i se umflară adulmecînd spre intrarea ramadei. Patagonezul se ridică îndată.

— Thauka a simţit vreun duşman, murmură el.

Se sculă şi se apucă să cerceteze atent cîmpul. Domnea încă tăcerea, dar nu şi nemişcarea. Thalcave zări nişte umbre strecurîndu-se fără zgomot printre tufele de curra-mammel. Ici-colo scînteiau nişte puncte luminoase, care se încrucişau în toate direcţiile, se stingeau şi se aprindeau rînd pe rînd. S-ar fi crezut că era un dans de lanterne fantastice, pe oglinda unei imense lagune. Un străin ar fi luat, fără îndoială, aceste scîntei zburătoare drept nişte licurici care strălucesc la căderea nopţii pretutindeni în ţinuturile pampasului. Dar Thalcave nu se lăsă înşelat; înţelese cu ce duşman avea de-a face; îşi încărcă repede arma şi se aşeză atent la pîndă, în faţa primului şir de stîlpi ai ocolului.

Nu trecu multă vreme şi un zgomot straniu, un amestec de lătrături şi urlete făcu să răsune pampasul. Îi răspunse o detunătură de carabină, urmată de sute de urlete înspăimîntătoare. Glenarvan şi Robert, treziţi brusc, săriră în picioare.

— Ce e? întrebă tînărul Grant.

— Indieni? exclamă Glenarvan.

— Nu, răspunse Thalcave, «aguaras».

Robert îl privi pe Glenarvan.

— Aguaras? întrebă el.

— Da, încuviinţă Glenarvan, lupii roşii din pampas.

Amîndoi puseră mîna pe arme şi veniră lîngă indian. Acesta arătă spre locul unde se executa parcă un formidabil concert de urlete.

Robert făcu fără voia lui un pas înapoi.

— Ţi-e frică de lupi, băiatul meu? îl întrebă Glenarvan.

— Nu, milord, răspunse Robert cu dîrzenie în glas. Lîngă dumneavoastră, dealtfel, nu mi-e frică de nimic.

— Cu atît mai bine. Aceşti aguaras nu sînt animale de care să te temi prea mult şi nici nu m-aş sinchisi de ele dacă n-ar fi atît de numeroase.

— Ce importanţă are? răspunse Robert. Sîntem bine înarmaţi. N-au decît să vină.

— Şi-i vom întîmpina cum se cuvine!

Spunînd aceste cuvinte, Glenarvan voia să-l liniştească pe copil. Dar el se gîndea cu destulă spaimă la această haită de carnivore dezlănţuite în noapte.

Poate că erau chiar cîteva sute, şi trei oameni, oricît de bine ar fi fost înarmaţi, nu puteau să lupte împotriva unui număr atît de mare de sălbăticiuni.

Cînd patagonezul rostise cuvîntul «aguaras», Glenarvan recunoscuse îndată numele pe care indienii din pampas îl dau lupilor roşii. Acest carnivor, sau «canis-jubatus», cum îl numesc naturaliştii, este înalt cît un cîine mare şi are capul ca de vulpe. Părul e de cu-

loare ruginie ca scorţişoara şi pe spinare îi flutură o coamă neagră. Animalul este foarte agil şi foarte viguros. Trăieşte de obicei în ţinuturile mlăştinoase şi urmăreşte, înotînd, animalele de apă. Noaptea îl goneşte din vizuina lui, în care doarme toată ziua: e temut în special în «estancias»[1] căci, cum îl încolţeşte foamea, dă iama prin vite. Singur, aguara nu este deloc primejdios: dar cînd se găsesc în număr mare, se schimbă lucrurile. E preferabil să ai de-a face chiar cu jaguarul sau cuguarul pe care-l poţi ataca deschis.

Dar faţă de urletele care răsunau în pampas şi faţă de mulţimea umbrelor care ţopăiau pe cîmp, Glenarvan nu putea să se înşele asupra numărului de lupi roşii adunaţi pe malurile Guamini-ului; animalele mirosiseră o pradă sigură, carne de cal sau de om, şi nici unul dintre ele nu s-ar fi întors în vizuină fără să-şi fi luat porţia. Situaţia era deci foarte primejdioasă.

Cercul lupilor se strîngea din ce în ce. Caii, treziţi din somn, dădeau semne de cea mai îngrozitoare spaimă. Thauka bătea cu copita, încercînd să-şi rupă căpăstrul şi stătea gata s-o ia la fugă. Stăpînul său nu izbutea să-l liniştească decît scoţînd neîntrerupt un anumit şuierat.

Glenarvan şi Robert se aşezară în aşa fel, încît apărau intrarea ramadei. Cu armele încărcate, erau gata să tragă asupra primului rînd de aguaras, cînd Thalcave îi opri.

— Ce vrea Thalcave?

— Să nu tragem.

— De ce?

— Poate socoteşte că n-a sosit momentul.

Dar nu acest motiv îl îndemnase pe indian, ci altul, mai grav, pe care Glenarvan îl înţelese cînd Thalcave, deschizîndu-şi cutia cu praf de puşcă şi răsturnînd-o le arătă că era aproape goală.

— Ei? întrebă Robert.

— Ei bine, trebuie să ne economisim muniţiile. Vînătoarea noastră de azi ne-a costat scump şi mai avem foarte puţine gloanţe şi praf de puşcă. N-a mai rămas nici pentru douăzeci de focuri.

Copilul nu răspunse nimic.

— Nu ţi-e frică, Robert?

— Nu, milord.

— Bine, băiatul meu.

În acest moment răsună o nouă detunătură. Thalcave culcase la pămînt un duşman prea îndrăzneţ. Lupii, care înaintau în rînduri strînse, dădură înapoi şi se îngrămădiră la o sută de paşi de ocol.

---

[1] Staule de vite (în limba spaniolă în text).

De îndată, Glenarvan, la un semn al indianului, își reluă locul. Acesta, strîngînd culcușul, ierburile, într-un cuvînt toate materiile combustibile, le îngrămădi la intrarea ramadei și azvîrli pe ele un tăciune încă aprins. În curînd o perdea de flăcări se întinse pe fondul negru al cerului și printre limbile de foc cîmpia se văzu puternic luminată. Glenarvan își dădu atunci seama de numărul mare al animalelor pe care trebuiau să le înfrunte. Părea că niciodată nu se adunaseră laolaltă atîția lupi lacomi. Bariera de foc pe care le-o ridicase Thalcave le întețise mînia, neputînd înainta. Cîțiva, totuși, ajunseră pînă la rug și-și arseră labele.

Din vreme în vreme trebuiau să tragă din nou, pentru ca să oprească hoarda aceasta dezlănțuită; după o oră, vreo cincisprezece cadavre presărau preria.

Asediații se aflară atunci într-o situație oarecum mai puțin primejdioasă. Atîta timp cît durau munițiile, atîta timp cît bariera de foc se înălța la intrarea ramadei, nu trebuiau să se teamă de năvală. Dar după aceea, ce vor face cînd toate mijloacele de respingere a haitei se vor sfîrși? Glenarvan îl privi pe Robert și se simți înduioșat. Se uită pe sine și nu se gîndi decît la acest biet copil care dovedea un curaj cu mult mai mare decît era firesc pentru vîrsta lui. Robert era palid, dar nu lăsa arma din mînă și aștepta hotărît asaltul lupilor înfuriați.

Totuși, Glenarvan, după ce examină cu sînge rece situația, hotărî să-i pună capăt.

— Într-o oră, spuse el, nu vom mai avea nici praf de pușcă, nici gloanțe, nici foc. Nu trebuie să așteptăm pînă atunci ca să luăm o hotărîre.

Se întoarse deci spre Thalcave și, folosind cele cîteva cuvinte spaniole pe care și le amintea, începu cu indianul o conversație adesea întreruptă de focuri de armă.

Se înțeleseră, dar cu mare greutate. Glenarvan cunoștea din fericire obiceiurile lupului roșu. Fără acest lucru, n-ar fi putut să priceapă cuvintele și gesturile patagonezului.

Totuși, se scurse un sfert de ceas pînă ce fu în stare să-i transmită lui Robert răspunsul lui Thalcave. Glenarvan îl întrebase pe indian despre situația lor aproape desperată.

— Și ce-a răspuns? întrebă Robert.

— A spus că, orice-ar fi, trebuie să rezistăm pînă în zori. Augaras nu ies decît noaptea; dimineața se retrag în vizuină. E lupul întunericului, o fiară lașă, căreia îi e frică de lumină, o bufniță cu patru labe.

— Foarte bine, să ne apărăm pînă dimineața.

— Da, băiatul meu, și chiar cu cuțitul, dacă nu vom mai putea cu pușca.

Thalcave şi dăduse exemplu: cînd un lup se apropie de foc, braţul lung şi înarmat al patagonezului străpunse flacăra, rămînînd apoi roşu de sînge.

Cu toate acestea, mijloacele de apărare începeau să se împuţineze simţitor. Spre ora două, Thalcave aruncă în foc ultimul braţ de combustibil. Nici cu muniţiile nu stăteau mai bine; nu mai aveau decît cinci focuri de tras.

Glenarvan privi în jur îngrozit. Se gîndea la copilul care se afla lîngă el, la tovarăşii lui, la toţi cei pe care-i iubea. Robert nu spunea nimic. Poate că nu-şi închipuia cît de ameninţătoare era primejdia. În schimb Glenarvan se gîndea la toate astea şi-şi imagina perspectiva îngrozitoare, acum inevitabilă, de a fi sfîşiaţi de vii. Nu-şi mai putu stăpîni emoţia; îl strînse pe copil la piept, îl sărută pe frunte, în timp ce lacrimile îi curgeau fără voie.

Robert îl privi zîmbind.

— Nu mi-e frică, spuse el.

— Nu, copilul meu, şi ai dreptate. Peste două ceasuri se vor ivi zorile şi vom fi salvaţi! Bine, Thalcave, bine, viteazul meu patagonez! strigă el în momentul în care indianul, lovind cu patul puştii, ucidea doi lupi enormi, care încercau să străbată bariera arzîndă.

Dar în acest moment, lumina aproape stinsă din vatră îi arăta cum haita de aguaras pornise în rînduri strînse la asaltul ramadei.

Deznodămîntul acestei drame sîngeroase se apropia: focul scădea din lipsă de combustibil, flacăra pîlpîia din ce în ce mai slab, cîmpia luminată pînă atunci se mistuia din nou în întuneric, şi ochii fosforescenţi ai lupilor roşii sticleau în beznă. Peste cîteva minute, toată hoarda avea să se năpustească în ocol.

Thalcave descărcă pentru ultima oară carabina, culcă încă un duşman la pămînt, şi cînd muniţiile i se terminară, încrucişă braţele. Îşi plecă capul pe piept. Păru că vrea să gîndească în tăcere. Căuta poate vreun mijloc extrem, imposibil, nebunesc, ca să respingă haita furioasă. Glenarvan nu îndrăznea să-l întrebe.

În clipa aceea se produse o schimbare în atacul lupilor. Aceştia părură să se îndepărteze şi urletele lor, asurzitoare pînă atunci, încetară deodată. O linişte adîncă şi apăsătoare învălui întinsul cîmpiei.

— Pleacă! spuse Robert.

— Poate, răspunse Glenarvan, care ciuli urechea la zgomotele de afară.

Dar Thalcave, ghicindu-i gîndul, dădu din cap. Ştia bine că fiarele nu vor lăsa să le scape o pradă sigură, pînă ce ziua nu-i va întoarce în vizuinele lor întunecate.

Totuşi era clar că tactica duşmanului se schimbase.

El nu mai încerca să forțeze intrarea ramadei, dar noile lui manevre creau o primejdie și mai mare. Lupii roșii, renunțînd să pătrundă prin intrarea apărată cu îndîrjire de gloanțe și foc, înconjurară ramada, căutînd să atace prin partea opusă.

În curînd se auziră cum își înfigeau ghearele în lemnul pe jumătate putrezit. Printre stîlpii zgîlțîiți se și strecurau labele lor puternice și boturile sîngeroase. Caii, înspăimîntați, rupînd căpestrele, alergau de colo-colo prin ocol, cuprinși de o groază nebună. Glenarvan îl luă în brațe pe Robert, vrînd să-l apere pînă în ultimul moment. Cînd ar fi vrut mai mult ca oricînd să părăsească ocolul, încercînd chiar să fugă — dealtfel o scăpare imposibilă,— privirile îi căzură asupra indianului.

Thalcave, după ce se învîrtise ca o fiară în ramada, se apropie de calul său, care fremăta de nerăbdare, și puse șaua cu grijă fără să uite vreo curea sau vreo cataramă descheiată. Părea că nu-i mai pasă de urletele care creșteau din ce în ce. Glenarvan îl privea cu neliniște.

— Ne părăsește! strigă el, văzîndu-l pe Thalcave strîngînd hățul ca un călăreț gata să încalece.

— El? Niciodată! spuse Robert.

Și, într-adevăr, indianul voia să încerce, nu să-și părăsească prietenii, ci să-i salveze, sacrificîndu-se pentru ei.

Thauka era gata; mușca nerăbdător zăbala, se opintea în loc, ochii lui inteligenți, plini de foc, aruncau fulgere; își înțelesese stăpînul.

În clipa în care indianul apucase coama calului, Glenarvan îi încleștă brațul cu mîna.

— Pleci? întrebă el, arătînd spre cîmpia liberă în acel moment.

— Da, spuse indianul, care înțelese gestul tovarășului său. Pe urmă adăugă cîteva cuvinte spaniole, care însemnau: Thauka! Bun cal. Repede. Va atrage lupii după el.

— Ah, Thalcave! strigă Glenarvan.

— Repede, repede! răspunse indianul, în timp ce Glenarvan îi spunea lui Robert cu o voce înecată de emoție:

— Robert!... Copile!... Auzi!... Vrea să se jertfească pentru noi!... Vrea să alerge în pampas și să abată furia lupilor, atrăgînd-o asupra lui!

— Prietene Thalcave, strigă Robert, aruncîndu-se la picioarele lui, prietene Thalcave, nu ne părăsi!

— Nu, spuse Glenarvan, nu ne va părăsi!

Apoi se întoarse spre indian și, arătînd înapoi spre caii îngroziți și strînși lîngă stîlpi, spuse:

— Să plecăm împreună.

— Nu, răspunse indianul, care nu se înșela asupra înțelesului

cuvintelor lui. Animale rele, înspăimîntate. Thauka, bun cal.

— Fie, spuse Glenarvan. Robert, poţi fi sigur că Thalcave nu te va părăsi. Îmi arată ce am de făcut! Eu voi pleca! El va rămîne lîngă tine. Apoi, apucîndu-l pe Thauka de căpăstru, continuă: Eu voi pleca.

— Nu, răspunse liniştit patagonezul.

— Eu, strigă Glenarvan, smulgîndu-i căpăstrul din mînă, eu voi fi acela! Salvează-l pe copil! Ţi-l încredinţez Thalcave!

Glenarvan, în tulburarea lui, amesteca cuvinte englezeşti cu spaniole. Dar ce importanţă are limba? În situaţii atît de groaznice, gesturile vorbesc de la sine şi oamenii se înţeleg repede.

Totuşi, Thalcave se opunea. Discuţia se prelungea şi primejdia creştea cu fiecare clipă. Chiar stîlpii cei mai rezistenţi începeau să cedeze sub dinţii şi ghearele lupilor.

Nici Thalcave, nici Glenarvan nu păreau să renunţe. Indianul îl trăsese pe Glenarvan spre ieşirea din ocol şi îi arăta cîmpia liniştită; în limbajul său îl făcea să înţeleagă că nu trebuie pierdută nici o clipă, căci primejdia va fi mai mare pentru cei ce vor rămîne, dacă manevra nu va izbuti; în sfîrşit, că el singur îl cunoştea pe Thauka, şi deci el îi va folosi mult mai bine iuţeala şi sprinteneala pentru salvarea tuturor. Glenarvan, orbit, susţinea cu încăpăţînare că el va trebui să se jertfească; dar, deodată, fu împins la o parte cu violenţă. Thauka se încordă, se ridică pe picioarele dindărăt şi deodată sări peste bariera de foc şi peste mormanul de cadavre, în timp ce o voce de copil striga:

— Dumnezeu să vă aibă în pază, milord!

Glenarvan şi Thalcave abia avură timpul să-l vadă pe Robert, care, cu mîinile înfipte în coama lui Thauka, dispăru în beznă.

— Robert! Nenorocitule! strigă Glenarvan.

Dar aceste cuvinte nu au putut fi auzite nici de indian. Izbucni un urlet înfiorător. Lupii roşii, repezindu-se pe urmele calului, o luară la fugă spre apus, cu o repeziciune fantastică.

Thalcave şi Glenarvan ieşiră în goană din ocol. Cîmpia îşi recăpătase liniştea şi abia dacă mai puteau distinge o linie ce unduia departe, în întunericul nopţii.

Glenarvan se prăbuşi la pămînt, buimac, deznădăjduit, frîngîndu-şi mîinile. Indianul zîmbea cu calmul lui obişnuit.

— Thauka. Bun cal. Copil viteaz. Va scăpa, repeta el mereu, dînd din cap.

— Şi dacă va cădea? spuse Glenarvan.

— Nu va cădea!

Deşi avea încredere în Thalcave, lordul petrecu restul nopţii într-un mare chin. Nici nu-şi dădea seama că scăpase de primejdia unei haite de lupi. Voia să alerge în căutarea lui Robert, dar indianul îl opri;

acesta îl făcu să priceapă că nu-l puteau ajunge cu caii lor şi că Thauka întrecuse de mult duşmanii; dealtfel, pe întuneric nici nu-l puteau regăsi, trebuiau să aştepte zorile, ca să pornească pe urmele lui Robert.

La ora patru începu să se crape de ziuă. Norii de ceaţă ce împînzeau orizontul începură să se ridice treptat. Picături limpezi de rouă acopereau cîmpia şi printre ierburile înalte se simţi un freamăt uşor, care vestea apropierea zilei.

Sosise clipa plecării.

— Haidem! La drum! spuse indianul.

Glenarvan, fără să scoată un cuvînt, încălecă pe calul lui Robert. În curînd, cei doi călăreţi galopau înspre apus, reîntorcîndu-se pe linia dreaptă de la care tovarăşii lor nu trebuiau să se abată.

Timp de un ceas alergară astfel cu o iuţeală extraordinară, căutîndu-l pe Robert din ochi, temîndu-se la fiecare pas să nu dea de cadavrul lui însîngerat. Glenarvan îşi înfigea pintenii în coastele calului. În sfîrşit, auziră împuşcături, trase la intervale regulate, ca un semnal de recunoaştere.

— Ei sînt! strigă Glenarvan.

Thalcave şi lordul dădură şi mai aprig pinteni cailor şi, în cîteva clipe, ajunseră la detaşamentul condus de Paganel. Un strigăt izbucni din pieptul lui Glenarvan. Robert era aici viu, purtat în spate de mîndrul Thauka; la vederea stăpînului său, calul scoase un nechezat de bucurie.

— Ah, copilul meu, copilul meu! exclamă Glenarvan, cu o expresie de nemărginită duioşie.

Descălecînd, şi el şi Robert se aruncară unul în braţele celuilalt. Apoi veni rîndul indianului să-l strîngă în braţe pe curajosul fiu al căpitanului Grant.

— Trăieşte, trăieşte! strigă Glenarvan.

— Da, răspunse Robert, şi aceasta datorită lui Thauka.

Indianul nu aşteptase acest cuvînt de recunoştinţă ca să mulţumească viteazului său cal, căci în clipa aceea îi vorbea şi-l îmbrăţişa, ca şi cum în vinele animalului curgea sînge omenesc.

În sfîrşit, întorcîndu-se spre Paganel, îl arătă pe tînărul Robert.

— Un viteaz! îi strigă şi apoi folosi o metaforă indiană, care arăta curajul: Nu i-au tremurat pintenii.

Îmbrăţişîndu-l, Glenarvan îi spuse lui Robert:

— De ce, fiul meu, nu l-ai lăsat pe Thalcave sau pe mine să facem această ultimă încercare ca să te salvăm?

— Milord, răspunse copilul, cu cea mai vie recunoştinţă în glas, nu era rîndul meu să mă jertfesc? Thalcave îmi salvase o dată viaţa, şi apoi, dumneavoastră îmi veţi salva tatăl!

Capitolul XX

CÎMPIILE ARGENTINIENE

După primele îmbrăţişări, Paganel, Austin, Wilson, Mulrady şi toţi cei care rămăseseră în urmă, în afară, poate, de maiorul Mac Nabbs, îşi dădură seama de un lucru: că mureau de sete. Din fericire, Guamini nu curgea departe. Porniră deci din nou la drum şi la şapte dimineaţa mica trupă ajunse lîngă ramada. Văzînd cadavrele de lupi presărate jur împrejur, înţeleseră repede cît de violent fusese atacul şi cît de puternică fusese apărarea.

Călătorii, potolindu-şi setea, începură să mănînce lacom, devorînd cu poftă bucatele pregătite pentru ei. Muşchii de struţ erau excelenţi, şi tatu-ul fript în propria-i carapace, delicios.

— Să mănînci cu măsură, spuse Paganel, ar însemna să nu apreciezi bucatele; şi urmîndu-şi propriul sfat, mîncă mult, fără ca totuşi să se simtă rău, datorită apei limpezi a rîului Guamini, care i se păru că are calităţi digestive cu totul remarcabile.

La zece dimineaţa, Glenarvan, nevoind să repete greşelile lui Hanibal la Capua[1], dădu semnalul de plecare. Umplură burdufurile cu apă şi porniră. Caii, întremaţi, se arătau foarte zeloşi şi aproape toată vremea o ţinură într-un trap mărunt. Pămîntul devenea mai umed şi mai fertil, dar pustiu încă. Nici un incident nu se produse în timpul zilelor de 2 şi 3 noiembrie, şi seara, călătorii, frînţi de oboseală, se opriră la marginea pampasului, la graniţele provinciei Buenos Aires. Ei părăsiseră golful Talcahuano la 14 octombrie, astfel că în douăzeci şi două de zile străbătuseră, din fericire nevătămaţi, patru sute cincizeci de mile, adică aproape două treimi din drumul lor.

A doua zi dimineaţa depăşiră linia convenţională care desparte cîmpiile argentiniene de regiunea pampasului. Aici nădăjduia Thalcave să-i întîlnească pe casicii în mîna cărora nu se îndoia că-i vor găsi pe Harry Grant şi pe cei doi tovarăşi ai lui.

Din cele paisprezece provincii care formează Republica Argentina, aceea a Buenos Aires-ului e cea mai mare şi totodată cea mai populată. Graniţa sa de sud e lipită de teritoriile indiene între 64° şi 65°. Pămîntul e foarte fertil. O climă deosebit de sănătoasă domneşte în această

---

[1] Vestit general cartaginez: după multe victorii împotriva romanilor, a fost înfrînt de aceştia la Capua, pentru că, în loc să înainteze, a făcut un popas de o iarnă, în care timp romanii au avut vreme să se întărească.

cîmpie, acoperită de cereale şi de plante leguminoase arborescente şi care coboară perfect orizontal pînă la poalele sierrelor Tandil Tapalquem.

De îndată ce părăsiră riul Guamini, călătorii constatară cu mare satisfacţie o îmbunătăţire serioasă a temperaturii. Media ei nu depăşea 17°, datorită vînturilor puternice şi reci din Patagonia, care pun necontenit în mişcare straturile de aer. Atît animalele cît şi oamenii n-aveau deci nici un motiv să se plîngă, după ce suferiseră cumplit din cauza secetei şi a arşiţei. Înaintau cu nerăbdare şi cu încredere. Dar, orice-ar fi spus Thalcave, ţara părea complet nelocuită sau, pentru a folosi o expresie mai potrivită, complet «părăsită».

Adesea, frontiera de est trecea pe mal sau tăia mici lagune, pline uneori cu apă dulce, alteori cu apă sălcie. Pe malurile lor şi la adăpostul tufişurilor, ţopăiau pitulici sprintene şi cîntau ciocîrlii vesele în tovărăşia «tangaras»-ilor, rivali în culori cu scînteietorii colibri. Aceste păsări frumoase băteau vesel din aripi, fără să ia seama la nişte soldăţoi de grauri, care, împodobiţi cu epoleţii şi pieptarul roşu, defilau pe maluri. În stufărişurile spinoase se legăna ca într-un hamac cuibul «annubis»-ilor, şi pe malul lagunelor flamingo minunaţi, mergînd în grupuri regulate, îşi întindeau în văzduh, în bătaia vîntului, aripile lor de culoarea focului. Cuiburile se numărau cu miile. Aveau forma unor trunchiuri de con de un picior înălţime. Formau un fel de mic oraş. Flamingo nu se sinchiseau prea mult la apropierea călătorilor, ceea ce nu-i plăcea savantului Paganel.

— De mult, spuse el maiorului, sînt curios să văd un flamingo zburînd!

— Bine, spuse maiorul.

— Şi fiindcă am ocazia, profit.

— Profită, Paganel.

— Hai cu mine, maiorule. Vino şi tu, Robert. Am nevoie de martori.

Şi Paganel, lăsîndu-şi tovarăşii s-o ia înainte, se îndreptă, urmat de Robert Grant şi de maior, spre grupurile de păsări.

Ajunşi la o distanţă favorabilă, el trase un foc de puşcă în vînt, căci n-ar fi omorît o pasăre fără să aibă nevoie. Stolul de flamingo zbură deodată, în timp ce Paganel îi observa cu atenţie prin ochelari.

— Ei, se adresă el maiorului, cînd grupul dispăru, i-aţi văzut zburînd?

— Da, sigur, răspunse Mac Nabbs, doar nu sîntem orbi!

— Nu vi s-a părut că în zbor semănau cu nişte săgeţi împodobite cu pene?

— Nicidecum.

— Deloc, adăugă Robert.

— Eram sigur de asta! răspunse savantul cu un aer de satisfacție. Aceasta însă nu l-a împiedicat cîtuși de puțin pe cel mai mîndru dintre oamenii modești, pe ilustrul meu compatriot Chateaubriand, să fi făcut această comparație inexactă, între flamingo și săgeți! Ah, Robert, vezi tu, comparația e cea mai primejdioasă figură de stil pe care o cunosc! Ferește-te de ea cît trăiești și n-o folosi decît la mare strîmtoare.

— Așadar, ești satisfăcut de experiența dumitale? spuse maiorul.

— Încîntat.

— Și eu la fel, dar să dăm pinteni cailor, căci ilustrul dumitale Chateaubriand ne-a lăsat cu o milă în urma celorlalți.

Cînd își ajunse din urmă tovarășii, Paganel îl găsi pe Glenarvan vorbind de zor cu indianul, care părea să nu-l înțeleagă. Thalcave se oprise adeseori ca să cerceteze orizontul și, de fiecare dată, figura lui exprimase o vie mirare. Glenarvan, nevăzînd lîngă el pe tălmaciul obișnuit, încercase zadarnic să intre în vorbă cu indianul. De aceea, cum îl văzu din depărtare pe savant, îl strigă:

— Haide, prietene Paganel, Thalcave nu izbutește defel să se înțeleagă cu mine.

Paganel vorbi cîteva minute cu patagonezul și, întorcîndu-se spre Glenarvan, spuse:

— Thalcave se miră de un fapt care e într-adevăr bizar.

— De ce anume?

— Că nu întîlnești nici măcar urme de indieni pe aceste cîmpii care, de obicei, sînt cutreierate de triburile lor; îi întîlnești mînînd din urmă vitele din estancias sau mergînd pînă în Anzi, să își vîndă covoarele de «zorill» și bicele din curele împletite.

— Și care o fi motivul? Ce spune Thalcave?

— Nu știe; se miră, asta-i tot.

— Dar ce indieni credea el că va găsi în această parte a pampasului?

— Tocmai pe cei care au luat prizonieri pe străini, băștinași ai căror șefi sînt casicii Calfucura, Catriel sau Yanchetruz.

— Cine sînt ăștia?

— Șefii de trib,care acum treizeci de ani, înainte de a fi fost împinși dincolo de sierre, erau atotputernici. De atunci s-au supus, atît cît se poate supune un om liber, și străbat pampasul și provincia Buenos Aires în căutare de hrană. Mă mir, deci, împreună cu Thalcave, că nu întîlnim urmele lor.

— Atunci ce hotărîre trebuie să luăm? întrebă Glenarvan.

— Voi afla imediat, răspunse Paganel.

Și după cîteva clipe de conversație cu Thalcave, spuse:

— Iată părerea lui, care-mi pare foarte înțeleaptă: Trebuie să ne continuăm drumul spre răsărit; pînă la Fortul Independenței e drumul

nostru, şi acolo, dacă nu vom mai afla noutăţi despre căpitanul Grant, vom şti cel puţin ce s-a întîmplat cu indienii din cîmpia argentiniană.

— E departe Fortul Independenţei? întrebă Glenarvan.

— Nu, e aşezat în sierra Tandil, la vreo şaizeci de mile.

— Şi cînd vom ajunge acolo?

— Poimîine seară.

Vestea aceasta îl dezorientă oarecum pe Glenarvan. Iată ceva la care s-ar fi aşteptat cel mai puţin: să nu găseşti nici un indian în pampas! Trebuia deci ca vreo împrejurare cu totul deosebită să-i fi alungat. Dar lucru mai grav încă, dacă Harry Grant era prizonierul unuia din aceste triburi, însemna oare că fusese tîrît de aceştia spre nord sau spre sud? Pe Glenarvan îl frămînta îndoiala. Era necesar să urmărească cu orice chip drumul urmat de căpitan. În sfîrşit, cel mai bun lucru era să asculte de părerea lui Thalcave şi să ajungă la Tandil. Acolo, cel puţin, vor găsi pe cineva cu care să vorbească.

Pe la patru seara zăriră o colină, care putea să treacă drept un munte în acest ţinut atît de neted. Era sierra Tapalquem, la poalele căreia călătorii înnoptară.

Trecerea sierrei o făcură a doua zi cît se poate de uşor. Urmară unduirile nisipoase ale terenului ce cobora în pantă domoală. O astfel de sierră nu putea să fie luată în serios de nişte oameni care străbătuseră Anzii Cordilieri. Caii nu-şi încetineau nici ei pasul. La prînz trecură de fortul părăsit de la Tapalquem, prima verigă a acestui lanţ de mici forturi, întinse de-a lungul liziere i de sud împotriva indigenilor jefuitori. Dar, spre mirarea crescîndă a lui Thalcave, nu întîlniră nici urmă de indieni. Totuşi, spre amiază, mica trupă zări trei călăreţi bine echipaţi şi înarmaţi; aceştia însă nu numai că nu se apropiară, dar fugiră dinaintea lor cu o iuţeală de necrezut.

Glenarvan era furios.

— Nişte gauchos, spuse patagonezul, dînd băştinaşilor denumirea care iscase altădată o discuţie între maior şi Paganel.

— Ah, gauchos! răspunse Mac Nabbs. Ei bine, Paganel, vîntul de nord nu bate astăzi. Ce gîndeşti despre aceştia?

— Îmi pare că au aerul unor tîlhari, răspunse Paganel.

— De la aparenţă pînă la adevăr... scumpul meu savant...

— Nu e decît un pas... scumpul meu maior.

Mărturisirea lui Paganel stîrni un hohot de rîs, care nu-l supără însă.

În acest timp, conform ordinelor lui Thalcave, mica trupă mergea în grup compact. Oricît de pustiu ar fi fost ţinutul, era bine să te fereşti de surprize; precauţia fu însă inutilă, şi seara trupa se odihnea într-o mare «tolderia» părăsită, în care casicul Catriel îşi aduna de obicei bandele. Inspectînd terenul şi negăsind nici un fel de urme, patagonezul

își dădu seama că tolderia nu fusese folosită de multă vreme.

A doua zi, Glenarvan și tovarășii săi străbăteau din nou cîmpia: se zăreau primele «estancias», care se învecinează cu sierra Tandil: dar Thalcave hotărî să nu se oprească aici, ci să meargă pînă la Fortul Independenței, unde voia să se informeze în special asupra situației atît de bizare a acestui ținut părăsit.

Copacii, atît de rari de la Cordilieri încoace, se iviră din nou, majoritatea fiind plantați după sosirea europenilor pe teritoriul american. Întîlnea piersici, plopi, sălcii, salcîmi, care fără nici o îngrijire creșteau repede și viguroși. Ei înconjurau de obicei întinsele ocoluri de vite, denumite «corrales», străjuite la rîndul lor de pari. Aici păștеau și se îngrășau mii de boi, oi, vaci și cai, însemnați cu fierul roșu al pecetei stăpînului respectiv, în timp ce împrejur vegheau cîini voinici și aprigi. Pămîntul, puțin sărat, care se întinde la poalele munților, e foarte bun pentru vite și produce un nutreț excelent. De aceea, terenurile de aici sînt preferate pentru stabilirea crescătoriilor de vite, conduse de un vechil și un vătaf, care au la rîndul lor sub ordine patru argați la fiecare mie de capete.

Acești oameni duc o viață de păstori biblici; turmele lor sînt atît de numeroase, poate mai numeroase decît acelea care mișunau altădată pe cîmpiile Mesopotamiei. Dar aici păstorul nu are familie, și marii «estancieros»[1] ai pampasului au toate apucăturile grosolane ale negustorilor de vite, semănînd prea puțin cu păstorii timpurilor biblice. Toate acestea le explică foarte bine tovarășilor săi Paganel, care se și lansă apoi într-o discuție antropologică, plină de interes, asupra raselor. Ajunsese chiar să-l intereseze și pe maior, care nu se sfii să o mărturisească.

Paganel avu de asemenea prilejul să atragă atenția asupra unui curios efect de miraj, foarte obișnuit dealtfel în aceste șesuri întinse. De departe, numeroasele estancias semănau cu niște mari insule. Plopii și sălciile de la marginea lor păreau că se reflectă ca într-o apă limpede, care fugea din fața călătorilor; iluzia era atît de perfectă, încît ochiul nu se putea obișnui cu realitatea.

În timpul acestei zile de 6 noiembrie întîlniră mai multe estancias, precum și unul sau două «saladeros». Aici, vitele, după ce au fost îngrășate cu nutreț foarte hrănitor, așteaptă să fie înjunghiate. Saladero, așa cum îl arată numele, este locul unde se sărează carnea. Această muncă respingătoare începe la sfîrșitul primăverii. Măcelarii vin în ocoluri; prind animalele cu lasso-ul pe care-l mînuiesc foarte

---

[1] Proprietarii staulelor de vite (în limba spaniolă în text).

îndemînatic şi le duc în saladero; în acest loc, boii, taurii, vacile şi oile sînt înjunghiate cu sutele, jupuite şi tăiate în bucăţi. Dar, adesea, taurii opun rezistenţă. Măcelarul se transformă atunci în toreador şi ştie să practice cu dibăcie şi această meserie periculoasă, ba chiar, trebuie s-o spunem, cu o sălbăticie puţin obişnuită. În totul, acest măcel oferă un spectacol înspăimîntător. Nimic mai respingător decît apropierea de acest abator. Din aceste oribile «măcelării» răzbate o atmosferă încărcată de duhori fetide, strigătele sălbatice ale jupuitorilor, lătratul sinistru al cîinilor, urletele prelungi ale animalelor muribunde, în timp ce vulturii uriaşi ai cîmpiei argentiniene, dînd năvală cu miile chiar de la douăzeci de leghe distanţă, îşi dispută cu măcelarii resturile calde încă ale victimelor lor. Dar în acest moment, saladeros-urile erau liniştite şi nepopulate. Nu sunase încă ceasul sinistrelor carnagii.

Thalcave iuţea pasul; voia să ajungă în aceeaşi seară la Fortul Independenţei. Caii, împodobiţi de stăpînii lor şi urmînd exemplul lui Thauka, zburau printre ierburile înalte. Se întîlneau multe ferme cu zidurile crenelate şi apărate de şanţuri adînci. Clădirea principală avea o terasă, de pe care locuitorii, organizaţi milităreşte, puteau trage împotriva banditilor. Glenarvan ar fi putut găsi acolo informaţiile trebuincioase, dar mai sigur era să ajungă la satul Tandil, de aceea nu se opriră. Trecură rîul los Huesos, printr-un vad, iar cîteva mile mai departe rîul Chapaleofu. În curînd, sierra Tandil îşi întinse la picioarele cailor covorul de iarbă al primelor ei pante, şi o oră mai tîrziu se ivi satul aşezat în fundul unei văi strîmte, străjuit de zidurile crenelate ale Fortului Independenţei.

Capitolul XXI

FORTUL INDEPENDENŢEI

Sierra Tandil se ridică la o mie de picioare deasupra nivelului mării; e un masiv primar, adică anterior oricăror forme organice şi metamorfice, în sensul că structura şi compoziţia i s-au modificat treptat sub influenţa căldurii interne. E formată dintr-o succesiune semicirculară de coline de gnais acoperite de iarbă măruntă. Districtul Tandil, numit astfel după muntele cu acelaşi nume, cuprinde tot sudul provinciei Buenos Aires şi este mărginit de un povîrniş care alungă înspre nord rîurile ce izvorăsc de pe pantele sale.

Districtul numără aproape patru mii de locuitori şi capitala lui e satul Tandil, aşezat la poalele culmilor sudice ale sierrei şi apărat de Fortul Independenţei: poziţia lui pe rîul Chapaleofu este destul de fericită şi are o caracteristică ce nu putea să scape lui Paganel: tîrgul era populat îndeosebi de basci francezi şi de colonişti italieni. Într-adevăr, Franţa a întemeiat primele aşezări străine în această regiune ce se întinde la sud de La Plata. Francezul Parchappe înălţă în 1828 Fortul Independenţei, destinat să protejeze ţinutul împotriva invaziilor indiene. Alcide d'Orbigny, un renumit savant, îl însoţise în această expediţie şi tot el a cunoscut, studiat şi descris cel mai bine toate ţările sudice ale Americii de Sud.

Satul Tandil e destul de important. Cu ajutorul «galeras»-urilor, mari căruţe cu boi perfect adaptate drumurilor de şes, se ajunge în douăsprezece zile la Buenos Aires; din această pricină, comerţul e destul de activ; satul vinde în oraş carnea din estancias, pastrama din saladeros ca şi produsele specifice ale industriei indiene: stofe de bumbac, ţesături de lînă şi obiecte din piele împletită, atît de căutate etc. În afară de cîteva case, destul de confortabile, Tandil are şi cîteva şcoli şi biserici.

Paganel, după ce le dădu aceste amănunte, mai spuse că aici vor afla neapărat unele lucruri care-i interesează: fortul, dealtfel, este totdeauna ocupat de un detaşament de trupe naţionale.

Glenarvan deşeuă caii, pe care îi adăposti în grajdul unei «fonda» destul de arătoase. Apoi, Paganel, maiorul, Robert şi el se îndreptară către Fortul Independenţei, sub conducerea lui Thalcave. După cîteva minute de urcuş, pe una din coamele sierrei, ajunseră la o intrare a fortului, destul de prost păzită de o santinelă argentiniană. Trecură dealtfel fără vreo dificultate, ceea ce dovedea o mare nepăsare sau o desăvîrşită siguranţă.

Cîţiva soldaţi făceau exerciţii pe esplanada fortului; dar cel mai în vîrstă dintre soldaţi avea douăzeci de ani şi cel mai tînăr, şapte. La drept vorbind, erau o duzină de copii şi de tineri care făceau scrimă destul de bine. Uniforma lor se compunea dintr-o cămaşă în dungi, strînsă în talie cu o curea de piele. Cît despre pantalonii lungi sau scurţi, sau măcar kilt-ul scoţian, nici pomeneală: clima dulce le permitea să poarte un costum relativ sumar. Iar Paganel îşi făcu o bună idee despre un guvern care nu se ruina cheltuind cu uniformele. Fiecare din aceşti băieţandri purta o puşcă cu capse şi o sabie; o sabie prea lungă şi o puşcă prea grea pentru ei. Toţi aveau faţa arsă de soare.

Caporalul-instructor care-i comanda semăna cu ei. Trebuia să fi fost, şi erau într-adevăr, doisprezece fraţi care defilau sub ordinele unui al treisprezecelea.

Paganel nu se mira; el cunoştea statistica argentiniană şi ştia că în ţara aceasta media de copii pe familie trece de nouă; dar se mira totuşi cînd îi văzu pe micii soldaţi mînuind armele după instrucţia francezilor şi executînd cu o precizie perfectă principalele mişcări ale şarjei în doisprezece timpi. Adesea chiar ordinele caporalului răsunau în limba maternă a savantului.

— Iată ceva curios, zise el.

Dar Glenarvan nu venise la Fortul Independenţei ca să privească nişte copii făcînd exerciţii militare, şi mai puţin încă pentru a se ocupa de naţionalitatea şi de originea lor. El nu lăsă deci vreme lui Paganel să se mire prea mult şi-l rugă să întrebe de comandantul garnizoanei. Paganel se execută şi unul din soldaţii argentinieni se îndreptă către o căsuţă care slujea de cazarmă.

După cîteva clipe apăru căpitanul în persoană. Era un om de cincizeci de ani, viguros, cu prestanţa unui adevărat militar, cu mustăţi mari, cu pometii obrajilor ieşiţi, cu părul cărunt şi cu privirea poruncitoare, bineînţeles atît cît îţi puteai da seama cercetîndu-l prin norii de fum ce-i pufăia dintr-o pipă scurtă. Mersul lui îi aminti lui Paganel ţinuta specifică a bătrînilor subofiţeri din patrie.

Thalcave, adresîndu-se comandantului, îl prezentă pe lordul Glenarvan şi pe tovarăşii săi. În timp ce vorbeau, comandantul nu încetă să-l privească pe Paganel cu o stăruinţă ce-l punea pe savant în încurcătură. Paganel nu ştia unde voia să ajungă militarul, şi era gata să-l întrebe, cînd acesta îi luă mîna şi fără nici o introducere îi spuse cu bucurie în glas, în limba geografului:

— Francez?

— Da, francez, răspunse Paganel.

— A încîntat, bun venit! Şi eu francez! repetă comandantul scuturînd braţele savantului cu o forţă îngrijorătoare.

— Unul din prietenii dumitale? îl întrebă maiorul pe Paganel.

— Te cred! răspunse acesta cu o anume mîndrie. Am prieteni în toate cele cinci părţi ale lumii.

Şi după ce-şi desprinse mîna cu o oarecare greutate din menghina vie ce i-o strivea, intră într-o conversaţie adîncă cu voinicul comandant. Glenarvan ar fi vrut să scoată şi el un cuvînt care să aibă vreo legătură cu problemele lor, dar militarul îşi povestea viaţa şi nu arăta deloc că ar avea intenţia să se oprească. Se vedea bine că acest om de treabă părăsise Franţa de foarte multă vreme; limba maternă nu-i mai era familiară şi uitase, dacă nu cuvintele, cel puţin cum să le lege. Vorbea aproape ca un negru din coloniile franceze. Într-adevăr, aşa cum vizitatorii lui nu întîrziară să afle, comandantul Fortului Independenţei era un sergent francez, vechi tovarăş al lui Parchappe.

De la întemeierea fortului, în 1828, nu-l mai părăsise şi acum îl comanda cu autorizaţia guvernului argentinian. Era un om de cincizeci de ani, un basc; se numea Manuel Ipharaguerre. După cum se vede, deşi nu era spaniol, scăpase totuşi cu viaţă. La un an de la venirea lui în această ţară, sergentul Manuel ceru să fie naturalizat, intră în armata argentiniană şi se căsători cu o indiană, care la sosirea lor tocmai alăpta doi gemeni de şase luni. Doi băieţi, bineînţeles, căci vrednica soţie a sergentului nu şi-ar fi permis să-i nască fete. Manuel nu concepea o altă situaţie decît aceea de militar şi nădăjduia să ofere republicii o companie întreagă de tineri soldaţi.

— Ai văzut? spuse el. Frumoşi! Buni soldaţi! José! Juan! Miquele! Pepe Pepe! Şapte ani! A şi început să mînuiască puşca!

Pepe, auzind că este lăudat, îşi lipi călcîiele şi prezentă arma cu o graţie perfectă.

— Va ajunge departe, adăugă sergentul. Ca mîine, maior, colonel, general de brigadă!

Sergentul Manuel se arătă încîntat că nu era contrazis nici în privinţa superiorităţii meseriei de militar, nici asupra viitorului ce-l rezervase progeniturii sale. Era fericit, şi,cum a spus Goethe, nimic din ceea ce ne face fericiţi nu e iluzie.

Toată povestea dură un sfert de ceas încheiat, aceasta spre marea mirare a lui Thalcave. Indianul nu înţelegea cum pot să iasă atîtea cuvinte dintr-un gîtlej. Nimeni nu-l întrerupse pe comandant. Dar cum şi un sergent, chiar francez, trebuie să tacă odată şi odată, Manuel amuţi pînă la urmă, nu fără a-i ruga pe oaspeţi să-l urmeze în casă. Aceştia, resemnaţi, primiră să fie prezentaţi doamnei Ipharaguerre, care părea un «om de ispravă», dacă această expresie din Lumea Veche se poate folosi pentru o femeie.

Pe urmă, după ce musafirii îi făcură în totul după voie, sergentul îşi întrebă oaspeţii cărui fapt se datora cinstea de a-i primi la el. Acum ori niciodată, trebuiau să se explice. Paganel îi povesti în franţuzeşte toată călătoria lor prin pampas şi isprăvi întrebîndu-l pentru ce părăsiseră indienii ţara.

— Ah... nimeni... răspunse sergentul, dînd din umeri. Într-adevăr... nimeni! Noi, aştia de aici, cu braţele încrucişate... nimic de făcut!

— De ce?

— Război.

— Război?

— Da, război civil!

— Război civil? reluă Paganel, care, fără să-şi dea seama, începu şi el să vorbească ca un negru din colonii.

— Da, război între paraguieni şi buenos-airesieni.

— Şi?
— Şi indienii, toţi nord, pe urmele generalului Flores. După pradă.
— Dar casicii?
— Casicii cu ei.
— Şi Catriel?
— Nu mai e Catriel.
— Şi Calfucura?
— Nici Calfucura.
— Şi Yanchetruz?
— Nu mai e Yanchetruz.

Răspunsul acesta i-l tălmăci lui Thalcave, care dădu din cap cu un aer aprobator. Într-adevăr, Thalcave nu ştia, sau uitase de războiul civil care avea să atragă mai tîrziu intervenţia Braziliei şi care decima pe atunci cele două partide ale republicii. Indienii au numai de cîştigat din aceste lupte interne. De aceea, sergentul nu se înşela atribuind părăsirea pampasului unui război civil care se ducea în nordul provinciilor argentiniene.

Dar evenimentul răsturna proiectele lui Glenarvan; planurile sale erau astfel zădărnicite. Într-adevăr, dacă Harry Grant era prizonierul casicilor, aceştia îl luaseră cu siguranţă cu ei pînă la graniţele de nord. În acest caz, cum să-l mai regăseşti? Trebuiau să pornească la o cercetare primejdioasă şi aproape inutilă pînă la graniţele de nord ale pampasului? Era o hotărîre gravă, care trebuia serios discutată.

Totuşi, mai trebuiau să pună o întrebare importantă sergentului, şi maiorul fu acela care se gîndi s-o facă, în timp ce prietenii lui priveau în tăcere.

Sergentul auzise oare vorbindu-se de nişte europeni prizonieri la casicii din pampas?

Manuel se gîndi cîteva clipe, ca unul care-şi adună amintirile.

— Da, spuse el, în sfîrşit.

— Ah! făcu Glenarvan, legîndu-se de o nouă speranţă.

Paganel, Mac Nabbs, Robert şi el îl înconjurară pe sergent.

— Vorbeşte! Vorbeşte! îi spuneau, aşteptîndu-i cu lăcomie cuvintele.

— Sînt cîţiva ani de atunci, răspunse Manuel, da... tocmai aşa... prizonieri europeni... dar niciodată văzut...

— Cîţiva ani, reluă Glenarvan, vă înşelaţi... Data naufragiului e precisă... *Britannia* s-a pierdut în iunie 1862... Sînt deci mai puţin de doi ani.

— O, mai mult, milord!

— Nu se poate! exclamă Paganel.

— Ba da! La naşterea lui Pepe... erau doi oameni.

— Nu, trei! spuse Glenarvan.

— Doi! replică sergentul cu un ton sigur.

— Doi? spuse Glenarvan foarte surprins. Doi englezi?

— Nu. Cine a zis englezi?... Un francez şi un italian!

— Un italian care a fost măcelărit de poiuşi? întrebă Paganel.

— Da! Şi am aflat apoi... francezul salvat.

— Salvat! strigă tînărul Robert, care-şi pusese toată nădejdea în spusele sergentului.

— Da, salvat, răspunse Manuel.

Toţi îl priveau pe savant, care se lovea peste frunte cu un aer deznădăjduit.

— Ah, înţeleg, spuse el în sfîrşit, totul e limpede, totul se explică.

— Despre ce e vorba? întrebă Glenarvan, pe cît de neliniştit, pe atît de nerăbdător.

— Prieteni, răspunse Paganel, apucîndu-l pe Robert de mîini, trebuie să ne resemnăm după o mare deziluzie. Am urmat un drum greşit. Nu e vorba de căpitan, ci de un italian, Marco Vazello, ucis într-adevăr de poiuşi, şi de unul din compatrioţii mei, care a întovărăşit ca prizonier de mai multe ori pe aceşti indieni pînă la malurile Colorado-ului şi care, după ce a scăpat, în sfîrşit, din mîinile lor, s-a întors în Franţa. Crezînd că sîntem pe urmele lui Harry Grant, am nimerit pe acelea ale tînărului Guinnard[1].

O linişte adîncă întîmpină această declaraţie. Greşeala era evidentă. Amănuntele date de sergent, naţionalitatea prizonierului, uciderea tovarăşului său, evadarea lui din mîinile indienilor, totul contribuia s-o facă şi mai evidentă.

Glenarvan privea nemulţumit spre Thalcave. Indianul luă atunci cuvîntul:

— N-aţi auzit niciodată vorbindu-se de trei englezi prizonieri? întrebă el pe sergentul francez.

— Niciodată! răspunse Manuel. S-ar fi aflat la Tandil... Aş şti şi eu... Nu, nu, aşa ceva...

După acest răspuns categoric, Glenarvan nu mai avea nimic de făcut în Fortul Independenţei. Prietenii lui şi el se retraseră, nu fără a-i mulţumi şi a-i strînge mîna sergentului.

---

[1] A. Guinnard a fost prizonier la indienii poiuşi timp de trei ani, între 1856—1859. A trecut prin grele încercări, pe care le-a suportat cu un curaj deosebit şi a reuşit în cele din urmă să scape, trecînd prin trecătoarea Upsallata. S-a reîntors în Franţa în 1861, fiind unul din colegii lui Paganel la Societatea de geografie. (N.A.)

Glenarvan era deznădăjduit pentru faptul că li se năruise orice speranță. Robert mergea alături de el fără să scoată un cuvînt, cu ochii umezi de lacrimi. Glenarvan nu găsea nici o vorbă ca să-l mîngîie. Paganel gesticula vorbind cu sine însuși. Maiorul nu-și descleșta buzele. Thalcave părea jignit în amorul lui propriu de indian, fiindcă rătăciseră pe un drum greșit. Totuși nimeni nu se gîndea să-i reproșeze o greșeală atît de scuzabilă.

Se întoarseră la fonda.

Seara, la masă, toți erau triști. Firește, nici unul dintre acești oameni curajoși și devotați nu regreta osteneala îndurată fără folos și atîtea primejdii prin care trecuseră. Dar fiecăruia i se spulberase într-o clipă orice nădejde de succes. Într-adevăr, puteau ei să-l mai întîlnească pe căpitanul Grant între sierra Tandil și mare? Nu. Sergentul Manuel ar fi fost cu siguranță informat dacă vreun prizonier ar fi căzut în mîinile vreunui trib indian pe țărmul Atlanticului. Un eveniment ca acesta nu putea scăpa atenției băștinașilor care străbat regulat drumul dintre Tandil și Carmen, pentru a face negoț la gurile lui Rio Negro. Și traficanții din cîmpia argentiniană își comunică tot ce află. Călătorii nu mai aveau de luat decît o singură hotărîre: să ajungă, și asta cît mai repede, la *Duncan*, la întîlnirea hotărîtă în golful Medano.

În acest timp, Paganel îi ceruse lui Glenarvan documentul căruia cu toții îi dăduseră crezare, rătăcind atîta cu cercetările lor. Îl reciti cu o furie ce abia și-o putea ascunde, căutînd să-i smulgă o nouă interpretare.

— Documentul e totuși limpede! repeta Glenarvan. Explică în modul cel mai categoric naufragiul căpitanului și locul captivității!

— Ei bine, nu! răspunse geograful bătînd cu pumnul în masă. De o sută de ori nu! De vreme ce Harry Grant nu e în pampas, el nu e în America. Și unde este trebuie să ne spună documentul, și ne-o va spune, prieteni, de nu, nu mai sînt eu Jacques Paganel!

Capitolul XXII

NĂVALA APELOR

O sută cincizeci de mile despart Fortul Independenței de malurile Atlanticului. Fără întîrzieri neprevăzute, care erau prea puțin probabile, Glenarvan trebuia să ajungă la *Duncan* în patru zile. Dar să se întoarcă pe bord fără căpitanul Grant, după ce dăduseră greș cu

investigațiile, iată un gînd cu care nu se putea împăca. De aceea, a doua zi nici nu se gîndi să dea ordinul de plecare. Maiorul își luă asupra lui această sarcină; puse să se înșeueze caii, să se reînnoiască proviziile, să stabilească popasuri în drum. Datorită lui, la ora opt dimineața, mica trupă coborî văile acoperite cu iarbă ale sierrei Tandil.

Glenarvan, cu Robert alături de el galopau fără a scoate un cuvînt. Caracterul îndrăzneț și hotărît al lordului nu-i îngăduia acestuia să accepte liniștit un eșec; inima îi bătea să-i aprindă pieptul, capul îi ardea. Paganel, sîcîit de această idee, întorcea documentul cînd pe față, cînd pe dos, cînd în sus, cînd în jos, doar să afle ceva nou. Thalcave, mut, îl lăsa pe Thauka să-l ducă unde vrea el. Maiorul, fără să-și fi pierdut încrederea, rămînea la postul lui, ca un om pe care nimic nu-l putea descuraja. Tom Austin și cei doi marinari împărtășeau durerea celorlalți. La un moment dat, un iepure fricos țîșni peste drum. Marinarii scoțieni, superstițioși, se priviră.

— Semn rău, zise Wilson.

— Da, la noi în Highlands, îi răspunse Mulrady.

— Ce e rău în Highlands nu-i bun nici aici, declară cu siguranță Wilson.

Spre amiază, călătorii trecuseră de sierra Tandil și se găseau din nou în șesurile complet netede, care se întind pînă la mare. La fiecare pas, rîuri limpezi udau ținutul rodnic și se pierdeau în mijlocul pășunilor bogate. Pămîntul își redobîndise linia orizontală normală, ca oceanul după furtună. Ultimii munți ai pampasului argentinian fuseseră lăsați în urmă și preria monotonă oferea cailor un bogat covor de verdeață.

Timpul fusese frumos pînă atunci. Dar în ziua aceea, cerul luă o înfățișare care-i îngrijoră puțin pe călători. Masele de aburi, iscate de căldura zilelor din ajun și strînse în nori deși, promiteau să se reverse în ploi torențiale. Dealtfel, vecinătatea Atlanticului și vîntul de vest, care e stăpîn deplin aici, făceau deosebit de umedă clima acestui ținut. Acest fapt se vedea din abundența și rodnicia pășunilor, din verdele lor închis. Totuși, în acea zi, norii nu s-au spart și seara, după un drum de patruzeci de mile, parcurs cu ușurință, caii se opriră pe malul unor «canadas», adînci șanțuri naturale pline cu apă. Nicăieri vreun adăpost natural. Poncio-urile le slujiră de cort și totodată de pături; toți adormiră sub cerul amenințător, dar care se mărgini, din fericire, numai la amenințări.

A doua zi, pe măsură ce cîmpia cobora, apele subterane își trădară și mai mult prezența; umiditatea ieșea prin toți porii pămîntului. În curînd, lacuri mari, unele destul de adînci, altele abia începînd

să se formeze, tăiau drumul ce ducea spre răsărit. Cîtă vreme nu întîlniră decît «lagunas», pînze de apă bine delimitate şi fără plante acvatice, caii putură să-şi taie drum cu uşurinţă; dar mult mai greu se descurcară cu mlaştinile mişcătoare numite «penganos»; ierburi înalte li se împleteau pe picioare, nimic nu te prevenea, trebuia să fi intrat în ele ca să le recunoşti.

În aceste mlaştini şi-au găsit mulţi moartea. Într-adevăr, Robert, care o luase înainte cu o jumătate de milă, se întoarse în galop, strigînd:

— Domnule Paganel, domnule Paganel, o pădure de coarne de animale!

— Ce? răspunse savantul. Ai dat de o pădure de coarne?

— Da, sau cel puţin un crîng!

— Un crîng? Visezi, băiete! replică Paganel, dînd din umeri.

— Nu visez, reluă Robert, veţi vedea îndată! Uite o ţară ciudată, se seamănă coarne, care cresc ca şi grîul! Aş vrea să le cunosc sămînţa.

— Se pare că vorbeşti serios, spusă maiorul.

— Da, domnule maior, veţi vedea.

Robert nu se înşelase şi, în curînd, se găsiră cu toţii în faţa unui imens cîmp de coarne, regulat plantate, care se întindea cît vedeai cu ochii. Era un adevărat hăţiş mărunt şi des, dar ciudat.

— Ei, vedeţi? spuse Robert.

— Iată ceva ciudat! răspunse Paganel, întorcîndu-se spre indian şi cerîndu-i o lămurire.

— Coarnele ies din pămînt, spuse Thalcave, dar boii sînt dedesubt.

— Ce? strigă Paganel. O cireadă întreagă e îngropată în noroi?

— Da, zise patagonezul.

Într-adevăr, o cireadă uriaşă îşi găsise moartea sub pămîntul acesta desfundat de copitele vitelor; sute de boi pieriseră astfel, unul lîngă altul, înăbuşiţi în mocirlă. Faptul acesta, care se întîmpla uneori în cîmpia argentiniană, nu putea fi ignorat de indian şi era un avertisment de care trebuiau să ţină seama. Înconjurară hecatomeca imensă, care ar fi satisfăcut şi pe cei mai pretenţioşi zei din antichitate, şi, într-o oră, cîmpul de coarne rămase cu două mile în urma lor.

Thalcave privi cu o oarecare neliniştе această stare de lucruri care-i păru neobişnuită. Se oprea adesea şi se înălţa în scări. Statura sa înaltă îi îngăduia să cuprindă cu privirea un vast orizont; dar nevăzînd nimic ce ar fi putut să-l lumineze, îşi relua de îndată drumul. După o milă iar se oprea, apoi, abătîndu-se din drum, mergea cîteva mile cînd înspre nord, cînd înspre sud şi se reîntorcea în fruntea trupei, fără să mai spună nici ce spera, nici de ce se temea. Această manevră repetată de mai multe ori îl mira pe Paganel şi îl intriga pe

Glenarvan. Savantul a fost rugat să-l întrebe pe indian, lucru pe care îl şi făcu.

Indianul îi răspunse că se mira văzînd cîmpia îmbibată de apă. Niciodată, după cît ştia şi de cînd practica meseria de călăuză, nu a călcat pe un pămînt atît de jilav. Chiar în anotimpul ploios, pămîntul argentinian oferă totdeauna poteci practicabile.

— Dar care să fie pricina acestei umidităţi crescînde? întrebă Paganel.

— Nu ştiu, răspunse indianul. Şi chiar dac-aş şti!...

— Rîurile sierrelor umflate de ploi nu se revarsă niciodată?

— Uneori.

— Acum s-ar putea?

— S-ar putea! spuse Thalcave.

Paganel trebui să se mulţumească cu acest răspuns dat pe jumătate şi-i comunică lui Glenarvan rezultatul conversaţiei.

— Şi ce ne sfătuieşte Thalcave? spuse Glenarvan.

— Ce-i de făcut? îl întrebă Paganel pe patagonez.

— Să mergem repede, îi sfătui indianul.

Uşor de spus, greu de făcut. Caii, mergînd pe un pămînt ce aluneca sub picioare, oboseau repede; depresiunea era din ce în ce mai mare. Această parte a şesului putea fi comparată cu o imensă groapă în care apele ce năvăleau înăuntru creşteau simţitor. Trebuiau deci să treacă fără întîrziere de aceste terenuri mai joase decît nivelul mării, pe care o inundaţie le-ar fi transformat imediat în lacuri.

Iuţiră pasul. Dar parcă apa care se scurgea pe sub picioarele cailor nu era de ajuns, deoarece către ora două se deschiseră zăgazurile cerului şi torentele unei ploi tropicale se revărsară pe cîmpie. Acum era cel mai bun prilej de a te purta ca un adevărat filozof. Nu aveai nici un mijloc de a te sustrage potopului şi cel mai bun lucru era să-l primeşti cu stoicism. De pe poncio-urile călătorilor apa curgea şiroaie, iar de pe pălării le picura pe faţă, ca de pe nişte acoperişuri cu jgheaburile înfundate. De marginea şeilor atîrnau şuviţe neîntrerupte de apă. Călăreţii, stropiţi cu noroiul împroşcat de copitele cailor, călăreau într-un dublu potop, care venea în acelaşi timp şi din pămînt, şi din cer.

Astfel ajunseră seara, uzi pînă la piele şi rupţi de oboseală, la un rancio ca vai de lume. Numai nişte oameni puţin pretenţioşi i-ar fi putut da numele de adăpost şi numai nişte călători la strîmtoare, care n-ar fi avut încotro, ar fi consimţit să se adăpostească în el. Dar Glenarvan şi tovarăşii săi n-aveau de ales. Se ghemuiră deci în acest bordei părăsit, pe care l-ar fi refuzat şi cel mai sărac indian din pampas. Aprinseră, nu fără greutate, un foc slab din ierburi, care

dădea mai mult fum decît căldură. Afară, rafalele de ploaie se năpusteau năvalnic şi prin stuful putred străbăteau stropi mari. Dacă nu se stinse de douăzeci de ori focul din vatră, aceasta se datora lui Mulrady şi Wilson, care de douăzeci de ori luptară împotriva torentului năvalnic. În timpul cinei, care fu pe sponci şi puţin consistentă, călătorii erau trişti. Le lipsea cu totul pofta de mîncare. Numai maiorul nu pierdu nici o îmbucătură. Impasibilul Mac Nabbs plutea deasupra evenimentelor. Cît despre Paganel, în calitatea sa de francez, încercă să glumească. Dar nu izbuti.

— Glumele mele au intrat la apă, nu mai merg, recunoscu el însuşi.

Totuşi, neavînd altceva mai bun de făcut decît să doarmă, fiecare căută să-şi uite osteneala într-o clipă de somn. Noaptea fu îngrozitoare. Scîndurile rancio-ului trosneau, gata să se rupă; rancio-ul se apleca sub bătaia vîntului şi ameninţa s-o ia din loc la fiecare răbufnire; nenorociţii de cai erau afară, expuşi tuturor toanelor nemiloase ale cerului, ca şi stăpînii lor, care nu sufereau mai puţin în bordei. Totuşi, în cele din urmă, îi cuprinse somnul. Întîi pe Robert, care, închizînd ochii, îşi lăsă capul pe umărul lordului Glenarvan şi, mai apoi, pe toţi ceilalţi.

Noaptea se sfîrşi fără accidente. Se treziră la chemarea lui Thauka: calul veghease toată noaptea, şi acum necheza izbind puternic cu copita în peretele rancio-ului. În lipsa lui Thalcave, ştia la nevoie să dea el semnalul de plecare. Îi datorau prea mult ca să nu-l asculte, de aceea-l urmară. Ploaia nu mai era atît de deasă. Pe argila-impermeabilă însă se formaseră mocirle, bălţi şi chiar lacuri, pînze de apă numite «banados», a căror adîncime îţi rezervă adesea surprize. Paganel, consultînd harta, se gîndi, nu fără dreptate, că rîurile Granade şi Vivarota, ce-şi adună de obicei apele din această cîmpie, trebuiau să se fi contopit într-o albie lată de cîteva mile.

Fură nevoiţi să iuţească pasul la maximum. Era în joc salvarea tuturor. Dacă inundaţia creştea, unde aveau să se adăpostească? La orizont nu se vedea nici un punct mai ridicat, iar pe cîmpie apele năvăleau repede, într-un puhoi nestăvilit.

Dădură pinteni cailor, ca să meargă şi mai iute. Thauka mergea în frunte şi ar fi meritat pe deplin numele de «cal de mare»; trecea prin apă ca şi cum ar fi fost în elementul lui natural.

Către ora zece dimineaţa, calul începu deodată să dea semne de mare nelinişte. Se întorcea adesea către şesurile jilave din sud; nechezatul i se prelungea şi nările lui adulmecau repede şi lacom aerul tare. Se cabra cu îndărătnicie. Thalcave, pe care săriturile calului nu-l puteau azvîrli din şa, îl stăpînea totuşi cu greutate. Îi strînsese atît

de tare zăbala, încît din bot îi curgea sînge, amestecîndu-se cu spuma de la gură; şi totuşi, animalul înfuriat nu se liniştea; dac-ar fi fost liber, stăpînul simţea bine că ar fi zbughit-o înspre nord, cît îl ţineau picioarele.

— Ce tot are Thauka? întrebă Paganel. L-au muşcat lipitorile astea atît de lacome din apele argentiniene?

— Nu, răspunse indianul.

— I-e teamă atunci de vreo primejdie?

— Da, a simţit primejdia.

— Ce-o fi oare?

— Nu ştiu.

Dacă ochiul nu putea să vadă încă primejdia pe care o ghicea Thauka, urechea putea s-o distingă. Într-adevăr, un murmur surd, asemănător zgomotului refluxului, se auzea dincolo de orizont. Vîntul sufla în rafale încărcate cu o pulbere lichidă; păsările, fugind dinaintea unui fenomen necunoscut lor, săgetau aerul cu repeziciune; caii, cu picioarele jumătate în apă, simţeau primele valuri ale curentului de apă. În curînd, un zgomot asurzitor de mugete, nechezat, behăituri răsună la numai o jumătate de milă înspre sud şi deodată se iviră turme nesfîrşite, care, căzînd şi ridicîndu-se iar, grăbindu-se într-un amestec pestriţ de animale înfricoşate, alergau cu o iuţeală înspăimîntătoare. Abia putură să le deosebească în mijlocul vîrtejurilor de apă ridicate în fuga lor. O sută de balene din cele mai mari n-ar fi tulburat cu atîta violenţă valurile oceanului.

— Anda, anda![1] strigă Thalcave cu o voce răsunătoare.

— Ce e? spuse Paganel.

— Vin apele! Vin! răspunse Thalcave dînd pinteni calului şi mînîndu-l spre nord.

— Inundaţie! strigă Paganel. Şi tovarăşii săi, cu Paganel în frunte, zburară pe urmele lui Thauka.

Era şi timpul. Într-adevăr, la cinci mile spre sud, un puhoi mare şi lat se revărsă peste cîmpie, transformînd-o în ocean. Ierburile înalte dispăreau ca secerate, tufe de mimoza smulse de curent pluteau în voia valurilor, formînd mici insule plutitoare. Puhoiul de apă se răspîndea în pînze dese, de o putere de nestăvilit. Fără îndoială că apa rupsese «barrancas»-urile marilor fluvii din pampas şi poate că apele Colorado-ului dinspre nord şi ale lui Rio Negro dinspre sud se uneau acum în aceeaşi albie.

Puhoiul semnalat de Thalcave venea cu iuţeala unui cal de curse.

---

[1] Repede (în limba spaniolă în text).

— Vin apele! Vin! răspunse Thalcave

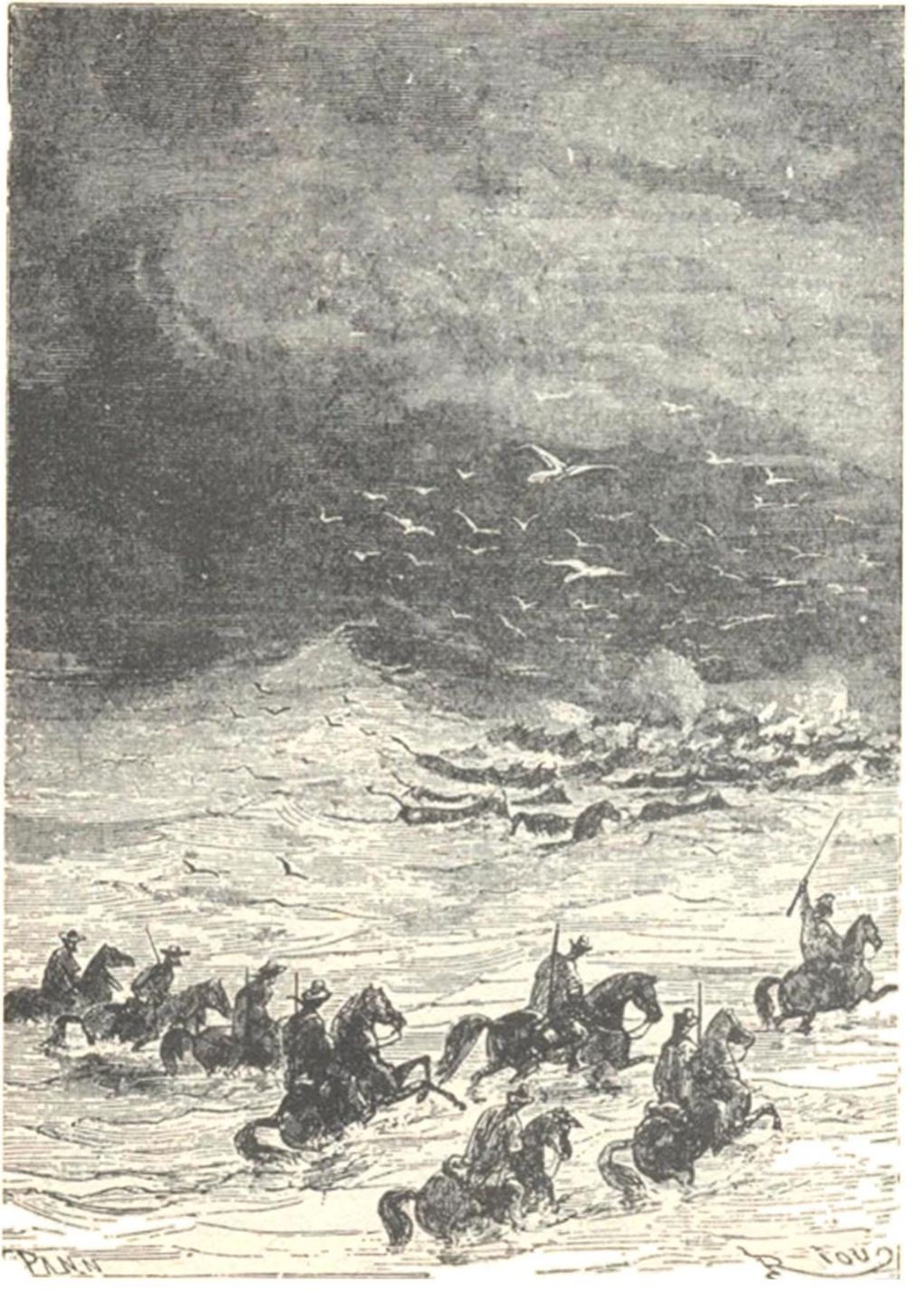

Călătorii fugeau dinaintea lui aidoma norului gonit de furtună. Ochii lor căutau zadarnic un loc de refugiu. La orizont, cerul şi apa se confundau. Caii, înnebuniţi de spaimă, goneau într-un galop halucinant şi călăreţii abia se puteau ţine în şa. Glenarvan se uita adesea îndărăt.

«Ne ajung apele», gîndea el.

— Anda, anda! striga Thalcave.

Călătorii dădeau pinteni şi mai vîrtos nenorocitelor animale. Din trupurile lor, rănite de lovituri, curgea un sînge roşu-aprins, lăsînd pe apă lungi şuviţe. Se poticneau în crăpăturile adînci ale pămîntului. Se încurcau în ierburile ascunse. Cădeau. Se ridicau. Cădeau din nou. Iar se ridicau. Nivelul apelor creştea văzînd cu ochii. Valuri puternice vesteau asaltul acestui puhoi, care-şi arăta ameninţător creasta înspumată la mai puţin de două mile distanţă. Un sfert de ceas se prelungi această luptă împotriva celui mai temut element al naturii. Fugarii nu-şi putuseră da seama de distanţa parcursă, dar, judecînd după repeziciunea cu care fugeau, trebuia să fi parcurs mile. Acum însă, caii, pînă la piept în apă, nu mai înaintau decît cu foarte mare greutate. Glenarvan, Paganel, Austin şi toţi ceilalţi se crezură naufragiaţi, părăsiţi. Caii începeau să piardă pămîntul de sub copite şi şase picioare de apă erau de ajuns ca să-i înece.

Trebuie să renunţăm la descrierea îngrozitoarei spaime a celor opt oameni căzuţi pradă puhoaielor. Se simţeau neputincioşi împotriva acestor cataclisme ale naturii, ce depăşeau cu mult forţele omeneşti. Salvarea nu mai depindea de ei.

Cinci minute mai tîrziu caii înotau; curentul singur îi tîra cu o neasemuită violenţă şi cu o iuţeală egală cu cel mai rapid galop, care trebuie să fi depăşit douăzeci de mile pe oră.

Părea zadarnică orice speranţă, cînd deodată vocea maiorului se auzi:

— Un copac!

— Un copac? strigă Glenarvan.

— Acolo, acolo! răspunse Thalcave şi cu degetul arătă spre nord; la vreun kilometru şi jumătate se înălţa singuratic, din mijlocul apelor, un fel de nuc.

Tovarăşii săi n-aveau nevoie să fie îmboldiţi. Trebuiau să ajungă cu orice preţ la copacul care li se oferea atît de neaşteptat. Caii nu-l puteau ajunge, e adevărat, dar oamenii cel puţin puteau fi salvaţi. Curentul îi ducea. În clipa aceea, calul lui Tom Austin necheză înăbuşit şi se scufundă. Stăpînul îşi trase picioarele din scări şi începu să înoate cu putere.

— Agaţă-te de şaua mea! îi strigă Glenarvan.

Thanka se depărta cu repeziciune

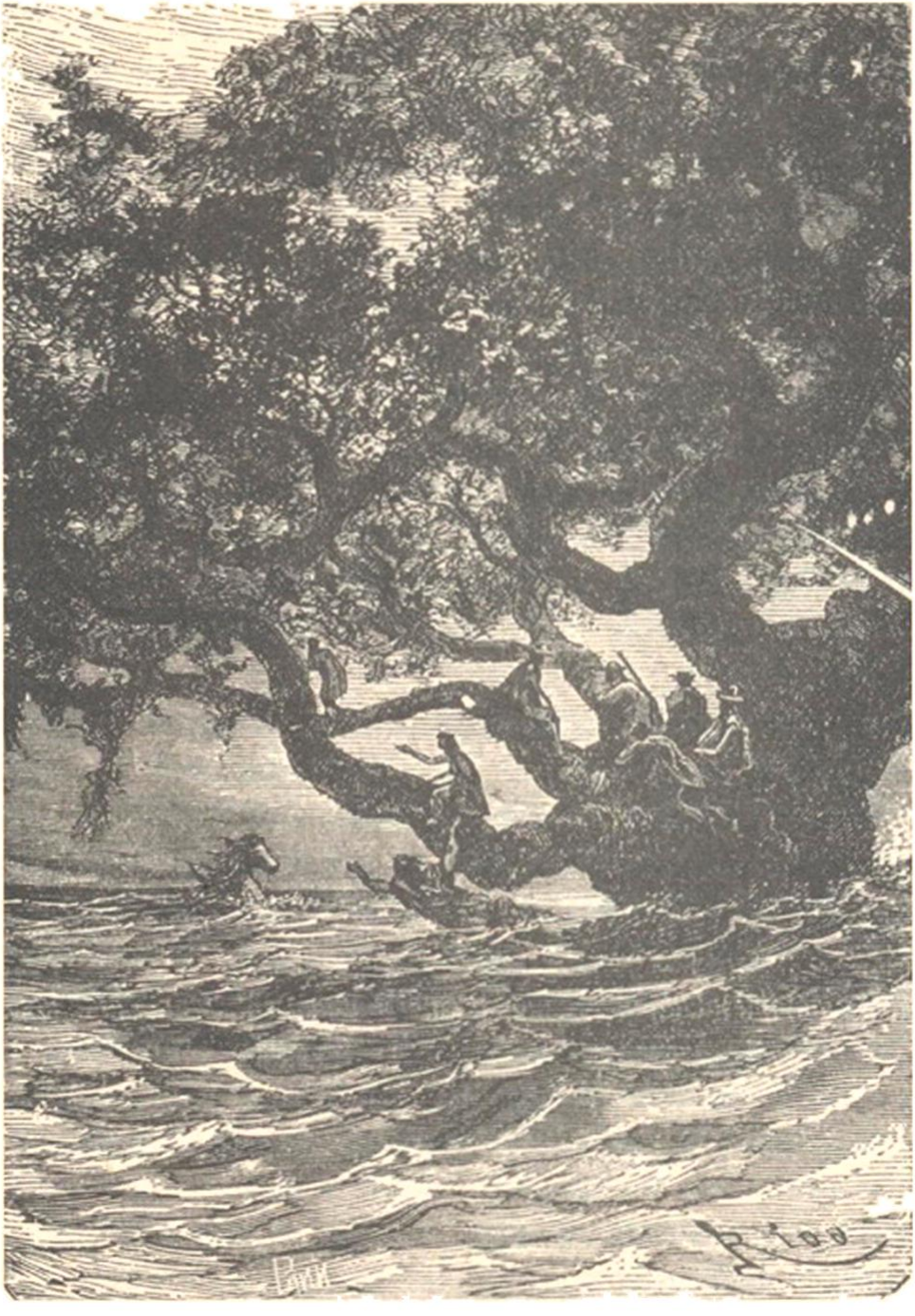

— Mulțumesc, milord, răspunse Tom Austin, am două brațe puternice.

— Calul tău, Robert? întrebă Glenarvan, întorcîndu-se spre tînărul Robert.

— Merge, milord, merge, înoată ca un pește!

— Atenție! strigă maiorul cu o voce puternică.

Abia rostise cuvîntul, că puhoiul uriaș îi și ajunse. Un val monstruos, înalt de patruzeci de picioare, se revărsă peste fugari cu un zgomot înspăimîntător. Oameni și animale dispărură într-un vîrtej de spumă. O masă lichidă, cîntărind mai multe milioane de tone, îi rostogolea în apele ei furioase. Cînd unda trecu, reveniră la suprafața apei și se numărară în grabă. Erau toți, dar caii, în afară de Thauka, pe care-l încălecase indianul, dispăruseră pentru totdeauna.

— Haide, ține-te bine! repetă Glenarvan, care-l susținea pe Paganel cu o mînă și înota cu cealaltă.

— Merge, merge, răspunse vrednicul savant, și chiar nu-mi displace...

Ce nu-i displăcea? Nu o aflară niciodată, căci bietul om fu nevoit să înghită sfîrșitul frazei împreună cu o jumătate de litru de apă noroioasă. Maiorul înainta calm, tăind apa cu mișcări regulate, care ar fi stîrnit invidia chiar a unui înotător de forță. Marinarii se strecurau ca marsuinii în elementul lor. Iar Robert, agățat de coama lui Thauka, se lăsa dus de el. Thauka tăia apele cu putere și se menținea instinctiv în direcția copacului, înspre care, dealtfel, îi ducea și curentul.

Nu-i mai despărțea de copac decît douăzeci de brațe (vreo douăzeci și unu de metri). În cîteva clipe, toți ajunseră la el. Din fericire, căci, dacă n-ar fi nimerit acest adăpost, ar fi pierdut posibilitatea de salvare și desigur toți ar fi fost înghițiți de valuri.

Apa se ridica pînă la partea de sus a trunchiului, tocmai pînă la locul de unde pornesc crengile. Le veni deci ușor să se agațe. Thalcave, părăsindu-și calul și ridicîndu-l pe Robert, se cățără cel dintîi; în curînd brațele lui puternice așezară la loc sigur pe înotătorii epuizați. Dar Thauka, tîrît de curent, se depărta cu repeziciune. Își întorcea capul spre stăpînul lui și, clătinîndu-și coama lungă, îl chema nechezînd.

— Îl părăsești? îl întrebă Paganel pe Thalcave.

— Eu? strigă indianul.

Și aruncîndu-se în apele furioase reapăru la vreo zece-doisprezece metri departe de copac. Peste cîteva clipe, brațul i se prindea de gîtul lui Thauka. Și cal și călăreț erau duși de ape în zarea cețoasă dinspre nord.

Capitolul XXIII

VIAŢĂ DE PASĂRE

Copacul unde Glenarvan şi tovarăşii săi se refugiaseră semăna cu un nuc. Avea ca şi nucul frunzele lucioase şi rotunjite. În realitate era un «ombu» care creştea izolat în şesurile argentiniene. Copacul acesta, cu trunchiul răsucit şi uriaş, e fixat în pămînt nu numai prin rădăcinile lui groase, dar şi prin lăstari puternici, care îl leagă de pămînt şi mai trainic. De aceea şi rezistase el puhoiului care-l asaltase.

Ombu-ul avea o sută de picioare în înălţime şi putea acoperi cu umbra lui o suprafaţă de vreo sută douăzeci de metri. Tot eşafodajul se sprijinea pe trei crengi mari, care se despărţeau din trunchiul lat de şase picioare. Două din ramuri se ridicau aproape perpendicular şi susţineau imensa umbrelă a frunzişului, ale cărui ramuri încrucişate, amestecate şi împletite ca de mîna unui împletitor de coşuri, formau un adăpost de nepătruns.

A treia creangă, dimpotrivă, se întindea aproape orizontal deasupra apelor care mugeau, aşa încît frunzele erau în apă; ea forma un cap înaintat al acestei insule de verdeaţă înconjurată de un ocean. Se puteau mişca în voie în acest copac uriaş. Frunzişul desfăcut în cerc lăsa spaţii mari, goale, adevărate luminişuri cu aer suficient şi proaspăt. Văzînd crengile ridicîndu-şi pînă la nori ramurile nenumărate şi legate una de alta cu liane parazite, printre care se furişau razele de soare, ai fi spus că într-adevăr trunchiul acestui copac ducea singur în spate o întreagă pădure.

La sosirea fugarilor, o sumedenie de păsări îşi luară zborul de pe ramurile înalte, protestînd prin strigăte împotriva unei uzurpări de domiciliu atît de flagrante. Păsările, care şi ele căutau un adăpost pe acest ombu singuratic, erau aici cu sutele; mierle, grauri, «isacas», «hilgueros» şi mai ales picaflori, păsări-muşte, viu colorate; cînd zburară, păru că vîntul vrea să despoaie copacul de toate florile lui.

Aşa se prezenta locuinţa pe care o găsise mica trupă a lui Glenarvan. Tînărul Grant şi îndemînaticul Wilson, de cum se urcară în copac, se grăbiră să se caţere pînă la ramurile cele mai înalte. Li se zări atunci capul ieşind prin bolta de verdeaţă. Din acest punct, privirea îmbrăţişa un orizont vast. Oceanul, creat prin inundaţie, îi înconjura din toate părţile şi privirile, oricît de departe ajungeau, nu întîlneau nici un petic de pămînt; nici un copac nu ieşea din şesul lichid; numai ombu-ul, solitar, în mijlocul apelor revărsate, fremăta sub loviturile valurilor. Din depărtare, curgînd dinspre sud spre

nord, treceau trunchiuri dezrădăcinate duse de curentul năvalnic, crengi răsucite, acoperişuri de stuf smulse de pe bordeiele distruse, grinzi furate de apă din acoperişurile estancias-urilor, cadavre de animale înecate, piei însîngerate şi, pe un copac ce se clătina, o întreagă familie de jaguari, care răgeau şi-şi înfigeau ghearele în pluta lor fragilă. Ceva mai departe, un punct negru, care aproape nu se mai vedea, atrase atenţia lui Wilson. Era Thalcave şi credinciosul său Thauka, dispărînd în zare.

— Thalcave, prietene Thalcave! strigă Robert, întinzînd mîna spre curajosul patagonez.

— Va scăpa, domnule Robert, răspunse Wilson. Dar hai să mergem lîngă milord.

O clipă mai tîrziu, Robert Grant şi marinarul coborîră cele trei etaje de ramuri şi se găsiră din nou la capătul trunchiului. Glenarvan, Paganel, maiorul, Austin şi Mulrady erau aşezaţi aici călare sau agăţaţi, fiecare după cum se pricepea. Wilson le povesti ce-au văzut din vîrful ombu-ului. Toţi erau de părere că Thalcave va scăpa. Singurul punct nelămurit era dacă Thalcave îl va salva pe Thauka, sau Thauka pe Thalcave. Situaţia oaspeţilor de pe ombu era fără îndoială mult mai alarmantă. Copacul va ceda cu siguranţă puterii curentului, iar inundaţia crescîndă putea înghiţi şi ramurile înalte, căci depresiunea solului făcea din această parte a cîmpiei un rezervor adînc. Prima grijă a lui Glenarvan fu deci să stabilească, cu cîteva crestături, puncte de reper, care să le îngăduie să observe diferenţele de nivel ale apei. Nivelul apei se stabilise. Se părea că nu mai creşte. Ceea ce îi mai liniştea.

— Şi acum, ce vom face? întrebă Glenarvan.

— Ne vom face cuibul, ce naiba! răspunse vesel Paganel.

— Să ne facem cuibul! exclamă Robert.

— Fireşte, băiatul meu, şi vom trăi viaţa păsărilor, de vreme ce nu putem trăi viaţa peştilor.

— Bine, spuse Glenarvan, dar cine ne va aduce merinde-n cioc?

— Eu, răspunse maiorul.

Toate privirile se îndreptară spre Mac Nabbs; maiorul se aşezase confortabil într-un fotoliu natural, format din două ramuri flexibile şi cu o mînă întinse desagii lui muiaţi, dar încă plini.

— Ah, Mac Nabbs, exclamă Glenarvan, te recunosc perfect! Te gîndeşti la toate, chiar în împrejurări în care oricine uită totul.

— De vreme ce hotărîsem să nu ne înecăm, răspunse maiorul, nu aveam intenţia să murim de foame.

— M-aş fi gîndit şi eu la asta, spuse naiv Paganel, dar sînt atît de distrat!

— Şi ce conţin desagii? întrebă Tom Austin.

— Hrană pentru şapte oameni, timp de două zile, îi informă Mac Nabbs.

— Bine, spuse Glenarvan, sper că apa va scădea destul de mult în douăzeci şi patru de ore.

— Sau că noi vom găsi un mijloc să punem iar piciorul pe pămînt, replică Paganel.

— Prima noastră datorie este să mîncăm, spuse Glenarvan.

— După ce mai întîi ne vom fi uscat, observă maiorul.

— Dar de unde foc? interveni Wilson.

— Ei bine, trebuie să facem foc, hotărî Paganel.

— Unde?

— La capătul trunchiului, ce naiba!

— Cu ce?

— Cu crengi uscate pe care le vom tăia din copac.

— Dar cum să le aprindem? întrebă Glenarvan. Iasca noastră parcă e un burete muiat.

— Ne vom descurca şi fără ea, răspunse Paganel, puţin muşchi uscat, o rază de soare, lentila ocheanului meu şi veţi vedea la ce foc ne vom încălzi. Cine se duce după lemne în pădure?

— Eu! exclamă Robert. Şi, urmat de prietenul său Wilson, dispăru ca o pisică în desişurile copacului. În timp ce ei lipseau, Paganel găsi muşchi uscat în cantitate suficientă. Cu ajutorul unei raze de soare şi al lentilei, aprinse fără greutate această materie combustibilă, aşezată pe un strat de frunze jilave în trifurcarea crengilor mari ale ombu-ului. Era o vatră naturală, care nu prezenta nici o primejdie de incendiu. Wilson şi Robert se întoarseră în curînd cu un braţ de lemne uscate, pe care le aruncară peste muşchi. Paganel se aşeză deasupra vetrei, cu picioarele desfăcute, apoi aplecîndu-se şi ridicîndu-se repede produse cu ajutorul poncio-ului un puternic curent de aer. Lemnele se aprinseră şi în curînd o flacără frumoasă se ridică pe vatra improvizată. Fiecare se uscă cum îi veni mai bine, în timp ce poncio-urile agăţate de crengi se legănau în bătaia vîntului; apoi luară masa, drămuindu-şi porţiile, căci trebuiau să se gîndească şi la ziua următoare; imensul bazin cu apă avea să se golească poate mai încet decît nădăjduia Glenarvan, şi proviziile erau foarte puţine. Ombu-ul nu avea nici un fruct, dar din fericire putea oferi o mare cantitate de ouă proaspete, aflate în numeroasele cuiburi care se găseau între ramuri, fără să punem la socoteală şi păsările cărora le aparţineau cuiburile. Toate aceste resurse nu erau deloc de dispreţuit.

Acum, în ipoteza unei şederi mai îndelungi, trebuiau să se instaleze mai confortabil.

— Fiindcă bucătăria şi sufrageria sînt la parter, spuse Paganel, noi ne vom culca la primul etaj; casa e mare, chiria nu e scumpă: nu trebuie să ne jenăm. Văd acolo sus nişte leagăne naturale în care, legîndu-ne bine, vom dormi ca în cele mai bune paturi din lume. N-avem de ce să ne temem; dealtfel, cîte unul din voi va sta de veghe şi sîntem destui ca să respingem orice animal sălbatic sau chiar o flotă a indienilor.

— Nu ne lipsesc decît armele, spuse Tom Austin.

— Eu am pistoalele mele, anunţă Glenarvan.

— Şi eu pe ale mele, răspunse Robert.

— La ce bun, reluă Tom Austin, dacă domnul Paganel nu găseşte mijlocul de a fabrica praf de puşcă?

— E inutil, răspunse Mac Nabbs, arătînd o cutie în bună stare.

— De unde o ai, domnule maior? întrebă Paganel.

— De la Thalcave. El s-a gîndit că ne-ar putea fi de folos şi mi-a dat-o înainte de a sări în ajutorul lui Thauka.

— Viteaz şi generos indian! exclamă Glenarvan.

— Da, răspunse Tom Austin. Dacă toţi patagonezii sînt pe măsura lui, atunci mă închin în faţa Patagoniei!

— Vă rog să nu uitaţi calul! spuse Paganel. Sînt aşa de legaţi, încît ori mă înşel de-a binelea, ori îi vom revedea, unul purtîndu-l pe celălalt.

— Cît de departe sîntem de Atlantic? întrebă maiorul.

— La patruzeci de mile cel mult, răspunse Paganel. Şi acum, prieteni, fiindcă fiecare poate face ce vrea, vă cer îngăduinţa să vă părăsesc. Îmi voi alege acolo sus un post de observaţie şi, datorită ocheanului meu, vă voi ţine la curent cu tot ce se întîmplă în jur.

Îl lăsară pe savant să facă ce voia şi acesta se căţără foarte îndemînatic din ramură în ramură, pînă dispăru îndărătul perdelei groase de frunziş. Tovarăşii săi începură atunci să-şi pregătească culcuşul. Ceea ce nu fu greu şi nici nu dură mult. Nu trebuiau nici să-şi facă paturi, nici să aşeze mobile; în curînd, fiecare îşi reluă locul în jurul vetrei de jeratic. Începură să vorbească, dar nu despre situaţia prezentă pe care trebuiau s-o îndure cu răbdare. Reluară tema inepuizabilă a căpitanului Grant. Dacă apele aveau să se retragă, *Duncan* îşi va revedea călătorii pe bord în mai puţin de trei zile. Dar Harry Grant şi cei doi marinari, nefericiţii naufragiaţi, nu vor fi cu ei. Ba chiar părea că, după acest insucces, după această inutilă traversare a Americii, orice speranţă de a-i regăsi era pentru totdeauna pierdută. Încotro să-şi îndrepte noile cercetări? Ce durere pentru lady Helena şi pentru Mary Grant, cînd vor auzi că viitorul nu le mai rezervă nici o nădejde.

— Biata mea soră! spuse Robert. Totul s-a sfîrşit pentru noi!

Pentru prima oară, Glenarvan nu găsea nici un cuvînt de mîngîiere. Ce nădejde mai putea da el copilului? Nu urmase oare cu o riguroasă exactitate indicaţiile din document?

— Şi totuşi, se frămîntă el, 37° latitudine nu e o cifră zadarnică. Faptul că aceasta se referă la naufragiul sau la captivitatea lui Harry Grant nu este ceva presupus sau ghicit. Am citit-o doar cu ochii noştri.

— Totul e adevărat, milord, răspunse Tom Austin, şi totuşi cercetările noastre au dat greş.

— Tocmai asta mă supără şi mă face să deznădăjduiesc! exclamă Glenarvan.

— Supărător poate fi, dacă vrei, răspunse Mac Nabbs liniştit, dar nu e cazul să-ţi pierzi nădejdea. Tocmai fiindcă avem o cifră indiscutabilă, trebuie să epuizăm pînă la capăt toate indicaţiile ei.

— Ce vrei să spui? îl întrebă Glenarvan. Ce ne mai rămîne de făcut, după părerea dumitale?

— Un lucru foarte simplu şi foarte logic, scumpul meu Eduard. Să ajungem din nou pe bordul *Duncan*-ului, să îndreptăm prova spre răsărit, şi să mergem pe paralela 37, chiar dac-ar fi să ne întoarcem de unde am plecat.

— Crezi poate că nu m-am gîndit la asta, Mac Nabbs? răspunse Glenarvan. Ba da! De o sută de ori! Dar ce şanse de reuşită avem? Să părăsim continentul american nu înseamnă să ne îndepărtăm de locul indicat chiar de Harry Grant, de Patagonia, atît de limpede numită în document?

— Vrei să începi iarăşi cercetările în pampas, răspunse maiorul, cînd ştii sigur că naufragiul *Britanniei* n-a avut loc nici pe coastele Pacificului, nici pe coastele Atlanticului?

Glenarvan nu răspunse.

— Şi oricît de mică ar fi speranţa de a-l regăsi pe Harry Grant pe parcursul paralelei indicate de el, nu trebuie totuşi să încercăm?

— Nu spun nu, răspunse Glenarvan.

— Şi voi, prieteni, adăugă maiorul adresîndu-se marinarilor, nu sînteţi de părerea mea?

— Negreşit, răspunse Tom Austin, pe care Mulrady şi Wilson îl aprobară dînd din cap.

— Ascultaţi-mă, prieteni, reluă Glenarvan după cîteva clipe de gîndire. Şi tu, Robert, ia aminte, căci aici se discută lucruri foarte importante. Eu voi face tot ce-mi poate sta în puteri ca să-l regăsim pe căpitanul Grant; m-am angajat şi-mi voi dedica toată viaţa, de va fi nevoie. Întreaga Scoţie va fi alături de mine ca să-l salvăm pe omul acesta curajos, care s-a jertfit pentru ea. Şi eu cred că, oricît

de mică ar fi şansa, trebuie să facem ocolul Pămîntului pe paralela 37: eu unul îl voi face. Dar chestiunea pe care trebuie s-o rezolvăm nu e aceasta. E una mult mai însemnată, iat-o: trebuie să părăsim definitiv, şi asta cît mai repede, cercetările pe continentul american.

Problema pusă în mod categoric rămase fără răspuns. Nimeni nu îndrăznea să spună un cuvînt.

— Ei bine? reluă Glenarvan, adresîndu-se mai ales maiorului.

— Scumpul meu Eduard, răspunse Mac Nabbs, înseamnă să-ţi iei o mare răspundere spunînd da sau nu, *hic et nunc*[1]. Întrebarea cere timp de gîndire. Înainte de toate, vreau să ştiu care sînt ţinuturile străbătute de paralela 37 latitudine australă[2].

— Asta-i treaba lui Paganel, răspunse Glenarvan.

— Să-l întrebăm atunci, replică maiorul.

Dar savantul, ascuns de frunzişul des al ombu-ului, nu mai putea fi zărit. Trebuiră să-l strige.

— Paganel! Paganel! strigă Glenarvan.

— Prezent! răspunse o voce care venea din cer.

— Unde eşti?

— În turnul de observaţie.

— Ce faci acolo?

— Cercetez orizontul acesta imens.

— Poţi coborî o clipă?

— Aveţi nevoie de mine?

— Da.

— Pentru ce?

— Ca să ştim prin ce ţări trece paralela 37.

— Nimic mai uşor, răspunse Paganel. Inutil să mă deranjez, v-o spun de-aici.

— Spune atunci!

— Iată: părăsind America, paralela 37 (australă) străbate Oceanul Atlantic.

— Bun.

— Întîlneşte insulele Tristan d'Acunha.

— Bine.

— Trece cu două grade pe sub Capul Bunei Speranţe.

— Pe urmă?

— Străbate Oceanul Indian.

— Şi apoi?

— Atinge insula Sfîntul Petru, din grupul insulelor Amsterdam.

---

[1] Aici şi acum (în limba latină în text).

[2] Latitudine sudică.

— Mai departe?

— Taie Australia prin provincia Victoria.

— Şi?

— Ieşind din Australia... Însă fraza rămase fără răspuns. Geograful ezita oare? Nu mai ştia pe unde trece paralela? Nu, dar un strigăt formidabil se auzi din înălţimea ombu-ului. Glenarvan şi prietenii săi păliră privind unul la altul. Se întîmplase o nouă catastrofă? Bietul Paganel căzuse? Wilson şi Mulrady îi şi săriră în ajutor, cînd, deodată, apăru prăvălindu-se un corp lunguieţ, rostogolindu-se din creangă în creangă. Era încă viu? Murise? Nimeni nu ştia: era gata să cadă în apele muginde, cînd maiorul îl opri.

— Foarte mulţumesc, Mac Nabbs! strigă Paganel.

— Ce? Ce ai? îl întrebă nerăbdător maiorul. Ce te-a apucat? Încă una din obişnuitele dumitale distracţii?

— Da, da! răspunse Paganel cu o voce sugrumată de emoţie. Da, o distracţie... fenomenală de astă dată!

— Care?

— Ne-am înşelat! Ne înşelăm încă! Ne înşelăm mereu!

— Explică-te, domnule!

— Glenarvan, maiorule, Robert, prieteni, îl căutăm pe căpitanul Grant unde nu e!

— Ce spui? strigă Glenarvan.

— Nu numai unde nu este, adăugă Paganel, dar unde nici n-a fost vreodată.

Capitolul XXIV

ÎN CARE CĂLĂTORII DUC MAI DEPARTE O VIAŢĂ DE PĂSĂRI

O uimire adîncă întîmpină aceste cuvinte neaşteptate. Ce voia să spună geograful? Îşi pierduse minţile? Vorbea totuşi cu o asemenea convingere, încît toate privirile se îndreptară spre Glenarvan. Afirmaţia domnului Paganel era un răspuns direct la întrebarea pe care el le-o pusese. Dar Glenarvan se mărgini să facă un gest negativ, care nu era în favoarea savantului.

Totuşi, acesta, stăpînindu-şi emoţia, spuse iar:

— Da, da! Ne-am rătăcit în cercetări şi am citit în document ce nu e!

— Explică-ne, Paganel, spuse maiorul, şi cu mai mult calm.

— Foarte simplu, domnule maior. Făceam şi eu aceeaşi greşeală

ca şi dumneata. Mă lansasem într-o interpretare falsă, cînd deodată, acum o clipă, în vîrful copacului, răspunzînd întrebărilor voastre şi oprindu-mă asupra cuvîntului «Australia», un fulger mi-a trecut prin minte şi mi s-a luminat deodată totul.

— Ce! exclamă Glenarvan. Vrei să spui că Harry Grant...

— Vreau să spun, declară Paganel, că acel cuvînt «austral», care se găseşte în document, nu e un cuvînt complet cum am crezut pînă acum, ci tocmai rădăcina cuvîntului Australia.

— Ar fi ciudat! răspunse maiorul.

— Ciudat? replică Glenarvan dînd din umeri. E pur şi simplu cu neputinţă!

— Cu neputinţă! reluă Paganel. Iată un cuvînt pe care nu-l pot admite.

— Cum, adăugă Glenarvan cu tonul cel mai neîncrezător din lume, îndrăzneşti să pretinzi, cu documentul în mînă, că naufragiul *Britanniei* a avut loc pe coastele Australiei?

— Sînt sigur de asta! răspunse Paganel.

— Pe legea mea, Paganel, iată o pretenţie care mă miră cu atît mai mult, cu cît vine din partea secretarului unei societăţi geografice.

— Pentru care motiv? întrebă Paganel, atins în amorul său propriu.

— Deoarece, dacă admiţi cuvîntul Australia, admiţi în acelaşi timp şi că acolo se găsesc indieni, ceea ce nu s-a mai văzut pînă astăzi.

Paganel nu fu deloc surprins de argument. El se aştepta fără îndoială la asta şi începu să surîdă:

— Iubite Glenarvan, spuse el, nu te grăbi să triumfi; am să te desfiinţez, cum se spune la noi în Franţa, şi niciodată nu va fi mîncat vreun englez o bătaie mai straşnică! Va fi revanşa pentru Crécy şi Azincourt![1]

— Nu doresc altceva. Bate-mă, Paganel!

— Ascultaţi-mă atunci. În textul documentului nu sînt nici indieni, cum nu e nici o Patagonie! Cuvîntul necomplet *indi* nu înseamnă indieni, ci indigeni! Şi cred că admiţi că există indigeni în Australia!

Trebuie să mărturisim că în clipa aceea Glenarvan îl privea cu multă atenţie pe Paganel.

— Bravo, Paganel! spuse maiorul.

— Admiţi interpretarea mea, scumpe lord?

— Da, răspunse Glenarvan, dacă-mi dovedeşti că terminaţia *gonia* nu se referă la ţara patagonezilor!

---

[1] Localităţi în Franţa unde au avut loc bătălii între francezi şi englezi şi unde englezii au ieşit învingători.

– Cu siguranță că nu, exclamă Paganel, cu siguranță că nu e vorba de Patagonia! Citiți orice altceva, numai asta nu!

Dar ce atunci?

Cosmogonie! Tegonie! Agonie!...

– Agonie, spuse maiorul.

– Mi-e indiferent, răspunse Paganel, cuvîntul n-are importanță. Nici nu mă voi strădui să aflu ce înseamnă. Principalul e că *austral* indică Australia și că am pornit orbește pe o cale greșită, asta din cauză că n-am descoperit de la bun început o explicație atît de evidentă. Dac-aș fi găsit eu documentul, dacă judecata nu mi-ar fi fost falsificată de interpretarea dumitale, nu l-aș fi înțeles niciodată altfel!

De astă dată, cuvintele lui Paganel fură întîmpinate de urale, felicitări și complimente. Austin, marinarii, maiorul și mai ales Robert, fericit că poate din nou spera, îl aplaudară pe vrednicul savant. Glenarvan, ai cărui ochi se înseninau puțin cîte puțin, era gata-gata să se dea bătut.

O ultimă observație, iubite Paganel, și nu voi avea altceva de făcut decît să mă înclin în fața perspicacității dumitale.

– Spune, Glenarvan.

– Cum legi între ele cuvintele ce le-ai interpretat din nou și cum citești documentul?

Nimic mai ușor, spuse Paganel, arătîndu-le prețiosul document, pe care-l studia atît de conștiincios de cîteva zile încoace.

Geograful, adunîndu-și gîndurile, tăcu un răstimp; se așternu o liniște adîncă. Degetul urmărea pe document rîndurile întrerupte, în timp ce cu o voce sigură și subliniind unele cuvinte, grăi astfel: «La 7 iunie, tricatargul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat după... să spunem, dacă vreți, două zile, trei zile», sau «o lungă agonie», n-are importanță, este totuna, «pe coastele Australiei. Îndreptîndu-se spre țărm, doi marinari și căpitanul Grant vor încerca să abordeze», sau «au abordat continentul unde vor fi» sau «sînt luați prizonieri de indigeni cruzi. Ei au aruncat documentul» etc., etc. E limpede?

– Limpede, răspunse Glenarvan, dacă numele de continent se poate aplica Australiei, care nu e decît o insulă.

Liniștește-te, iubite Glenarvan, cei mai buni geografi sînt de acord să numească această insulă «continentul australian».

Atunci nu-mi mai rămîne să spun decît un singur lucru; să mergem în Australia! exclamă Glenarvan.

– În Australia! repetară în cor călătorii.

– Știi, Paganel, că prezența dumitale pe bordul *Duncan*-ului e providențială? adăugă Glenarvan.

— Bine, acceptă Paganel. Să admitem că eu sînt trimis de providenţă şi să nu mai vorbim de asta.

Aşa se sfîrşi această conversaţie, care urma să aibă în viitor consecinţe atît de mari. Ea schimbă complet moralul călătorilor. Aceştia izbutiseră să găsească iarăşi o ieşire din labirintul în care se credeau rătăciţi pentru totdeauna. Pe ruinele proiectelor sfărîmate se ridica o nouă nădejde. Puteau să lase în urmă, fără teamă, continentul american. Gîndurile le şi zburau spre pămîntul australian. Urcîndu-se din nou pe *Duncan*, pasagerii nu vor aduce deznădejdea pe bord, iar lady Helena şi Mary Grant nu vor avea pentru ce să plîngă pierderea iremediabilă a căpitanului Grant. Astfel uitară de primejdia în care se găseau şi se lăsară în voia bucuriei, neavînd decît un singur regret: acela de a nu putea porni imediat.

Era pe la patru după-masă. Hotărîră să cineze la şase. Paganel voi să sărbătorească printr-un măreţ ospăţ această zi fericită. Dar masa era foarte modestă şi atunci îi propuse lui Robert să meargă împreună la vînătoare «în pădurea vecină», lucru care l-a bucurat nespus pe băiat. Luară cutia cu praf de puşcă a lui Thalcave, îşi curăţară pistoalele pe care le încărcară cu gloanţe mici şi plecară.

— Nu vă depărtaţi, îi sfătui grav maiorul pe cei doi vînători.

După plecare, Glenarvan şi Mac Nabbs se duseră să cerceteze semnele crestate în copac, în timp ce Wilson şi Mulrady aţîţau din nou focul.

Glenarvan, care coborîse pînă la suprafaţa imensului lac, nu observase nici un semn de scădere a nivelului apei. Totuşi, părea a fi atins maximum de înălţime; dar violenţa cu care curgea de la sud la nord dovedea că echilibrul între rîurile argentiniene nu se stabilise încă. Înainte de descreştere, masa lichidă trebuia să rămînă staţionară, asemenea mării în momentul cînd încetează fluxul şi începe refluxul. Nu puteau deci să se bizuie pe o scădere a apelor atît timp cît ele curgeau cu o iuţeală de torent.

În timp ce Glenarvan şi maiorul îşi comunicau observaţiile, răsunară în copac nişte împuşcături întovărăşite de strigăte de bucurie aproape tot atît de zgomotoase. Vocea subţire a lui Robert se contopea cu aceea de bas a lui Paganel. Se întreceau între ei, care de care mai zglobiu. Vînătoarea se anunţa bună şi îi făcea pe călători să aştepte o masă copioasă. Cînd maiorul şi Glenarvan se întoarseră lîngă foc, ei îl felicitară mai întîi pe Wilson pentru excelenta idee pe care o avusese. Bravul marinar, cu ajutorul unui ac gros prins de o sfoară, pornise la un pescuit cu rezultate minunate. Cîteva duzini de peştişori delicaţi ca pietroşeii, numiţi «mojarras», se zbăteau într-o cută a poncio-ului său şi promiteau să ofere o mîncare delicioasă.

In clipa aceea, vînătorii coborîră de pe culmile ombu-ului. Paganel ducea în mînă cu prudență niște ouă de rîndunică neagră și un șir de vrăbii, pe care avea să le prezinte mai tîrziu sub numele de ciocîrlii. Robert împușcase cu îndemînare cîteva perechi de «hilgueros», păsările cu pene verzi și galbene, foarte gustoase și căutate pe piața din Montevideo. Paganel, care cunoștea cincizeci și unu de feluri de preparate din ouă, trebui să se mulțumească de astă dată să le coacă în spuză. Totuși, masa fu pe cît de variată, pe atît de aleasă. Carnea uscată, ouăle tari, mojarras la frigare, vrăbiile și hilgueros fripte au format laolaltă unul din acele ospețe care cu greu se uită.

Conversația era foarte veselă. Paganel fu lăudat mult în îndoita sa calitate de vînător și bucătar. Savantul primi felicitările cu modestia caracteristică celor merituoși. Apoi începu să facă considerații foarte curioase cu privire la minunatul ombu care-i adăpostea în frunzișul lui și ale cărui adîncimi erau, după părerea lui, imense.

— Robert și cu mine, adăugă el glumind, ne credeam în plin codru, la vînătoare. Credeam că ne vom rătăci la un moment dat. Nu mai puteam găsi drumul înapoi. Soarele cobora spre apus, căutam zadarnic urmele pașilor mei. Ne ajunsese foamea. Desișurile întunecate începură să răsune de răgetele fiarelor... adică nu, nu erau fiare, îmi pare rău!

— Cum vine asta, spuse Glenarvan, îți pare rău că nu erau fiare sălbatice?

— Da, desigur.

— Totuși, de la animalele sălbatice te poți aștepta la cele mai teribile lucruri.

— Sălbăticie nu există, științific vorbind, răspunse savantul.

— Asta-i bună, Paganel, exclamă maiorul, vrei să mă faci să cred în utilitatea fiarelor? La ce folosesc?

— Cum, maiorule, strigă Paganel, dar ele servesc la clasificare, ne ajută să stabilim familii, genuri...

— M-aș lipsi bucuros de ele! zise Mac Nabbs. Dacă aș fi fost unul din tovarășii lui Noe, în momentul potopului, l-aș fi împiedicat cu siguranță pe patriarhul acesta neprevăzător să adăpostească în barcă perechi de lei, de tigri, de pantere, de urși și de alte animale, pe cît de răufăcătoare, pe atît de nefolositoare.

— Ai fi făcut dumneata asta?

— Aș fi făcut-o.

— Ei bine, ai fi greșit din punct de vedere zoologic!

— Dar nu din punct de vedere uman, răspunse maiorul.

— E revoltător! reluă Paganel. Și întrucît mă privește, dimpotrivă, aș fi păstrat chiar și niște megatherium, și pterodactyli și toate vie-

ţuitoarele antediluviene de care sîntem astăzi, din nenorocire, lipsiţi.

— Îţi spun încă o dată că rău a făcut Noe, izbucni din nou Mac Nabbs, şi că meritä pînă la sfîrşitul veacurilor blestemul savanţilor!

Ascultătorii lui Paganel şi ai maiorului nu se puteau abţine să nu rîdă, văzînd disputa dintre cei doi prieteni pe socoteala bătrînului Noe. Maiorul, în pofida tuturor principiilor sale, căci o viaţă întreagă nu se certase cu nimeni, se lua în fiecare zi la harţă cu Paganel. Probabil că savantul îl aţîţa într-un mod cu totul deosebit.

Glenarvan, după obiceiul său, interveni în discuţie şi spuse:

— Poate că este regretabilă lipsa animalelor sălbatice, din punct de vedere ştiinţific sau omenesc; azi, însă, trebuie să ne resemnăm că lipsesc! Paganel nu poate nădăjdui să întîlnească vreunul în această pădure aeriană.

— De ce nu? răspunse savantul.

— Animalele sălbatice într-un copac? întrebă Tom Austin.

— Ei da, fără îndoială! Tigrul Americii, jaguarul, cînd e încolţit de vînători, se refugiază în copaci; unul din ei, surprins de inundaţie, ar fi putut foarte bine să caute adăpost între ramurile ombu-ului.

— În sfîrşit, presupun că n-ai întîlnit vreunul, spuse maiorul.

— Nu, răspunse Paganel, deşi am străbătut toată pădurea. E păcat, căci ar fi fost o vînătoare superbă. Sălbatic carnivor mai e şi jaguarul ăsta! Cu o singură lovitură de labă sucește gîtul unui cal! Şi dacă a gustat o dată din carne de om, o caută şi o doreşte cu lăcomie. Ceea ce îi place mai mult e carnea de indian, apoi de negru, mulatru şi, în sfîrşit, de alb.

— Fericit lucru că nu venim decît în rîndul al patrulea! exclamă maiorul.

— Asta nu înseamnă nimic altceva decît că nu ai carnea gustoasă, îl înfruntă Paganel cu un ton dispreţuitor.

— Sînt încîntat că nu am carnea gustoasă, îi răspunse la rîndul lui maiorul.

— Oricum, e umilitor! îi dădu Paganel înainte cu încăpăţînare. Albii au pretenţia că sînt primii dintre oameni. Şi asta se pare că nu prea se potriveşte cu părerea domnilor jaguari!

— Oricum ar fi, bravul meu Paganel, spuse Glenarvan, mă bucur de lipsa scumpilor dumitale jaguari. Situaţia noastră şi aşa nu e atît de plăcută...

— Cum! Neplăcută? strigă Paganel, agăţîndu-se de acest cuvînt, care putea da o nouă întorsătură conversaţiei. Te plîngi de soartă, Glenarvan?

— Bineînţeles, răspunse lordul. Te simţi poate în largul dumitale pe crengile astea incomode şi prea puţin capitonate?

— Niciodată nu m-am simţit mai bine, nici măcar în cabinetul meu de lucru. Ducem viaţa păsărilor, cîntăm, zburăm! Încep să cred că oamenii sînt meniţi să trăiască în copaci.

— Nu le lipsesc decît aripile! spuse maiorul.

— Îşi vor face şi aripi într-o bună zi.

— Aşteptînd să şi le facă, răspunse Glenarvan — îngăduie-mi, scumpul meu prieten, să prefer, în locul acestei locuinţe aeriene, nisipul unui parc, parchetul unei camere sau puntea unui vas.

— Glenarvan, răspunse Paganel, trebuie să iei lucrurile aşa cum sînt. Sînt bune, cu atît mai bine. Sînt rele, nu le lua în seamă. Văd că regreţi confortul din Malcolm-Castle!

— Nu, dar...

— Sînt sigur că Robert e foarte fericit, se grăbi să spună Paganel, pentru a se asigura că are măcar un simpatizant al teoriilor lui.

— Da, domnule Paganel! exclamă Robert vesel.

— E din pricina vîrstei lui, explică Glenarvan.

— Şi a vîrstei mele! ripostă savantul. Cu cît ai mai puţină bunăstare, cu atît ai mai puţine nevoi. Şi cu cît ai mai puţine nevoi, cu atît eşti mai fericit.

— Ia uitaţi-vă la Paganel, zise maiorul — începe să predice împotriva bogăţiilor şi a caselor luxoase.

— Nu vreau să spun asta, Mac Nabbs, răspunse savantul, dar dacă doriţi, o să vă povestesc o istorioară arabă, care-mi vine acum în minte.

— Da, vrem, domnule Paganel! strigă Robert.

— Şi ce vrea să dovedească povestea dumitale? întrebă maiorul.

— Ceea ce dovedesc toate poveştile, stimate tovarăşe de drum.

— Deci, nu mare lucru, răspunse Mac Nabbs. În sfîrşit, dă-i drumul, Sheherezada, şi povesteşte-ne, cu măiestria dumitale obişnuită, istorioara.

— A fost odată, începu Paganel, un fiu al marelui Harun-al-Raşid, care nu-şi putea afla fericirea. S-a dus să ceară sfatul unui bătrîn derviş. Bătrînul înţelept îi spuse că fericirea este lucru greu de găsit în lumea aceasta. «Totuşi, adăugă el, cunosc un mijloc sigur de a te face fericit». «Care?» întrebă tînărul prinţ. «Să îmbraci cămaşa unui om cu adevărat fericit!» Auzind acestea, prinţul îşi luă rămas bun de la moşneag şi plecă în căutarea leacului. Iată-l străbătînd mări şi ţări şi cutreierînd toate oraşele lumii. Încercă el cămăşi de regi, de împăraţi, de prinţi, cămăşi de nobili, dar totul fu în zadar! Nu se simţea cu nimic mai fericit. Porni să îmbrace atunci cămăşi de artişti, de războinici, cămăşi de negustori. Totul fu în zadar! Astfel a colindat prinţul nostru multă vreme fără să afle fericirea.

În sfîrşit, desperat de a fi încercat în van atîtea cămăşi, se îndreptă într-o bună zi, foarte îngîndurat, către palatul tatălui său; văzu pe cîmp un plugar, care-şi mîna boii voios şi cîntînd cît îl ţinea gura. «Dacă nici omul ăsta nu e fericit, îşi zise el, înseamnă că nu mai există fericire pe pămînt». Se duse la el: «Om bun, îl întrebă, spune-mi, eşti fericit?» «Sînt», zise omul. «Nu doreşti nimic?» «Nu doresc!» «N-ai vrea să-ţi schimbi soarta cu a unui rege?» «Doamne păzeşte!» «Ei bine, vinde-mi, rogu-te, cămaşa dumitale». «Cămaşa? Păi eu n-am cămaşă!...»

Capitolul XXV

ÎNTRE FOC ŞI APĂ

Se făcuse seară. Doar un somn bun putea încheia cum se cuvine această zi emoţionantă. Oaspeţii din ombu se simţeau nu numai obosiţi de peripeţiile inundaţiei, dar mai ales istoviţi de căldura din timpul zilei, care fusese de-a dreptul copleşitoare. Vieţuitoarele înaripate le dădeau exemplu: hilgueros, privighetorile pampasului, îşi întrerupseră melodiosul lor ciripit şi toate păsările din copac dispărură în desimea frunzişului întunecat. Cel mai bun lucru era să le imite.

Totuşi, înainte de a se «cuibări», după cum spunea Paganel, Glenarvan, Robert şi savantul se căţărară la postul de observaţie pentru a cerceta pentru ultima oară şesul lichid. Era cam pe la ora nouă. Soarele se ascunsese în ceţurile scînteietoare dinspre apus. Toată această jumătate a sferei cereşti, pînă la zenit, se scălda într-un abur cald. Constelaţiile atît de strălucitoare ale emisferei australe păreau acoperite de un văl uşor; nu se vedeau clar, totuşi se puteau zări destul pentru a le recunoaşte şi Paganel îi arătă prietenului său Robert — lucru de care profită şi Glenarvan — zona circumpolară, în care stelele sînt splendide. Printre altele, îi arătă Crucea Sudului, un grup de patru stele de prima şi de a doua mărime, care formează un romb situat aproape la înălţimea Polului: îi arătă Centaurul, în care străluceşte steaua cea mai apropiată de Pămînt, la numai opt mii de miliarde de leghe depărtare; norii lui Magellan, două mari nebuloase, dintre care cea mai mare se întinde pe un spaţiu de două sute de ori mai mare decît suprafaţa aparentă a Lunii; în sfîrşit, acel «abis negru», unde pare că lipseşte cu totul orice materie stelară.

Spre marea lui părere de rău, Orionul, care se poate vedea din

amîndouă emisferele, nu apăruse încă; dar Paganel explică celor doi elevi o particularitate ciudată a cosmografiei patagoneze. Indienii înclinați spre poezie văd Orionul ca un uriaș lasso și trei bolas-uri aruncate de mîna vînătorului străbătînd preriile cerului. Toate constelațiile oglindite în apă stîrneau admirația, creînd un fel de al doilea cer.

În timp ce Paganel cuvînta astfel, toată zarea dinspre răsărit luă o înfățișare prevestitoare de furtună. O negură deasă și întunecată, limpede conturată, se urca puțin cîte puțin, stingînd stelele. Norul, cu o înfățișare amenințătoare, acoperi în curînd o jumătate de boltă, părînd că o inundă. Forța ce-l mîna sălășluia în el însuși, întrucît vîntul nici nu adia. Straturile atmosferice erau complet liniștite. Nu se mișca nici o frunză în copac. Nici un val nu unduia întinderea apelor. Chiar aerul părea să lipsească, de parcă l-ar fi rarefiat o mașină pneumatică. Atmosfera era saturată de electricitate de înaltă tensiune și orice viețuitoare o simțea șerpuindu-i de-a lungul nervilor.

Glenarvan, Paganel și Robert simțiră și ei aceste unde electrice.

— Vom avea furtună, spuse Paganel.

— Nu ți-e frică de trăsnete? îl întrebă Glenarvan pe băiat.

— O, milord! răspunse Robert.

— Ei, cu atît mai bine, căci furtuna nu e departe.

— Și dacă privești mai atent cerul, îți dai seama că va fi destul de puternică, reluă Paganel.

— Nu furtuna mă neliniștește, reluă Glenarvan, ci torentele de ploaie care vor urma. Vom fi udați pînă la piele. Orice-ai spune, Paganel, un cuib nu poate fi un adăpost sigur pentru un om, și o să te convingi în curînd pe pielea dumitale.

— O, cu puțină filozofie!... răspunse savantul.

— Filozofia nu te apără de ploaie.

— Nu, dar te încălzește.

— În sfîrșit, spuse Glenarvan, să mergem la prietenii noștri și să-i rugăm să se învelească bine cu filozofia și cu poncio-urile lor, și mai ales să facă provizii de răbdare, căci vor avea nevoie de ea!

Glenarvan aruncă o ultimă privire spre cerul amenințător, acoperit în întregime de o mulțime de nori. Numai spre apus se mai putea zări un petic de cer luminat. Apa căpătase o culoare închisă și semăna și ea cu un nor uriaș, gata să se confunde cu vaporii grei din atmosferă. Nici nu se mai putea vedea prin întuneric. Nu mai simțeai nici lumina, nici zgomotul. Tăcerea și întunericul erau la fel de adînci.

— Să coborîm, propuse Glenarvan, o să fulgere îndată!

Toți trei alunecară de-a lungul ramurilor și fură destul de mirați cînd se găsiră deodată într-o semiobscuritate; aceasta se datora unor milioane de puncte luminoase care se încrucișau, bîzîind la suprafața apelor.

— Fosforescențe? întrebă Glenarvan.

— Nu, îi lămuri Paganel, insecte fosforescente, adevărați licurici, niște diamante vii și ieftine, din care doamnele din Buenos Aires își fac podoabe minunate.

— Ce? strigă Robert. Există insecte lucitoare aidoma stelelor?

— Da, băiatul meu.

Robert prinse una din insecte. Paganel nu se înșelase. Era un fel de bondar mare, lung de un deget, pe care indienii l-au botezat «tucotuco». Ciudata coleopteră împrăștia lumini prin două pete așezate în jurul gîtului și luminile erau atît de puternice, încît ai fi putut citi în întuneric. Paganel apropie insecta de ceas: văzu că era zece seara.

Glenarvan, apropiindu-se de maior și de cei trei marinari, le dădu dispoziții pentru noapte. Trebuiau să se aștepte la o furtună violentă. După primele bubuituri de tunet, vîntul se va dezlănțui fără îndoială și ombu-ul va fi puternic zguduit. Toți fură sfătuiți să se înfunde solid în patul de ramuri, pe care și-l alesesră. Dacă nu puteau să se ferească de apele cerului, măcar să se ferească de cele ale pămîntului și să nu fie luați de șuvoiul cel repede, care se lovea cu putere de trunchi.

Își urară noapte bună, fără să aibă însă siguranța că așa va fi. Apoi, fiecare se întinse în culcușul aerian, se înveli în poncio și așa așteptă somnul.

Presimțirea dezlănțuirii unor mari fenomene ale naturii provoacă în orice ființă sensibilă o anume neliniște, pe care nu o pot alunga nici cei mai tari oameni. Oaspeții ombu-ului, îngrijorați, agitați, nu putură să închidă ochii și primul tunet îi găsi treji. Tunetul se dezlănțui cu puțin înainte de ora unsprezece, sub forma unei rostogoliri îndepărtate. Glenarvan, ajungînd la capătul crengii orizontale, îndrăzni să scoată capul afară din frunziș.

Fondul întunecat al nopții era însîngerat de crestăturile vii și strălucitoare, pe care apele lacului le reflectau întocmai. Norii se sfîșiau în toate părțile, fără zgomot, ca o țesătură fină și moale. Glenarvan, după ce ridică ochii spre zenit și apoi spre orizontul care se îneca în același întuneric, se înapoie lîngă ceilalți.

— Ei, ce ne spui, Glenarvan? întrebă Paganel.

— Începe bine, prieteni. Și dacă o ține așa, va fi o furtună grozavă.

— Cu atît mai bine! răspunse entuziasmat Paganel. De vreme ce tot nu scap de ea, cel puțin să am un spectacol grozav!

— Hait! Încă o teorie năstrușnică de-a dumitale, Paganel! spuse maiorul.

— Și chiar una din cele mai bune, Mac Nabbs. Sînt de părerea lui Glenarvan. Furtuna va fi într-adevăr minunată. Adineauri, cînd încercam să adorm, mi-am amintit de mai multe lucruri care mă

îndreptățesc să am această convingere. Ne găsim aici în ținutul cu cele mai puternice descărcări electrice. Am citit undeva că în 1793, chiar în provincia Buenos Aires, numai în timpul unei singure furtuni, a trăznit de treizeci și șapte de ori. Colegul meu, domnul Marin de Moussy[1], a numărat cincizeci și cinci de minute de bubuituri continue.

— Cu ceasul în mînă? întrebă maiorul.

— Desigur. Un singur lucru m-ar neliniști, adăugă Paganel, dacă neliniștea ne-ar feri de primejdie: singurul punct mai înalt de pe cîmpie este tocmai ombu-ul pe care ne găsim. Un paratrăsnet ne-ar prinde bine aici, căci tocmai copacul ăsta, dintre toți cîți cresc în pampas, este cel mai îndrăgit de trăsnete. Și, pe urmă, știți bine, prieteni, oamenii de știință ne recomandă să nu ne adăpostim sub copaci în timpul furtunii.

— Foarte bine, spuse maiorul. E cum nu se poate mai binevenită recomandația asta!

— Trebuie să mărturisești, Paganel, răspunse Glenarvan, că ai ales bine momentul pentru o povestire atît de liniștitoare!

— Ei, replică Paganel, oricînd e bine să înveți ceva. A, începe! Se pornește!

Conversația aceasta nepotrivită fu întreruptă de tunete tot mai puternice; violența lor creștea, mergînd spre tonuri din ce în ce mai înalte; trecea apoi la registre mai joase și apoi la cele mijlocii, ca să vorbim în termeni muzicali. În curînd, bubuiturile deveniră stridente, și vibrațiile aerului din ce în ce mai repezi. Văzduhul era o mare de flăcări, și în acest incendiu nu mai puteai să-ți dai seama cărui fulger îi corespunde bubuitura prelungită la nesfîrșit, care răsuna din ecou în ecou, pînă în înălțimea cerului.

Fulgerele neîncetate luau cele mai variate forme. Unele cădeau perpendicular pe pămînt, de cinci sau șase ori în același loc. Altele ar fi stîrnit în cel mai înalt grad curiozitatea unui savant, căci dacă Arago, în statisticile sale, n-a notat decît două tipuri de fulgere bifurcate, apoi aci puteai să găsești cu sutele. Altele, împărțite în mii de ramuri, păreau niște zigzaguri în formă de corali, ca niște jocuri uimitoare de lumină arborescentă, pe bolta întunecoasă.

Curînd, un brîu fosforescent, de o puternică strălucire, încinse tot cerul de la răsărit la miazănoapte. Incendiul cuprinse puțin cîte puțin întreg orizontul, aprinzînd norii de parcă ar fi fost o materie combustibilă; reflectat în oglinzile apelor, formă o imensă sferă de foc, în care ombu-ul era centrul.

---

[1] Geograf și călător francez din secolul al XIX-lea.

Glenarvan şi tovarăşii lui priveau în tăcere acest spectacol înspăimîntător. Nu se mai auzeau între ei. Din cînd în cînd fîşii de lumină le scăldau trupurile, şi între fulgerele repezi se iveau şi apoi dispăreau cînd faţa calmă a maiorului, cînd figura plină de curiozitate a lui Paganel sau trăsăturile energice ale lui Glenarvan, cînd capul speriat al lui Robert sau fizionomia nepăsătoare a marinarilor, care păreau nişte stafii.

Totuşi, ploaia nu începuse încă şi vîntul nu izbucnise. Dar, deodată, zăgazurile cerului se deschiseră şi fondul lui negru fu brăzdat de nişte dungi verticale ca firele de urzeală. Picături mari de ploaie, izbind suprafaţa lacului, se spărgeau în mii de scîntei, luminate de focul fulgerelor.

Ploaia vestea oare sfîrşitul furtunii? Glenarvan şi tovarăşii lui puteau oare spera că au scăpat numai cu cîteva duşuri puternice? Nu. În toiul acestei lupte între elementele naturii dezlănţuite, la capătul crengii celei mai groase care se întindea orizontal, se ivi deodată un glob de mărimea unui pumn, aprins şi înconjurat de un fum negru. După ce se învîrti în jurul lui, globul explodă ca o bombă, cu un zgomot atît de violent, încît cu tot vacarmul din jur fu auzit de toţi. Un abur sulfuros umplu aerul. După un minut de tăcere, se auzi vocea lui Tom Austin, care strigă:

— Copacul a luat foc!

Tom Austin nu se înşela. Într-o clipă, flacăra, ca şi cum ar fi aprins un imens joc de artificii, cuprinse şi partea dinspre apus a ombu-ului; lemnul uscat, cuiburile de iarbă uscate şi în sfîrşit tot muşchiul de pe scoarţă, fiind spongios, alimentară de minune lăcomia focului.

Tocmai atunci se stîrni vîntul, care înteţi incendiul. Fură nevoiţi să fugă. Glenarvan şi ai săi se refugiară în partea de răsărit a ombu-ului, care fusese pînă acum cruţată de foc, şi cu toţii, încremeniţi, zăpăciţi, înspăimîntaţi, căţărîndu-se şi alunecînd, se aventurară pe ramurile ce se îndoiau sub greutatea lor. Crengile sfîrîiau, trosneau şi se răsuceau în foc, ca nişte şerpi arşi de vii; bucăţi de lemn aprinse cădeau în apele revărsate, răspîndind o lumină roşiatică, şi se îndepărtau luate de curent. Flăcările ba se ridicau la o înălţime ameţitoare, pierzîndu-se în văzduhul incendiat, ba, doborîte de uraganul dezlănţuit, învăluiau ombu-ul, ca o tunică a lui Nessus[1]. Glenarvan, Robert, maiorul, Paganel şi marinarii încremeniseră; fumul des îi înăbuşea şi o căldură arzătoare îi pîrjolea. Focul ajunsese aproape

[1] Personaj din mitologia greacă, jumătate om, jumătate cal, a cărui tunică, oricine ar fi îmbrăcat-o în afară de el, era cuprinsă de flăcări.

de ei, amenințînd partea interioară a copacului; nimic nu-l putea opri și nici stinge. Călătorii se vedeau cu groază condamnați la supliciul acelor nenorociți din India, care sînt închiși de vii în pîntecele încins al unui zeu, pentru a fi aduși jertfă. Situația deveni desperată. Aveau de ales numai felul morții.

— În apă! strigă Glenarvan.

Wilson, pe care flăcările îl și ajunseseră, se și aruncă în lac, dar strigă îndată cu cea mai cumplită spaimă în glas:

— Ajutor! Ajutor!

Austin se repezi spre el și-l ajută să se suie din nou în copac.

— Ce e?

— Caimanii, caimanii! răspunse Wilson.

La poalele copacului se vedeau, într-adevăr, poate cele mai de temut animale din ordinul saurienilor. Solzii lor sclipeau în lumina proiectată de incendiu; coada turtită vertical, capul ca un vîrf de lance, ochii bulbucați, fălcile despicate pînă după urechi, toate aceste semne caracteristice nu-l înșelară pe Paganel. El recunoscu crocodilii specifici Americii, numiți în ținuturile spaniole caimani. Erau poate vreo zece, bătînd apa cu coada lor puternică și atacînd ombu-ul cu colții lor lungi de pe falca de jos.

La vederea caimanilor, nenorociții se simțiră pierduți. Li se pregătea o moarte înspăimîntătoare: sau să fie mistuiți de flăcări, sau să fie sfîșiați de caimani. Pînă și calmul maior spuse:

— Ar putea să fie sfîrșitul sfîrșitului.

Deși furtuna scădea în momentul acela, ea răspîndise totuși în aer o imensă cantitate de vapori, cărora descărcările electrice le imprimaseră o forță extraordinară. Spre sud se forma încet-încet o trombă uriașă, un con de cețuri cu vîrful în jos, amestecînd apele învolburate cu norii furtunoși. Această trombă se apropia învîrtindu-se în jurul ei însăși cu o iuțeală vertiginoasă; împingea spre centru o coloană lichidă pe care o smulsese din lac și cu un impuls produs de mișcarea ei circulară precipita spre ea toate curentele de aer dimprejur.

În cîteva clipe, gigantica trombă se aruncă asupra ombu-ului înlănțuindu-l. Copacul fu zguduit din rădăcini. Glenarvan crezu că fusese atacat de caimani cu fălcile lor puternice și că-l smulgeau din pămînt. Tovarășii lui, ținîndu-se unii de alții, simțiră cum puternicul arbore ceda și se răsturna. Ramurile aprinse se scufundară în vîltoare cu un zgomot asurzitor. Totul se petrecu într-o clipă. Vîrtejul îi și depășise, mînîndu-și aiurea furia lui distrugătoare, și aspirînd apele lacului părea că-l soarbe din fugă.

Ombu-ul plutea la întîmplare, sub acțiunea combinată a vîntului și curentului apei. Caimanii fugiseră, în afară de unul singur care se

cățărasc pe rădăcinile răsturnate și înainta amenințător, cu fălcile căscate. Dar Mulrady, punînd mîna pe o creangă pe jumătate aprinsă, izbi animalul cu o lovitură atît de puternică, încît îi sfărîmă spinarea. Caimanul, răsturnat, fu înghițit de vîrtej, numai coada lui puternică bătea apa cu furie.

Glenarvan și tovarășii săi, scăpați de crocodilii lacomi, se agățară de crengile așezate în bătaia focului, în timp ce ombu-ul, ale cărui flăcări atițate de uragan se înălțau ca niște perdele incandescente, o luă la vale prin beznă, aidoma unei corăbii incendiate.

Capitolul XXVI

ATLANTICUL

Timp de două ceasuri, ombu-ul navigă pe lacul uriaș fără a atinge pămîntul. Flăcările ce-l mistuiau se stinseseră aproape. Cea mai mare primejdie a acestei înspăimîntătoare călătorii dispăruse. Maiorul se mărgini să spună că n-ar fi de mirare să fie salvați.

Curentul, păstrîndu-și direcția inițială, continua să meargă de la sud-vest înspre nord-est. Întunericul, abia luminat ici-colo de un fulger întîrziat, se îndesise din nou și Paganel căuta în zadar puncte de reper la orizont. Furtuna se apropia de sfîrșit. Nu mai cădeau stropi mari de ploaie, ci mici picături care se risipeau în bătaia vîntului. În înălțimile cerului, norii se rupeau în fîșii.

Ombu-ul înainta cu repeziciune pe torentul năvalnic; aluneca surprinzător de iute, ca și cum ar fi fost mînat de un puternic motor de locomotivă. Nimic nu te îndreptățea să crezi că nu-și va continua drumul la întîmplare, zile întregi. Totuși, spre ora trei dimineața, maiorul observă că rădăcinile lui atingeau uneori pămîntul. Tom Austin, rupînd o creangă lungă, sondă cu grijă apa și constată că terenul urca în pantă. Și, într-adevăr, peste douăzeci de minute se produse o zguduitură și ombu-ul se opri brusc.

— Pămînt! Pămînt! strigă Paganel cu o voce răsunătoare.

Capetele ramurilor arse se opriseră într-o ridicătură de pămînt. Niciodată n-au existat navigatori mai mulțumiți că ajung pe uscat decît acești călători. Stînca era în cazul lor un adevărat port. Robert și Wilson, coborînd imediat pe un platou solid, scoaseră strigăte de bucurie, cînd deodată auziră un fluierat binecunoscut. În cîmpie răsună un galop de cal, și statura înaltă a indianului se desenă în întuneric.

— Thalcave! strigă Robert.

— Thalcave! reluară tovarăşii săi într-un glas.

— *Amigos!*[1] spuse patagonezul, care-i aşteptase pe călători acolo unde trebuia să-i aducă şuvoiul, după cum îl adusese şi pe el.

În aceeaşi clipă, îl ridică pe Robert Grant în braţe, fără a bănui că Paganel se atîrna de el, şi-l strînse la piept. În curînd Glenarvan, maiorul şi marinarii, fericiţi că-şi revăd călăuza credincioasă, îi strînseră mîna din toată inima. Patagonezul îi conduse apoi într-o estancia părăsită. Aci ardea un foc, la care naufragiaţii se încălziră: la frigare erau puse bucăţi mari de vînat, din care nu rămase nici o fărîmitură. Şi cînd, odihniţi, începură să se gîndească la ei, nici unuia nu-i venea să creadă că au putut scăpa din aventura aceasta atît de primejdioasă: apă, foc şi înfiorătorii caimani din rîurile argentiniene.

În cîteva cuvinte, Thalcave îi povesti lui Paganel prin ce trecuse şi îi arătă că scăpase numai datorită calului. Paganel încercă atunci să-i explice noua interpretare a documentului şi speranţele pe care le nutreau acum. Să fi înţeles oare indianul ingenioasele ipoteze ale savantului? E îndoielnic. El îşi vedea însă prietenii fericiţi şi înrezători şi nu-i trebuia mai mult.

Ne putem da uşor seama că neînfricaţii călători nu s-au lăsat mult rugaţi ca, după ziua de odihnă petrecută în ombu, să pornească iar la drum. La opt dimineaţa erau gata de plecare. Dar se aflau prea la sud de estancias şi de saladeros pentru a-şi procura mijloace de transport. Din această pricină nu aveau altceva de făcut decît să meargă pe jos. Dealtfel, în total erau numai vreo patruzeci de mile (vreo 15 leghe), şi Thauka avea să ducă din vreme în vreme în spate cîte un pieton obosit, şi chiar doi, la nevoie. În treizeci şi şase de ceasuri puteau ajunge pe ţărmurile Atlanticului.

Călăuza şi tovarăşii săi lăsară în urma lor uriaşa depresiune, înecată încă în apă, şi-şi îndreptară paşii spre terenurile mai ridicate. Pămîntul argentinian îşi redobîndea fizionomia sa monotonă; cîteva desişuri plantate de europeni îndrăzneau să-şi ridice capul peste păşuni, tot atît de rare dealtfel ca şi în împrejurimile sierrelor Tandil şi Tapalquem: copacii indigeni nu cresc decît la liziera preriei şi în apropierea capului Corrientes. Astfel, trecu ziua. Ziua următoare, cu cincisprezece mile înainte de a ajunge la ţărm, se şi simţea vecinătatea oceanului. Virazonul, un vînt ciudat care bate regulat în timpul după-amiezei şi noaptea spre zori, culca ierburile înalte. Pe pămîntul uscat se ridicau cîţiva arbori, răsfiraţi, mici mimoze arborescente,

[1] Prieteni (în limba spaniolă în text).

tufişuri de salcîmi şi mănunchiuri de curramammel. Cîteva lagune sărate sclipeau ca nişte cioburi de sticlă şi le îngreuiau mersul, căci trebuiau ocolite. Călătorii iuţeau pasul ca să ajungă în aceeaşi zi la lacul Salado pe ţărmul oceanului şi, ca să mărturisim adevărul, erau destul de obosiţi cînd, pe la opt seara, dădură de dunele de nisip, înalte de douăzeci de prăjini (cam 58 de metri), care mărginesc liziera înspumată a oceanului. În curînd auziră murmurul prelung al fluxului.

— Oceanul! strigă Paganel.

— Da, oceanul, răspunse Thalcave.

Şi călătorii, deşi aproape sleiţi de puteri, urcau totuşi pe dune cu multă agilitate.

Dar întunericul se şi lăsase. Privirile se plimbau zadarnic pe nesfîrşita întindere întunecată. Căutau *Duncan*-ul fără a-l zări.

— E totuşi aici! exclamă Glenarvan. Trebuie că ne aşteaptă plutind în lungul coastei.

— Îl vom vedea mîine, răspunse Mac Nabbs.

Tom Austin lansă un strigăt la întîmplare spre iahtul invizibil, fără a obţine însă un răspuns. Vîntul bătea dealtfel foarte tare şi creasta spumoasă a valurilor se sfărîma într-o pulbere fină pînă dincolo de dune. Chiar dacă *Duncan* se găsea la locul de întîlnire, omul de veghe nu putea nici să audă, nici să se facă auzit. Coasta nu oferea nici un loc de adăpost. Nici golf, nici port, nici măcar un intrînd. Era formată din bancuri lungi de nisip, care se pierdeau în mare şi care erau mai primejdioase decît stîncile de la suprafaţa apei. Într-adevăr, bancurile tulbură valurile, iar în preajma lor marea este foarte agitată şi corăbiile ce pătrund pe timp de furtună în regiunea acestor covoare de nisip sînt pierdute cu siguranţă.

Era deci foarte firesc ca *Duncan*, socotind coasta inabordabilă şi fără port de refugiu, să se ţină la distanţă. John Mangles, cu prudenţa lui obişnuită, trebuie că se depărtase cît se poate de mult de ea. Aceasta fu părerea lui Tom Austin, care susţinu că *Duncan* nu putea naviga la mai puţin de cinci mile de coastă.

Maiorul ceru deci prietenului lui nerăbdător să se resemneze. Dealtfel, n-aveau nici un mijloc să risipească bezna. La ce bun atunci să-şi oboseaască ochii, tot aţintindu-i în zarea întunecată?

Acestea fiind spuse, Mac Nabbs organiză un fel de tabără la adăpostul dunelor; pentru ultima cină a călătoriei folosiră ultimele provizii; apoi, fiecare, urmînd exemplul maiorului, îşi improviză cîte un pat destul de confortabil săpîndu-l în nisip, şi, trăgîndu-şi pînă sub bărbie pătura uriaşă de nisip, căzu într-un somn adînc. Numai Glenarvan veghea. Briza continua să bată tare şi oceanul se resimţea încă în urma furtunii. Valurile mereu agitate se sfărîmau la poalele

bancurilor cu un zgomot de tunet. Glenarvan nu se împăca deloc cu gîndul că *Duncan* s-ar putea totuşi să nu se găsească în apropiere. Dealtfel, nici nu-i trecea prin gînd ca vasul să nu fi venit la întîlnire. Glenarvan părăsise golful Talcahuano la 14 octombrie şi sosise pe ţărmul Atlanticului la 12 noiembrie. În timpul acestor treizeci de zile, în care caravana a străbătut Chile, Anzii Cordilieri, pampasul, cîmpia argentiniană, *Duncan* avusese vreme să înconjoare Capul Horn şi să ajungă pe coasta opusă. Un asemenea vas nu putea întîrzia; furtuna fusese desigur violentă şi bîntuise cu o furie teribilă pe întinsa suprafaţă a Atlanticului, dar iahtul era un vas bun şi căpitanul lui un marinar priceput. Ţinînd seama de toate acestea, trebuia să se găsească acolo, şi credinţa lui Glenarvan era că *Duncan* sosise.

Acest raţionament nu izbuti totuşi să-l liniştească pe Glenarvan, căci între inimă şi raţiune nu învinge întotdeauna raţiunea. Îi vedea în întuneric pe toţi aceia pe care-i iubea, pe scumpa lui Helena, pe Mary Grant şi întreg echipajul *Duncan*-ului. Lordul rătăcea pe ţărmul pustiu, acoperit de spuma fosforescentă a valurilor, privea şi asculta. Uneori vedea parcă aievea o pîlpîire de lumină pe mare.

«Dacă nu mă înşel, îşi spuse, iată lumina de pe *Duncan*. Ah, de ce nu pot să străpung întunericul cu privirea!»

Deodată îi veni o idee. Paganel spunea că e nyctalop. Paganel vedea deci noaptea. Se duse să-l trezească.

Savantul dormea dus, ca o cîrtiţă în vizuina ei, cînd un braţ viguros îl smulse din culcuşul de nisip.

— Cine-i acolo? strigă el.

— Eu, Paganel.

— Care «eu»?

— Glenarvan. Haide, am nevoie de ochii dumitale!

— De ochii mei? răspunse Paganel, care tocmai şi-i freca tare.

— Da, de ochii dumitale, ca să recunoşti *Duncan*-ul în bezna asta. Haide, vino!

«Dracu' s-o ia de nyctalopie!» îşi spuse Paganel, mulţumit totuşi că îi poate fi de folos lui Glenarvan.

Se sculă întinzîndu-şi mădularele amorţite, bombănind ca omul trezit din somn pe neaşteptate, apoi îşi urmă prietenul pe ţărm

Glenarvan îl rugă să cerceteze orizontul întunecat al mării. Timp de cîteva minute, Paganel scrută conştiincios zarea.

— Şi, nu observi nimic? întrebă Glenarvan.

— Nimic! exclamă Paganel. Nici măcar o pisică n-ar vedea ceva, chiar la doi paşi.

— Caută o lumină roşie sau verde, adică o lumină de babord sau tribord.

— Nu văd nici verde, nici roşu, totul e negru! răspunse Paganel, ai cărui ochi se închideau fără să vrea.

Şi vreme de o jumătate de oră, el îşi urmă maşinal prietenul nerăbdător, moţăind, lăsînd să-i cadă capul pe piept şi tresărind în răstimpuri. Nu răspundea, nici nu vorbea. Paşii lui şovăitori îl duceau ca pe un om beat. Glenarvan îl privi. Paganel dormea mergînd.

Îl luă atunci de braţ şi, fără a-l deştepta, îl conduse din nou în «patul lui», unde îl acoperi cu nisip cît se putea de confortabil.

În zori, toată lumea sări în picioare, trezită de acest strigăt:

— *Duncan! Duncan!*

— Ura, ura! răspunseră tovarăşii lui Glenarvan, repezindu-se spre ţărm.

Într-adevăr, la cinci mile de ţărm, iahtul plutea încet, cu pînzele strînse. Fumul i se risipea nedesluşit în ceaţa dimineţii. Marea era agitată şi nici o corabie de tonajul *Duncan*-ului nu s-ar fi putut apropia, fără primejdie, de bancurile de nisip.

Glenarvan, înarmat cu ocheanul lui Paganel, urmărea manevrele *Duncan*-ului. John Mangles probabil nu-i zărise pe călători, căci vasul nu înainta, ci continua să navigheze cu murele la babord în direcţia vîntului.

În acest moment, însă, Thalcave îşi încărcă carabina şi o descărcă în direcţia iahtului.

Toţi ascultară şi-şi încordară privirile. Carabina indianului bubui de trei ori, deşteptînd ecourile dunelor.

În sfîrşit, un fum alb se zări pe flancurile iahtului.

— Ne-au văzut! strigă Glenarvan. E tunul de pe *Duncan!*

Şi, după cîteva secunde, zgomotul unei detunături se auzi pînă la ţărm.

Duncan, întinzîndu-şi pînzele şi mărindu-şi viteza, înainta apropiindu-se de coastă.

În curînd, călătorii noştri zăriră cu ocheanul o barcă desprinzîndu-se de pe vas.

— Lady Helena nu va putea veni, spuse Tom Austin. Marea e prea agitată!

— Nici John Mangles nu poate să părăsească vasul, spuse Mac Nabbs.

— Sora mea, sora mea! spuse Robert, întinzînd mîinile spre barca ce înainta cu iuţeală.

— Ah, de-aş ajunge mai iute pe bord! strigă Glenarvan.

— Răbdare, Eduard, în două ore vei fi acolo, răspunse maiorul.

— Două ore! Şi-ntr-adevăr, barca mînată de şase vîsle nu putea să ajungă în mai puţin de două ore dus şi întors.

Glenarvan se apropie atunci de Thalcave care, cu brațele încrucișate, alături de Thauka, privea liniștit marea agitată.

Glenarvan îi luă mîna și-i arătă iahtul.

— Vino, îi spuse.

Indianul clătină încet din cap.

— Vino, prietene! spuse din nou Glenarvan.

— Nu, răspunse cu blîndețe Thalcave. Aici e Thauka, și-acolo pampasul, adăugă el îmbrățișînd cu un gest pătimaș imensa întindere a cîmpiei.

Glenarvan înțelese că indianul nu s-ar despărți niciodată de preria în care trăise și în care se aflau mormintele strămoșilor săi. El cunoștea devotamentul acestor copii ai deșertului pentru țara lor. Strînse deci mîna lui Thalcave și nu mai insistă. Nu insistă nici cînd indianul, zîmbind în felul lui, refuză răsplata serviciilor sale, spunînd:

— Din prietenie.

Glenarvan nu putu să-i răspundă. Ar fi vrut să-i lase cel puțin un semn viteazului indian, care să-i amintească de prietenii din Europa. Dar ce-i mai rămăsese? Armele, caii, pierduse totul în dezastrul inundației. Nici prietenii lui nu erau mai bogați decît el.

Nu știa deci cum să mulțumească viteazului indian pentru devotamentul lui, cînd îi veni deodată o idee. Scoase din portofel un medalion prețios în care se găsea un minunat portret, o capodoperă a lui Lawrence[1], și-l întinse indianului.

— Soția mea, spuse el.

Thalcave privi portretul cu înduioșare și rosti doar aceste cuvinte:

— Bună și frumoasă.

Robert, Paganel, maiorul, Tom Austin și cei doi marinari își luară apoi rămas bun de la patagonez în cuvinte mișcătoare. Acești oameni de ispravă erau sincer emoționați de faptul că-și părăseau un prieten atît de devotat. Thalcave îi strînse pe toți la pieptul lui puternic. Paganel îl făcu să primească o hartă a Americii de Sud și a celor două oceane, pe care indianul o privise adesea cu mult interes. Era tot ce avea mai de preț savantul. Robert nu avea să-i dea decît îmbrățișările lui și, dăruindu-i-le, nu-l uită nici pe Thauka.

Între timp, barca se apropia, se strecură printr-un canal îngust, săpat între bancuri, și acostă în curînd la țărm.

— Soția mea? întrebă Glenarvan.

— Sora mea? strigă Robert.

— Lady Helena și Miss Grant vă așteaptă pe bord, răspunse șeful

---

[1] Portretist englez (1769–1830).

de barcă. Dar să plecăm, milord, n-avem nici o clipă de pierdut, căci în curînd vine refluxul.

Își luară pentru ultima dată rămas bun de la indian; Thalcave își întovărăși prietenii pînă la barcă. În momentul în care Robert da să se urce în barcă, indianul îl luă în brațe și-l privi cu duioșie.

— Și acum poți să te duci, ești un băiat curajos, un adevărat bărbat.

— Adio, prietene, adio! strigă încă o dată Glenarvan.

— Ne vom mai vedea vreodată? întrebă Paganel.

— *Quien sabe?*[1] răspunse Thalcave, ridicînd brațele spre cer.

Aceste ultime cuvinte ale indianului se pierdură în bătaia vîntului. Barca ieși în larg și se îndepărtă dusă de valuri.

Mult timp silueta nemișcată a lui Thalcave se mai zări încă prin spuma valurilor, se micșoră din ce în ce și dispăru din ochii prietenilor săi. O oră mai tîrziu, Robert urcă cel dintîi la bordul *Duncan*-ului și sări de gîtul surorii sale, în timp ce echipajul iahtului umplea văzduhul cu urale vesele.

Așa s-a terminat această călătorie de-a curmezișul Americii de Sud, fără nici o abatere de la drumul propus. Nici munții, nici apele nu-i opriseră pe călători din drumul lor. Și dacă n-au avut de luptat cu răutatea oamenilor, în schimb, elementele naturii, adesea dezlănțuite împotriva lor, le supuseseră curajul la grele încercări.

Sfîrșitul volumului întîi

[1] Cine știe (în limba spaniolă în text).

CUPRINS

Partea întîi

Capitolul I
BALANCE-FISH 5

Capitolul II
CELE TREI DOCUMENTE 10

Capitolul III
MALCOLM-CASTLE 17

Capitolul IV
O PROPUNERE A LADY-EI GLENARVAN 23

Capitolul V
PLECAREA VASULUI DUNCAN 27

Capitolul VI
PASAGERUL DIN CABINA NR. 6 32

Capitolul VII
DE UNDE VINE ŞI UNDE SE DUCE JACQUES PAGANEL 38

Capitolul VIII
ÎNCĂ UN OM DE ISPRAVĂ LA BORDUL *DUNCAN*-ULUI 43

Capitolul IX
STRÎMTOAREA MAGELLAN 48

Capitolul X
PARALELA 37 55

Capitolul XI
STRĂBĂTÎND CHILE 63

Capitolul XII
ÎN VĂZDUH. LA DOUĂSPREZECE MII DE PICIOARE 69

Capitolul XIII
COBORÎREA DE PE CORDILIERI 75

Capitolul XIV
ÎMPUŞCĂTURA PROVIDENŢIALĂ 82

Capitolul XV
SPANIOLA LUI JACQUES PAGANEL 87

Capitolul XVI
RIO COLORADO 93

Capitolul XVII
ÎN PAMPAS 101

Capitolul XVIII
ÎN CĂUTARE DE PROVIZII ŞI DE APĂ DULCE 110

Capitolul XIX
LUPII ROŞII 118

Capitolul XX
CÎMPIILE ARGENTINIENE 126

Capitolul XXI
FORTUL INDEPENDENŢEI 131

Capitolul XXII
NĂVALA APELOR 137

Capitolul XXIII
VIAŢĂ DE PASĂRE 147

Capitolul XXIV
ÎN CARE CĂLĂTORII DUC MAI DEPARTE O VIAŢĂ DE PĂSĂRI 153

Capitolul XXV
ÎNTRE FOC ŞI APĂ 160

Capitolul XXVI
ATLANTICUL 166

Lector : ECATERINA GISMANIAN
Tehnoredactor : FLORICA PREDA

Dat la cules 3.II.1981. Bun de tipar 9.IV.1981. Apărut 1981. Coli de tipar 11.

Comanda nr. 10 110
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ŞCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ŞARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEŢII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (voL. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (voL. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAŢI. ÎNTÎMPLĂRI NEOBIŞNUITE
24. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. I)
25. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STĂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂŢÎNATUL

EDITURA ION CREANGĂ